

น้อมถวายคารวาลัย

ธ สถิตในใจตราบนิรันดร์

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา

นเรนทิราเทพยวดี

กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา

วารสาร

ปราชญ์ประชาคม

Journal of Scholar Community

ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน 2569

E-ISSN : 2822-1052 (Online)

วารสารปราชญ์ประชาคม

Journal of Scholar Community

ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569

E-ISSN: 2822-1052 (Online)

ที่ปรึกษา

พระพรหมศากยวงศ์วิสุทธิ์, ดร.

พระมหาวิจิตร กลฺยาณจิตฺโต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางสาวภาวพรรณ กิจประเสริฐ

ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

พระครูสุนทรธรรมโสภณ, รองศาสตราจารย์ ดร.	วัดเสนหา นครปฐม
พระมงคลธรรมวิธาน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน	สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยารัตนบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิฏฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรนงค์ สกุลศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวุฒิ สมยานะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.อุสา สุทธิสาคร	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลรัตน์ คีรินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี ขุนทองจันทร์	วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ประจวบ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ พล.ต.ท.ดร.กิตติ์ธนทัต เลอวงศ์รัตน์	กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิจักษณ์ ภู่ตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครวินท์ ศาสนพิทักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิตา ภักดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.นรา ขำคม	มหาวิทยาลัยมหิดล

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

ศาสตราจารย์ ดร.สถาพร เริงธรรม

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชญาภา ยืนยาว

รองศาสตราจารย์ ดร.ธิติรัตน์ รุ่งเจริญเกียรติ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวุฒิ สมยานะ

รองศาสตราจารย์ เจษฎา บุญมาโฮม

พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินตนา คุ้มภัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตนีย์ รู้ซื่อ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงวิชญ์ นิลโคตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชร์ ปลากัดทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเชษฐ์ โทอื้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง

พระมหาภาณุวิชญ์ ภาณุวิชฺชโญ, ดร.

ดร.พรทิวา อาชีวะ

ดร.สรรชัย ชูชีพ

ดร.วีรนุช พรมจักร

บทบรรณาธิการ

จิตใจคือสวน ความคิดคือเมล็ดพันธุ์
เราสามารถเลือกได้ว่าจะปลูกดอกไม้ หรือ ปล่อยให้วัชพืชเติบโต

-William Wordsworth-

วารสารปราชญ์ประชาคมปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2569) ตามประกาศสำนักพระราชวัง เรื่อง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงพระประชวรหมดพระสติด้วยพระอาการทางพระหทัย และทรงเข้ารับการรักษาพระองค์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย มาตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2565 ครั้นต่อมาในวันที่ 21 พฤษภาคม 2569 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอฯ พระอาการทรุดลงจากการติดเชื้อในพระนาภี (ช่องท้อง) จากการอักเสบของพระอันตะ (ลำไส้ใหญ่) ความดันพระโลหิตต่ำ พระหทัยเต้นผิดจังหวะ การแข็งตัวของพระโลหิตผิดปกติ แม้คณะแพทย์จะถวายการรักษาอย่างใกล้ชิดจนสุดความสามารถ แต่พระอาการทรุดหนักลงตามลำดับ จวบถึงวันพฤหัสบดีที่ 11 มิถุนายน 2569 เวลา 19.48 น. สิ้นพระชนม์ด้วยพระอาการสงบในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย สิริพระชันษาปีที่ 47 การนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สำนักพระราชวังจัดการพระศพ ถวายพระเกียรติยศสูงสุดตามราชประเพณี ประดิษฐานพระศพในพระที่นั่งพิมานรัตยา ในพระบรมหาราชวัง

พระประวัติของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ประสูติเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พุทธศักราช 2521 ทรงเป็นพระราชธิดาพระองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ

พระองค์ทรงศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนราชินี และมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนจิตรลดา จากนั้นทรงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโทและเอกด้านกฎหมายที่มหาวิทยาลัยคอร์แนล สหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันทรงศึกษากฎหมายที่สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาที่ประเทศไทยควบคู่กันไป ภายหลังสำเร็จการศึกษาทรงเข้ารับราชการในสำนักงานอัยการสูงสุดในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย และทรงปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาและกระบวนการยุติธรรม พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมในทุกมิติ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ต้องขังหญิงและเยาวชน ซึ่งนำไปสู่การริเริ่มโครงการกำลังใจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังและส่งเสริมโอกาสในการกลับคืนสู่สังคม จากการปฏิบัติพระกรณียกิจด้านกระบวนการยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และบทบาทสตรีที่ได้รับรางวัลจากในประเทศแล้ว ในระดับนานาชาติยังได้รับรางวัล Model of Recognition และรางวัล UNIFEN Award of Excellence

พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกรอบความร่วมมือขององค์การสหประชาชาติ และสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ พระองค์ทรงมีส่วนสำคัญในการผลักดัน “ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules)” ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง

ได้รับการรับรองจากสหประชาชาติในปี พ.ศ.2553 ถือเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้ประเทศไทยในเวทีโลก นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำออสเตรียและทูตสันถวไมตรีของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ซึ่งสะท้อนบทบาทด้านการทูตและความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างโดดเด่น พระองค์ทรงมีบทบาทในด้านการทหาร โดยทรงเข้ารับการฝึกและปฏิบัติหน้าที่ในกองทัพอย่างจริงจัง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้โอนย้ายเป็นข้าราชการในพระองค์ฝ่ายทหาร ได้รับพระราชทานยศทางทหารตามลำดับ และปัจจุบันทรงได้รับพระราชทานยศพลเอก พลเรือเอก และพลอากาศเอกหญิง ซึ่งเป็นยศสูงสุดของกองทัพไทย สะท้อนถึงพระเกียรติยศและพระปรีชาสามารถในทุกภารกิจที่ทรงปฏิบัติ บทบาทด้านการทหารของพระองค์สะท้อนถึง “ความมีวินัย ความเข้มแข็ง และความเสียสละ” อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำ อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างให้กับสตรีไทยในการมีส่วนร่วมในภารกิจด้านความมั่นคงของชาติ พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างครบวงจร และทรงก่อตั้ง “โครงการกำลังใจในพระดำริ” ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง การส่งเสริมสิทธิสตรี และการคืนคนดีสู่สังคมอย่างยั่งยืน (ที่มา: พระลาน)

ว่ากันว่า... ในสนามบิน ย่อมมีการกอดและจูบกันมากกว่าในงานแต่ง
ในโรงพยาบาล จะได้ยินคำอธิษฐานมากกว่าสถานที่ศักดิ์สิทธิ์
ในงานศพ ผู้คนจะได้รับดอกไม้มากกว่างานวันเกิด
นั่นเป็นเพราะว่า ความรักมักถูกแสดงออกมากที่สุดในวันที่กำลังจะมีการจากลา....

ด้วยสำนึกรักภักดีในพระองค์ที่มีพระจริยวัตรอันงดงาม ทรงเปี่ยมด้วยพระวิริยะอุตสาหะ เป็นแบบอย่างแห่งการใช้ความรู้ความสามารถและพระเมตตาเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติ วารสารปราชญ์ประชาคมในนามของพสกนิกรชาวไทย ขอถวายคารวาลัยอย่างหาที่สุดมิได้ น้อมส่งเสด็จสู่แดนทิพยวิมาน มุ่งมั่นสืบสานปณิธานจะดำรงตนตามพระเกียรติคุณและเชิดชูพระกรณียกิจของพระองค์ให้เป็นแบบอย่างอันทรงคุณค่าของประชาชนตลอดกาล

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย	
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียนกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าโรงเรียนบ้านแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1	1-17
คมกริช อันทรง, พิฏา สมบูรณ์, เริงวิชญ์ นิลโคตร และวัยวุฒิ บุญลอย	
การพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน	19-36
ชฎาภรณ์ บัวชุม และวราภรณ์ ไทยมา	
อิทธิพลของการตลาดดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของลูกค้าที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ บนแพลตฟอร์มออนไลน์	37-51
ณัฐชลิต ทองอำไพ, ศรีไพร สกุลพันธ, พิชญาพร พีรพันธุ์ และวรรณณี ตรองพาณิชย์	
การพัฒนาความสามารถการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์โดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	53-66
อุบลรัตน์ ตรีพงษ์พันธุ์	
การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ	67-84
ปวีณา สีแดง, นิวัตต์ น้อยมณี และอัศวิน เสนีชัย	
การพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานสำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	85-102
สุรเชษฐ์ อรชุน และวสันต์ สรรพสุข	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC	103-117
วิลาสินี ส่งแสง, นพพร แหยมแสง และจิตราภรณ์ บุญถนอม	
ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร	119-134
พัชพร สุกรีฑา, นิวัตต์ น้อยมณี และจินตนา ถาคำ	
ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม	135-149
ณิษฐนิดา หันสัง	
อิทธิพลกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค	151-169
ปุณฑริกา สุคนธสิงห์	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2	171-186
ศิวกร แหยมเฟื่อง และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ	
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น	187-198
สุภาวรรณ แซ่ลี้ และวานิช ประเสริฐพร	
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4	199-211
วราพร ศรีบุญเพ็ง และมิตรภาณี พุ่มกล่อม	
การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	213-224
บุญเรือน ปิยะพงค์ และวราภรณ์ ไทยมา	
แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการชั้นผู้น้อย ในกองบัญชาการกองทัพอากาศ	225-235
ดนัย คำยอด	
สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3	237-250
ภาวินีย์ ธรรมะ และปรเมศร์ กลิ่นหอม	
แนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ	251-265
สุพรรณิการ์ คำป้อง และผุสดี กลิ่นเกษร	
แรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศน์ทั่วไป: กรณีศึกษาผู้อบรมในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	267-287
ณัฏฐกฤษฎิ์ เอกวรรณัง	
สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี	289-303
สิรวิชญ์ พิมพาภรณ์, ปนิดา เนื่องพะนอม และธันยนันท์ ทองบุญตา	
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3	305-321
กาญจนาพร หอมชื่น และปรเมศร์ กลิ่นหอม	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง	323-340
สุรัสวดี สุขยิ่ง, พิฏา สมบูรณ์ และเริงวิชญ์ นิลโคตร	
ผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	341-355
สลักจิตร คณะฤทธิ์, พงษ์วรินทร์ เต็งยี่, สรวิศ ชะดา, ปิยวัฒน์ สุขอนันต์, จาตุรงค์ ตุลสุข และบุญญาวีย์ เข็มงาม	
การวิเคราะห์ความคิดเห็นนักท่องเที่ยวและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่: แนวทางสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	357-374
พรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม, มนต์ศิระ จรูญสิทธิ์, อัศวิน แสงพิกุล, ยุวรี โชคสวนทรัพย์, ศิริพร อำไพลาภสุข และภควดี วรรณพฤกษ์	
การศึกษาความไวของลูกน้ำยุงลายบ้านต่อสารทีมีฟอสในพื้นที่ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม	375-386
สุนทร พิมพ์นนท์, รุ่งอรุณ กุลบุตร, วรรณีย์ จิรอังกูรสกุล, พักตร์พิมล มหรรณพ และเจนฤทัย เจริญศรี	
A Development Model for Improving Teacher Professional under the Background of Digital Transformation at Guizhou Qiannan Economic College	387-402
Yingqiu Zhang and Patthira Phon-ngam	
An Empirical Study of Smart Home Technology Acceptance among Baby Boomers Using an Extended UTAUT2 Model	403-416
Qing Yang, Watcharanan Thongma, Danaikrit Inthurit and Suthira Sitthikun4	
An Evaluation of Tourism Potential and Quality Standards for Cultural Tourist Attractions in Surin Province,Thailand	417-427
Sivathida Phumiworramunee, Alissara Thammabutr, Chanisara Phetphisetsak, Suganya Plaingam, Wannisa Ouansoda and Suriya Klangrit	
Huai Opera as Intangible Cultural Heritage: Community Strategies for Sustainable Development	429-441
Rong Xu and Sayam Chuangprakhon	
บทความวิชาการ	
การสื่อสารทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล	443-458
พระปัญญา สุจิตฺโต (สีงาม) พระมหาธนาธิป สีลสุทฺโธ (บุญมา) พระวีระพงษ์ ถาวรธมฺโม (ร่มเย็น) และพระมหาปณวัศ ปุณฺญโชตโก (บุญโชติหิรัญ)	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

Consumer Brand Identification and Social Media Influencers' Reputation on Brand Loyalty: The Mediating Role of Consumer Brand Engagement in the Chinese Context	459-470
Zhao Yi and Siridech Khamsuphrom	
กระบวนการพิจารณาบทความ	471

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียนกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า โรงเรียนบ้านแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

คมกริช อันทรง [1*] พิฏา สมบูรณ์ [2] เริงวิชญ์ นิลโคตร [3] วัยวุฒิ บุญลอย [4]

รับบทความ: 10 เมษายน 2568 แก้ไขบทความ: 17 ตุลาคม 2568 ตอบรับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียนกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า โรงเรียนบ้านแก้ว กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก จำนวน 222 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ได้แก่ เพศ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ย ที่อยู่อาศัย และคนใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ โดยเพศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อผู้สูบ และเชิงลบกับความถี่ในการสูบ ระดับชั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ในการสูบและการเริ่มสูบครั้งแรก ส่วนเกรดเฉลี่ยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่ยอมรับ และเชิงลบกับความถี่ในการสูบ ที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข้อมูลโทษบุหรี่ไฟฟ้า ขณะที่การมีคนใกล้ชิดที่สูบสัมพันธ์กับการเริ่มสูบครั้งแรกและความถี่ในการสูบ สรุป ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสังคมใกล้ชิดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมากกว่าปัจจัยด้านครอบครัวหรือเศรษฐกิจ ข้อเสนอแนะ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันทางพฤติกรรม เผยแพร่ข้อมูลโทษภัยของบุหรี่ไฟฟ้าอย่างทั่วถึง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน เพื่อป้องกันการเริ่มต้นและการสูบต่อเนื่องในกลุ่มนักเรียน

คำสำคัญ: ปัจจัยด้านผู้เรียน พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า โรงเรียนบ้านแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

[1] ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประมศึกษาจันทบุรี เขต 1
[*] อีเมล komkit.u@gmail.com
[2-4] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

The Relationship Between Student Factors and E-Cigarette Smoking Behavior in Ban Kaew School, Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1

Komkit Unsong [1*]
Lita Somboon [2]
Reongwit Nilkote [3]
Waiwoot Boonloy [4]

Abstract

This research aimed to examine the relationship between student factors and e-cigarette smoking behaviors among students at Ban Kaew School. The sample consisted of 222 students selected through convenience sampling. The research instrument was a questionnaire on personal factors and e-cigarette smoking behaviors, with a reliability coefficient of .89. Data were analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. The results revealed that several factors were significantly correlated with e-cigarette smoking behaviors, including gender, grade level, grade point average (GPA), place of residence, and the presence of close smokers. Gender was positively correlated with attitudes toward e-cigarette users and negatively correlated with smoking frequency. Grade level was positively correlated with smoking frequency and the first time of smoking. GPA was positively correlated with attitudes toward e-cigarette users but negatively correlated with smoking frequency. Place of residence was positively correlated with awareness of the harmful effects of e-cigarettes. Having close smokers was positively correlated with the first time of smoking and smoking frequency. In conclusion, personal factors and close social influences had greater effects on students' e-cigarette smoking behaviors than family or economic factors. It is recommended that schools organize behavioral immunity development programs, provide comprehensive information about the dangers of e-cigarettes, and build collaborative networks among families, schools, and communities to prevent both the initiation and continuation of e-cigarette use among students.

Keywords: Student Factors, E-Cigarette Smoking Behavior, Ban Kaew School, Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1

[1] Director of Ban Kaew School, Under the Chanthaburi Primary Educational Service Area Office
[*] Email: komkit.u@gmail.com
[2-4] Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat

บทนำ

ปัญหาการใช้บุหรี่ไฟฟ้า (Electronic Cigarettes หรือ E-cigarettes) ในกลุ่มเยาวชนเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจากบุหรี่ไฟฟ้ามีสารเสพติดที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและพฤติกรรมของผู้ใช้ (กรมควบคุมโรค, 2566) บุหรี่ไฟฟ้าได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชากร โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและนักเรียน ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ แม้ว่าผู้ผลิตจะโฆษณาว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยกว่าบุหรี่ทั่วไป แต่หลักฐานทางวิทยาศาสตร์แสดงให้เห็นว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีผลกระทบทางลบต่อสุขภาพ เช่น ระบบทางเดินหายใจ ระบบประสาท และความสามารถในการเรียนรู้ (American Heart Association, 2023) ในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาบุหรี่ไฟฟ้า ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มุ่งหวังให้ประชาชนมีสุขภาพดี มีศักยภาพในการแข่งขัน และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้าและมีมาตรการป้องกันการใช้ในกลุ่มเยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นให้เยาวชนไทยมีสุขภาพแข็งแรง มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ก็ได้เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างสังคมสุขภาพดี (Healthy Society) มุ่งเน้นการลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ เช่น การสูบบุหรี่และการใช้บุหรี่ไฟฟ้า นโยบายการพัฒนาศักยภาพเยาวชน การให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นอันตรายและสนับสนุนให้เยาวชนเติบโตเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ เช่นเดียวกับที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มุ่งพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม โดยเฉพาะในประเด็นการปลูกฝังสุขนิสัยที่ดี (Healthy Behavior Education) ที่สนับสนุนให้โรงเรียนและสถาบันการศึกษามีบทบาทในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้า การบูรณาการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สนับสนุนให้นักเรียนและนักศึกษาได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้าต่อสุขภาพและการเรียนรู้ ในขณะเดียวกัน รัฐบาลไทยได้ออกมาตรการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเข้มงวดผ่านกฎหมายและนโยบายสำคัญ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 โดยห้ามโฆษณาและส่งเสริมการขายบุหรี่ไฟฟ้า ห้ามใช้ในสถานที่สาธารณะ การประกาศของกระทรวงพาณิชย์ ปี พ.ศ. 2557 ห้ามนำเข้าและจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย หรือมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นสินค้าผิดกฎหมาย และสนับสนุนให้มีการดำเนินคดีต่อผู้ลักลอบจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้า

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้มีการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของคนไทยในปี 2564 พบว่าคนไทยสูบบุหรี่อยู่ที่ประมาณ 19% โดยผู้ชายสูบบุหรี่มากกว่าผู้หญิง และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 25-44 ปี) ประมาณ 3,800,000 คน กลุ่มวัยรุ่น (อายุ 20-24 ปี) จำนวน 837,646 คน และวัยเด็ก (อายุ 15-19 ปี) กลุ่มนี้ถือเป็นนักสูบหน้าใหม่ จำนวน 328,579 คน ซึ่งพบว่าในกลุ่มวัยรุ่นและวัยเด็ก เป็นกลุ่มผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าจำนวน 24,050 คน

(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) นอกจากนี้กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล องค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย และศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคแห่งสหรัฐอเมริกา ได้สำรวจอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มนักเรียน อายุ 13-15 ปี พบว่า เพิ่มขึ้นกว่า 5 เท่า จากร้อยละ 3.3 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 17.6 ในปี 2565 (เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2567) สอดคล้องกับข้อมูลของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพที่ร่วมกับสถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย ได้ศึกษาแนวโน้มพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนไทยต่อสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่เป็นเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ 61,688 คน พบว่าเด็กและเยาวชนเป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 25 (คิดเป็น 1 ใน 4) แม้การเสพติดบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่นจะมีต้นเหตุจากนิโคติน แต่การศึกษาข้อมูลเชิงลึกพบว่าการที่บุหรี่ไฟฟ้ามีกลิ่นหรือรสชาติหอมหวานคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นตัดสินใจใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มถึง 9.89 เท่า รวมถึงเด็กและเยาวชนที่สูบบุหรี่มวนเป็นประจำจะมีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่ม 7.94 เท่า และอิทธิพลของผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้ารอบข้างจะทำให้วัยรุ่นตัดสินใจสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่ม 1.26 เท่า (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และสถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย, 2566)

โรงเรียนบ้านแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนทั้งหมด 874 คน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเปราะบางที่ตกหล่นจากโรงเรียนแข่งขันสูงในตัวจังหวัด มีนักเรียนหลากหลายเชื้อชาติทั้งชาวไทย กัมพูชา พม่า และลาว ประกอบกับผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย มีรายได้ไม่แน่นอน ส่งผลให้เด็กมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้เนื่องจากโรงเรียนบ้านแก้วตั้งอยู่ในชุมชนเมืองจังหวัดจันทบุรี จึงพบปัญหาด้านสังคมและอบายมุขบ่อยครั้ง โดยเฉพาะปัญหาเรื่องบุหรี่ไฟฟ้าในนักเรียน จากการสำรวจนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ไฟฟ้าพบว่าปัจจุบันบุหรี่ไฟฟ้าเข้าไปในกลุ่มนักเรียนหญิง และเริ่มพบในกลุ่มเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าอยากลองหรือเพื่อนชักชวน เป็นต้น (โรงเรียนบ้านแก้ว, 2567) ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ประกอบกับเพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียนกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียนบ้านแก้ว เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาบุหรี่ไฟฟ้าที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนในสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียน (เพศ ระดับชั้น และเกรดเฉลี่ย) กับพฤติการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้า
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (ลักษณะครอบครัว ที่อยู่อาศัย รายได้ และคนใกล้ชิดที่สูบบุหรี่) กับพฤติการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในนักเรียน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ (Health Behavior Concept) พฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง การกระทำของบุคคลที่ส่งผลต่อสุขภาพทั้งในด้านบวกและลบ (Green & Kreuter, 2005) การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นพฤติกรรมสุขภาพด้านลบที่เกิดจากการรับรู้ การเลียนแบบ และแรงกดดันทางสังคม การทำความเข้าใจพฤติกรรมนี้จึงต้องพิจารณาทั้งปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ วัย ผลการเรียน) และปัจจัยสังคมรอบข้าง (เพื่อน ครอบครัว สื่อออนไลน์)

2. แนวคิดเรื่องปัจจัยกำหนดพฤติกรรม (Determinants of Behavior) พฤติกรรมของบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลมาจากปัจจัยภายในและภายนอก เช่น ความรู้ เจตคติ การเลียนแบบแบบอย่าง หรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระทำ (Ajzen, 1980) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าจึงช่วยให้เข้าใจกลไกของพฤติกรรมเสี่ยงในเยาวชนได้ลึกซึ้งขึ้น

3. แนวคิดเรื่องอิทธิพลทางสังคม (Social Influence Concept) การมีเพื่อนหรือคนใกล้ชิดที่สูบบุหรี่เป็นแรงเสริมสำคัญที่ทำให้เยาวชนเริ่มพฤติกรรมสูบ (Simons-Morton & Farhat, 2010) โดยเฉพาะในช่วงวัยเรียนที่กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการยอมรับและการกำหนดอัตลักษณ์ของตนเอง

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เสนอโดย Albert Bandura (1977) อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการสังเกต การเลียนแบบ และแรงเสริมทางสังคม เด็กที่เห็นบุคคลรอบข้าง เช่น เพื่อนหรือบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ไฟฟ้า จะเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมโดยเฉพาะเมื่อแบบอย่างนั้นได้รับการยอมรับจากสังคมหรือดู “เท่” และ “ทันสมัย”

5. ทฤษฎีพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน (Problem Behavior Theory / Risk Behavior Framework) โดย Richard Jessor (1991) อธิบายว่าพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น เช่น การสูบบุหรี่ไฟฟ้า ดื่มแอลกอฮอล์ หรือเล่นเกมเกินเวลา เป็นผลจากปัจจัยโครงสร้างทางสังคม บุคลิกภาพ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะช่วงวัยเปลี่ยนผ่านซึ่งเป็นช่วงค้นหาอัตลักษณ์

6. ทฤษฎีการกระทำโดยมีเหตุผล (Theory of Reasoned Action) และทฤษฎีแผนพฤติกรรม (Theory of Planned Behavior) โดย Ajzen & Fishbein (1980) ซึ่งเน้นว่า “เจตคติ” และ “บรรทัดฐานทางสังคม” เป็นตัวทำนายพฤติกรรม การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเกิดจากการรับรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งยอมรับได้ในกลุ่มเพื่อน และมีความเชื่อว่าสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้

7. ทฤษฎีสิ่งแวดล้อมทางสังคมและพฤติกรรมสุขภาพ (Ecological Model of Health Behavior) โดย McLeroy et al. (1988) ชี้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากหลายระดับ ได้แก่ บุคคล ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้ที่พิจารณาทั้งปัจจัยภายในและภายนอกของผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดุษฎี ไตรยวงศ์ และคณะ (2568) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครราชสีมา พบว่า เพศชายมีแนวโน้มสูบมากกว่าเพศหญิง และเพื่อนสนิทที่สูบมีอิทธิพลสูงสุด เช่นเดียวกับ อรวรรณ เรืองสนาม และคณะ (2568) ที่ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบสั้นต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมต้นมีแนวโน้มทดลองสูบสูง และอิทธิพลของเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญ นอกจากนี้ กิติพงษ์ เรือนเพ็ชร และคณะ (2568) ยังพบว่าทัศนคติที่เชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่อันตรายส่งผลให้มีแนวโน้มทดลองสูบมากขึ้น โดยไม่ขึ้นอยู่กับผลการเรียน เช่นเดียวกับ อารยา เชียงของ และคณะ (2561) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร: การวิจัยแบบผสานวิธี ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับน้อย ส่วนทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับมาก

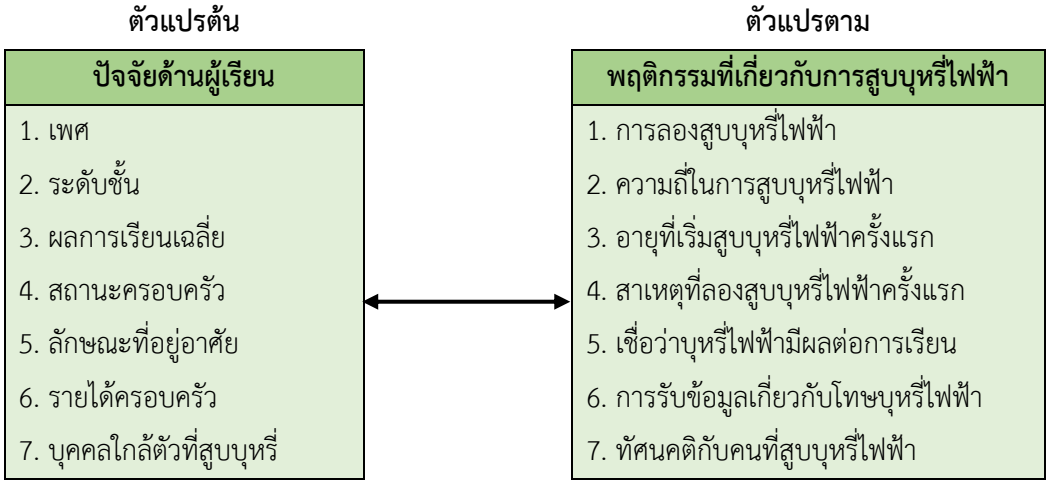
Jessor (1991) ใน “Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action” พบว่าพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นเกิดจากการรวมตัวของปัจจัยด้านบุคลิกภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการศึกษาของ Bandura (1977) ใน “Social Learning Theory” อธิบายว่าการเลียนแบบแบบอย่างทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชน

นอกจากนี้ในรายงาน U.S. Department of Health and Human Services (2016) ได้รายงานว่า เพศ เพื่อน และการรับรู้ความเสี่ยงเป็นตัวทำนายหลักของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนอเมริกัน เช่นเดียวกับรายงานของ World Health Organization (2021) ที่ได้รายงานแนวโน้มการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเยาวชนทั่วโลก พบว่าปัจจัยแวดล้อม เช่น ครอบครัว เพื่อน และสื่อออนไลน์ มีผลต่อการเริ่มต้นพฤติกรรมการสูบอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยนี้อาศัยแนวคิดสำคัญจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และกรอบแนวคิดพฤติกรรมความเสี่ยง (Risk Behavior Framework) ซึ่งเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียน ได้แก่ เพศ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ย และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว ที่อยู่อาศัย รายได้ และคนใกล้ชิดที่สูบ กับ พฤติการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในนักเรียนโดยเน้นว่าพฤติกรรมการสูบเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม การเลียนแบบ และอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมรอบตัว มากกว่าการตัดสินใจของบุคคลเพียงลำพัง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยไว้ ดังภาพที่ **1**

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนบ้านแก้ว ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 524 คน (โรงเรียนบ้านแก้ว, 2567) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกำหนดโดยอ้างอิงจากตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยใช้การการเลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านระบบ Google Forms โดยแจ้งครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่งลิ้งค์ให้นักเรียนเพื่อตอบแบบสอบถาม และรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ในทุกฉบับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) ร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient

เครื่องมือที่ใช้ในเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยงข้องกับปัจจัยด้านผู้เรียน และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียน ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านผู้เรียน ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้น ผลการเรียนเฉลี่ย สถานะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย รายได้ครอบครัว และบุคคลใกล้ตัวนักเรียนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียน เป็นลักษณะเป็นคำถามปลายปิด แบบเลือกตอบ ได้แก่ การลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า ความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก สาเหตุที่ทำให้

นักเรียนลองสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก ความเชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้ามีผลต่อการเรียน การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้า และทัศนคติต่อคนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบและนำมาหาค่า CVI ของโพลิทและเบ็ค (Polit & Beck, 2006) ทำการประเมินแบบสอบถาม และกำหนดให้ข้อคำถามทั้งหมด ผ่านเกณฑ์ (I-CVI ≥ 0.78) โดยคำนวณค่า S-CVI/Ave = 0.925 และ S-CVI/UA = 1.00 ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากทุกข้อผ่านเกณฑ์ (I-CVI ≥ 0.78) จึงไม่จำเป็นต้องปรับปรุงเพิ่มเติม และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น Cronbrach's alpha co-efficient เท่ากับ 0.89

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยด้านผู้เรียน (n = 222)

ปัจจัยด้านผู้เรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
เพศชาย	101	45.50
เพศหญิง	121	54.50
ระดับชั้น		
ป.1-6	122	54.95
ม.1-3	100	45.05
ผลการเรียนเฉลี่ย (GPA)		
ต่ำกว่า 2.00	4	1.80
2.00-2.99	60	27.03
3.00-3.49	76	34.23
3.50-4.00	82	36.94
สถานะครอบครัว		
พ่อแม่อยู่ด้วยกัน	129	58.11
พ่อแม่แยกทางกัน	85	38.29
ไม่มีพ่อแม่ อาศัยอยู่กับญาติ	8	3.60
ลักษณะที่อยู่อาศัย		

ปัจจัยด้านผู้เรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พักอยู่บ้านของตนเอง	92	41.44
พักอยู่บ้านญาติพี่น้อง	18	8.11
พักอยู่บ้านเช่า/หอพัก	112	50.45
รายได้ครอบครัว		
ไม่เกิน 3 หมื่นบาทต่อปี	94	42.34
รายได้เกิน 3 หมื่นบาทต่อปี	128	57.66
บุคคลใกล้ตัวนักเรียนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า		
ไม่มี	173	77.93
เพื่อน	16	7.21
คนในครอบครัว	32	14.41
ครูหรือบุคคลในโรงเรียน	1	0.45

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 45.50 เพศหญิง ร้อยละ 54.50 ระดับชั้น ป.1-6 ร้อยละ 54.95 ระดับ ม.1-3 ร้อยละ 45.05 **ผลการเรียนเฉลี่ย** (GPA) ต่ำกว่า 2.00 ร้อยละ 1.80 คะแนนเฉลี่ย 2.00-2.99 ร้อยละ 27.03 คะแนนเฉลี่ย 3.00-3.49 ร้อยละ 34.23 คะแนนเฉลี่ย 3.50 -4.00 ร้อยละ 36.94 **สถานะครอบครัว** พ่อแม่อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 58.11 พ่อแม่แยกทางกัน ร้อยละ 38.29 ไม่มีพ่อแม่ อาศัยอยู่กับญาติ ร้อยละ 3.60 **ลักษณะที่อยู่อาศัย** พักอยู่บ้านของตนเอง ร้อยละ 41.44 พักอยู่ บ้านญาติพี่น้อง ร้อยละ 8.11 พักอยู่บ้านเช่า/หอพัก ร้อยละ 50.45 **รายได้ครอบครัว** ไม่เกิน 3 หมื่นบาทต่อปี ร้อยละ 42.34 รายได้เกิน 3 หมื่นบาทต่อปี ร้อยละ 57.66 **บุคคลใกล้ตัวนักเรียนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า** ไม่มี ร้อยละ 77.93 เพื่อน ร้อยละ 7.21 คนในครอบครัว 14.41 ครูหรือบุคคลในโรงเรียน ร้อยละ 0.45

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียนบ้านแก้ว (n = 222)

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียนบ้านแก้ว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การเคยลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า		
เคยลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า	34	15.32
ไม่เคยลอง	188	84.68
2. ความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า		
สูบเป็นครั้งคราว (เดือนละครั้งหรือน้อยกว่า)	3	1.35
สูบเป็นประจำ (สัปดาห์ละครั้งขึ้นไป)	3	1.35
3. เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก		

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียนบ้านแก้ว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เริ่มสูบเมื่ออายุน้อยกว่า 10 ปี	2	0.90
เริ่มสูบในช่วงอายุ 10-12 ปี	14	6.31
เริ่มสูบเมื่ออายุมากกว่า 12 ปี	20	9.01
4. สาเหตุที่นักเรียนลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า		
สูบเพราะเพื่อนชักชวน	51	22.97
อยากลองเอง	37	16.67
เห็นจากสื่อออนไลน์	18	8.11
สูบเพราะความเครียดหรือต้องการผ่อนคลาย	10	4.50
ไม่เคยลองหรือไม่ทราบเหตุผล	106	47.75
5. บุหรี่ไฟฟ้ามีผลต่อการเรียน		
ไม่มีผล	34	15.32
มีผลเล็กน้อย	18	8.11
มีผลปานกลาง	33	14.86
มีผลมาก	137	61.71
6. การรับข้อมูลโทษของบุหรี่ไฟฟ้า		
เคยรับข้อมูลเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้า	159	71.62
ไม่เคยได้รับข้อมูล	63	28.38
7. ทัศนคติกับคนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าในปัจจุบัน		
มองว่าธรรมดาและปกติ	47	21.17
มองว่าคนสูบบุหรี่ไฟฟ้าน่าจะดูเท่ห์	2	0.90
รู้สึกสงสารคนสูบบุหรี่ไฟฟ้า	3	1.35
ไม่อยากเข้าใกล้คนสูบบุหรี่ไฟฟ้า	170	76.58

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเคยลองสูบบุหรี่ไฟฟ้าร้อยละ 15.32 และไม่เคยลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 84.68 นักเรียนที่เคยสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูบเป็นครั้งคราว (เดือนละครั้งหรือน้อยกว่า) และสูบเป็นประจำ (สัปดาห์ละครั้งขึ้นไป) ร้อยละ 1.35 เท่ากัน

นักเรียนเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรกเมื่ออายุน้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 0.90 เริ่มสูบในช่วงอายุ 10-12 ปี ร้อยละ 6.31 และเริ่มสูบเมื่ออายุมากกว่า 12 ปี ร้อยละ 9.01

สาเหตุที่นักเรียนลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า สูบเพราะเพื่อนชักชวน ร้อยละ 22.97 อยากลองเอง ร้อยละ 16.67 เห็นจากสื่อออนไลน์ ร้อยละ 8.11 สูบเพราะความเครียดหรือต้องการผ่อนคลาย ร้อยละ 4.50 ไม่เคยลองหรือไม่ทราบเหตุผล ร้อยละ 47.75 นักเรียนคิดว่าบุหรี่ไม่มีผลต่อการเรียน ร้อยละ 15.32 คิดว่ามีผลเล็กน้อยร้อยละ8.11 คิดว่ามีผลปานกลาง ร้อยละ 14.86 คิดว่ามีผลมาก ร้อยละ 61.71 นักเรียนได้รับข้อมูล

เกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 71.62 ไม่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 28.38 นักเรียนมีทัศนคติกับคนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าแบบเป็นเรื่องปกติ ธรรมดา ร้อยละ 21.17 คิดว่าคนสูบบุหรี่ไฟฟ้าน่าจะดูเท่ห์ร้อยละ 0.90 มองว่าคนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าน่าสงสาร ร้อยละ 1.35 และไม่อยากเข้าใกล้คนสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 76.58

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านผู้เรียนกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียนกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า (n = 222)

พฤติกรรม / ปัจจัย การสูบ ด้านผู้เรียน	การเคยลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า	ความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า	การเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก	สาเหตุที่ลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า	บุหรี่ไฟฟ้ามีผลต่อการเรียน	การรับรู้ข้อมูลโทษของบุหรี่ไฟฟ้า	ทัศนคติต่อผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า
1. เพศ	r = 0.038, p = .612	r = –.135*, p = .045	r = –0.034, p = .672	r = –0.019, p = .788	r = –0.006, p = .935	r = 0.053, p = .442	r = .255**, p = .001
2. ระดับชั้น	r = –.344**, p = .000	r = .180**, p = .009	r = .384**,p = .000	r = –0.030, p = .718	r = –.169*, p = .014	r = –0.088, p = .225	r = –.157*, p = .027
3. เกรดเฉลี่ย (GPA)	r = 0.106, p = .117	r = –.155*, p = .030	r = –.143*, p = .044	r = –0.051, p = .478	r = 0.085, p = .239	r = –0.023, p = .746	r = .285**, p = .000
4. ลักษณะครอบครัว	r = 0.010, p = .906	r = –0.093, p = .205	r = –0.035, p = .635	r = 0.085, p = .242	r = 0.055, p = .459	r = –0.082, p = .259	r = –0.056, p = .457
5. ที่อยู่อาศัย	r = 0.014, p = .853	r = 0.042, p = .567	r = –0.046, p = .523	r = –0.063, p = .396	r = –0.011, p = .885	r = .181**, p = .008	r = –0.026, p = .719
6. รายได้ครอบครัว	r = –0.061, p = .410	r = 0.030, p = .708	r = 0.051, p = .491	r = –0.060, p = .412	r = –0.093, p = .223	r = –0.027, p = .698	r = –0.109, p = .148
7. คนใกล้ชิดที่สูบบุหรี่	r = –.157*, p = .027	r = .182**, p = .007	r = .202**, p = .003	r = –0.048, p = .505	r = –.136*, p = .042	r = –0.129, p = .055	r = –0.063, p = .392

* = $p < .05$, ** = $p < .01$ วิเคราะห์ด้วย Pearson's Correlation Coefficient (2-tailed test)

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านผู้เรียนกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียนบ้านแก้ว ได้ดังนี้

1. เพศ (Gender) พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ($r = .255$, $p < .01$) และพบความสัมพันธ์เชิงลบกับความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ($r = -.135$, $p < .05$)

2. ระดับชั้น (Grade Level) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ในการสูบ ($r = .180$, $p < .01$) การเริ่มสูบครั้งแรก ($r = .384$, $p < .01$) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเคยลองสูบ ($r = -.344$, $p < .01$) ผลกระทบต่อการเรียน ($r = -.169$, $p < .05$) และทัศนคติต่อผู้สูบ ($r = -.157$, $p < .05$)

3. คะแนนเฉลี่ย (GPA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่ยอมรับต่อผู้สูบ ($r = .285$, $p < .01$) และพบความสัมพันธ์เชิงลบกับความถี่ในการสูบ ($r = -.155$, $p < .05$) และการเริ่มสูบครั้งแรก ($r = -.143$, $p < .05$)

4. ลักษณะครอบครัว (Family Structure) ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมการสูบในทุกมิติ

5. ที่อยู่อาศัย (Place of Residence) พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ข้อมูลโทษบุหรี่ไฟฟ้า ($r = .181$, $p < .01$)

6. รายได้ (Income) ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบในทุกมิติ

7. คนใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ (Close Smokers) พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ในการสูบ ($r = .182$, $p < .01$) และการเริ่มสูบครั้งแรก ($r = .202$, $p < .01$) และพบความสัมพันธ์เชิงลบกับการเคยลองสูบ ($r = -.157$, $p < .05$) และผลกระทบต่อการเรียน ($r = -.136$, $p < .05$)

สรุปภาพรวมการวิเคราะห์ จากการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ย ที่อยู่อาศัย และคนใกล้ชิดที่สูบ ส่วน ลักษณะครอบครัวและรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสังคมใกล้ชิด มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมากกว่าปัจจัยด้านโครงสร้างครอบครัวหรือเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียนกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในนักเรียนจำนวน 222 คน ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่ามีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ได้แก่ เพศ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ย ที่อยู่อาศัย และคนใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ ส่วนลักษณะครอบครัวและรายได้ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถอภิปรายข้อมูล ดังนี้

1. เพศ (Gender) ผลการวิจัยพบว่าเพศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า ($r = .255$, $p < .01$) และความสัมพันธ์เชิงลบกับความถี่ในการสูบ ($r = -.135$, $p < .05$) แสดงว่าเพศชายมีแนวโน้มมีทัศนคติยอมรับหรือมองการสูบในเชิงบวกมากกว่าเพศหญิง แต่ในกลุ่มหญิงอาจมีการสูบบ่อยกว่าในบางช่วง เนื่องจากอาจเกิดจากแรงกดดันทางสังคมหรือการเลียนแบบจากสื่อ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ

Bandura (1977) ใน *Social Learning Theory* ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลจากการสังเกตและเลียนแบบแบบอย่างทางสังคม โดยเฉพาะบุคคลที่มีสถานะหรือเพศเดียวกัน

2. ระดับชั้น (Grade Level) พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ในการสูบ ($r = .180$, $p < .01$) และการเริ่มสูบครั้งแรก ($r = .384$, $p < .01$) แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเคยลองสูบ ($r = -.344$, $p < .01$) ผลกระทบต่อการเรียน ($r = -.169$, $p < .05$) และทัศนคติต่อผู้สูบ ($r = -.157$, $p < .05$) หมายความว่านักเรียนระดับมัธยมมีแนวโน้มสูบบ่อยและเริ่มสูบในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ขณะที่นักเรียนระดับประถมอาจเพียงทดลองสูบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jessor (1991) ใน *Problem Behavior Theory* ที่ระบุว่าวัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงเสี่ยงต่อการแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนเพื่อแสวงหาการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และสอดคล้องกับงานของ อรวรรณ เรืองสนาม และคณะ (2568) ที่พบว่านักเรียนมัธยมมีแนวโน้มเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูงกว่าระดับประถมอย่างมีนัยสำคัญ

3. คะแนนเฉลี่ย (GPA) พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่ยอมรับต่อผู้สูบ ($r = .285$, $p < .01$) และความสัมพันธ์เชิงลบกับความถี่ในการสูบ ($r = -.155$, $p < .05$) และการเริ่มสูบครั้งแรก ($r = -.143$, $p < .05$) แสดงว่านักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำมีแนวโน้มสูบบ่อยและเริ่มสูบเร็วกว่า ซึ่งอาจเกิดจากแรงกดดันทางการเรียนหรือขาดเป้าหมายชีวิต ขณะที่นักเรียนที่มีผลการเรียนสูงอาจยอมรับพฤติกรรมของผู้อื่นโดยไม่จำเป็นต้องเลียนแบบเอง ผลนี้สนับสนุนงานของ กิติพงษ์ เรือนเพ็ชร และคณะ (2568) ที่พบว่าความรู้และทัศนคติเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

4. ลักษณะครอบครัว (Family Structure) ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมการสูบในทุกมิติ แสดงว่าการอยู่กับพ่อแม่หรือญาติไม่ได้มีอิทธิพลต่อการสูบโดยตรง ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจุบันเยาวชนได้รับอิทธิพลจากสื่อและเพื่อนมากกว่าครอบครัว ผลนี้สอดคล้องกับ อารยา เชียงของ และคณะ (2561) ที่พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเพื่อนมีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพของวัยรุ่นมากกว่าการควบคุมจากครอบครัว

5. ที่อยู่อาศัย (Place of Residence) พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ข้อมูลโทษของบุหรี่ไฟฟ้า ($r = .181$, $p < .01$) หมายความว่านักเรียนที่พักอาศัยอยู่บ้านตนเองจะมีความรู้เกี่ยวกับโทษบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่า ผลนี้สอดคล้องกับรายงานของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) ที่พบว่าการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อดิจิทัลที่ค้นด้วยตนเองจากที่บ้านมีผลต่อการตระหนักรู้พฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน

6. รายได้ (Income) ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบในทุกมิติ แสดงว่าฐานะทางเศรษฐกิจไม่ใช่ตัวกำหนดการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในปัจจุบัน เนื่องจากผลิตภัณฑ์มีราคาถูกและหาซื้อได้ง่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มที่องค์การอนามัยโลก (WHO, 2021) รายงานว่า เด็กและเยาวชนจากทุกกลุ่มรายได้สามารถเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้ในระดับใกล้เคียงกัน

7. คนใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ (Close Smokers) พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับความถี่ในการสูบ ($r = .182$, $p < .01$) และการเริ่มสูบครั้งแรก ($r = .202$, $p < .01$) และความสัมพันธ์เชิงลบกับการเคยลองสูบ ($r = -.157$,

$p < .05$) และผลกระทบต่อการเรียน ($r = -.136$, $p < .05$) แสดงว่า เยาวชนที่มีเพื่อนหรือคนใกล้ชิดสูบบุหรี่มีแนวโน้มสูบบ่อยและเริ่มสูบเร็วขึ้น ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) และงานของ Simons-Morton & Farhat (2010) ที่พบว่า “เพื่อนเป็นปัจจัยทำนายพฤติกรรมเสี่ยงที่มีอิทธิพลมากที่สุดในกลุ่มวัยรุ่น”

สรุปภาพรวมการอภิปราย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคลและสังคมใกล้ชิดมากกว่าปัจจัยโครงสร้างครอบครัวหรือเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอิทธิพลของเพื่อน เพศ และระดับชั้นเรียน ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดใน *Ecological Model of Health Behavior* ของ McLeroy et al. (1988) ที่มองว่าพฤติกรรมสุขภาพเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสังคม

ดังนั้น การส่งเสริมพฤติกรรมปลอดบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียนควรเน้นการสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางพฤติกรรม” ผ่านกิจกรรมที่มีส่วนร่วมของเพื่อน ครอบครัว และชุมชน เช่น การจัดค่ายเยาวชนต้นแบบปลอดบุหรี่ไฟฟ้า (Youth Non-Smoking Camp) การสร้างกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Support Group) และการเผยแพร่ข้อมูลโทษบุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่องในช่องทางดิจิทัลที่เยาวชนเข้าถึงได้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

1.1 กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายและแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการเรื่อง สุขภาพและทักษะชีวิต เข้ากับหลักสูตรแกนกลาง เช่น รายวิชาสุขศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือกิจกรรมแนะแนว เพื่อปลูกฝังความเข้าใจเรื่องพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้าและทักษะการปฏิเสธ (Refusal Skills) ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริม “โรงเรียนปลอดบุหรี่ไฟฟ้า (E-Cigarette Free School)”โดยจัดตั้งระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงผ่านความร่วมมือระหว่างครูแนะแนว ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ พร้อมจัดกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เช่น สัปดาห์เยาวชนปลอดบุหรี่ไฟฟ้า หรือกิจกรรมสื่อสร้างสรรค์ออนไลน์

1.3 กระทรวงสาธารณสุข ควรพัฒนายุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อควบคุมการตลาดและข้อมูลบิดเบือนเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน เช่น การสร้าง “แคมเปญออนไลน์เชิงบวก” ผ่านแพลตฟอร์ม TikTok, YouTube, และ Instagram ที่เยาวชนใช้งานบ่อย

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. เทศบาล) ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา “นโยบายสาธารณะท้องถิ่นเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ไฟฟ้า” เช่น การจัดงบประมาณสนับสนุนโครงการรณรงค์ในชุมชน การติดตั้งป้ายสื่อสารสุขภาพ และการสร้างเครือข่ายเยาวชนอาสาต่อต้านบุหรี่ไฟฟ้าในระดับหมู่บ้านหรือเขตเทศบาล

1.5 ภาครัฐควรร่วมกับภาคเอกชนและสื่อมวลชน ในการควบคุมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้าออนไลน์ โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ และควรบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดเพื่อลดการจำหน่ายให้แก่เยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (Practical Recommendations)

2.1 สำหรับสถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันทางพฤติกรรม เช่น ค่ายเยาวชนต้นแบบปลอดบุหรี่ไฟฟ้า (Youth Anti-Vape Camp) หรือกิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน” (Peer Leader Program) เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก การพัฒนา “ระบบติดตามพฤติกรรมเสี่ยงรายบุคคล” โดยใช้แบบสำรวจสุขภาพจิตและพฤติกรรมเสี่ยงเป็นระยะ เพื่อให้ครูแนะแนวสามารถให้คำปรึกษาเชิงป้องกันได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

2.2 สำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดอบรมครูให้มีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า รวมถึงวิธีการให้คำปรึกษาและแนะแนวแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ผู้บริหารควรส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียนที่ปลอดภัยและเป็นมิตรทางอารมณ์ (Emotionally Safe School) เพื่อช่วยลดแรงกดดันทางสังคมซึ่งอาจนำไปสู่การทดลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า

2.3 สำหรับผู้ปกครอง ควรได้รับการอบรมหรือจัดทำคู่มือความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ไฟฟ้าและวิธีสื่อสารกับบุตรหลานอย่างเข้าใจโดยไม่ใช้การตำหนิ สร้างความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนในการเฝ้าระวังและให้คำแนะนำเชิงบวก

2.4 สำหรับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ควรจัดเวทีสาธารณะหรือกิจกรรมชุมชน เช่น “ตลาดนัดความรู้ปลอดบุหรี่ไฟฟ้า” หรือ “หมู่บ้านต้นแบบปลอดบุหรี่ไฟฟ้า” ใช้กลไกภาคีเครือข่าย เช่น อสม. เยาวชน จิตอาสา และผู้นำชุมชน เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลและสอดส่องพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่

สรุปภาพรวมข้อเสนอแนะ การแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในนักเรียนจำเป็นต้องดำเนินการแบบบูรณาการ ทั้งในระดับนโยบาย โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางพฤติกรรมมากกว่าการลงโทษ เพื่อให้เกิดการป้องกันเชิงรุกอย่างยั่งยืน และนำไปสู่สังคมไทยปลอดบุหรี่ไฟฟ้าในอนาคต

บรรณานุกรม

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และสถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย. (2566). *สานพลังภาคีฯ ขับเคลื่อนการสื่อสารภัยอันตรายจากบุหรี่ไฟฟ้า เร่งสร้างความเข้าใจและเฝ้าระวังพฤติกรรมเยาวชน.* https://www.thaihealth.or.th/สสส-ยท/

กิติพงษ์ เรือนเพ็ชร, สุภิศา ขำอเนก, ปิยะนุช บังเอิญ, ปัณณทัต บนขุนทด, ปุณยนุช สละชั่ว, เพชรตะวัน ธนะรุ่ง, จารินี คูณทวีพันธุ์, และอรศรี สุวิมล. (2568). ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, *19*(2), 438–448.

เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2567, 20 พฤษภาคม). *นักเรียนสูบบุหรี่ไฟฟ้าพุ่ง 5.3 เท่า WHO ห่วงการตลาดเชิงรุกมุ่งเป้าเยาวชน.* https://www.hfocus.org/content/2024/05/30613

ดุษฎี ไตรยวงศ์, นฤมล เปรมาสวัสดิ์, ฉัตรทอง จารุพิสิฐไพบูลย์, อารีย์รัตน์ เปสูงเนิน, และรศิกาญจน์ พลจำรัสพัชญ์. (2568). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครราชสีมา. *ราชาวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์*, *15*(1), 18–29.

โรงเรียนบ้านแก้ว. (2567). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2567*. ฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนบ้านแก้ว.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชากร พ.ศ. 2564*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

อรวรรณ เรืองสนาม, ปิยวรรณ หาญเวช, และวิภาพร อามาตย์มนตรี. (2568). ผลของการให้คำปรึกษาแบบสั้นต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสุขภาพ, 6*(1), 25–40.

อารยา เชียงของ, ปราลีณา ทองศรี, และชะไมพร ธรรมวาสี. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร: การวิจัยแบบผสานวิธี. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, *32*(2), 1–13.

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior.* Prentice-Hall.

American Heart Association. (2023). *Current evidence identifies health risks of e-cigarette use; Long-term research needed.* https://newsroom.heart.org/news/current-evidence-identifies-health-risks-of-e-cigarette-use-long-term-research-needed

Bandura, A. (1977). *Social learning theory.* Prentice-Hall.

Green, L. W., & Kreuter, M. W. (2005). *Health program planning: An educational and ecological approach* (4th ed.). McGraw-Hill.

Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of Adolescent Health*, 12(8), 597–605. https://doi.org/10.1016/1054-139X(91)90007-K

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, *30*(3), 607–610.

McLeroy, K. R., Bibeau, D., Steckler, A., & Glanz, K. (1988). An ecological perspective on health promotion programs. *Health Education Quarterly*, *15*(4), 351–377. https://doi.org/10.1177/109019818801500401

Polit, D. F., & Beck, C. T. (2006). The content validity index: Are you sure you know what's being reported? Critique and recommendations. Research in Nursing & Health, *29*(5), 489–497. https://doi.org/10.1002/nur.20147

Simons-Morton, B., & Farhat, T. (2010). Recent findings on peer group influences on adolescent smoking. *Journal of Primary Prevention*, *31*(4), 191–208. https://doi.org/10.1007/s10935-010-0220-x

U.S. Department of Health and Human Services. (2016). *E-cigarette use among youth and young adults: A report of the Surgeon General.* U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health.

World Health Organization. (2021). *WHO report on the global tobacco epidemic, 2021: Addressing new and emerging products.* World Health Organization.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

การพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

ชฎาภรณ์ บัวชุม [1*] วราภรณ์ ไทยมา [2]

รับบทความ: 19 สิงหาคม 2568 แก้ไขบทความ: 23 ตุลาคม 2568 ตอบรับบทความ: 28 ตุลาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน 2) เปรียบเทียบความสามารถการเขียนภาษาฝรั่งเศสของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) เปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนแผนการเรียนภาษาฝรั่งเศสระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศส โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนจากกระทรวงศึกษาธิการฝรั่งเศสเพื่อวัดความสามารถทางการเขียน มีค่าความยาก เท่ากับ 0.785 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.947 3) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1 กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ 1.2 นำเข้าสู่บทเรียนด้วยเกมและกิจกรรม 1.3 จัดทีม 1.4 ดำเนินกิจกรรมเกมและฝึกทักษะการเขียน 1.5 แข่งขัน และ 1.6 สรุปบทเรียน 2) ความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสของนักเรียนเพิ่มขึ้นจากค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 6.33 เป็น 12.30 หลังเรียน 3) นักเรียนทั้ง 20 คน (ร้อยละ 100) มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนร้อยละ 82 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนนี้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค TGT ความสามารถทางการเขียน ภาษาฝรั่งเศส

[1-2] หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[*] อีเมล: chadaporn0109@gmail.com

The Development of Basic French Writing Ability for Mattayomsuksa 5 Students Using a Cooperative Learning Model with TGT Technique Combined with Gamification Techniques

Chadaporn Buachum [1*]
Waraporn Thaima [2]

Abstract

The purposes of this research were to: 1) design a collaborative learning model using the Teams-Games-Tournament (TGT) technique combined with gamification, 2) compare students' French writing ability before and after implementing the learning activities, 3) compare students' post-learning French writing ability against a 70% proficiency criterion, and 4) study students' satisfaction with the TGT collaborative learning model combined with gamification. This research employed a pre-experimental research design. The target group consisted of 20 Mattayomsuksa 5 students from the French language program. The instruments for collecting data were : 1.four lesson plans, 2. a French writing ability test, which employed the scoring criteria established by the French Ministry of National Education to assess writing ability. The test had a difficulty index (p) of 0.785 and a reliability coefficient of 0.947. The reliability of the test was determined using the Inter-rater Reliability method and 3. a satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and relative gain scores. The research results found that: 1) the designed learning model consisted of six steps: 1. setting learning goals and objectives 2. introducing the lesson with games and activities 3. forming teams 4. conducting games and writing skill practice 5. holding competitions and 6. summarizing the lesson. 2) Students' French writing ability improved from a pre-test mean score of 6.33 to a post-test mean score of 12.30. 3) All 20 students (100%) achieved scores above the 70% criterion, with an average post-test score of 82%. And 4) Students expressed the highest level of satisfaction with this teaching model.

Keywords: Cooperative learning model, TGT technique, Writing ability, French

[1-2] Master of Education Program in Learning and Teaching Innovation, Graduate College of Management, Sripatum University
[*] Email: chadaporn0109@gmail.com

บทนำ

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของภาษาต่างประเทศในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเชื่อมโยงอย่างไร้พรมแดน ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหนึ่งในภาษาต่างประเทศที่สองที่นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านภาษาต่างประเทศให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ ภาษาฝรั่งเศสถือเป็นภาษาที่มีความสำคัญในระดับโลก เนื่องจากเป็นภาษาทางการในองค์การระหว่างประเทศหลายแห่ง เช่น สหประชาชาติ (UN) สหภาพยุโรป (EU) และองค์การยูเนสโก (UNESCO) (Cummins, 2021) และมีผู้ใช้กว่า 300 ล้านคนในกว่า 29 ประเทศทั่วโลก (Richards & Rodgers, 2022) ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาฝรั่งเศสจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร เปิดโอกาสทางเศรษฐกิจ การทูต วัฒนธรรม และเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาและการทำงานในระดับนานาชาติ

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีการบรรจุในหลักสูตรและตระหนักถึงความสำคัญของภาษาฝรั่งเศส แต่การจัดการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทยยังคงประสบปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการเขียนซึ่งเป็นทักษะที่นักเรียนไทยมักประสบปัญหามากที่สุด (ชลธิชา ทิพย์ดวงตา และคณะ, 2561) ปัญหาหลักที่พบบ่อย ได้แก่ การเขียนประโยคไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เช่น การผันกริยาตามเพศและพจน์ที่ซับซ้อน การใช้โครงสร้างประโยคไม่ครบถ้วน รวมถึงการใช้คำศัพท์และสำนวนที่ไม่เหมาะสม (นันทนิจ ธูปจุ้ย และคณะ, 2559) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายที่ขาดกิจกรรมกระตุ้นความสนใจ (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2564) ยังส่งผลให้นักเรียนเบื่อหน่ายและขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาฝรั่งเศส

จากการสังเกตการเรียนการสอนของผู้วิจัยในรายวิชาภาษาฝรั่งเศสระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการเขียนภาษาฝรั่งเศสที่ผิดโครงสร้างไวยากรณ์ เช่น ขาดประธาน กริยา คำเชื่อม หรือคำขยาย ทำให้ไม่สามารถสื่อความได้ครบถ้วน นอกจากนี้ ผลการประเมินแบบฝึกหัดการเขียนและการสอบกลางภาคและปลายภาคในภาคเรียนที่ผ่านมา พบว่านักเรียนกว่าร้อยละ 70 มีคะแนนต่ำกว่าระดับร้อยละ 60 ในส่วนของทักษะการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการสังเกตของผู้วิจัยว่า นักเรียนยังขาดพื้นฐานการเขียนและมีความสับสนด้านไวยากรณ์อย่างชัดเจน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและพัฒนาทักษะการเขียนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การสอนส่วนใหญ่ใช้การบรรยาย ซึ่งการเรียนการสอนรูปแบบนี้ยังไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นได้เพียงพอ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้นและแรงจูงใจที่เพียงพอในการฝึกฝนทักษะที่ต้องการความแม่นยำและซับซ้อนอย่างการเขียน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาการเขียนภาษาฝรั่งเศสมีความสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนา เพื่อที่จะพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาฝรั่งเศสของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Teams-Games-Tournament (TGT) ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันมาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งทั้งสองแนวทางมีความเชื่อมโยงและเสริมประสิทธิภาพซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาโดย Slavin (1987) และได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาทักษะทางภาษาได้ดียิ่งขึ้น

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เป็นเทคนิคหนึ่งของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ได้รับความนิยม โดยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่นักเรียนจะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อแข่งขันวิชาการกันระหว่างกลุ่มเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการเรียนรู้จากเพื่อน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกและท้าทายมากขึ้น เทคนิค TGT ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 ส่วน ได้แก่ (1) การนำเสนอเนื้อหา (Class Presentation) ครูนำเสนอบทเรียน (2) การจัดกลุ่มทีม (Teams) นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 4-5 คนที่มีความสามารถหลากหลาย (3) การเรียนรู้ร่วมกัน (Team Study) สมาชิกในทีมช่วยเหลือกันเตรียมตัวสำหรับการแข่งขัน (4) การแข่งขันทางวิชาการ (Tournament) นักเรียนจากแต่ละทีมที่มีความสามารถใกล้เคียงกันมาแข่งขันที่โต๊ะทัวร์นาเมนต์ และ (5) การให้รางวัลและการยอมรับ (Team Recognition) ทีมที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รับการยกย่องเชิดชู การทำงานเป็นทีมจะกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยเหลือกันและกัน ทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่ออีกต่อไป (Slavin, 1987) งานวิจัยของ Johnson and Johnson (2019) พบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียนภาษาต่างประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อผสานกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ซึ่งคือการนำกลไกและองค์ประกอบของเกมมาประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษา เช่น การให้คะแนน (Points) การจัดอันดับ (Leaderboards) เหรียญรางวัล (Badges) และความท้าทาย (Challenges) (Kapp, 2012) งานวิจัยของ Huang and Soman (2013) แสดงให้เห็นว่า การนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศช่วยเพิ่มความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน ส่งผลให้มีการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งงานวิจัยหลายงานพบว่าการใช้เกมมิฟิเคชันสามารถเพิ่มแรงจูงใจและความสนุกสนานในการเรียนรู้ และทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางภาษามากขึ้น (Kapp, 2012) ความสำคัญของการบูรณาการทั้งสองเทคนิคนี้อยู่ที่การเสริมประสิทธิภาพซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยเสริมจุดแข็งของแต่ละเทคนิคให้โดดเด่นยิ่งขึ้น โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมและการแข่งขันในเชิงบวก ขณะที่เทคนิคเกมมิฟิเคชันเพิ่มความสนุกสนานและแรงจูงใจผ่านการแข่งขัน การให้รางวัล และการสะสมคะแนนระหว่างทำกิจกรรมต่างๆ การรวมกันของทั้งสองแนวทางจะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนการเขียนภาษาฝรั่งเศสในบริบทที่สนับสนุนทั้งการทำงานเป็นทีมอย่างกระตือรือร้นและไม่รู้สึกเบื่อหน่าย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา งานวิจัยของ Dichev and Dicheva (2017) ได้

ยืนยันว่า การบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนภาษาต่างประเทศ

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนแผนการเรียนภาษาฝรั่งเศสชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ซึ่งเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนได้ดีขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศสมากขึ้น อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะภาษาฝรั่งเศสในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันก่อนเรียนกับหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แบบร่วมมือเทคนิค TEAMS - GAMES – TOURNAMENT (TGT)

Slavin (1987) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เป็นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย 4–6 คน โดยคละความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน) ตามอัตราส่วนที่กำหนด เช่น 1:2:1 สมาชิกภายในกลุ่มจะเรียนรู้และฝึกฝนร่วมกัน จากนั้นเข้าร่วมการแข่งขันเชิงวิชาการแบบตัวต่อตัวกับสมาชิกจากกลุ่มอื่นที่มีระดับความสามารถใกล้เคียงกัน คะแนนที่ได้จากการแข่งขันของสมาชิกจะถูกรวมเป็นคะแนนรวมของทีม ทีมที่ทำคะแนนสูงสุดจะชนะและได้รับรางวัล นอกจากนี้ สุนิสา บุตรกัณหา และปริณ ทนันชัยบุตร (2559) ได้ศึกษาและสรุปไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ TGT เป็นเทคนิคหนึ่งของการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนในกลุ่มที่มีความสามารถต่างกันทำงานและศึกษาร่วมกันจนทุกคนบรรลุเป้าหมายเดียวกัน สมาชิกจะมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน อภิปราย และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยผู้เรียนเก่งจะช่วยอธิบายให้ผู้เรียนที่อ่อนกว่าเข้าใจ หลังจากฝึกฝนแล้วจะมีการแข่งขันตอบปัญหาเพื่อสะสมคะแนนเป็นคะแนนรวมของกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและยอมรับซึ่งกันและกัน

เทคนิคเกมมิฟิเคชัน

Kapp (2012) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเกมมิฟิเคชัน เป็นการประยุกต์องค์ประกอบหลักของเกมในบริบทที่ไม่ใช่เกม เพื่อตอบสนองแรงจูงใจและความต้องการพื้นฐานของผู้เรียน นอกจากนี้ Buckley et al. (2016) ได้ศึกษาและสรุปไว้ว่า เกมมิฟิเคชัน เป็นการประยุกต์รูปแบบเกมและปัจจัยของเกมกับกิจกรรมจริงเพื่อกระตุ้นพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งยังมี รัตนา กลิ่นจุ้ย (2565) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เกมมิฟิเคชันเป็นการใช้องค์ประกอบของเกมเชิงระบบ (แต้มสะสม ระดับขั้น ภารกิจ รางวัลกระดานผู้นำ และการแข่งขัน) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สนุก ท้าทาย และมีแรงจูงใจ

การเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้น

ทวิวรรณ คณะนาม และ กันยารัตน์ สอนสุภาพ (2566) อธิบายว่า การเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้น หมายถึง การใช้ภาษาในลักษณะที่ง่าย ไม่มีความซับซ้อน เพื่อถ่ายทอดความคิด ประสบการณ์ และอารมณ์ของผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านในรูปแบบลายลักษณ์อักษร ลักษณะเด่นของการเขียนในระดับเบื้องต้นคือการเน้นประโยคความเดียว (Phrase simple) ที่มีใจความเพียงหนึ่งเดียว และมีความหมายสมบูรณ์ ซึ่งโดยทั่วไปประกอบด้วย ประธาน (Sujet) กริยา (Verbe) และ กรรม (Complément d’objet) หรืออาจไม่มีกรรมมารองรับก็ได้ การเขียนในระดับนี้เน้นการสื่อความหมายอย่างถูกต้อง ชัดเจน และตรงประเด็น โดยใช้ถ้อยคำที่กระชับ ไม่ฟุ่มเฟือย และเลือกใช้คำที่มีความหมายครอบคลุมเพียงพอ การสื่อสารจึงมีความสละสลวยแม้จะอยู่ในระดับพื้นฐาน เช่น การกรอกแบบฟอร์ม การจดบันทึก หรือการบรรยายตนเอง บุคคลอื่น หรือสถานการณ์ต่าง ๆ

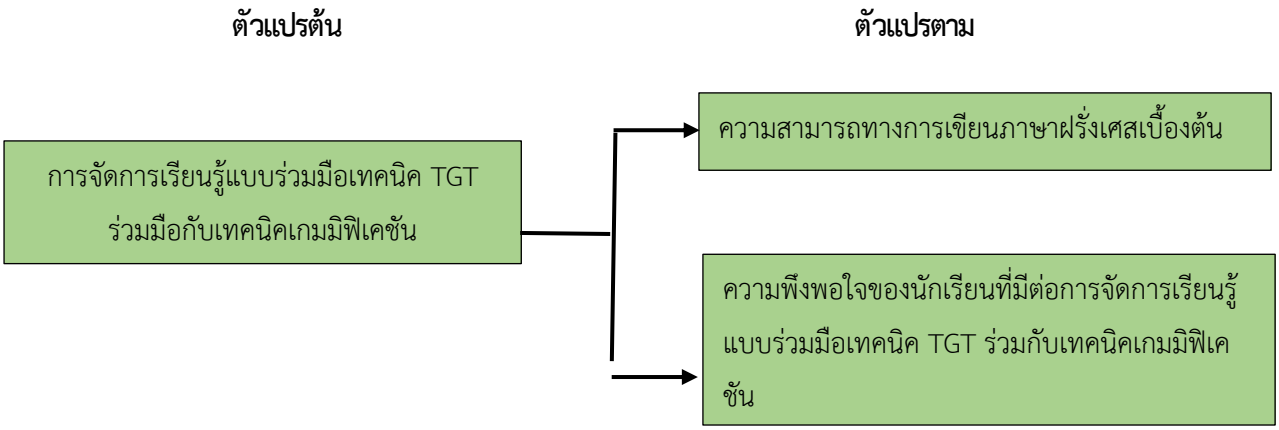
ความพึงพอใจ

สุนิสา เกาะอ้อม (2562), อุทุมพร มาโยม และ กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2565) ได้ให้ความหมายไว้ว่าความพึงพอใจเป็นภาวะหรือระดับความรู้สึกที่เกิดจากทัศนคติและประสบการณ์ส่วนบุคคล ในทางบวก การได้รับการเอาใจใส่ ความยินดี และความสำเร็จตามความคาดหวัง นอกจากนี้ พัฒนา พรหมณีและคณะ (2563), ทวิวรรณ คณะนาม และ กันยารัตน์ สอนสุภาพ (2566) ได้ศึกษาและสรุปไว้ว่า ความพึงพอใจเกิดจากแรงจูงใจภายในที่ผลักดันให้เกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังตามเป้าหมายของแต่ละบุคคล

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT มาผสมผสานกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพราะตอบสนองทั้งความต้องการทางการเรียนรู้ ความสนุกสนาน สร้างแรงจูงใจและประสบการณ์เชิงบวก เพิ่มความพึงพอใจในการเรียนและการพัฒนาทักษะสังคมไปพร้อมกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (รัตนา บุตรอุดม, 2559; นวรัตน์ สุขวัฒนาสินิทธิ์, 2560; Slavin, 1987; Kapp, 2012) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) ด้วยเทคนิค One – Group Pretest – Posttest Design กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนแผนการเรียนฝรั่งเศส โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 (อ้างอิงจากงานทะเบียนวัดผล เว็บไซต์โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา, 2568) จำนวน 20 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน 2568 โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบก่อนการเรียนรู้ (Pre-test)

ผู้วิจัยวัดความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสในนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นที่เป็นข้อสอบอัตนัย 1 ข้อ เพื่อประเมินระดับความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสของนักเรียนและเปรียบเทียบผลการพัฒนาหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน โดยผู้วิจัยเป็นคนตรวจข้อสอบของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชันที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 4 ชั่วโมง โดยใช้เวลาเรียนรวม 16 ชั่วโมง แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชันทั้ง 2 เทคนิคเข้าด้วยกัน ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดความรู้ ทักษะ หรือพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนพัฒนาและตั้งเป้าหมายของเกม ได้แก่ กระตุ้นแรงจูงใจ พัฒนาทักษะการเขียนหรือความร่วมมือในทีม ขั้นที่ 2 นำเข้าสู่บทเรียนและขั้นสอน โดยใช้เกม กิจกรรมทบทวน หรือมัลติมีเดีย เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมสู่เนื้อหาใหม่ และแนะนำระบบคะแนน กระดานผู้นำเพื่อสร้างแรงจูงใจ และนำเสนอเนื้อหา ครูอธิบายบทเรียนผ่านกิจกรรม Active Learning แทรกกลไกเกม ได้แก่การสะสมคะแนน (Points) และกระดานผู้นำ ขั้นที่ 3 ขั้นจัดทีม แบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 4 คน คละนักเรียนที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน เพื่อให้สมาชิกร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมและเตรียมความพร้อมที่จะเข้าแข่งขัน ขั้นที่ 4 ดำเนินกิจกรรมเกมและขั้นทำแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ และการเขียนเป็นประโยค ขั้นที่ 5 ขั้นการแข่งขัน เป็นการแข่งขันตอบคำถามจากเนื้อหาที่ผู้เรียนเรียนรู้เพื่อฝึกฝนทักษะการเขียนสะกดคำ เขียนเป็นประโยค ให้แต่ละทีมจะส่งตัวแทน 1 คนมาแข่งขัน โดยยึดหลักนักเรียนที่มีความสามารถทัดเทียมกัน คือ นักเรียนเก่งของแต่ละทีมแข่งขันกัน นักเรียนปานกลางแต่ละทีมแข่งขันกันและนักเรียนอ่อนแข่งขันกัน คะแนนของแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของทีมเพื่อให้นักเรียนแข่งขันกับตนเอง และขั้นที่ 6 ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน สะท้อนผลการเรียนรู้ ประกาศผลทีมที่ได้คะแนนสูงสุด พร้อมมอบรางวัลและคำชื่นชม

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบหลังการเรียนรู้ (Post-test) และการทำแบบประเมินความพึงพอใจ

เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามการทดลองแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการเรียน จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลการทดสอบ

ผู้วิจัยนำผลการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบเพื่อประเมินความแตกต่างและพัฒนาการความสามารถทางการเขียน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ขั้นที่ 2 นำเข้าสู่บทเรียนและขั้นสอน โดยใช้เกม กิจกรรมทบทวน ขั้นที่ 3 จัดทีม ขั้นที่ 4 ดำเนินกิจกรรมเกมและขั้นทำแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ และการเขียนเป็นประโยค ขั้นที่ 5 แข่งขัน และขั้นที่ 6 สรุป จำนวน 4 แผน ที่ได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมของคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาฝรั่งเศส ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผน มีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{x}$ เท่ากับ 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.26 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด การแปลผลระดับความเหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินของบุญชม ศรีสะอาด (2560) ที่กำหนดว่าค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2. แบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศส ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย 1 ข้อ 15 คะแนน โดยมีสถานการณ์ดังนี้ นักเรียนกำลังเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนที่ประเทศฝรั่งเศส ให้นักเรียนเขียนอีเมลถึงเพื่อนชาวไทยเพื่อเล่าถึงชีวิตของนักเรียนปัจจุบันในประเทศฝรั่งเศส โดยมีความยาวอย่างน้อย 80 คำ โดยเนื้อหาที่ต้องเขียนประกอบด้วย การเขียนบรรยายเพื่อนสนิทที่สุดในประเทศฝรั่งเศส การเขียนบรรยายห้องเรียนในประเทศฝรั่งเศส การเขียนบรรยายชีวิตประจำวันในประเทศฝรั่งเศส และการเขียนเล่าวันหยุดที่ชอบที่สุดในประเทศฝรั่งเศส โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนจากกระทรวงศึกษาธิการฝรั่งเศส (France Éducation international, 2022) เพื่อวัดความสามารถทางการเขียน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ด้าน ดังนี้ 1. การตอบโจทย์ของงานเขียน 2. ความต่อเนื่องและความเชื่อมโยงของเนื้อหา 3. ความเหมาะสมของภาษาต่อสถานการณ์ทางสังคม 4. คลังคำศัพท์ที่ใช้ถูกต้องและเหมาะสมกับหัวข้อ 5. ไวยากรณ์และโครงสร้างประโยค ด้านละ 3 คะแนน รวมทั้งหมด 15 คะแนน โดยนำแบบทดสอบความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นที่ผ่านการตรวจแก้ไขและการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาฝรั่งเศสที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี 3 คน ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนกลุ่มทดลองซึ่งเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา จำนวน 11 คน โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 11.77 จาก 15 คะแนนเต็ม จากนั้นนำคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของกลุ่มทดลองมาคำนวณหาค่าความยากง่าย (P) โดยที่ p = ดัชนีความยาก (Item Difficulty Index) $\bar{x}$ = คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง X_{max} = คะแนนเต็ม (15 คะแนน) p = $\bar{x}$/ Xmax p = 11.77 / 15 = 0.785 แบบทดสอบจึงมีค่าความยาก (p) เท่ากับ 0.785 (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2567) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางแสดงว่าแบบทดสอบมีความยากที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสามารถการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.947 โดยหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบโดยใช้วิธี Inter-rater Reliability หรือ ความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน โดยให้

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาฝรั่งเศส 3 คน ตรวจแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนกลุ่มทดลอง 11 คน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ตรวจและให้คะแนนแบบทดสอบชุดเดียวกัน จำนวน 11 ฉบับ อย่างอิสระ โดยไม่ปรึกษากัน ซึ่งค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.947 ซึ่งแสดงว่าแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก สามารถนำไปใช้ในการวัดความสามารถการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นได้อย่างเชื่อถือได้ (Jacob Cohen,1960 และ Kilem Li Gwet, 2001–2002)

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน โดยกำหนดรูปแบบของแบบประเมินความพึงพอใจโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัว ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อคำถามครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และ ด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 15 ข้อ โดยปรับใช้ Likert Scale ที่มีมาตราให้เลือกตอบ 5 ระดับ โดยมีระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ ส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น โดยมีค่าความสอดคล้องจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เฉลี่ยอยู่ที่ 0.91

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ประกอบด้วย 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) Ma copine/ Mon copain (เพื่อนสนิทของฉัน) 2) Ma classe idéale (ห้องเรียนในจินตนาการของฉัน) 3) Ma vie quotidienne (ชีวิตประจำวันของฉัน) 4) Mes vacances préférées (ปิดเทอม/วันหยุดที่ฉันชอบ) มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดความรู้ ทักษะ หรือพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนพัฒนาและตั้งเป้าหมายของเกม เช่น กระตุ้นแรงจูงใจ พัฒนาทักษะการเขียน หรือความร่วมมือในทีม 2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้เกม กิจกรรมทบทวน หรือมัลติมีเดีย 3. ขั้นจัดทีม 4. ขั้นดำเนินกิจกรรมเกมและขั้นทำแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ และการเขียนเป็นประโยค 5. ขั้นการแข่งขัน 6. ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน สะท้อนผลการเรียนรู้

ตารางที่ 1 การประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

แผน	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1	เพื่อนสนิทของฉัน	4.67	0.26	มากที่สุด	1
2	ห้องเรียนในจินตนาการของฉัน	4.50	0.31	มากที่สุด	3
3	ชีวิตประจำวันของฉัน	4.55	0.29	มากที่สุด	2
4	ปิดเทอม/วันหยุดที่ฉันชอบ	4.42	0.17	มาก	4
เฉลี่ย		4.53	0.26	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.53, S.D.= 0.26) ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าคะแนนความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นก่อนเรียน ซึ่งก่อนเรียนนั้นนักเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 6.33, S.D.= 2.01) และเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วมีค่าเฉลี่ยความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นหลังเรียนเพิ่มขึ้นมาถึง 5.98 โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$=12.3, S.D.= 1.69) คิดเป็นร้อยละของพัฒนาสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ 68.18 ซึ่งเป็นการเกิดพัฒนาการในระดับสูง

ตารางที่ 2 ผลคะแนนความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสรายบุคคล ก่อนเรียนและหลังเรียน

เลขที่	คะแนนความสามารถทางการเขียน (15 คะแนน)		ผลต่างคะแนน	ร้อยละพัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ	เลขที่	คะแนนความสามารถทางการเขียน (15 คะแนน)		ผลต่างคะแนน	ร้อยละพัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ
	ก่อน	หลัง					ก่อน	หลัง			
1	8.5	15	6.5	100	สูงมาก	11	6	11	5	55.56	สูง
2	7	12	5	62.5	สูง	12	4	11	7	63.63	สูง
3	8.5	13	4.5	69.23	สูง	13	8.5	15	6.5	100	สูงมาก
4	6	11	5	55.56	สูง	14	4	11	7	63.63	สูง
5	6	11	5	55.56	สูง	15	4	11	7	63.63	สูง
6	5.5	12	6.5	68.42	สูง	16	10	15	5	100	สูงมาก
7	5.5	11	5.5	57.89	สูง	17	8.5	12	3.5	53.84	สูง
8	4	11	7	63.63	สูง	18	8.5	15	6.5	100	สูงมาก
9	5.5	11	5.5	57.89	สูง	19	4	11	7	63.63	สูง
10	4	12	8	72.72	สูง	20	8.5	15	6.5	100	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยรวม							**6.33**	**12.30**	**5.98**	**68.18**	**สูง**

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 3 ความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

จำนวน นร.	คะแนนเต็ม	คะแนนตามเกณฑ์ร้อยละ 70	ค่าเฉลี่ยร้อยละหลังเรียน	ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน ($\bar{X}$)	S.D.	จำนวน นร. ผ่านเกณฑ์ (≥ 10.5)	ร้อยละที่ผ่าน
20	15	10.5	82	12.3	1.69	20	100

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนทั้ง 20 คน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$= 12.30, S.D.= 1.69) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 82

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาฝรั่งเศส

ประเด็นการวัดความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		การแปลค่าระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านเนื้อหา	4.30	0.59	มาก	4
2. ด้านครูผู้สอน	4.76	0.85	มากที่สุด	2
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.73	0.84	มากที่สุด	3
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.85	0.93	มากที่สุด	1
เฉลี่ยรวมทั้ง 4 ด้าน	**4.70**	**0.82**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.70, S.D.= 0.82) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$= 4.85, S.D.= 0.93) ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}$=4.76, S.D.= 0.85) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 4.73, S.D.= 0.84) ด้านเนื้อหา ($\bar{X}$= 4.30, S.D.= 0.59) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดความรู้ ทักษะหรือพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนพัฒนาและตั้งเป้าหมายของเกม เช่น กระตุ้นแรงจูงใจ พัฒนาทักษะการเขียนหรือความร่วมมือในทีม 2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้เกม กิจกรรมทบทวน หรือมัลติมีเดีย 3. ขั้นจัดทีม 4. ขั้นดำเนินกิจกรรมเกมและขั้นทำแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ และการเขียนเป็นประโยค 5. ขั้นการแข่งขัน 6. ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน สะท้อนผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (1987) ที่ระบุว่า TGT ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม และ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรกนก นาคำเกลี้ยง (2566) ที่ยืนยันว่า TGT กระตุ้นการมีส่วนร่วมและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมถึงงานวิจัยของรัตนา กลิ่นจุ้ย (2565) ที่ชี้ว่าเกมมิฟิเคชันช่วยสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมทักษะภาษา นอกจากนี้งานวิจัยของ Suryono et al. (2023) ยังชี้ว่าการใช้ TGT ทำให้นักเรียนแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ก่อนเรียนกับหลังเรียน พบว่า ความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรกนก นาคำเกลี้ยง (2566) ที่รายงานว่าทักษะการฟังภาษาจีนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังเรียนด้วย TGT และเกมมิฟิเคชัน รวมถึงงานวิจัยของ ปุญชรัสม์ อินแสง (2565) ที่พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยเกมมิฟิเคชันอยู่ในระดับดี ผลการวิจัยเหล่านี้ชี้ชัดว่าการประยุกต์ใช้ TGT และเกมมิฟิเคชันสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนทั้ง 20 คน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 82 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรกนก นาคำเกลี้ยง (2566) ที่พบว่าการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการเรียนรู้ลักษณะนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ผ่านการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ จึงช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน และพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีระบบ

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.70, S.D.= 0.82) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรกนก นาคำเกลี้ยง (2566) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ บุญญฉัตร สังกัดกลาง และ ทรงภพ ขุนมธุรส (2566) ที่รายงานว่าการบูรณาการ TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชันส่งผลให้นักเรียนมีความสุข สนุก และเห็นคุณค่าในการเรียนรู้มากขึ้นทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ลักษณะดังกล่าวเปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย มีการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ และได้รับแรงเสริมทางบวก ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน เกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับสูงสุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดความรู้ ทักษะ

หรือพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนพัฒนาและตั้งเป้าหมายของเกม เช่น กระตุ้นแรงจูงใจ พัฒนาทักษะการเขียน หรือความร่วมมือในทีม 2) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้เกม กิจกรรมทบทวน หรือมัลติมีเดีย 3) ขั้นจัดทีม 4) ขั้นดำเนินกิจกรรมเกมและขั้นทำแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ และการเขียนเป็นประโยค 5) ขั้นการแข่งขัน 6) ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน สะท้อนผลการเรียนรู้ ดังนั้นการผสมผสานเทคนิคทั้งสองจึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับนักเรียนมัธยมปลาย เพราะตอบสนองทั้งความต้องการทางการเรียนรู้ ความสนุกสนาน และการพัฒนาทักษะสังคมไปพร้อมกัน

2. ความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นก่อนเรียน ($\bar{X}$= 6.33, S.D.= 2.01) และความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นหลังเรียน ($\bar{X}$= 12.30, S.D.= 1.69) แสดงว่าความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นก่อนเรียน

3. หลังจากนักเรียนได้รับการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน นักเรียนทั้ง 20 คน มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ที่ร้อยละ 82 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชันไปใช้ในการสอนเพื่อสร้างความสนุกสนาน กระตุ้นแรงจูงใจ และพัฒนาทักษะการเขียนภาษาฝรั่งเศสอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ครูควรเข้าใจขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT และเกมมิฟิเคชันอย่างชัดเจน และแจ้งจุดประสงค์ของกิจกรรมให้นักเรียนทราบ

3. ครูควรบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT และเกมมิฟิเคชันในแผนการสอนรายวิชาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4. ครูสามารถปรับใช้รูปแบบการเรียนการสอนนี้กับรายวิชาอื่น ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนที่มีส่วนร่วมและกระตุ้นความสนใจผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยโดยขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ และโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

2. ควรทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน กับเทคนิคอื่น ๆ เช่น Jigsaw, STAD, หรือ PBL เพื่อค้นหาวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาทักษะการเขียนภาษา

3. ควรศึกษาผลกระทบของรูปแบบการเรียนรู้นี้ต่อทักษะภาษาอื่น ๆ เช่น การฟัง การพูด หรือการอ่าน เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการที่รอบด้านของผู้เรียน

4. ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับการสอนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เพื่อยืนยันความเหมาะสมของเทคนิคในบริบทวิชาที่หลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ชลธิชา ทิพย์ดวงตา, ศักดา สวาทะนันทน์, นงลักษณ์ เขียนงาม และพรสวรรค์ เพ่งพิศ. (2561). ผลการใช้เพลงภาษาฝรั่งเศสเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนประโยคความเดียวของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*, *11*(1), 273-289. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/118410/90826

นวรัตน์ สุขวัฒนาสินิทธิ์. (2560). ผลของการใช้รูปแบบการสอน 7E ร่วมกับเทคนิคกลุ่มร่วมมือแข่งขันวิชาหลักภาษาไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักภาษาไทยและทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารครุศาสตร์, 45*(4), 72-88. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/125435

นันทนิจ ธูปจุ้ย, ศุภลักษณ์ วิริยะสุมน และเพ็ญพรรณ ทิพย์คง. (2559). *การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาฝรั่งเศส โดยใช้วิธีการเขียนแบบเน้นกระบวนการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ทวิวรรณ คณะนาม และกันยารัตน์ สอนสุภาพ (2566). การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, *18*(2), 210-219. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/275081

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

บุญญฉัตร สังกัดกลาง และทรงภพ ขุนมธุรส. (2566). การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน. *วารสารร้อยแก่นสาร*, *8*(6), 203-218. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/261483/176550

ปุญชรัสมิ์ อินแสง. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, *10*(2),115-129. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/UDRUAJ/article/view/259686/174996

พรกนก นาคำเกลี้ยง. (2566). การศึกษาทักษะด้านการฟังคำศัพท์ภาษาจีนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเกมมิฟิเคชันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิชาการวิทยาลัยแสงธรรม*, *16*(2), 152-166. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/scj/article/view/269113

พัฒนา พรหมณี, ยุพิน พิทยาวัฒนชัย, และจีระศักดิ์ ทัพผา. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)*, *26*(1), 59-66. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/apheit-ss/article/view/241557/164592

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2567). *เทคนิคการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 1). เพชรเกษมการพิมพ์.

รัตนา กลิ่นจุ้ย. (2565). ผลกระทบของการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันต่อเจตคติและผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการนำตนของผู้เรียนชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *24*(3), 254-259. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/247556

รัตนา บุตรอุดม. (2559). *การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1 ที่ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน โรงเรียนอนุบาลบึงนาราง* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). BUUIR. https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/12197

สุนิสา บุตรกัณหา และปริณ ทนันชัยบุตร. (2559). การพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ TGT ร่วมกับกิจกรรมเกมพัฒนาการเขียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *10* (ฉบับพิเศษ), 161-165. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDGKKUJ/article/view/88161

สุนิสา เกาะอ้อม. (2562). *การพัฒนาความสามารถการเขียนความเรียงภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนผังความคิด* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์). DPU. https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Sunisa.Kor.pdf

สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2564). *วิธีการสอนภาษาต่างประเทศ (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทุมพร มาโยม และ กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2565). การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับชุดการสอน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *9*(8), 919-930. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/download/265139/180847/1054242

Buckley, P., & Doyle, E. (2016). Gamification and student motivation. *Interactive Learning Environments, 24*(6), 1162–1175. https://doi.org/10.1080/10494820.2014.964263

Cohen, J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales. *Educational and Psychological Measurement, 20*(1), 37–46. https://doi.org/10.1177/001316446002000104

Cummins, J. (2021). *Rethinking the education of multilingual learners: A critical analysis of theoretical claims*. Multilingual Matters.

Dichev, C., & Dicheva, D. (2017). Gamifying education: What is known, what is believed and what remains uncertain: A critical review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 14*(9), 1-36. https://doi.org/10.1186/s41239-017-0042-5

France Éducation international. (2022). *DELF A1: Grille d'évaluation de la production écrite*. . https://www.france-education-international.fr/document/grille-pe-a1

Gwet, K. L. (2002). Inter-rater reliability: Dependency on trait prevalence and marginal homogeneity. *Statistical Methods for Inter-Rater Reliability Assessment, 2*, 1–9. https://doi.org/10.4236/ojs.2024.145021

Huang, W. H. Y., & Soman, D. (2013). *Gamification of education*. Rotman School of Management, University of Toronto. https://mybrainware.com/wp content/uploads/2017/11/Gamification-in-Education-Huang.pdf

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2019). Cooperative learning: The foundation for active learning. In S. M. Brito (Ed.), *Active learning—Beyond the future* (pp. 59-71). IntechOpen. https://doi.org/10.5772/intechopen.81086

Kapp, K. M. (2012). *The gamification of learning and instruction: Game-based methods and strategies for training and education*. Pfeiffer.

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2022). *Approaches and methods in language teaching* (4th ed.). Cambridge University Press.

Slavin, R. E. (1987). Developmental and motivational perspectives on cooperative learning: A reconciliation. *Child Development, 58*, 1161–1167. https://doi.org/10.2307/1130612

Suryono, J., Rahayu, N. T., Kusumaningsih, D., Astuti, P. I., & Hile, A. (2023). Empowering creative ideas in advertising storyboards: Using group learning and TGT to implement cooperative learning theory. *AMCA Journal of Education and Behavioral Change, 3*(2), 54–59. https://doi.org/10.51773/ajeb.v3i2.289

อิทธิพลของการตลาดดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของลูกค้าที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ บนแพลตฟอร์ม

ณัฐชลิต ทองอำไพ [1*] ศรีไพร สกุลพันธ [2]
พิชญาพร พีรพันธุ์ [3] วรรณณี ตรองพาณิชย์ [4]

รับบทความ: 9 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 7 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ: 15 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของลูกค้าที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคในประเทศไทย เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตาตามภูมิภาค ร่วมกับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ 1) เคยซื้อสินค้าออนไลน์อย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 6 เดือน และ 2) สนใจหรือเคยซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปจังหวัดแพร่ น่าน หรืออุตรดิตถ์ หลังการตรวจสอบแบบสอบถามได้ข้อมูลที่สมบูรณ์พร้อมสำหรับวิเคราะห์จำนวน 430 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อค้นพบสำคัญคือ 1) ปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัลไม่มีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป 2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความตั้งใจในการซื้อ และ 3) ปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของลูกค้า และส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านการมีส่วนร่วมของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของลูกค้ามีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลแบบสมบูรณ์ ในความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดดิจิทัลและความตั้งใจซื้อสินค้าโอทอปบนแพลตฟอร์มออนไลน์

คำสำคัญ: การตลาดดิจิทัล การมีส่วนร่วมของลูกค้า ความตั้งใจในการซื้อ สินค้าโอทอป

[1-3] มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
[*] อีเมล์: nutchalit@gmail.com
[4] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

The Influence of Digital Marketing and Customer Engagement on Online Purchase Intention for OTOP Products in Phrae, Nan, and Uttaradit Provinces

Nutchalit Thongampai [1*]
Sriprai Sakunphun [2]
Pichayaporn Peerapan [3]
Wannee Trongpanich [4]

Abstract

The objective of This research article is to examine the influence of digital marketing and customer engagement on the intention to purchase OTOP products from Phrae, Nan, and Uttaradit provinces via online platforms among consumers in Thailand. This study employed quantitative research. The sample consisted of consumers residing in Thailand, and data were collected through an online questionnaire. The sampling method utilized was quota sampling, based on the six geographical regions of Thailand, combined with purposive sampling. The inclusion criteria for the sample were: (1) having purchased products online at least once within the past six months, and (2) being interested in or having previously purchased OTOP products from Phrae, Nan and Uttaradit. After data cleaning and validation, a final sample of 430 valid responses was obtained for analysis. The statistics used for data analysis included descriptive statistics (percentages and means) and inferential statistics using Structural Equation Modeling (SEM).

The research findings revealed that the causal relationship model demonstrated a good fit with the empirical data. The key findings indicated that 1) Digital Marketing had no statistically significant direct influence on the purchase intention of OTOP products. 2) Customer Engagement had a significant positive direct influence on the purchase intention for OTOP products. 3) Digital marketing factors had a positive direct influence on customer engagement and also exerted a significant indirect influence on the purchase intention for OTOP products through customer engagement. This demonstrates that Customer Engagement acts as a full mediator in the relationship between digital marketing and the purchase intention for OTOP products on online platforms.

Keywords: Digital Marketing, Customer Engagement, Online Purchase Intention, OTOP Products

[1-3] Uttaradit Rajabhat University
[*] Email: nutchalit@gmail.com
[4] Rajamangala University of Technology Isan

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยที่แพลตฟอร์มออนไลน์ได้กลายมาเป็นช่องทางหลักในการซื้อสินค้าและบริการ (Kotler & Keller, 2016) ในบริบทดังกล่าว การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ซึ่งมีการบูรณาการกลยุทธ์หลากหลายรูปแบบ อาทิ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) และการตลาดผ่านเว็บไซต์ (Website Marketing) ได้กลายมาเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่มีความสำคัญอย่างมาก สำหรับการสร้างการรับรู้และเข้าถึงผู้บริโภค โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Purchase Intention) ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่นักวิชาการด้านการตลาดนิยมใช้เป็นตัวชี้วัดในการทำนายพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคได้อย่างแม่นยำ (Kim, 2020)

ความท้าทายนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลิตภัณฑ์โอทอป (OTOP) ซึ่งเป็นสินค้าที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีฐานการผลิตในระดับชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีศักยภาพในด้านการผลิตสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นถิ่น อย่างเช่น จังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคและขายสินค้าถือเป็นโอกาสสำคัญในการขยายตลาดและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (กฤติกา อัคคะสาระกุล, 2560) เนื่องจากการทำการตลาดในยุคดิจิทัลไม่ได้มุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องสร้างกลไกเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับผู้บริโภค ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของลูกค้า (Customer Engagement) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคยุคใหม่ (Hollebeek et Al., 2014)

ถึงแม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) และความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Purchase Intention) แต่กลไกที่อธิบายว่ากิจกรรมทางการตลาดเหล่านั้นถูกแปรเปลี่ยนไปเป็นความตั้งใจซื้อได้อย่างไร ยังคงต้องการคำอธิบายในเชิงลึก โดยเฉพาะในบริบทของผลิตภัณฑ์โอทอปที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นักวิชาการด้านการตลาดจึงได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของลูกค้า (Customer Engagement) ซึ่งหมายถึงความผูกพันทางจิตวิทยาและอารมณ์ที่ผู้บริโภคมีต่อแบรนด์ อันเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง (Hollebeek et al., 2014) จึงเกิดเป็นคำถามการวิจัยว่า การตลาดดิจิทัลส่งผลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป หรือจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของลูกค้าเข้ามาเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพล

การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งทดสอบปัจจัยของการตลาดดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของลูกค้า ที่มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทย ดังนั้น องค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่ได้จากการศึกษากลไกความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการและผู้ประกอบการที่ขายผลิตภัณฑ์โอทอปในจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ โดยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของลูกค้า

(Engagement-based Strategy) เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันบนตลาดออนไลน์ได้อย่างยั่งยืน (Abdourrahmane & Sukhabot, 2014)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของลูกค้าที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทย

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention)

ความตั้งใจในการซื้อถือเป็นตัวแปรที่สำคัญสำหรับงานวิจัยด้านการตลาดเนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่มีความแม่นยำในการทำนายพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคในบริบทของการซื้อสินค้าของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Purchase Intention) หมายถึง ความเต็มใจหรือแนวโน้มของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากกระบวนการรับรู้ ความคิด อารมณ์ การประเมิน และการตอบสนองต่อปัจจัยกระตุ้นที่ผู้บริโภคได้รับรู้ (Pavlou, 2003; Gefen et al., 2003)

ทฤษฎีพื้นฐานที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในการนำมาอธิบายการเกิดพฤติกรรมของบุคคล คือ ทฤษฎีการกระทำเชิงเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) นำเสนอโดย Fishbein and Ajzen (1975) ซึ่งได้ระบุว่า พฤติกรรมของบุคคลสามารถคาดการณ์ได้จากความตั้งใจ ที่ประกอบด้วย 1) ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) และ 2) บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norms) ในบริบทของผลิตภัณฑ์โอทอป หากผู้บริโภคมีทัศนคติเชิงบวกต่อผลิตภัณฑ์ เช่น มองว่าสินค้ามีเอกลักษณ์ และมีการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากกลุ่มอ้างอิง เช่น คนในครอบครัวหรือเพื่อนสนับสนุนให้อุดหนุนสินค้าท้องถิ่น ก็จะยิ่งนำไปสู่การเกิดความตั้งใจซื้อที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Abdourrahmane and Sukhabot (2014) ที่พบว่าทัศนคติและการรับรู้จากสังคมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของผู้บริโภค

แนวคิด Stimulus–Organism–Response (S-O-R)

กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี S-O-R นำเสนอโดย Mehrabian and Russell (1974) ได้อธิบายไว้ว่าสิ่งเร้าที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม (Stimulus: S) และสภาวะภายในจิตใจของผู้บริโภค (Organism: O) จะนำไปสู่การตอบสนองเชิงพฤติกรรม (Response: R) ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ประยุกต์ใช้แบบจำลอง S-O-R Model มาเป็นรากฐานเชิงทฤษฎีในการอธิบายกระบวนการที่เกิดจากสิ่งเร้าซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยแบบจำลองนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า สิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม (S) คือ การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ซึ่งเป็นกิจกรรมการสื่อสารการตลาดผ่านช่องทางดิจิทัล ซึ่งทำหน้าที่กระตุ้นสภาวะภายใน (O) คือ การมีส่วนร่วมของลูกค้า (Customer Engagement) ซึ่งเป็นสภาวะทางจิตวิทยา และความผูกพันทางอารมณ์ที่มีต่อแบรนด์ ซึ่งจะนำไปสู่การตอบสนอง (R) คือ ความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปบนแพลตฟอร์มออนไลน์

(Online Purchase Intention) ที่เป็นการตอบสนองเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นหลังจากการถูกกระตุ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing)

การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) หมายถึง กระบวนการวางแผน ดำเนินกิจกรรม และสื่อสารการตลาดผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการรับรู้ สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ การตลาดเชิงเนื้อหา การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ และการตลาดผ่านเว็บไซต์

การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) หมายถึง กระบวนการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณค่าและเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น บทความ วิดีโอ และอินโฟกราฟิก เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างความไว้วางใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Wu & Long, 2024)

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) หมายถึง การใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ อาทิ Facebook, Instagram, TikTok และ YouTube เพื่อการสื่อสารและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของลูกค้า ถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าอันจะนำไปสู่ความไว้วางใจ และความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการ (Matin et al., 2020; Amin & Hasanuddin, 2025)

การตลาดผ่านเว็บไซต์ (Website Marketing) หมายถึง การใช้เว็บไซต์เป็นศูนย์กลางในการนำเสนอข้อมูลสินค้า/บริการ และสร้างประสบการณ์ที่เอื้อต่อการตัดสินใจซื้อของผู้เข้ามาเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ผ่านเว็บไซต์ งานวิจัยของ Pinca et al. (2024) พบว่าเว็บไซต์ที่มีการออกแบบเนื้อหาและโปรโมชั่นที่เหมาะสมสามารถเพิ่มความตั้งใจซื้อได้อย่างมีนัยสำคัญ

แนวคิดการมีส่วนร่วมของลูกค้า (Customer Engagement)

การมีส่วนร่วมของลูกค้า หมายถึง ระดับของพฤติกรรมและความรู้สึกของลูกค้าที่แสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติทางความคิด (Cognitive) อารมณ์ (Emotional) และพฤติกรรม (Behavioral) (Brodie et Al., 2011; Hollebeek et al., 2014) การมีส่วนร่วมจะสะท้อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การแชร์เนื้อหา หรือการรีวิว ซึ่งช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับแบรนด์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อ (Duffett and Maraule, 2024) มีหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันว่า การมีส่วนร่วมของลูกค้า สามารถทำนายความตั้งใจซื้อได้ และมีบทบาทสำคัญในฐานะตัวแปรกลาง (Mediator) ที่เชื่อมโยงระหว่างการตลาดดิจิทัลกับความตั้งใจซื้อ (Rizkia et al., 2024)

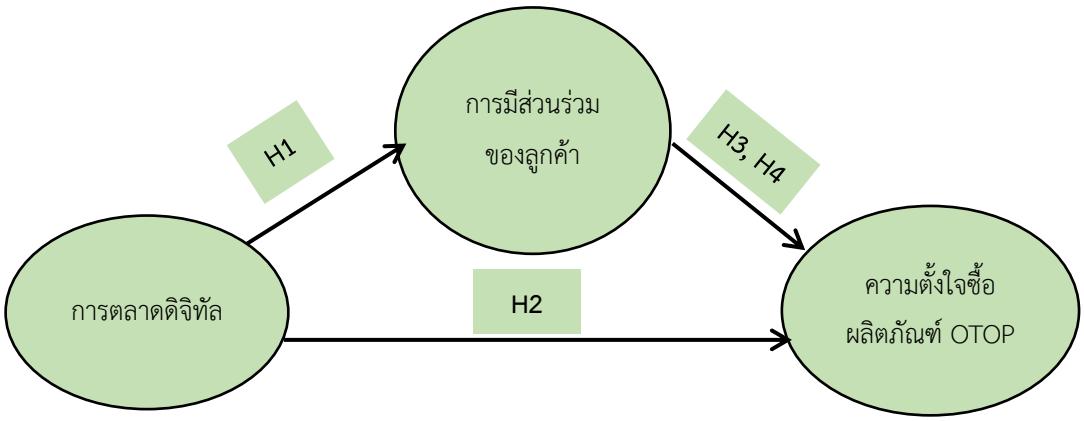
ในบริบทของผลิตภัณฑ์โอทอปจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การสื่อสารคุณค่าจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หลักฐานเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีแนวโน้มสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นมากขึ้นเมื่อมีการสื่อสารอัตลักษณ์ (Bhutwanakul et al., 2023) ดังนั้น การมีส่วนร่วมของลูกค้า ซึ่งแสดงออกผ่านกิจกรรมออนไลน์ เช่น การกดถูกใจ การรีวิว การแชร์ข้อมูลและประสบการณ์ ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความสนใจในตัวสินค้า แต่ยังสะท้อนถึงความผูกพันเชิงคุณค่า (Value-based Bond) ที่ผู้บริโภคมีต่อชุมชนอีกด้วย การสร้างชุมชนออนไลน์ (Online Communities) เพื่อส่งเสริม

ปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ จึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค (จิตกวี กระจ่างเมฆ, 2565; วรพงศ์ แสงผัด และคณะ, 2566)

โดยสรุป การตลาดดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของลูกค้าเป็นปัจจัยขับเคลื่อนความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การทำความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากปัจจัยดังกล่าว ถือเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้ (Applied) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) ร่วมกับกรอบแนวคิดสิ่งเร้า-สภาวะภายใน-การตอบสนอง (S-O-R Model) มาเป็นรากฐานเชิงทฤษฎี (Theoretical Foundation) ในการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย โดยครอบคลุมตัวแปรหลัก ได้แก่ การตลาดดิจิทัล การมีส่วนร่วมของลูกค้า และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ผู้บริโภคในประเทศไทยที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ และต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2018) ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการกำหนดโควตา (Quota Sampling) โดยเก็บข้อมูลตามเขตพื้นที่ 6 ภูมิภาคทั่วประเทศไทย ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ เก็บข้อมูลพื้นที่ละ 80 ชุด รวม 480 ชุด โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ 1) ต้องเคยซื้อสินค้าออนไลน์อย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 6 เดือน และ 2) มีความสนใจหรือเคยซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปจากจังหวัดแพร่ น่าน หรืออุตรดิตถ์

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) มีลักษณะแบบปิด โดยใช้มาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ โครงสร้างของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1) คำถามคัดกรอง (Screening Questions) 2) ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ 3) ปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัล พัฒนาตามแนวคิดของ Kotler and Keller (2016) 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของลูกค้า พัฒนาตามแนวคิดของ Brodie et al. (2011) และ 5) ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป พัฒนาตามแนวคิดของ Fishbein and Ajzen (1975) เครื่องมือวิจัยได้ผ่านการประเมิน ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.92 จากนั้น ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 ชุด เพื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งได้รับการยินยอมโดยผู้ตอบแบบสอบถามที่ดำเนินการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน - กันยายน พ.ศ. 2568 จากการเผยแพร่แบบสอบถามผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น Facebook, Line Official Account และกลุ่มผู้สนใจผลิตภัณฑ์โอทอป จากการรวบรวมข้อมูลที่ตอบกลับทั้งหมด 480 ชุด ที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องและทำความสะอาดข้อมูล (Data Cleaning) จนเหลือข้อมูลที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์และพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ผลทางสถิติจำนวน 430 ชุด เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลทางสถิติประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยสกัด (AVE) ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (CR) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ด้วยโปรแกรม AMOS เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยประเมินความสอดคล้องของโมเดลผ่านดัชนีวัดระดับความกลมกลืน ประกอบด้วย ค่าไค-สแควร์ (p-value) ค่าไค-สแควร์ สัมพันธ์ (X2 /df; CMINDE) วัดระดับความกลมกลืน (GFI) วัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) วัดระดับความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และนำมารายงานผลสองลำดับแรก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 276 คน (ร้อยละ 64.2) รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 91 คน (ร้อยละ 21.2) ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถาม มีช่วงอายุ 41 ถึง 50 ปี จำนวน 152 คน (ร้อยละ 35.3) รองลงมาคือช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปี จำนวน 89 คน (ร้อยละ 20.7) ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 159 คน (ร้อยละ 37.0) รองลงมา 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 111 คน (ร้อยละ 25.8)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานตัวแปรในงานวิจัยและความเที่ยงตรงโมเดลการวัด

ตัวแปร	$\bar{x}$	ความคิดเห็น	Correlation coefficient	ค่าน้ำหนัก	AVE	CR
1. การตลาดดิจิทัล (DM)	**4.13**	**มาก**	**0.567****		**0.665**	**0.851**
1.1 Social	4.16	มาก	0.483**	0.836		
1.2 Content	4.13	มาก	0.400**	0.810		
1.3 Website	4.10	มาก	0.537**	0.783		
2. การมีส่วนร่วมของลูกค้า (EN)	**3.98**	**มาก**	**0.570****		**0.527**	**0.770**
2.1 EN3	4.10	มาก	0.496**	0.654		
2.2 EN1	4.05	มาก	0.477**	0.732		
2.3 EN2	3.90	มาก	0.469**	0.634		
3. ความตั้งใจซื้อสินค้า OTOP บนแพลตฟอร์มออนไลน์ (IN)	**4.15**	**มาก**	-		**0.504**	**0.753**
3.1 In2	4.20	มาก		0.604		
3.2 In3	4.17	มาก	-	0.623		
3.3 In1	4.08	มาก	-	0.612		

หมายเหตุ: ** $p < 0.01$

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของตัวแปรในการวิจัยจากแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ ได้แก่ การตลาดดิจิทัล การมีส่วนร่วมของลูกค้า และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย พบว่า การตลาดดิจิทัล (DM) ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.13) การมีส่วนร่วมของลูกค้า (EN) ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.98) และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปบนแพลตฟอร์มออนไลน์ (IN) ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.15)

ผลการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า คู่ของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เท่ากับ 5.70 ซึ่งต่ำกว่า 0.70 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรที่ศึกษาไม่มีคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันมากจนเกิดปัญหา Multicollinearity (บุญใจ ศรีสถิตนรากูร, 2550)

ผลการวิเคาะความเที่ยงตรงของโมเดลการวัด จากการพิจารณาตัวแปรแฝงทั้ง 3 ตัว มีค่าความแปรปรวนเฉลี่ยสกัด (AVE) มากกว่า 0.50 และค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (CR) สูงกว่า 0.60 แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างของโมเดลการวัดอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Fornell, C., & Larcker, D. F., 1981)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า ค่าน้ำหนักของทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.60 และโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ p-value = 0.196, Chi-square/DF = 1.237, GFI = 0.985, AGFI = 0.972, RMSEA = 0.023 ซึ่งผ่านเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน 5 ข้อ ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 2 เมื่อพิจารณารายตัวแปรแสดงให้เห็นว่า 1) การตลาดดิจิทัล (DM) ด้านการตลาดสื่อสังคม (Social) มีค่าน้ำหนักมากที่สุด เท่ากับ 0.836 2) การมีส่วนร่วมของลูกค้า (EN) ด้านความรู้สึกเชื่อมโยงทางอารมณ์กับแบรนด์ผลิตภัณฑ์โอทอป (En1) มีค่าน้ำหนักมากที่สุด เท่ากับ 0.732 และ 3) ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (IN) ด้านแนวโน้มที่จะซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป เมื่อมีโปรโมชั่นที่น่าสนใจ (In3) มีค่าน้ำหนักมากที่สุด เท่ากับ 0.623

ตารางที่ 2 แสดงเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน (Goodness of Fit Index)

ค่าดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์	ผลการพิจารณา	อ้างอิง
1. ค่าไค-สแควร์ (p-value)	> 0.05	ผ่าน	Hair et al. (2018), Hu & Bentler (1999), Byrne (2016)
2. ค่าไค-สแควร์ สัมพันธ์ (X^2 /df; CMINDE)	< 2.00	ผ่าน	
3. วัดระดับความกลมกลืน (GFI)	> 0.95	ผ่าน	
4. วัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	> 0.95	ผ่าน	
5. วัดระดับความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA)	< 0.05	ผ่าน	

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทย หลังการดำเนินการปรับแก้ (Adjust Model) พบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ p-value = 0.441, Chi-square/DF =1.015, GFI =0.988, AGFI = 0.977, RMSEA = 0.006 ซึ่งผ่านเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน 5 ข้อ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทย หลังการปรับโมเดล

ปัจจัยผล	ปัจจัยเหตุ	อิทธิพล (Standardized estimates)		
		DE	IE	TE
ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปออนไลน์	การตลาดดิจิทัล	0.413	0.433*	0.846*
	การมีส่วนร่วมของลูกค้า	0.476*	-	0.476*
การมีส่วนร่วมของลูกค้า	การตลาดดิจิทัล	0.712**	-	0.712**

หมายเหตุ: * p < 0.05 ** p < 0.01

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นถึงขนาดอิทธิพลรวม (TE) ที่ประกอบด้วย ขนาดอิทธิพลทางตรง (DE) กับขนาดอิทธิพลทางอ้อม (IE) โดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ทำให้ทราบว่า 1) การตลาดดิจิทัล มีขนาดอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของลูกค้า (ค่าอิทธิพล 0.712) 2) การมีส่วนร่วมของลูกค้า มีขนาดอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (ค่าอิทธิพล 0.476) ในขณะที่ การตลาดดิจิทัล ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญ (ค่าอิทธิพล 0.41) แต่อย่างไรก็ตาม การตลาดดิจิทัล มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (ค่าอิทธิพล 0.433) โดยมีตัวแปรการมีส่วนร่วมของลูกค้าทำหน้าที่ส่งผ่านอิทธิพลโดยสมบูรณ์ (Full Mediation Effect)

ตารางที่ 4 ผลทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
1. การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของลูกค้า	ยอมรับสมมติฐาน
2. การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์	ปฏิเสธสมมติฐาน
3. การมีส่วนร่วมของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์	ยอมรับสมมติฐาน
4. การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยมีการมีส่วนร่วมของลูกค้าเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพล	ยอมรับสมมติฐาน

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทย ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้งหมด 4 ข้อ พบว่าสนับสนุน สมมติฐานที่ 1, 3 และ 4 โดยที่ปฏิเสธสมมติฐานที่ 2

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการตลาดดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของลูกค้าที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทย โดยมีสมมติฐานการวิจัยทั้งหมด 4 ข้อ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การตลาดดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของลูกค้า เนื่องจากปัจจุบันผู้ประกอบการค้าปลีกส่วนใหญ่ ได้มีการตระหนักถึงความสำคัญและมีการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือทางการตลาดดิจิทัลในการสื่อสารและให้ข้อมูลสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการตลาดเชิงเนื้อหา การตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย หรือการตลาดผ่านเว็บไซต์ (Kotler & Keller, 2016; Trivedi, 2022) การที่เครื่องมือทางการตลาดดิจิทัลได้เปิดโอกาสให้กับแบรนด์สามารถสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าได้โดยตรงอย่างรวดเร็วทันใจผ่าน

แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ช่วยสนับสนุนให้มีการสนทนา การร่วมกันแสดงความคิดเห็นแบบเป็นกันเอง รวมถึงการแบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hollebeek et al., 2014; Dessart et al., 2015)

สมมติฐานที่ 2 การตลาดดิจิทัล ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ อาจเป็นไปได้ว่า มิติของการตลาดดิจิทัลที่ใช้ในการศึกษานี้ อันได้แก่ การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ การตลาดเชิงเนื้อหา และการตลาดผ่านเว็บไซต์ อาจยังไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะขับเคลื่อนความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคได้โดยตรง ในบริบทของการแข่งขันทางการตลาดออนไลน์ในปัจจุบัน กลยุทธ์ที่สร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อได้ทันทีมักต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์ที่เข้มข้นกว่า ซึ่งงานวิจัยร่วมสมัยได้ชี้ให้เห็นว่า การตลาดโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง (Influencer Marketing) และการตลาดผ่านการไลฟ์สด (Live streaming marketing) เป็นกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างสูงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Trivedi, 2022; Yang et al., 2024) ดังนั้น การที่โมเดลวิจัยนี้ขาดมิติดังกล่าวไป จึงอาจเป็นสาเหตุที่ไม่พบอิทธิพลทางตรง

สมมติฐานที่ 3 การมีส่วนร่วมของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เนื่องจากการสร้างการมีส่วนร่วมผ่านการเล่าเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยา (Psychological Relationship) จะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจภายใน และพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Attachment) ที่แน่นแฟ้น เป็นกุญแจสำคัญในการปลูกฝังความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา Habib et al. (2022) ที่ยืนยันว่าการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค (Consumer Engagement) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคชาวอินเดีย

สมมติฐานข้อที่ 4 การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยมีการมีส่วนร่วมของลูกค้าเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพล ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี S-O-R ของ Mehrabian and Russell (1974) กล่าวคือกิจกรรมการตลาดดิจิทัล (เช่น การตลาดเชิงเนื้อหา เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์) ทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการปฏิสัมพันธ์กับแบรนด์ (เช่น การรีวิว การแชร์ข้อมูล) ซึ่งปฏิสัมพันธ์เหล่านี้จะสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของแบรนด์ร่วมกันก่อนจะนำไปสู่การตอบสนอง คือความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในท้ายที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยที่ยืนยันว่าความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดดิจิทัล และความตั้งใจซื้อนั้นมีความซับซ้อนและจำเป็นต้องอาศัยตัวแปรส่งผ่านอิทธิพล (Mediator variable) เช่น ความไว้วางใจ (Iqbal & Ansar, 2025) หรือ มีส่วนร่วมของลูกค้า (Habib et al., 2022; Rizkia et al., 2024) ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงกิจกรรมทางการตลาดดิจิทัลไปสู่ความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป ของจังหวัดแพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงกับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน โดยปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัล ไม่ได้ส่งอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของลูกค้า การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของลูกค้า และการมีส่วนร่วมของลูกค้าก็มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อ ยิ่งไปกว่านั้นการมีส่วนร่วมของลูกค้า ยังทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลแบบสมบูรณ์ (Full Mediator) ในความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดดิจิทัลและความตั้งใจซื้อ กล่าวคือ กิจกรรมการตลาดดิจิทัล (สิ่งเร้า: S) ทำหน้าที่สร้างการมีส่วนร่วมทางอารมณ์และจิตวิทยา (สภาวะภายใน: O) ให้เกิดขึ้นกับลูกค้าก่อน จากนั้นการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตอบสนอง (R) คือความตั้งใจซื้อ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นกลยุทธ์การสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ โดยใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่หลากหลายช่องทางเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์สองทาง (Two-way Communication) และนำเสนอข้อมูลที่ดึงดูดความสนใจและตรงกับความต้องการลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย และสร้างการมีส่วนร่วมด้วยการจัดกิจกรรมให้ลูกค้าร่วมสนุก รวมถึงการตอบกลับความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและเป็นกันเอง หรือการแชร์ประสบการณ์จากผู้ใช้จริง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. มุ่งเน้นการสื่อสารเพื่อสร้างคุณค่าทางอารมณ์ โดยเน้นการเล่าเรื่องที่มาของผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาหรือความเชื่อมโยงกับชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการตัดสินใจซื้อ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรการตลาดดิจิทัลในมิติอื่น ๆ เพราะมิติที่ใช้วัดในการวิจัยครั้งนี้มีเพียง 3 มิติ ได้แก่ การตลาดเชิงเนื้อหา การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ และการตลาดผ่านเว็บไซต์ ครั้งต่อไปจึงควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม โดยเฉพาะการตลาดโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง และการตลาดผ่านการไลฟ์สด ว่าปัจจัยเหล่านี้จะมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โอทอป หรือไม่

2. ขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ไปยังผลิตภัณฑ์โอทอป ในภูมิภาคอื่นที่มีอัตลักษณ์แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พบนี้จะยังคงเหมือนเดิมหรือแตกต่างกันไปในบริบทอื่น ๆ

บรรณานุกรม

กฤติกา อัคคะสาระกุล. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นผ่านเว็บไซต์อีคอมเมิร์ซ: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในประเทศไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2017.175

จิตกวี กระจ่างเมฆ. (2565). ภูมิปัญญา วัฒนธรรม วิถีชีวิต: กรณีศึกษาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรม OTOP ใน 21 ชุมชน จังหวัดนครปฐม. *วารสารรัตนโกสินทร์สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, *4*(1), 1–17. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJSH/article/view/259285

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร. (2550). *ระเบียบวิธีการวิจัย: แนวทางปฏิบัติสู่ความสาเร็จ*. ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มิเดีย.

วรพงศ์ แสงผัด, เพ็ญศรี ฉิรินัง, วรเดช จันทรศร และ วิพร เกตุแก้ว. (2566). แนวทางการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นไทย. *วารสารการเรียนรู้สมัยใหม่*, *9*(6), 439–448. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/268139

Suphan, W., & Pirabun, N. (2024). The factors influencing consumers' decisions to purchase OTOP products through E-marketplaces in Chiang Mai. In V. Kreinovich, W. Yamaka, & S. Leurcharusmee (Eds.), *Applications of optimal transport to economics and related topics* (pp. 671–682). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-67770-0_46

Abdourrahmane, M., & Sukhabot, S. (2014). An international consumer's perception and attitude towards the purchase intentions of OTOP snack food products. *TNI Journal of Business Administration and Languages*, *2*(1), 54–60.

Amin, M., & Hasanuddin, M. (2025). The role of brand trust and social media engagement in driving purchase intention among Indonesian SMEs. In *Proceedings of the International Conference on Computer Science, Engineering, Social Science, and Multi-Disciplinary Studies* (Vol. 1, No. 1, pp. 105–111).

Bhutwanakul, B., Rasri, W., Chaipranop, N., Jongwuttiwes, N., Lawong, A., Khumsing, K., & Senajak, J. (2023). Developing and enhancing the marketing promotion of OTOP products with geography identities (GI) by integrating the complete community-based tourism promotion. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, *3*(4), 303–312. https://doi.org/10.60027/ijsasr.2023.3242

Brodie, R. J., Hollebeek, L. D., Jurić, B., & Ilić, A. (2011). Customer engagement: Conceptual domain, fundamental propositions, and implications for research. *Journal of Service Research*, *14*(3), 252–271. https://doi.org/10.1177/1094670511411703

Byrne, B. M. (2016). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (3rd ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315757421

Dessart, L., Veloutsou, C., & Morgan-Thomas, A. (2015). Consumer engagement in online brand communities: a social media perspective. *Journal of Product & Brand Management*, *24*(1), 28–42. https://doi.org/10.1108/JPBM-06-2014-0635

Duffett, R. G., & Maraule, M. (2024). Customer engagement and intention to purchase attitudes of generation Z consumers toward emojis in digital marketing communications. *Young Consumers*, *25*(5), 607–624. https://doi.org/10.1108/YC-08-2023-1817

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Addison-Wesley. https://people.umass.edu/aizen/f&a1975.html

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, *18*(1), 39-50. https://doi.org/10.1177/002224378101800104

Gefen, D., Karahanna, E., & Straub, D. W. (2003). Trust and TAM in online shopping: An integrated model. *MIS Quarterly*, *27*(1), 51–90. https://doi.org/10.2307/30036519

Habib, S., Hamadneh, N. N., & Hassan, A. (2022). The relationship between digital marketing, customer engagement, and purchase intention via OTT platforms. *Journal of Mathematics*, *2022*, Article 5327626. https://doi.org/10.1155/2022/5327626

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2018). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage.

Hollebeek, L. D., Glynn, M. S., & Brodie, R. J. (2014). Consumer brand engagement in social media: Conceptualization, scale development and validation. *Journal of Interactive Marketing*, *28*(2), 149–165. https://doi.org/10.1016/j.intmar.2013.12.002

Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, *6*(1), 1–55. https://doi.org/10.1080/10705519909540118

Iqbal, W., & Ansar, S. S. (2025). Digital marketing strategies and consumer purchase intention: Mediating role of trust and moderating effects of unethical practices. *Social Sciences Spectrum*, *4*(2), 457–477.

Kim, S. S. (2020). Purchase intention in the online open market: Do concerns for e-commerce really matter?. *Sustainability*, *12*(3), Article 773. https://doi.org/10.3390/su12030773

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.

Matin, A., Khoshtaria, T., & Tutberidze, G. (2020). The impact of social media engagement on consumers' trust and purchase intention. *International Journal of Technology Marketing*, *14*(3), 305–323.

Mehrabian, A., & Russell, J. A. (1974). *An approach to environmental psychology*. MIT Press.

Pavlou, P. A. (2003). Consumer acceptance of electronic commerce: Integrating trust and risk with the technology acceptance model. *International Journal of Electronic Commerce*, *7*(3), 101–134. https://doi.org/10.1080/10864415.2003.11044275

Pinca, J., Arevalo, J., Salcor, N. H., Licaros, R. M., & Lacerona, R. (2024). The influence of digital marketing strategies on customer's purchase intention of selected fast-food restaurants. *Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal*, *17*(3), 1–1.

Rizkia, A. R., Akbar, M. A., & Lina, R. (2024). Customer engagement mediates the effect of content marketing on purchase intention. *Advances in Business & Industrial Marketing Research*, *2*(3), 123–137.

Trivedi, T. (2022). Impact of digital content marketing on purchase intentions for online shopping post Covid-19 pandemic. *International Journal of Management, Public Policy and Research*, *1*(2), 24-33. https://doi.org/10.55829/010204

Wu, M., & Long, R. (2024). How do perceptions of information usefulness and green trust influence intentions toward eco-friendly purchases in a social media context?. *Frontiers in Psychology*, *15*, Article 1429454. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1429454

Yang, G., Chaiyasoonthorn, W., & Chaveesuk, S. (2024). Exploring the influence of live streaming on consumer purchase intention: A structural equation modeling approach in the Chinese E-commerce sector. *Acta Psychologica*, *249*, Article 104415. https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2024.104415

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

การพัฒนาความสามารถการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์โดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

อุบลรัตน์ ตรีพงษ์พันธุ์ [1*]

รับบทความ 29 มกราคม 2569 แก้ไขบทความ: 18 กุมภาพันธ์ 2569 ตอบรับบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ (2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐาน และ (3) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 75 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาทั้งหมดที่ลงทะเบียนในรายวิชา 1500201 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) รูปแบบการสนทนาภาษาอังกฤษพื้นฐาน 8 สถานการณ์ (2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 และ (3) แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ซึ่งมีค่า CVI ที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าเท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับผู้เรียน (2) ความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ (3) นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการเรียนอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: การสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ รูปแบบการสนทนาพื้นฐาน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

[1] สถาบันภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

[*] อีเมล: nuey.ut2013@gmail.com

Developing Situational English Conversation Skill Using Basic Conversation Patterns for students of Nakhon Pathom Rajabhat University

Ubonrat Treephongphan [1*]

Abstract

This study aimed to (1) develop a basic conversation model to enhance situational English conversational ability, (2) compare students' English conversational ability before and after learning through the basic conversation model, and (3) examine students' opinions toward the learning activities. The population consisted of 75 undergraduate students at Nakhon Pathom Rajabhat University who were enrolled in Course 1500201 English for Intercultural Communication during the first semester of the 2025 academic year. A one-group pretest–posttest experimental design was employed. The research instruments included (1) an eight-situation basic English conversation model, (2) a pretest and posttest validated for content validity with IOC values ranging from 0.67 to 1.00, and (3) a four-level rating scale questionnaire with a content validity index (CVI) of 1.00 evaluated by three experts. Data were analyzed using mean, standard deviation, and paired samples t-test. The findings revealed that (1) the developed model was appropriate for the learners' context, (2) students' posttest English conversational scores were significantly higher than their pretest scores, and (3) students' overall opinions toward the learning activities were at a very high level.

Keywords: English Conversation According To Situations, Basic Conversation Patterns, Nakhon Pathom Rajabhat University

[1] Language Institute Nakhon Pathom Rajabhat University, Mueang Nakhon Pathom District, Nakhon Pathom
[*] E-mail: nuey.ut2013@gmail.com

บทนำ

ในการเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นในยุคปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารเพื่อการศึกษา ด้านธุรกิจและความบันเทิง (Crystal, 2003) การส่งสารแก่ผู้รับสารที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อเป็นเรื่องสำคัญมาก นักเรียนและนักศึกษาในประเทศไทยยังต้องพัฒนาความสามารถในการสนทนาภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพในการสื่อสารที่ชัดเจนและเป็นกระบวนการมากขึ้น การพัฒนาการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์โดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้สนทนาภาษาอังกฤษมีความมั่นใจในการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นอีกทั้งยังมีความถูกต้องและเหมาะสมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) ที่เน้นการใช้ภาษาในบริบทจริง (Savignon, 2018)

ด้วยนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานที่จำเป็นต้องเรียนตลอดหลักสูตรจำนวน 5 รายวิชา ประกอบด้วย รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานจำนวน 2 รายวิชา โดยไม่นับหน่วยกิตเพื่อมุ่งเสริมสร้างและปรับพื้นฐานทักษะภาษาอังกฤษให้แก่นักศึกษาแรกเข้าให้มีความพร้อมด้านการใช้ภาษาในระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังประกอบด้วยรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารจำนวน 2 รายวิชา และภาษาอังกฤษเฉพาะทางอีกจำนวน 1 รายวิชา โดยแต่ละรายวิชามีค่าหน่วยกิตรายวิชาละ 3 หน่วยกิต ทั้งนี้โครงสร้างดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทั้งในมิติของการสื่อสารทั่วไปและการประยุกต์ใช้ในบริบทวิชาชีพเฉพาะสาขาซึ่งทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษแก่นักศึกษาให้มีมาตรฐาน สามารถฟัง พูด อ่านและเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความถนัดและสาขาของนักศึกษา แต่ยังคงมีนักศึกษาที่ยังมีความสามารถด้านการพูดสนทนาสื่อสารภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันที่มีประสิทธิภาพไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้าน EFL ที่พบว่าผู้เรียนมักประสบปัญหาความวิตกกังวลและขาดโอกาสในการฝึกพูดในสถานการณ์จริง (Ur, 1996) เนื่องจากนักศึกษามีโอกาสและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการฝึกฝนด้านการพูดสนทนาสื่อสารภาษาอังกฤษชีวิตประจำวันน้อย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนารูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

2. เปรียบเทียบความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ของนักศึกษาก่อนและหลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐาน

3. ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดสนทนาสื่อสารภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันแก่นักศึกษาโดยใช้ชุดรูปแบบการสนทนาพื้นฐาน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทาง

Task-Based Language Teaching (TBLT) ที่เน้นการจัดกิจกรรมผ่านสถานการณ์จำลองและภาระงานสื่อสาร (Willis & Willis, 2007)

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษในบริบทการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทางทฤษฎีด้านการเรียนรู้ภาษา โดยเฉพาะแนวคิดการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อสื่อสารความหมายในบริบทจริง มากกว่าการท่องจำโครงสร้างทางไวยากรณ์ แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับความสามารถในการสื่อสาร (Communicative competence) ทั้งด้านความถูกต้องทางภาษา (accuracy) ความคล่องแคล่ว (fluency) และความเหมาะสมตามสถานการณ์ (appropriacy) อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะการสนทนา

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร พบว่าแนวโน้มของงานวิจัยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาในบริบทจริง ผ่านแบบฝึกบทสนทนาและกิจกรรมการสื่อสารเชิงโต้ตอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทบทวนวรรณกรรมเชิงระบบของ Yu, Mofreh, และ Salem (2024) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมตามแนวทาง Task-Based Language Teaching (TBLT) มีผลเชิงบวกต่อความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนในบริบท EFL อย่างต่อเนื่องและมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยของสุรพงษ์ คงสัตย์ และคณะ (2562) ชี้ให้เห็นว่า การนำแบบฝึกบทสนทนาภาษาอังกฤษมาใช้ในการเรียนการสอนสามารถส่งเสริมความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนิสิตระดับชั้นปีที่ 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Derakhshan et al., 2016; Shabani, 2013) โดยความสามารถด้านการสื่อสารหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของแบบฝึกบทสนทนาในฐานะเครื่องมือที่ช่วยเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง

นอกจากนี้ แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้และทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีโอกาสลงมือปฏิบัติจริงและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กิจกรรมการสนทนา สถานการณ์จำลอง และบทบาทสมมติ จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจผ่านประสบการณ์ตรง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และพัฒนาการใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรภร บุญศรี (2562) ซึ่งพบว่าการใช้แบบฝึกบทสนทนาภาษาอังกฤษในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารช่วยยกระดับความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านคะแนนเฉลี่ยและระดับสมรรถนะการสื่อสาร โดยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ในระดับดีมาก ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารโดยตรงมีส่วนช่วยลดช่องว่างระหว่างความรู้ทางภาษาและการนำไปใช้จริง

Ur (1998) อธิบายว่าปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาที่สอง ได้แก่ ความกลัวความผิดพลาด ความกังวลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง และการขาดโอกาสในการฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกสนทนาอย่างต่อเนื่องในบริบทที่ใกล้เคียงชีวิตจริง จะช่วยลดความวิตกกังวลและเสริมสร้างความมั่นใจ ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ อาภัสรา สังขวาสี (2564) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน ซึ่งมุ่งส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้เรียนหลังการทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พร้อมทั้งมีระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมสามารถช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการฝึกทักษะการพูด ลดความวิตกกังวล และเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษา

จากกรอบแนวคิดทางทฤษฎีดังกล่าว งานวิจัยด้านการพัฒนาทักษะการพูดและการสนทนาภาษาอังกฤษจึงมักมุ่งเน้นการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงผ่านบทสนทนาและกิจกรรมเชิงโต้ตอบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ ในเชิงทฤษฎี เออร์ (Ur, 1998) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาที่สอง ได้แก่ ความกลัวความผิดพลาด ความกังวลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง และการพึ่งพาภาษาแม่ในระหว่างการฝึกพูด ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียนภาษาอังกฤษในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยเชิงประยุกต์จำนวนมากจึงมุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบการสอนที่ช่วยลดข้อจำกัดดังกล่าว โดยเฉพาะการใช้แบบฝึกทักษะและกิจกรรมบทสนทนาในชั้นเรียน

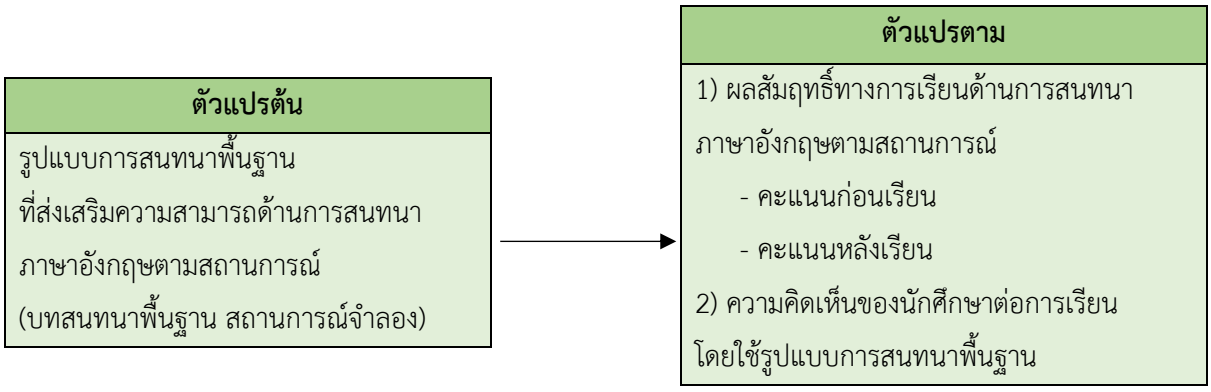
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ พบว่ามีแนวทางการจัดการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบที่ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการพูดของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ไข่มุก ภาคภูมิ (2554) ศึกษาการใช้แบบฝึกทักษะการพูดกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสามารถในการพูดหน้าชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังการใช้แบบฝึกดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธุวพร ตันตระกูล (2557) และภัทราภรณ์ นิลนวล (2562) ซึ่งศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้บทสนทนาที่เน้นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนทั้งในระดับอุดมศึกษาและระดับประกาศนียบัตรมีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านบทสนทนาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงสามารถช่วยพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิผล Ahmadian & Tavakoli (2011)

นอกจากนี้ งานวิจัยของสุกัญญา ศิลประสาท (2544) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ พบว่ากิจกรรมดังกล่าวช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียน ส่งเสริมความมั่นใจในการพูด ลดความวิตกกังวล และทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก

ผ่อนคลาย ส่งผลให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นไปอย่างสนุกสนานและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของเกศสุดา ปงลังกา (2550) ซึ่งพบว่าการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งผู้เรียนยังมีพัฒนาการด้านความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสื่อสาร การใช้แบบฝึกบทสนทนา และการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิผล ทั้งยังช่วยลดความวิตกกังวลและเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษา ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในบริบทการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกรอบแนวคิดโดยแยกตัวแปรอย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variable) รูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมบทสนทนา สถานการณ์จำลอง และกิจกรรมบทบาทสมมติ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความสามารถในการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ ซึ่งวัดจากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

2. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐาน

ความสัมพันธ์ของตัวแปรในงานวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่า การใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน รวมทั้งส่งผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษา โดยกระบวนการวิจัยเริ่มจากการพัฒนารูปแบบ นำไปทดลองใช้ และประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental study) โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest–Posttest Design) (Creswell & Creswell, 2017) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ และศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนในรูปแบบดังกล่าว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 1500201 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 75 คน โดยผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้เรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอนและมีบริบทการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย กิจกรรมบทสนทนาตามสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน จำนวน 8 สถานการณ์ ที่สอดคล้องกับบริบทการสื่อสารภาษาอังกฤษในปัจจุบัน ได้แก่ (1) การแนะนำตนเองและผู้อื่น (2) การกล่าวลาและการแสดงความขอบคุณ (3) การขอคำแนะนำ (4) การให้ความคิดเห็น (5) การขอร้อง (6) การเสนอความช่วยเหลือ (7) การแสดงความเห็นใจและความกังวลใจ และ (8) การให้กำลังใจ โดยแต่ละสถานการณ์มีการกำหนดเป้าหมายการสื่อสาร โครงสร้างประโยค ตัวอย่างสำนวน และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการฝึกปฏิบัติจริง

2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาตามรูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น ใช้วัดความสามารถด้านความถูกต้องทางภาษา ความคล่องแคล่ว และความเหมาะสมในการสื่อสาร

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุมด้านรูปแบบกิจกรรม เนื้อหา ประโยชน์ที่ได้รับ และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษจำนวน 3 ท่าน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาจำนวน 10 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item–Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

นอกจากนี้ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาจำนวน 10 ข้อ ได้รับการตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) มีค่าเท่ากับ 0.89 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินการวิจัย

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ประชากรจำนวน 75 คน และดำเนินการทดสอบความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ

2. ระยะดำเนินการทดลอง ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมบทสนทนาจำนวน 8 สถานการณ์ เน้นการฝึกปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริง ตลอดระยะเวลาที่กำหนดในรายวิชา

3. ระยะหลังการทดลอง ดำเนินการทดสอบความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์หลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบจำนวน 30 ข้อฉบับเดียวกับก่อนเรียน และให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นจำนวน 10 ข้อ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นของนักศึกษาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สำหรับเกณฑ์การแปลผลระดับความคิดเห็นของนักศึกษา กำหนดจากช่วงคะแนนเฉลี่ยของมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้

3.51–4.00 หมายถึง ระดับดีมาก

2.51–3.50 หมายถึง ระดับดี

1.51–2.50 หมายถึง ระดับพอใช้

1.00–1.50 หมายถึง ระดับควรปรับปรุง

2. เปรียบเทียบความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษของนักศึกษาก่อนและหลังการเรียน โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (Paired Samples t-test)

3. กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

1. **การพัฒนารูปแบบการสนทนาพื้นฐาน**

ผลการพัฒนารูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกิจกรรมบทสนทนาจำนวน 8 สถานการณ์ ครอบคลุมบริบทการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของนักศึกษา เช่น การทักทาย การแนะนำตนเอง การสนทนาในสถานศึกษา และสถานการณ์ทางสังคมอื่น ๆ รูปแบบดังกล่าวเน้นการฝึกปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการใช้ภาษาในบริบทใกล้เคียงสถานการณ์จริง ซึ่งมีความเหมาะสมกับบริบทของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

2. การเปรียบเทียบความสามารถก่อนและหลังเรียน

ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ก่อนและหลังการเรียน โดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 75 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Paired Samples t-test) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่แสดงในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิจัยเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเรียนของนักศึกษา (N=75)

ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน	ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน	S.D.	t	Sig.
9.04	12.13	3.089	8.66	< .001

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของนักศึกษามีค่าเท่ากับ 9.04 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 12.13 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างของคะแนนเท่ากับ 3.089 ผลการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (paired sample t-test) พบว่า คะแนนก่อนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 8.66$, Sig. $< .001$) แสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. **การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา**

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐาน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$= 3.51 จาก 4.00) สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย และช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ทั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมบทสนทนาตามสถานการณ์ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน

ด้านการประเมิน	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. รูปแบบการจัดกิจกรรม	1.1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	3.52	0.62	ดีมาก
	1.2 กิจกรรมน่าสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วม	3.51	0.52	ดีมาก
	1.3 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	3.49	0.52	ดี
2. เนื้อหา	2.1 ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์	3.52	0.53	ดีมาก
	2.2 ความทันสมัยและน่าสนใจของเนื้อหา	3.64	0.51	ดีมาก
	2.3 ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	3.48	0.60	ดี
3. ประโยชน์ที่ได้รับ	3.1 นำความรู้ไปใช้ในการสนทนาภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน	3.63	0.51	ดีมาก
	3.2 มั่นใจในการสนทนาภาษาอังกฤษมากขึ้น	3.36	0.63	ดี
4. การนำไปใช้	4.1 เกิดความรู้ที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ	3.51	0.57	ดีมาก
	4.2 นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง	3.48	0.53	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน		**3.51**	**0.04**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$= 3.51, SD=0.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โดยเฉพาะความทันสมัยและความน่าสนใจของเนื้อหา ($\bar{x}$= 3.64, SD=0.51) รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยนักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสนทนาในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{x}$= 3.63, SD=0.51) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับบริบทการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง

ทั้งนี้ ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมและด้านการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากเช่นเดียวกัน สะท้อนว่ากิจกรรมมีและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม รายการด้านความมั่นใจในการสนทนาภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่นเล็กน้อย ความเหมาะสม ($\bar{x}$= 3.36, SD=0.63) แม้ยังอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งอาจสะท้อนว่าการเสริมสร้างความมั่นใจเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยระยะเวลาและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และเป็นประเด็นที่สามารถพัฒนาต่อยอดในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

อภิปรายผล

ประเด็นด้านการพัฒนารูปแบบการสนทนา พบว่ารูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์มีความเหมาะสมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ทั้ง

ในด้านรูปแบบการจัดกิจกรรม เนื้อหา และการนำไปใช้ โดยผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$= 3.51, SD= 0.04) สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการสนทนาพื้นฐานถูกออกแบบให้เน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วม ฝึกปฏิบัติจริง และใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานของอาภัสรา สังขวาสี (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของผู้เรียนช่วยให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 8.66$, $p < .001$) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนาความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา พบว่านักศึกษาเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ช่วยให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการสนทนาภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันได้ในระดับดีมาก ($\bar{x}$= 3.63, SD= 0.51) และเห็นว่าเนื้อหามีความทันสมัยและน่าสนใจ ($\bar{x}$= 3.64, SD= 0.51) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการใช้บทสนทนาและสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับการสื่อสารจริง ซึ่งช่วยลดความกลัวความผิดพลาดและความวิตกกังวลในการใช้ภาษา สอดคล้องกับแนวคิดของเออร์ (Ur, 1998) ที่อธิบายว่าความวิตกกังวลและความไม่มั่นใจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาที่สอง และการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติสามารถช่วยลดอุปสรรคดังกล่าวได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไข่มุก ภาคภูมิ (2554) ธุวพร ตันตระกูล (2557) และภัทราภรณ์ นิลนวล (2562) ที่พบว่าการใช้แบบฝึกทักษะและกิจกรรมบทสนทนาที่เน้นการสื่อสารในชีวิตประจำวันช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประเด็นด้านความคิดเห็นของนักศึกษา พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$= 3.51, SD= 0.04) โดยเฉพาะด้านเนื้อหาและด้านประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้และรับรู้ถึงประโยชน์ของการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสนทนา อย่างไรก็ตาม ด้านความมั่นใจในการสนทนาภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่นเล็กน้อย ($\bar{x}$= 3.36, SD= 0.63) ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา ศิลประสาท (2544) และเกศสุดา ปงลังกา (2550) ที่พบว่ากิจกรรมบทบาทสมมุติและการสนทนาตามสถานการณ์ช่วยลดความวิตกกังวลและเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสนทนา เปรียบเทียบความสามารถก่อนและหลังการเรียน และศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการสนทนาพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดลำดับขั้นตอนของบทเรียน โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริงและการใช้ภาษาในสถานการณ์ใกล้เคียงชีวิตประจำวัน

2. การใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานส่งผลให้ความสามารถด้านการสนทนาภาษาอังกฤษของนักศึกษาพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกสนทนาอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สามารถเสริมสร้างทักษะการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. นักศึกษามีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐาน สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการใช้ภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะในการนำผลจากผลการไปใช้

1. อาจนำรูปแบบการสนทนาพื้นฐานไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษอื่นในระดับอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารของนักศึกษาในบริบทที่หลากหลาย

2. ผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมบทสนทนาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนแต่ละสาขาวิชา เพื่อเพิ่มความเชื่อมโยงกับการใช้งานจริง

3. ควรส่งเสริมให้มีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและพัฒนาความคล่องแคล่วในการสื่อสารภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานกับรายวิชาภาษาอังกฤษอื่นในระดับอุดมศึกษา เช่น ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ หรือภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบในบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรศึกษาผลของรูปแบบการสนทนาพื้นฐานต่อทักษะด้านอื่นเพิ่มเติม เช่น ความคล่องแคล่ว ความถูกต้องทางภาษา ความมั่นใจ หรือแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ

3. ควรศึกษาการใช้รูปแบบการสนทนาพื้นฐานในระยะยาวหรือในหลายภาคเรียน เพื่อประเมินความคงทนของความสามารถด้านการสนทนาและผลกระทบต่อการเรียนรู้ในระยะยาว

บรรณานุกรม

เกศสุดา ปงลังกา. (2550). *การศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ไข่มุก ภาคภูมิ. (2554). *การพัฒนาทักษะการพูดหน้าชั้นเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะทางการพูดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภัทราภรณ์ นิลนวล. (2562). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในรายวิชาภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันโดยใช้บทสนทนาในหนังสือเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร* (รายงานผลการวิจัย). วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พณิชยการ

ภัทรภร บุญศรี. (2562). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันโดยใช้บทฝึกการสนทนาภาษาอังกฤษ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ธุวพร ตันตระกูล. (2557). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันโดยใช้บทฝึกการสนทนาภาษาอังกฤษ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม

สุกัญญา ศิลประสาท. (2544). *การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร.

สุรพงษ์ คงสัตย์, พระสิทธิศักดิ์ ธมฺมทายาโท (พรมสิทธิ์), ยุทธนา พูนเกิดมะเริง, ประพันธ์ นึกกระโทก และจำนงค์ ปุผาลา. (2562*).* การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้บทฝึกการสนทนาภาษาอังกฤษของนิสิตชั้นปีที่ 1. *Journal of Buddhist Education and Research, 5*(2), 347-360.

อาภัสรา สังขวาสี. (2564). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 โดยใช้การเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). iThesis Srinakharinwirot University. https://ir-ithesis.swu.ac.th/items/81f8ea15-81f6-41a2-9503-a3ddcc057eff/full

Ahmadian, M. J., & Tavakoli, M. (2011). The effects of simultaneous use of careful online planning and task repetition on accuracy, complexity, and fluency in EFL learners' oral production. *Language Teaching Research, 15*(1), 35–59.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* Sage Publications.

Crystal, D. (2003). *English as a global language*. Cambridge University Press.

David, W., & Willis, J. (2007). Doing task-based teaching. Oxford University Press.

Derakhshan, A., Khalili, A. N., & Beheshti, F. (2016). Developing EFL learner's speaking ability, accuracy and fluency. *English Language and Literature Studies, 6*(2), 177-186.

Savignon, S. J. (2018). Communicative competence. In *The TESOL encyclopedia of English language teaching* (pp. 1–7). Wiley.

Shabani, M. B. (2013). The effect of background knowledge on speaking ability of Iranian EFL learners. *International SAMANM Journal of Marketing and Management, 1*(1), 25–33.

Ur, P. (1996). *A course in language teaching.* Cambridge University Press.

Ur, P. (1998). *A Course in Language Teaching Trainee.* Cambridge University Press.

Yu, Y., Mofreh, S. M., & Salem, S. (2024). Speak beyond borders: A systematic review of task-based language teaching for EFL speaking proficiency. *English Language Teaching, 17*(7), 1–15.

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ปวีณา สีแดง [1*]
นิวัตต์ น้อยมณี [2]
อัศวิน เสนีชัย [3]

รับบทความ: 17 มีนาคม 2569 แก้ไขบทความ: 9 เมษายน 2569 ตอบรับบทความ: 14 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน 2) ระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และ 4) การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตประเวศ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิจำแนกตามขนาดของประชากรในแต่ละโรงเรียนทั้ง 16 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกด้านอยู่ในระดับมาก 3) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง (rxy = .837) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (X3) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ (X4) และด้านการแนะแนวการศึกษา (X6) โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 72.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบมาตรฐาน คือ Z′y= 0.294X3 + 0.364X4 + 0.251X6

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โรงเรียน

[1-3] คณะบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
[*] อีเมล: paweena.seedaeng@gmail.com

Academic Administration in Schools Affecting Student Achievement in Prawet District, Bangkok Metropolis

Paweena Seedaeng [1*]

Niwat Noymanee [2]

Atsavin Seneechai [3]

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of academic management in schools, 2) to study the level of student achievement, 3) to study the relationship between academic management and student achievement, and 4) to study the academic management factors affecting student achievement. This study was a survey research. The population consisted of school administrators and teachers in schools under the Bangkok Metropolitan Administration, Prawet District Office. A sample of 234 participants was selected using stratified random sampling based on the population size in each of the 16 schools. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The research findings revealed that 1) the level of academic management in schools in all aspects was at a high level, 2) the level of student achievement in all aspects was at a high level, 3) there was a significant positive correlation between academic management and student achievement at a high level (r_{xy} = .837) at the .01 significance level, and 4) the academic management factors that significantly affected student achievement were Learning Activity Management (X_3), Academic Development and Promotion (X_4), and Educational Guidance (X_6), which together predicted 72.60 percent of the variance at the .01 significance level. The standardized predictive equation is $Z'y = 0.294X_3 + 0.364X_4 + 0.251X_6$

Keywords: Academic Administration, Student Achievement, School

[1-3] Graduate School, Educational Administration Program, Bangkok Suvarnabhumi University

[*] Email: paweena.seedaeng@gmail.com

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตน ให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ สำหรับประเทศไทย มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยการบริหารและการจัดการศึกษาอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม หมวด 5 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

กรุงเทพมหานครบริหารจัดการศึกษาผ่านสำนักการศึกษาและฝ่ายการศึกษาระดับเขต โดยมุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุน และประสานนโยบายเพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานชาติ ทั้งนี้การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและตอบสนองต่อความถนัดที่หลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ขับเคลื่อนภารกิจหลัก 7 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารวิชาการ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ 5) การวัดผลและประเมินผล 6) การแนะแนวการศึกษา และ 7) การประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ปัจจุบันคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยและหลายประเทศในเอเชีย ซึ่งไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งเน้นยกระดับคะแนน O-NET และ PISA ให้สูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คือ การบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารต้องมีบทบาทในการประสานงานด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การนิเทศภายใน และการวัดผลประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2565)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนพบความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านการนิเทศการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้ดี (จันทร์ทิพย์ จามิตร และคณะ, 2562; จีรวัฒน์ ภูอาบทอง และคณะ, 2564) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาใน

พื้นที่สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ชี้ให้เห็นว่าครูมีความเห็นให้ผู้บริหารควรเร่งพัฒนางานวิชาการในด้านการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการวัดผลประเมินผล (วรรณวิภา ไกรนอก, 2560) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านคะแนนเฉลี่ย O-NET ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2565) โดยเฉพาะในพื้นที่เขตประเวศ ผลการทดสอบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560-2562 ส่วนใหญ่ยังคงต่ำกว่าทั้งระดับสังกัดและระดับประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในพื้นที่ดังกล่าวต่อไป

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนในเขตประเวศที่สะท้อนผ่านคะแนนเฉลี่ย O-NET มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ เป็นเหตุผลที่มีความจำเป็นต้องศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะนำข้อสนเทศจากการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน พร้อมทั้งให้บรรลุตามความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
2. ศึกษาระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 4.
4. ศึกษาการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการหมายถึงกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมทุกด้านในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและบริบทท้องถิ่น รวมถึงการนิเทศและการประเมินผลโดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรในการผสมผสานทรัพยากรเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการลงมือปฏิบัติจริง (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2567) ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะชีวิต และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

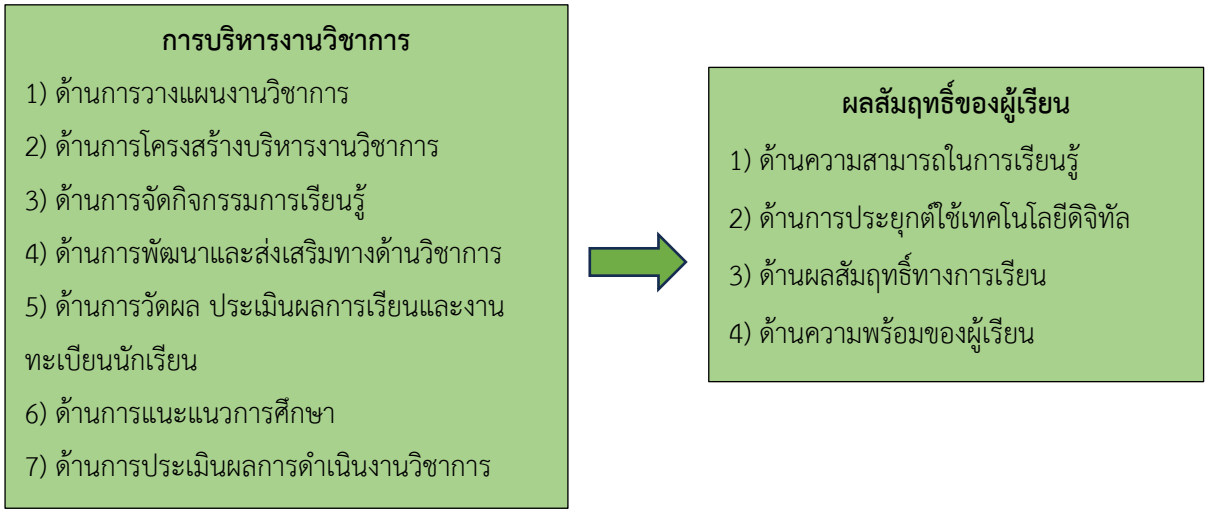
การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญและเป็นภารกิจหลักที่มีความสำคัญที่สุดของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยตรงให้มีความรู้ คู่คุณธรรม มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2562 นอกจากนี้ งานวิชาการยังเป็นศูนย์กลางที่ครอบคลุมการจัดการศึกษาทั้งระบบ เป็นตัวกำหนดการจัดสรรทรัพยากร และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จรวมถึงชื่อเสียงของสถานศึกษาที่สะท้อนถึงความสามารถในการนำองค์กรของผู้บริหาร (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2567) การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพจึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียนและสังคม (พิมพ์ใจ พุฒจัตุรัส, 2562) ทั้งนี้แนวคิดการบริหารงานวิชาการ ดังถูกระบุไว้ในมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2560 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) ของสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหลักการบริหารงานวิชาการ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการโครงสร้างบริหารงานวิชาการ 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ 5) ด้านการวัดผล ประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน 6) ด้านการแนะแนวการศึกษา และ 7) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ เพื่อเป็นตัวแปรของการบริหารวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ดังระบุไว้ในมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพที่ครอบคลุม 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) ความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน เขียน คำนวณ และการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 2) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ สื่อสาร และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างมี 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นขนาดของความสำเร็จที่วัดได้จากระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ผ่านเครื่องมือวัดผลตามหลักสูตร (ธัชพล ทีดี, 2559) และ 4) ความพร้อมของผู้เรียน ที่ประกอบด้วยทักษะศตวรรษที่ 21 และมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพสุจริต รวมถึงความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น (ไอลดา แพงดี และคณะ, 2562) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการจึงเป็นผลผลิตทางการศึกษาที่สะท้อนถึงศักยภาพรอบด้านของผู้เรียนในการปรับตัวและเติบโตในสังคมยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตประเวศ จำนวน 600 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดตามตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวน 234 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของประชากรในแต่ละโรงเรียนทั้ง 16 แห่ง เพื่อให้ได้ตัวแทนที่เหมาะสม เนื่องจากแต่ละโรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่เท่ากัน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานงานผ่านมหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิเพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนเป้าหมายทั้ง 16 แห่ง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายสถานภาพและระดับความคิดเห็น

สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation) เพื่อหาทิศทางและระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน แล้วนำค่าที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์แปลความหมาย (เฉลิมศรี อรรจนกุล, 2558) ดังนี้

0.81 ขึ้นไป หมายถึง ความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันสูง

0.61-0.80 หมายถึง ความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง

0.41-0.60 หมายถึง ความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันปานกลาง

0.21-0.40 หมายถึง ความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำ

ต่ำกว่า 0.20 หมายถึง ความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันต่ำ

จากนั้นใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลและอำนาจการพยากรณ์ของการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เครื่องมือหลัก คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 ด้าน คือ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) โครงสร้างการบริหารวิชาการ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ 5) การวัดผลประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน 6) การแนะแนวการศึกษา และ 7) การประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ระดับ มากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ระดับ มาก

2.50 – 3.49 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ระดับ ปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ระดับ น้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ในเขตประเวศ กรุงเทพมหานครทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการเรียนรู้ 2) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) ความพร้อมของผู้เรียน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Type) แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอยู่ระดับ มากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอยู่ระดับ มาก

2.50 – 3.49 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอยู่ระดับ ปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอยู่ระดับ น้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอยู่ระดับ น้อยที่สุด

ในด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำร่างแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 โดยแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 0.97 และแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนของโรงเรียนในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ 0.98 เมื่อได้นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่ โรงเรียนสุเหล่าจรเข้ขบ โรงเรียนแก่นทองอุปถัมภ์ และโรงเรียนคชเผือกอนุสรณ์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่ามีความเชื่อมั่นสูงถึง 0.99 จึงถือเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพและนำไปใช้จริงได้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

(n = 234)

การบริหารวิชาการ	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการวางแผนวิชาการ	4.00	0.90	มาก	5
2. ด้านโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ	3.60	0.80	มาก	7
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.11	0.87	มาก	3
4. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ	4.05	0.85	มาก	4
5. ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน	4.15	0.89	มาก	1
6. ด้านการแนะแนวการศึกษา	3.99	0.85	มาก	6
7. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ	4.14	0.84	มาก	2
รวม	**4.01**	**0.86**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยนอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยจัดอันดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดได้ดังนี้ อันดับที่ 1 ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.89) อันดับที่ 2 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.84) อันดับที่ 3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.87) อันดับที่ 4 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.85) อันดับที่ 5 ด้านการวางแผนวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.90) อันดับที่ 6 ด้านการแนะแนวการศึกษา ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.85) อันดับที่ 7 ด้านโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = 0.80)

ผลการศึกษาระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

(n = 234)

คุณภาพผู้เรียน	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.66	0.80	มาก	4
2. ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.77	0.86	มาก	2
3. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	3.74	0.81	มาก	3
4. ด้านความพร้อมของผู้เรียน	3.78	0.84	มาก	1
รวม	**3.74**	**0.83**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยนอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ อันดับที่ 1 ด้านความพร้อมของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.84) อันดับที่ 2 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$= 3.77, S.D. = 0.86) อันดับที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.81) อันดับที่ 4 ด้านความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.80)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารวิชาการของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)								
	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X	Y
X_1	1								
X_2	.904**	1							
X_3	.861**	.900**	1						
X_4	.845**	.890**	.900**	1					
X_5	.823**	.835**	.850**	.877**	1				
X_6	.787**	.762**	.737**	.820**	.808**	1			
X_7	.805**	.827**	.818**	.873**	.887**	.826**	1		
X	.926**	.941**	.934**	.954**	.936**	.882**	.928**	1	
Y	.754**	.760**	.784**	.819**	.767**	.791**	.773**	.837**	1

** ≤ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r_{xy} = .837) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร รายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงตามลำดับ คือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ (r_{x4y} = .819) รองลงมาคือ ด้านการแนะแนวการศึกษา (r_{x6y} = .791) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (r_{x3y} = .784) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ (r_{x7y} = .773) ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน (r_{x5y} = .767) ด้านโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ (r_{x2y} = .760) และด้านการวางแผนงานวิชาการ (r_{x1y} = .754) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แบบถดถอยการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ตัวแปร	B	SE	β	t	sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.614	0.132		4.639	0.000		
X_3	0.266	0.084	0.294	3.149	0.002	0.136	7.337
X_4	0.320	0.053	0.364	6.035	0.000	0.327	3.057
X_6	0.210	0.066	0.251	3.177	0.002	0.191	5.246
ค่าคงที่ = 0.614 ; SE.est = 0.351 R= 0.852 ; R^2= 0.726 ; F= 203.186 ; p-value = 0.000							

* < .01

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร กับการบริหารวิชาการของโรงเรียนด้านการจัดจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (X_3) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ (X_4) และด้านการแนะแนวการศึกษา (X_6) มีความสัมพันธ์ในกันเชิงเส้นตรง ซึ่งสามารถนำไปสร้างเป็นสมการต่อไปได้ พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร คือด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (X_3) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ (X_4) และด้านการแนะแนวการศึกษา (X_6) มีค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ (R2) เท่ากับ .726 สามารถร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 72.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สามารถเขียนเป็นสมการในรูปคะแนนดิบ เป็นดังนี้

$$Y' = 0.614 + 0.266X_3 + 0.320X_4 + 0.210X_6$$

เขียนเป็นสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน เป็นดังนี้

$$ZY' = 0.294X_3 + 0.364X_4 + 0.251X_6$$

ส่วนด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน และด้านการประเมินผลการดำเนินงานวิชาการไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และงานวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทใกล้เคียง เอมโอษฐ์ คงคา และกฤษฎิ์ กิตติฐานัส (2567) ซึ่งพบว่าการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีระดับการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์สูง

การที่ระดับการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับสูงสามารถอธิบายได้จากกรอบแนวคิดเชิงนโยบายและการบริหารจัดการศึกษา เนื่องจากงานวิชาการถือเป็นแกนหลักและ "หัวใจของการจัดการศึกษา" ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจการบริหารจัดการตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ที่มุ่งให้อิสระแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผล และงานทะเบียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย บุญนาง (2565) และสุพล พรเพ็ง และวรกาญจน์ สุขสดเขียว (2562) เนื่องจากเป็นกระบวนการหลักตามหลักสูตรแกนกลางฯ 2551 ที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557) สำหรับ ด้านการประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับรองลงมา สะท้อนถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ในการติดตามและประเมินผลโครงการให้บรรลุตามแผนพัฒนา (สมใจ เดชบำรุง, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบภาระงานของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และมาตรฐานการประกันคุณภาพตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่ผลสัมฤทธิ์ที่สูงนี้สามารถอธิบายได้จากการที่โรงเรียนในสำนักงานเขตประเวศมีการ

ดำเนินงานตาม ความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา ที่ระบุไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 6 ที่เน้นการ "พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม" และมาตรา 7 ที่มุ่งให้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อ "ปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง" และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ "พึ่งตนเองได้ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง" การมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทั้งคนดี มีความสุขในการเรียนรู้ และเป็นคนเก่ง ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับสูง

ผลการวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องเชิงประจักษ์กับบริบทของสถานศึกษาอื่น ๆ ในสังกัดกรุงเทพมหานคร อาทิ ผลการวิจัยของ ธนกร วชิระนิธิกุล (2566) ที่พบว่าคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเขตภาษีเจริญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กนกพรรณ แก้วกิ่ง และสมใจ เดชบำรุง (2567) ที่พบว่าด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสิทธิผลของสถานศึกษาที่อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ การที่ประสิทธิผลของโรงเรียนซึ่งรวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับการวิจัยที่เน้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ธีรพล พิศาลโกศล และกัลยมน อินทุสุต, 2568) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การที่ผู้บริหารมีการวางแผน กำหนดกลยุทธ์ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามมาตรฐานที่กำหนดและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้

3. การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันสูง เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย สอดคล้องกับ สุภัทชา เพ็ชรแดง และคนอื่น ๆ (2568) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์แต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ ศศิวรรยาห์ มากผ่อง และคนอื่น ๆ (2567) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ จามร จังหวัดกลาง และเข็มทอง ศิริแสงเลิศ (2561) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางการบริหารความสัมพันธ์กันทางบวกกับการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของนักเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของนักเรียน คือ ด้านการบริหารงาน

4. การศึกษาผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยการบริหารงานวิชาการมีอำนาจพยากรณ์มากที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ด้านการแนะแนวการศึกษา เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย แสดงว่า การบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ และด้านการแนะแนวการศึกษา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานครโดยรวม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอภิปราย ตัวแปรที่พยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ตามลำดับ ดังนี้

4.1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีอำนาจพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ดีเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งตอกย้ำถึงความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาผู้เรียน ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการบริหารจัดการชั้นเรียนและการออกแบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน การที่โรงเรียนมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำและใช้แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยและหลากหลาย ตลอดจนการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถพิเศษตามหลักสูตรสถานศึกษา ย่อมช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พิชญ์ภัชกัญจน์ ปานเผือก, 2560)

4.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ดีเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยเกื้อหนุนภายนอกกระบวนการเรียนการสอนโดยตรงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์การศึกษาที่ระบุว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุการเรียนการสอนมีส่วนสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การที่โรงเรียนมีการสนับสนุนให้ครูพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสื่อ และมีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเป็นระบบและสร้างแรงจูงใจ (กษิดิศ จีราพันธ และเมธี พิกุลทอง, 2568) ย่อมช่วยยกระดับความสามารถในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้

4.3 ด้านการแนะแนวการศึกษา เป็นตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในอันดับที่ 3 ซึ่งเน้นย้ำว่าการสนับสนุนด้านจิตสังคมและการพัฒนาตนเองมีความสำคัญไม่แพ้ด้านเนื้อหาวิชาการ การบริหารงานแนะแนวของโรงเรียนในเขตประเวศที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดขอบข่ายงาน จัดทำคู่มือ มีเครือข่าย และมีการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจตนเอง มีทักษะการตัดสินใจ แก้ปัญหา และสามารถกำหนดเป้าหมายชีวิตของตนเองได้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) กระบวนการแนะแนวนี้ถือเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นการทำงานเชิงป้องกันความเสี่ยง และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว ดำรงชีวิตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพในสังคม และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยอ้อมที่เกื้อหนุนความสำเร็จทางการศึกษา (พระโชคดี วชิรปญฺโญ และคณะ 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและอภิปรายผลโดยอ้างอิงถึงทฤษฎีการบริหารงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้ดังนี้ 1) ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ตามลำดับ 2) ระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทักษะในการทำงาน รักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน พบว่าการบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร (r_{xy} = .84$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ4) การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .73 สามารถร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 72.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. จุดเด่น งานวิจัยฉบับนี้มีความโดดเด่นในการสะท้อนภาพลักษณ์การจัดการศึกษาในบริบทเมืองหลวง (กรุงเทพมหานคร) ที่มีความเฉพาะตัว โดยมีการวางกรอบแนวคิดการวิจัยที่ครอบคลุมมิติงานวิชาการรอบด้าน และใช้สถิติเชิงอนุมาน ที่ทรงพลังในการระบุอำนาจพยากรณ์ของตัวแปรต้นได้อย่างชัดเจน ทำให้เห็นลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงผลการวิจัยเข้ากับมาตรฐานการศึกษาชาติและนโยบายการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทำให้ข้อเสนอแนะที่ได้มีความเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในระดับสถานศึกษา

2. จุดอ่อน แม้ว่างานวิจัยจะให้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนในเชิงสถิติ แต่ยังมีข้อจำกัดที่ควรนำไปพัฒนาต่อยอด คือการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ทำให้ขาดข้อมูลเชิงลึกที่จะอธิบายว่าเหตุใดปัจจัยด้านการวางแผนและโครงสร้างการบริหารจึงไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในเชิงพยากรณ์ นอกจากนี้การศึกษาจำกัดขอบเขตเพียงในพื้นที่เขตประเวศ ซึ่งอาจมีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างจากเขตอื่นในกรุงเทพมหานคร ทำให้การนำผลวิจัยไปอ้างอิงในระดับพื้นที่ที่กว้างขึ้นต้องทำด้วยความระมัดระวัง

3. องค์ความรู้ใหม่ งานวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้นี้เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จากการมุ่งเน้นเพียงด้านวิชาการ ไปสู่การบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศการเรียนรู้และสุขภาวะของผู้เรียนเป็นองค์รวม ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยี และ 3) ระบบการแนะแนวที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะการค้นพบว่า "การแนะแนวการศึกษา" เป็นปัจจัยพยากรณ์สำคัญ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในบริบทสังคมเมือง การดูแลสุขภาพจิตและทักษะชีวิตของผู้เรียนส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จทางการเรียน

4. ประโยชน์ทางวิชาการ ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายการศึกษาของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยใช้เป็นต้นแบบในการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณให้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาครูผู้สอนและการจัดหาเทคโนโลยีทางการศึกษา มากกว่าการเน้นงานเอกสารวิชาการ งานวิจัยนี้ยังเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบในอนาคต และช่วยส่งเสริมแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาแบบอิงฐานข้อมูล เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเท่านั้น ควรจะศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้วย

2. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

3. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

กนกพรรณ แก้วกิ่ง และสมใจ เดชบำรุง. (2567). ประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์, 2*(1), 36-46.

กษิดิศ จีราพันธ์ และเมธี พิกุลทอง. (2568). การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อเพิ่มระดับคะแนนการทดสอบ เรื่อง รูปทรงเรขาคณิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *Journal for Developing the Social and Community, 12*(1), 579–592. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rdirmu/article/download/288837/188470/1256132

จันทร์ทิพย์ จามิตร, โสภณ เพ็ชรพวง และบรรจง เจริญสุข. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 11*(2), 10–19. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/151806

จามร จังหวัดกลาง และเข็มทอง ศิริแสงเลิศ. (2561). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. *วารสารราชพฤกษ์, 16*(3), 37–44. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal/article/download/152914/111509/

จีรวัฒน์ ภูอาบทอง, สมใจ ภูมิพันธุ์ และภัทรวรรณ คำแปล. (2564). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 40*(3), 31–42.

เฉลิมศรี อรรจนกุล. (2558). *การวิจัยนิเทศศาสตร์.* คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ธนกร วชิระนิธิกุล. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการบริหารการศึกษา, 2*(4), 28–41. https://so09.tci-thaijo.org/index.php/EAIJ/article/view/3536

ธัชพล ทีดี. (2559). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น เรื่อง “กระบวนการวิจัย” ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 8(2), 107-113. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/93508

ธีรพล พิศาลโกศล และกัลยมน อินทุสุต. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 7*(1), 151–161.https://so10.tci-thaijo.org/index.php/rdicpru/article/view/1981

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2567). *การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระสมุห์โชคดี วชิรปญฺโญ (ราโชกาญจน์), สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และวิชชุดา ฐิติโชติรัตนา. (2564). รูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 8*(2), 41-53.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 มาตรา 9 (3). (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-53.

พิชญ์ภัชกัญจน์ ปานเผือก. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสานักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร). TU Digital Thesis. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5903010360_8189_8348.pdf

พิมพ์ใจ พุฒจัตุรัส. (2562*). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1* (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์). VRU Thesis. https://grad.vru.ac.th/VRU_Thesis/thesis/file_pdf/full_58B54650201.pdf

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2565). *กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วรรณวิภา ไกรนอก. (2560). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 31 สำนักงานเขตประเวศ สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2*(1), 1-9. http://www.edu-journal.ru.ac.th/AbstractPdf/2560-2-1_1511946202_is-bkk7-insert4-001.pdf

ศศิวรรยาห์ มากผ่อง, สิทธิพร เขาอุ่น, ทศพล ฑีฆพร และทินกร พูลพุฒิ. (2567). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. วารสารวิจัยวิชาการ, 7(2), 117-128. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/264106

ศุภชัย บุญนาง. (2565). *การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนเหนือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). DSpace at Silpakorn University. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/4290/1/61252343.pdf

สมใจ เดชบำรุง. (2562). หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10*(1), 258-274. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/166649

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561.* สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กระทรวงศึกษาธิการ. https://www.secondarytak.go.th/wp-content/uploads/2022/12/แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน-2566-2570-ของ-สพฐ.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักงาน.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2560 (ปรับปรุง พ.ศ. 2562).* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุพล พรเพ็ง และวรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2562). การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10*(2), 452–467. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/241159

สุภัทชา เพ็ชรแดง, ทิพมาศ เศวตวรโชติ และบุญส่ง ทองเอียง. (2568). การศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3. *วารสารวิจัยวิชาการ, 8*(1), 213–220.

เอมโอษฐ์ คงคา, สมใจ เดชบำรุง, และ สุชาติ เศวตบดี. (2567). การบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12*(48), 56–64. https://jeal.snru.ac.th/ArticleView?ArticleID=1468

ไอลดา แพงดี, วิชิต สุรัตน์เรืองชัย, และ ปริญญา ทองสอน. (2562). การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดโขดหินมิตรภาพที่ 42 โดยใช้วิธีสอนแบบกระบวนการสร้างเจตคติ. *วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม, 5*(2), 71–82. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human/article/view/202857

การพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

สุรเชษฐ์ อรชุน [1*]
วสันต์ สรรพสุข [2]

รับบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ: 9 เมษายน 2569 ตอบรับบทความ: 14 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และ 2) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงราย แผนกวิชาสถาปัตยกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 20 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง รูปแบบ One-Shot Case Study Design โดยใช้ผู้ประเมิน 2 คน (ครูผู้สอนและครูประจำชั้น) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ CBL จำนวน 4 แผน รวม 20 ชั่วโมง และแบบประเมินทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพแบบ 1 จุด ภายในห้องนอน แบบรูบริกส์ 4 ระดับ 5 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) วิเคราะห์ความสอดคล้องของคะแนนระหว่างผู้ประเมินทั้งสอง โดยใช้ค่า Intraclass Correlation Coefficient: IC ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) คะแนนทักษะหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 89.20 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีค่าประสิทธิผล (E.I.) มากกว่า 0.80 สะท้อนว่า CBL มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ การเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ทัศนียภาพ

[1-2] สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
[*] อีเมล: surachet@ctc.ac.th

The Development of Creative Perspective Drawing Skills Based on Creativity - Based Learning for Vocational Certificate

Surachet Orachun [1*]
Wasan Sappasuk [2]

Abstract

This research aimed (1) to develop and evaluate the quality of learning management plans on creative perspective drawing using Creativity-Based Learning (CBL) for vocational certificate students, and (2) to develop students' creative perspective drawing skills through CBL and compare the results with the 80 percent criterion. The sample consisted of 20 first-year vocational certificate students (Architecture Program) at Chiang Rai Technical College, selected by simple random sampling. The study employed a quasi-experimental research design using a One-Shot Case Study. Two raters (the instructor and the homeroom teacher) were involved in the assessment. The research instruments included four CBL-based lesson plans with a total duration of 20 hours, and a rubric-based assessment form for one-point perspective drawing of an interior bedroom, consisting of five criteria with four rating levels. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, effectiveness index (E.I.), and inter-rater reliability using the Intraclass Correlation Coefficient (ICC).

The results revealed that (1) the learning management plans were of the highest quality ($\bar{x}$= 4.94), and (2) the students' post-learning creative perspective drawing skills averaged 89.20 percent, exceeding the 80 percent criterion, with an effectiveness index higher than 0.80. These findings indicate that CBL is effective in enhancing students' creative perspective drawing skills in vocational education.

Keywords: Skill Development, Creative Perspective Drawing, Creativity-Based Learning, Perspective Drawing

[1-2] Curriculum and Instruction, School of Education, University of Phayao
[*] E-mail: surachet@ctc.ac.th

บทนำ

โลกปัจจุบันกำลังเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยทรัพยากรและอุตสาหกรรม ไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และนวัตกรรม ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ และระบบอัตโนมัติ ทำหน้าที่เป็นกลไกเร่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ การเปลี่ยนผ่านนี้ไม่เพียงส่งผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจระดับมหภาค หากแต่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำงาน การสื่อสาร การดำเนินชีวิต และโดยเฉพาะ “รูปแบบการเรียนรู้” ที่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ระบบการศึกษาจึงถูกคาดหวังให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะเพื่ออนาคต โดยเฉพาะ “ความคิดสร้างสรรค์” ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงการคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ได้เสนอกรอบ Learning Compass 2030 ที่เน้นสมรรถนะเชิงเปลี่ยนผ่าน โดยระบุว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างคุณค่าและการดำรงชีวิตอย่างมีความหมายในสังคมยุคดิจิทัล (OECD, 2019) ขณะเดียวกัน รายงานของ World Economic Forum ได้ชี้ว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่นายจ้างให้ความสำคัญสูงสุดในช่วงปี ค.ศ. 2025 – 2030 สะท้อนความต้องการแรงงานที่ไม่เพียงมีความรู้เชิงเทคนิค หากแต่ต้องสามารถต่อยอดองค์ความรู้เดิมให้เกิดคุณค่าใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ 4C ได้แก่ Critical Thinking, Creativity, Communication และ Collaboration (Trilling & Fadel, 2009)

ในบริบทประเทศไทย แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับสังคมนวัตกรรมและเศรษฐกิจฐานความรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษาฉบับ พ.ศ. 2567 โดยเน้นการพัฒนาด้านสมรรถนะ การบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมถึงการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับวิชาชีพจริง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567) แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับกรอบความร่วมมือของ UNESCO - UNEVOC ที่ผลักดันการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลและนวัตกรรมในสายอาชีพในระดับนานาชาติ (UNESCO - UNEVOC, 2022)

สำหรับสาขาวิชาสถาปัตยกรรมในระดับอาชีวศึกษา รายวิชา “ทัศนียภาพและการตกแต่งแบบ” มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพื้นฐานการออกแบบ เนื่องจาก “การเขียนภาพทัศนียภาพ” (Perspective Drawing) มิได้เป็นเพียงการฝึกวาดภาพตามหลักเรขาคณิต หากแต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดแนวคิดทางสถาปัตยกรรม สื่อสารจินตนาการ และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ออกแบบกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Ching & Juroszek, 2019 และWong, 2011) อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตในชั้นเรียน พบว่าผู้เรียนยังคงเรียนรู้แบบเน้นการจำและทำซ้ำ ผลงานที่ได้มักสะท้อนการลอกเลียนแบบตัวอย่างมากกว่าการพัฒนาแนวคิด

เฉพาะตนหรือการเชื่อมโยงกับงานจริง ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อวิพากษ์ของ Jonassen (1999) ที่ชี้ว่า การเรียนรู้ที่เน้นถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหาโดยขาดการคิดเชิงสร้างสรรค์ อาจไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะขั้นสูง

ดังนั้นเพื่อตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning : CBL) จึงถูกเลือกเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน CBL มีพื้นฐานจากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance (1962) ซึ่งอธิบายองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) นอกจากนี้ Amabile (1996) ยังเสนอว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการบูรณาการระหว่างทักษะเฉพาะด้าน กระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ และแรงจูงใจภายใน ซึ่งสามารถส่งเสริมได้ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบ ทดลอง และสะท้อนผลด้วยตนเอง งานของ Craft (2005) และ Razzouk & Shute (2012) ยังสนับสนุนว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการออกแบบและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ช่วยกระตุ้นการคิดนอกกรอบและการสร้างนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้ CBL ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ (2) ขั้นตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม (3) ขั้นค้นคว้าและสร้างสรรค์ (4) ขั้นนำเสนอ และ (5) ขั้นประเมินผล แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผน ประกอบด้วย (1) การวาดโครงสร้างห้องโดยใช้เส้นนำสายตา (2) การวาดองค์ประกอบภายในห้อง (3) ประยุกต์ใช้องค์ประกอบศิลป์และแนวคิดสร้างสรรค์ในการตกแต่งภายใน (4) การออกแบบห้องนอนตามแนวคิดของตนเอง การเขียนภาพในรายวิชาทัศนียภาพและการตกแต่งแบบ จึงมิใช่เพียงการปรับวิธีการสอน หากแต่เป็นการเปลี่ยนกระบวนการคิดซึ่งเกิดการเรียนรู้ผ่านการทำตามแบบ สู่การออกแบบอย่างมีความหมาย โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานที่สะท้อนแนวคิด ความคิดสร้างสรรค์ และความเข้าใจเชิงโครงสร้าง ในการดำเนินงานต้องมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบ และเครื่องมือประเมินที่สามารถวัดได้ทั้งความถูกต้องเชิงเทคนิคและด้านความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น การวิจัยเพื่อพัฒนาและตรวจสอบประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ CBL ในบริบทการเรียนการสอนวิชาทัศนียภาพและการตกแต่งแบบ จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เชิงทฤษฎี งานวิจัยช่วยยืนยันบทบาทของ CBL ต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในสายอาชีพ เชิงปฏิบัติ งานวิจัยนำไปสู่เครื่องมือที่สามารถใช้ได้จริงในชั้นเรียน เป็นการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน และเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตในโลกยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

2. เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567

จัดทำขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนระดับอาชีวศึกษาให้มีทักษะและสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะสาขาวิชาสถาปัตยกรรม หลักสูตรมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ผสานทั้งทักษะพื้นฐานและทักษะเฉพาะทางเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรมและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567) ในรายวิชา “ทัศนียภาพและการตกแต่งแบบ” ผู้เรียนต้องสามารถเขียนภาพทัศนียภาพทั้งภายในและภายนอกอาคารได้อย่างถูกต้องตามหลักการเขียนภาพทัศนียภาพพร้อมทั้งสามารถตกแต่งแบบให้เกิดบรรยากาศเสมือนจริง ตามผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา

2. ทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์

การเขียนภาพทัศนียภาพเป็นกระบวนการถ่ายทอดภาพสามมิติสู่ระนาบสองมิติ โดยใช้หลักการเรขาคณิตเพื่อสะท้อนความใกล้–ไกล ชัด–จาง และการปรับขนาดของวัตถุตามระยะและมุมมอง (นัฐประชา หงษ์สุวรรณ, 2560) อย่างไรก็ตาม ในบริบทเชิงสร้างสรรค์ ทัศนียภาพมิได้มุ่งเน้นเพียงความถูกต้องของเส้นและสัดส่วน แต่ยังครอบคลุมการจัดองค์ประกอบภาพ การใช้แสงและเงา ตลอดจนการสื่อสารแนวคิดผ่านภาพอย่างมีเอกลักษณ์ (Ching, 2015) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในงานสถาปัตยกรรม เนื่องจากเป็นเครื่องมือสื่อสารแนวคิดระหว่างผู้ออกแบบกับผู้เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชนัส คงหิรัญ, 2564)

ลักษณะของภาพทัศนียภาพสามารถจำแนกได้ 2 แนวทาง ได้แก่ การจำแนกตามโครงสร้างภาพและตามมุมมองสายตา โดยโครงสร้างภาพแบ่งเป็นทัศนียภาพแบบเชิงเส้นที่ใช้จุดรวมสายตาและเส้นระดับสายตาเป็นแกนหลักและทัศนียภาพแบบบรรยากาศที่เน้นแสง สีและน้ำหนักเพื่อสร้างมิติ (อรัญ วานิชกร และคณะ, 2560) ส่วนการจำแนกตามมุมมองสายตา ได้แก่ มุมมองระดับสายตา ด้านบนและด้านล่าง (เฉลิม รัตนทัศนีย, 2535) ซึ่งสามารถประยุกต์ร่วมกับจำนวนจุดรวมสายตา 1, 2 หรือ 3 จุด เพื่อเพิ่มความสมจริงและความลึกของภาพ (Ching, 2015)

แนวทางการจัดการเรียนรู้ควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเส้นระดับสายตา จุดรวมสายตา และเส้นแนวลึก ซึ่งเป็นโครงสร้างสำคัญของภาพ (Ching, 2015; ชนัส คงหิรัญ, 2564; สุดสวาสดิ์ ศรสถาปัตย์, 2554) จากนั้นจึงส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบองค์ประกอบภาพและพื้นที่ตามจินตนาการ การพัฒนาทักษะจึงควรครอบคลุมทั้งความแม่นยำเชิงเทคนิคและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารแนวคิดผ่านภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ควรพิจารณาทั้งด้านเทคนิคและด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูบริกส์ 4 ระดับ ได้แก่ 3=ดีเยี่ยม, 2=ดี, 1=พอใช้ และ 0=ปรับปรุง (กมลวรรณ ตังธนกานนท์, 2564) ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ (1) ความเข้าใจหลักการ (2) การจัดองค์ประกอบภาพ (3)

การประยุกต์แนวคิดสร้างสรรค์ (4) ความแม่นยำเชิงเทคนิค และ (5) การสื่อสารความคิดผ่านภาพ การประเมินควรดำเนินควบคู่กับ การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน (Black & Wiliam, 1998)

3. รูปแบบการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity - Based Learning : CBL)

เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลาง และครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์, 2558) กระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้ (1) กระตุ้นความสนใจ (2) ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม (3) ค้นคว้าและสร้างสรรค์ (4) นำเสนอ (5) ประเมินผล กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ด้านการออกแบบ ซึ่งต้องอาศัยการทดลอง การแก้ไข การสะท้อนคิดและการทำงานร่วมกัน (ประสิทธิผล มะโนมัย, 2566)

4. ความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการผลิตแนวคิดใหม่ที่มีคุณค่า Torrance (1962) ได้อธิบายองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ (Torrance, 1962) บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มักมีแรงจูงใจสูง เปิดรับความคิดเห็น กล้าลองสิ่งใหม่ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ควรสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยทางความคิด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งคำถามและทดลองแนวคิดใหม่อย่างอิสระ (Craft, 2005) การประเมินความคิดสร้างสรรค์สามารถทำผ่านผลงานหรือเครื่องมือวัดเฉพาะทาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 – 3 สาขาวิชาสถาปัตยกรรม วิทยาลัยเทคนิคเชียงราย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 57 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ระดับชั้นปีเป็นหน่วยสุ่ม และสุ่มเลือกได้ ปวช.1 ห้อง 1 จำนวน 20 คน ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างมีระดับความสามารถคละกันและยังไม่เคยเรียนวิชานี้มาก่อน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการอย่างเป็นระบบตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และสอดคล้องกับแบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) รูปแบบ One - Shot Case Study Design โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมและการขออนุญาต ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตจากผู้บริหารสถานศึกษา โดยจัดทำหนังสือขออนุญาตดำเนินการวิจัยเสนอต่อผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเชียงราย เพื่อขอใช้สถานศึกษาและผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาสถาปัตยกรรม เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ประสานกับครูผู้สอนรายวิชาและครูประจำชั้น เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลงานและการสนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง

2. การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยได้ยื่นขอพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการ มหาวิทยาลัยพะเยา ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล เลขที่โครงการวิจัย HREC-UP-HSS 2.3/007/68)

3. การชี้แจงก่อนดำเนินกิจกรรม ก่อนเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนได้ชี้แจงลักษณะการเรียนรู้ ขั้นตอนกิจกรรม เกณฑ์การประเมิน และรูปแบบของแบบประเมินทักษะให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจน พร้อมเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทและความคาดหวังของตนเองในกระบวนการเรียนรู้

4. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด CBL ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิด CBL ในรายวิชา ทัศนียภาพและการตกแต่งแบบ (ระยะเวลา 20 ชั่วโมง) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ (1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ (2) ขั้นตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม (3) ขั้นค้นคว้าและสร้างสรรค์ (4) ขั้นนำเสนอผลงาน (5) ขั้นประเมินผลและสะท้อนผล โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง และบูรณาการความคิดสร้างสรรค์เข้ากับทักษะเชิงเทคนิคในการเขียนภาพทัศนียภาพ

5. การเก็บข้อมูลด้วยแบบประเมินทักษะ ภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากชิ้นงาน การเขียนภาพทัศนียภาพภายในห้องนอนแบบ 1 จุด โดยใช้แบบประเมินทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบรูบริกส์ 4 ระดับ การประเมินครอบคลุม 5 ด้าน การให้คะแนนดำเนินการโดยผู้ประเมิน 2 คน ได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาและครูประจำชั้น โดยให้คะแนนอย่างอิสระ จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองรายมาเป็นคะแนนสุดท้ายของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อลดอคติและเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

6. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของข้อมูล โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสอดคล้องของคะแนนระหว่างผู้ประเมินด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) จากคะแนนรายบุคคล ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง ($r > 0.80$) สะท้อนว่าการให้คะแนนมีความเสถียรและมีความสอดคล้องกัน

7. นำคะแนนที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิด CBL เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพควบคู่กับองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ แผนประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลา 20 ชั่วโมง ดังนี้ (1) การวาดโครงสร้างห้องโดยใช้เส้นนำสายตา (2) การวาดองค์ประกอบภายในห้อง (3) การประยุกต์ใช้องค์ประกอบศิลป์และแนวคิดสร้างสรรค์ (4) การออกแบบห้องนอนตามแนวคิดของตนเอง โครงสร้างของแผนครอบคลุม (1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหน่วยการเรียน (2) อ้างอิงมาตรฐาน/เชื่อมโยงกลุ่มอาชีพ (3) สมรรถนะประจำหน่วย (4) จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (5) สาระการเรียนรู้ (6) กิจกรรมการเรียนรู้ CBL 5 ขั้นตอนคือ กระตุ้นความสนใจ ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม ค้นคว้าและสร้างสรรค์นำเสนอ ประเมินผล (7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (8) หลักฐานการเรียนรู้ (9) วัดและประเมินผล (10) บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบลำดับกิจกรรมแบบก้าวหน้า จากพื้นฐานเชิงโครงสร้างสู่การคิดสร้างสรรค์ลงในผลงาน แผนการจัดการเรียนรู้ได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พบว่า ค่าเฉลี่ย = 4.94 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.42 อยู่ในระดับ มากที่สุด

2. แบบประเมินทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ ที่พัฒนาขึ้น ใช้รูบริกส์ (analytic rubric) 4 ระดับ (0=ควรปรับปรุง, 1=พอใช้, 2=ดี, 3=ดีเยี่ยม) ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ (1) เข้าใจหลักการทัศนียภาพ (2) การจัดองค์ประกอบอย่างสร้างสรรค์ (3) การประยุกต์แนวคิดสร้างสรรค์ (4) ความแม่นยำเชิงเทคนิค (5) สื่อสารความคิดผ่านภาพ แต่ละด้านกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนอย่างชัดเจน เพื่อจำแนกระดับคุณภาพของผลงานและลดความคลาดเคลื่อนในการประเมิน ความตรงเชิงเนื้อหา ของแบบประเมินได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ด้วยการคำนวณดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 –1.00 ทุกตัวชี้วัด แสดงว่าแบบประเมินมีความสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับสูง ผู้ประเมินทักษะในวิจัยนี้ใช้ผู้ประเมิน 2 คน คือครูผู้สอนและครูประจำชั้น ค่าความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของคะแนนระหว่างผู้ประเมินทั้งสอง โดยใช้ค่า Intraclass Correlation Coefficient พบว่า ICC = 0.87 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูผู้สอนและครูประจำชั้นมีความใกล้เคียงกันมาก (13.45 และ 13.30 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการให้คะแนนที่สอดคล้องกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่มุ่งพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพ

1. การวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ถูกนำมาคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อพิจารณาระดับความเหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบของแผน และภาพรวมของแต่ละแผน โดยใช้เกณฑ์การแปลผลตามระดับมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

2. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมิน แบบประเมินทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน วิเคราะห์ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยคำนวณจากสูตรและกำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่า IOC ≥ 0.50

3. การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบประเมิน เพื่อยืนยันความสอดคล้องของการให้คะแนนระหว่างผู้ประเมิน 2 คน (ครูผู้สอนและครูประจำชั้น) ได้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) จากคะแนนรวมของผู้เรียนแต่ละคน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลว่า r ≥ 0.80 แสดงถึงความสอดคล้องในระดับสูง

4. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะหลังเรียน คะแนนทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 20) วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ เพื่อพิจารณาระดับผลสัมฤทธิ์โดยรวม และรายด้านของทักษะทั้ง 5 ด้าน จากนั้นเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละกับเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 นอกจากนี้ ยังรายงานจำนวนและร้อยละของผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ (80%) เพื่อสะท้อนประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพภายในห้องนอน

5. การวิเคราะห์ค่าประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ ประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้วิเคราะห์ด้วยดัชนีประสิทธิผล (E.I.) จากคะแนนหลังเรียน เพื่อแสดงสัดส่วนการพัฒนาผลลัพธ์ของผู้เรียนเมื่อเทียบกับคะแนนเต็มที่เป็นไปได้ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาว่า E.I. ≥ 0.80 แสดงถึงประสิทธิผลในระดับสูง

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้การเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน จำนวน 4 แผน

แผนการจัดการเรียนรู้	เรื่อง	ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	ระดับ
แผนที่ 1	การวาดโครงสร้างห้องโดยใช้เส้นนำสายตา	4.92	0.47	มากที่สุด
แผนที่ 2	การวาดองค์ประกอบภายในห้อง	4.93	0.46	มากที่สุด
แผนที่ 3	การประยุกต์ใช้องค์ประกอบศิลป์และแนวคิดสร้างสรรค์	4.95	0.39	มากที่สุด
แผนที่ 4	การออกแบบห้องนอนตามแนวคิดของตนเอง	4.96	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทั้งหน่วย		**4.94**	**0.42**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผนมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.94) และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.42) ซึ่งอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายด้าน พบว่า ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ สมรรถนะประจำหน่วย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมาก

ตารางที่ 2 ผลการหาค่า IOC ของ แบบประเมินความเหมาะสมของรายการตัวบ่งชี้

ลำดับ	ตัวบ่งชี้	ผลรวมคะแนน	IOC	แปลผล
1	ความเข้าใจในหลักการเขียนภาพทัศนียภาพ	4	0.80	สอดคล้องสูง
2	การจัดองค์ประกอบภาพอย่างสร้างสรรค์	4	0.80	สอดคล้องสูง
3	การประยุกต์แนวคิดสร้างสรรค์ลงในภาพ	5	1.00	สอดคล้องสูงมาก
4	ความแม่นยำเชิงเทคนิค	4	0.80	สอดคล้องสูง
5	การสื่อสารความคิดผ่านภาพ	5	1.00	สอดคล้องสูงมาก
รวมเฉลี่ย			**0.88**	**สอดคล้องสูงมาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ของแบบประเมินทักษะทั้ง 5 ตัวบ่งชี้มีค่าอยู่ในช่วง 0.80 – 1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.50 ทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 0.88 แสดงว่า แบบประเมินทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของเครื่องมือในระดับสูงมาก

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างคะแนนของผู้ประเมิน 2 คน (n = 20)

ผู้ประเมิน			S.D.
ครูผู้สอน	13.45		1.43
ครูประจำชั้น	13.30		1.25
ตัวแปรเปรียบเทียบ	**r**	**Sig. (2-tailed)**	**ระดับความสัมพันธ์**
คะแนนรวมครูผู้สอน × คะแนนรวมครูประจำชั้น	0.97	< .001	สูงมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างคะแนนของผู้ประเมินทั้งสองมีค่า r = 0.97 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าคะแนนที่ผู้ประเมินทั้งสองให้มีความสอดคล้องกันในระดับ สูงมาก ค่าดังกล่าวแสดงว่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน เกณฑ์รูบริกส์มีความชัดเจนและสามารถจำแนกระดับคุณภาพผลงานได้อย่างเป็นระบบ คู่มือการให้คะแนนช่วยลดความคลาดเคลื่อน ผลการประเมินมีเสถียรภาพ และสามารถใช้เป็นข้อมูลสรุปผลการวิจัยได้ ดังนั้น แบบประเมินทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นจึงมี ความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินในระดับ สูงมาก และมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้วัดผล

จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของคะแนนระหว่างผู้ประเมินทั้งสอง โดยใช้ค่า Intraclass Correlation Coefficient (ICC) พบว่า ICC = 0.87 ซึ่งอยู่ในระดับ สูง ตามเกณฑ์การแปลผลทางสถิติ ค่ามากกว่า 0.75 ถือว่ามีความสอดคล้องสูง ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูผู้สอนและครูประจำชั้นมีความใกล้เคียงกันมาก 13.45 และ 13.30 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการให้คะแนนที่สอดคล้องกัน สามารถยืนยันได้ว่าคะแนนที่ได้มีความน่าเชื่อถือ และไม่เกิดอคติจากผู้ประเมินรายใดรายหนึ่ง

ตารางที่ 4 ผลคะแนนทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนหลังเรียน (n = 20)

ด้านการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ (%)	ระดับคุณภาพ
1. ความเข้าใจในหลักการเขียนภาพทัศนียภาพ	3.00	0.00	100.00	ดีมาก
2. การจัดองค์ประกอบภาพอย่างสร้างสรรค์	2.95	0.22	98.33	ดีมาก
3. การประยุกต์แนวคิดสร้างสรรค์ลงในภาพ	2.40	0.50	80.00	ดี
4. ความแม่นยำเชิงเทคนิค	2.80	0.41	93.33	ดีมาก
5. การสื่อสารความคิดผ่านภาพ	2.35	0.49	78.33	ดี
รวม	**13.38**	**1.34**	**89.20**	**ดีมาก**

หมายเหตุ เกณฑ์การแปลระดับคุณภาพ (2.51 – 3.00 = ดีมาก, 2.01 – 2.50 = ดี, 1.51 – 2.00 = พอใช้, น้อยกว่า 1.50 = ควรปรับปรุง)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้เรียนที่บรรลุเกณฑ์ร้อยละ 80 (n = 20)

สถานะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผ่านเกณฑ์ (≥ 80% หรือ ≥ 12 คะแนน)	18	90.00
ไม่ผ่านเกณฑ์ (< 80%)	2	10.00
รวม	**20**	**100.00**

จากตารางที่ 4 - 5 พบว่า ทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์หลังเรียน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ได้รับการประเมินผลงาน การเขียนภาพทัศนียภาพภายในห้องนอนแบบ 1 จุด ด้วยแบบประเมินรูบริกส์ 4 ระดับ ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมเท่ากับ 13.38 จาก 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.20 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ พบว่า ร้อยละ 90 ของผู้เรียนผ่านเกณฑ์ และมีเพียงร้อยละ 10 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ผลดังกล่าวแสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานมีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ ในระดับสูง ผลการวิเคราะห์รายด้านของทักษะ เมื่อพิจารณาคะแนนรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเข้าใจหลักการทัศนียภาพ รองลงมาคือ การจัดองค์ประกอบอย่างสร้างสรรค์และการประยุกต์แนวคิด

สร้างสรรค์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความแม่นยำเชิงเทคนิค แม้ต่ำกว่าด้านอื่น แต่ยังอยู่ในระดับ ดี - ดีมาก ผลดังกล่าวแสดงว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์ความรู้ควบคู่กับความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างลงตัว

อภิปรายผล

1. การสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.42) ซึ่งสะท้อนถึงความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบสำคัญของแผน ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และการวัดประเมินผล สามารถอธิบายได้ว่าแผนดังกล่าวออกแบบภายใต้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ทดลอง และสร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นลำดับขั้น (วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์, 2558; Craft, 2005) เมื่อพิจารณาเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Torrance (1962) ที่เสนอว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพทั้งด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้เรียนได้พัฒนาองค์ประกอบดังกล่าวผ่านกิจกรรมการออกแบบภาพทัศนียภาพภายในห้องนอนแบบ 1 จุด ที่เริ่มจากการทำความเข้าใจหลักการพื้นฐาน เช่น เส้นระดับสายตาและจุดรวมสายตา ไปสู่การออกแบบเชิงสร้างสรรค์อย่างมีความหมาย (Ching & Juroszek, 2019) นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ยังสอดคล้องกับแนวคิดด้าน design thinking ที่เน้นการสร้างต้นแบบ การทดลอง และการปรับปรุงผลงานอย่างต่อเนื่อง (Razzouk & Shute, 2012) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการกำหนดเกณฑ์การประเมินแบบรูบริกส์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินเพื่อพัฒนา ของ Black & Wiliam (1998) ที่เน้นการใช้ข้อมูลย้อนกลับ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานสามารถพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพในระดับสูงและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (รริชา พร้อมประดิษฐ, 2564; ธัญพิชชา วัลไพจิตร และสุดคนึง นฤพนธ์จิรกุล, 2567)

2. การพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนทักษะหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 89.20 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มากกว่า 0.80 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ CBL มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ ข้อค้นพบนี้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการลอกเลียนแบบ ไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนแนวคิดและอัตลักษณ์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

ของ Torrance (1974) ที่มองว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่เกิดจากการตั้งปัญหา การทดลอง และการสื่อสารผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยกิจกรรม “ห้องนอนในฝัน” ที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นโจทย์ที่เอื้อต่อการคิดหลากหลายและการสร้างสรรค์เชิงออกแบบ ในมิติขององค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายเพิ่มเติมด้วยแนวคิดของ Amabile (1996) ซึ่งระบุว่าความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการบูรณาการระหว่าง (1) ทักษะเฉพาะด้าน (2) ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และ(3) แรงจูงใจภายใน โดยในงานวิจัยนี้ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ ควบคู่กับการคิดออกแบบ และมีแรงจูงใจจากภาระงานที่มีความหมายต่อตนเอง ส่งผลให้สามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Guilford (1967) เกี่ยวกับการคิดแบบอเนกนัย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับแนวคิดด้านองค์ประกอบศิลป์ของ Wong (1993) ที่ชี้ว่าการจัดองค์ประกอบภาพที่ดีต้องอาศัยความสมดุล จังหวะ และโครงสร้าง ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่ได้รับการพัฒนาในกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ ด้านความน่าเชื่อถือ ของผลการประเมิน ค่า ICC = 0.87 แสดงถึงความสอดคล้องของผู้ประเมินในระดับ สูง ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ของ Koo & Li (2016) ที่ระบุว่าค่า ICC ระหว่าง 0.75–0.90 อยู่ในระดับ ดี แสดงว่าเครื่องมือวัดมีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ประเมินทักษะได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างผลงานจริง สามารถพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Razzouk & Shute, 2012; Trilling & Fadel, 2009; ณัฐวรรณ เฉลิมสุข และอิทธิเดช น้อยไม้, 2567) อย่างไรก็ตาม แม้ผลสัมฤทธิ์โดยรวมจะอยู่ในระดับสูง แต่ทักษะด้านความแม่นยำเชิงเทคนิคยังต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. การสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน จำนวน 4 แผน มีคุณภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.94, S.D. = 0.42) แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องและเหมาะสมทั้งในด้านจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และการวัดประเมินผล อีกทั้งสามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ผลการพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนทักษะหลังเรียน เฉลี่ยร้อยละ 89.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มากกว่า 0.80 สะท้อนว่าการจัดการ

เรียนรู้โดยใช้ CBL สามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความเข้าใจหลักการเขียนภาพ การจัดองค์ประกอบภาพ ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารแนวคิดเชิงออกแบบ โดยผู้เรียนสามารถพัฒนาผลงานจากการปฏิบัติตามตัวอย่าง ไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกลักษณ์และสะท้อนแนวคิดของตนเองได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของการประเมินระหว่างผู้ประเมิน 2 คน พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (ICC) เท่ากับ 0.87 ซึ่งอยู่ในระดับ สูง แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือประเมินมีความน่าเชื่อถือ และการให้คะแนนมีความสอดคล้องกันในระดับ ดี

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

การบูรณาการการเขียนภาพทัศนียภาพกับกระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานในบริบทอาชีวศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ไม่ควรเน้นเพียงความถูกต้องเชิงเทคนิค แต่ควรออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ การทดลอง การสะท้อนคิด และการพัฒนาชิ้นงานอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดลำดับกิจกรรมจากพื้นฐานด้านโครงสร้างไปสู่การประยุกต์องค์ประกอบศิลป์และการออกแบบตามแนวคิดส่วนบุคคล ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจในหลักการและความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ งานวิจัยยังเป็นแนวทางการประเมินทักษะเชิงสร้างสรรค์ด้วยเกณฑ์รูบริกส์ที่ครอบคลุมทั้งด้านเทคนิคและด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในรายวิชาออกแบบหรือวิชาอื่น ๆ ได้

การนำไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน สามารถพัฒนาทักษะการเขียนภาพทัศนียภาพเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาออกแบบอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ด้านสถาปัตยกรรมได้ แนวคิด CBL สามารถใช้เป็นกรอบในการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริงและการคิดเชิงสร้างสรรค์ พร้อมทั้งใช้ การประเมินแบบรูบริกส์เพื่อสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ในส่วนของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพทั้งด้านความแม่นยำเชิงเทคนิค การคิดเชิงออกแบบ และการสื่อสารแนวคิด ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ควรนำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผนไปใช้อย่างเป็นลำดับขั้นตามกระบวนการ CBL ไม่ควรแยกใช้เฉพาะบางแผนหรือสลับลำดับกิจกรรม

2. ควรกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้รายคาบและชี้แจงเกณฑ์รูบริกส์ตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อใช้เป็นกรอบกำกับการเรียนรู้และการประเมินตลอดกระบวนการ พร้อมทั้งเสริมกิจกรรมสะท้อนคิด

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลระยะยาวเพื่อตรวจสอบการคงอยู่ของทักษะ พัฒนาเครื่องมือประเมินให้มีตัวชี้วัดย่อยที่ละเอียดขึ้น

บรรณานุกรม

กมลวรรณ ตังธนกานนท์. (2563). *การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนัส คงหิรัญ. (2564). การพัฒนาการเรียนการสอนด้านทัศนมิติโดยใช้การจัดการองค์ความรู้เป็นฐาน: กรณีศึกษาเทคนิคการเขียนภาพทัศนียภาพโดยการอ้างอิงจากภาพด้าน. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*, *5*(2), 1–16.

เฉลิม รัตนทัศนีย. (2535). *การเขียนแบบสถาปัตยกรรม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐวรรณ เฉลิมสุข และอิทธิเดช น้อยไม้ (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารเมธีวิจัย*, 1(6), (74-90). https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS/article/view/691

ธัญพิชชา วัลไพจิตร และสุดคนึง นฤพนธ์จิรกุล (2567) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการนำเสนอโดยใช้การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับกระดาน Moodboard สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, *7*(23), (90-102).

นัฐประชา หงษ์สุวรรณ. (2560). *ฝึกวาดลายไทย เล่ม 2 (พื้นฐานลายกระหนก การผูกลาย)*. วาดศิลป์.

ประสิทธิผล มะโนมัย และสัจธรรม พรทวีกุล. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 10*(1), 711–726. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rdirmu/article/view/262130

รริชา พร้อมประดิษฐ. (2564). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในรายวิชาทัศนศิลป์ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปา ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญาประกาศนียบัตรบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์. (2558). การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้, 1*(2), 23–37. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jliwu/article/view/95056

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567). *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการศึกษาเพื่อพัฒนาและยกระดับทักษะในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทย*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุดสวาสดิ์ ศรีสถาปัตย์.(2554). *กลเม็ดลัดงานแบบภูมิทัศน์-สถาปัตย์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรัญ วานิชกร, จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด, อังสุมาลิน จำนงชอบ และคุณัญญา ชาญวิถี. (2560). การออกแบบสินค้าที่ระลึกพหุลักษณ์จากสปาและการนวดไทย เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, *22*(1), 31–44.

Amabile, T. M. (1996). *Creativity in context: Update to the social psychology of creativity*. Westview Press.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education, 5*(1), 7–74.

Ching, F. D. K. (2015). *Design Drawing* (2nd ed.). Wiley.

Ching, F. D. K., & Juroszek, S. P. (2019). *Design drawing* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Craft, A. (2005). *Creativity in schools: Tensions and dilemmas*. Routledge.

Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. McGraw-Hill.

Jonassen, D. (1999). Designing constructivist learning environments. In C. Reigeluth, (Ed.), Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory (pp. 215-239). Pennsylvania State University.

Koo, T. K., & Li, M. Y. (2016). A guideline of selecting and reporting intraclass correlation coefficients for reliability research. *Journal of Chiropractic Medicine, 15*(2), 155–163. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1556370716000158

OECD. (2019). *OECD learning compass 2030: A series of concept notes*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/education/2030-project/

Razzouk, R., & Shute, V. (2012). What is design thinking, and why is it important? *Review of Educational Research, 82*(3), 330–348.

Torrance, E. P. (1962). *Torrance Tests of Creative Thinking (TTCT)*. Personnel Press.

Torrance, E. P. (1974). *Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-Technical Manual*. Scholastic Testing Service.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.

UNESCO-UNEVOC. (2022). *Biennial Report 2022–2023*. UNESCO-UNEVOC. https://unevoc.unesco.org/pub/unesco-unevoc_biennial_report_2022-23_online.pdf

Wong, W. (1993). *Principles of form and design*. Wiley.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC

วิลาสินี ส่งแสง [1*] นพพร แหยมแสง [2] จิตราภรณ์ บุญถนอม[3]

รับบทความ: 14 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 9 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 25 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้องเรียน 33 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ ซึ่งมาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จากนักเรียนทั้งหมด 8 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ จำนวน 12 แผน รวม 12 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่องฟังก์ชันตรีโกณมิติ จำนวน 20 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงอนุมาน การหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 และการทดสอบ Dependent Samples t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.47/83.48 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: คอนสตรัคติวิสต์ กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

[1] โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2

[*] อีเมล: 6612620003@rumail.ru.ac.th

[2-3] อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Development of Mathematics Learning Achievement on Trigonometric Function of Matthayom Sueksa 5 Students at Triamudom Suksa Pattanakarn Suvarnabhumi School Based on Constructivism with the DAPIC Problem-Solving Process

Wilasinee Songsang [1*]
Nopporn Yamsang [2]
Chitraporn Boonthanom [3]

Abstract

The purpose of this research article (1) mathematics lesson plans using constructivism with the DAPIC problem-solving process on the trigonometric function to meet the efficiency criterion of 80/80; compares (2) the mathematics learning achievement using constructivism with the DAPIC problem-solving process on the trigonometry function of the students under study prior to and after the study; and examines (3) the student satisfaction with the learning activities based on constructivism with the DAPIC problem-solving process. the sample was 33 Mathayom 5 students from Triamudom Suksa Pattanakarn Suvarnabhumi School. They were selected from eight classrooms during the first semester of the 2025 academic year through cluster random sampling. Data analysis involved inferential statistics, E_1/E_2 efficiency determination, and a dependent samples t-test. Analysis data by Inferential statistics and Content Analysis. The research results were found as follows; 1) The mathematics lesson plans on the trigonometric function of Matthayom Sueksa 5 students using constructivism with the DAPIC problem-solving process exhibited an efficiency of 84.47/83.48 in accordance with the set efficiency criterion of 80/80. 2) The mathematics learning achievement after the study was higher than prior to the study at the statistically significant level of .05. 3) The student satisfaction with the learning activities based on constructivism with the DAPIC problem-solving process overall exhibited the mean score at the highest level.

Keywords: Constructivism, the DAPIC Problem-Solving Process, the Mathematics learning Achievement

[1] Triamudom Suksa Pattanakarn Suvarnabhumi School, The Secondary Educational Service Area Office, Bangkok 2
[*] Email: 6612620003@rumail.ru.ac.th
[2-3] Lecturer in the Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีทักษะการคิดที่ดี มีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้คิดวิเคราะห์ปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ อีกทั้งช่วยวางแผนการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) อัมพร ม้าคนอง (2558) กล่าวว่า คณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้ โดยการใช้ความรู้และหลักการทางคณิตศาสตร์ในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ การคาดคะเนสถานการณ์หรือทำนายสิ่งที่เกิดขึ้น และคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญของศาสตร์สาขาอื่น ๆ รวมถึงทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เป็นส่วนหนึ่งของทักษะชีวิต ด้วยความสำคัญของคณิตศาสตร์ดังกล่าว ทำให้มนุษย์ทุกคนต้องเรียนรู้คณิตศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายหลักขึ้นอยู่กับการใช้งานตามบริบทของการดำรงชีวิต

จากผลคะแนนการสอบกลางภาค รายวิชา ค32201 คณิตศาสตร์เพิ่มเติม 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.98 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 60 และจากคะแนนทดสอบย่อย เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัยและอัตนัย จำนวน 10 ข้อ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 60 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในเรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ เช่น การหาค่าของฟังก์ชันตรีโกณมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะการใส่เครื่องหมายบวก หรือลบตามจตุภาคต่าง ๆ ของฟังก์ชันตรีโกณมิติ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนสับสนได้ง่าย และโจทย์ที่มีความซับซ้อน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถแสดงขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหานั้นได้ ถึงแม้นักเรียนจะมีความรู้ในเรื่องนั้น แต่ไม่สามารถเรียบเรียงและเขียนเป็นลำดับขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งนักเรียนขาดทักษะการคำนวณพื้นฐานที่ดี ประสบการณ์ในการทำโจทย์คณิตศาสตร์ในหลาย ๆ รูปแบบ และครูผู้สอนขาดการนำรูปแบบการสอนหรือเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ที่ช่วยกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งปัญหาดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นปัญหาที่สมควรได้รับการแก้ไข ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะนำมาศึกษาต่อไป

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการสอนคณิตศาสตร์ เทคนิค และรูปแบบการสอน เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยรูปแบบการสอนที่น่าสนใจ คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นให้นักเรียนค้นหา และสร้างความรู้ใหม่ ผ่านการนำความรู้เดิมที่มีอยู่มาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกันผ่านความเข้าใจของตนเอง โดยมีครูเป็นผู้นำเสนอปัญหา และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพยายามในการแก้ปัญหานั้นให้ได้ (กิรณา จิรโชติเดโช, นพพร แหยมแสง และวรนุช แหยมแสง, 2562) ในขณะเดียวกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เป็นขั้นตอนการแก้ปัญหาที่มีความยืดหยุ่น ไม่มีการกำหนดว่าต้องเริ่มจากขั้นตอนใด หรือไม่จำเป็นต้องทำตามขั้นตอน ผู้แก้ปัญหาเป็นผู้พิจารณาเองว่าควรเริ่มต้นจากขั้นตอนใด เมื่อพิจารณาจากลักษณะของปัญหา และควรหาข้อมูล

ใดเพิ่มเติมบ้าง จึงทำให้กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) Define: D กำหนดลักษณะปัญหา 2) Assess: A การประเมินปัญหา เป็นการเรียนรู้สภาพปัญหา และพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) Plan: P การวางแผน เป็นการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา และการเก็บข้อมูล 4) Implement: I การลงมือปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้และสามารถปรับปรุงระหว่างทางได้ 5) Communicate: C การสื่อสารและอภิปราย เป็นการแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน จนได้ข้อสรุปแนวคิดที่ถูกต้อง แล้วสามารถนำไปใช้กับปัญหาใหม่ต่อไป (Sumirattana, et al 2017)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์จากนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ ชฎาพร ภูกองชัย (2562), จิราพร อักษรทิพย์ (2564), และสัจจพันธุ์ วันเพ็ญ (2565) และกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC จากนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ ศูนย์คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (อัมพร ม้าคะนอง, 2553) และ Sumirattana, et al. (2017) ผู้วิจัยสรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ไว้ดังนี้

1. ขั้นนำ ครูทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับนักเรียน คอยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในเนื้อหาที่เรียน และทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน โดยการถามตอบ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความรู้เดิมที่มีอยู่ในเรื่องที่กำลังจะเรียน

2. ขั้นสอน ครูเสนอปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่นำไปสู่ความขัดแย้งทางปัญญา กระตุ้นให้นักเรียนใช้ทักษะการคิดในการทำความเข้าใจ วางแผนการแก้ปัญหา และแสดงวิธีทำเพื่อหาคำตอบเป็นรายบุคคล

รวมทั้งให้นักเรียนแลกเปลี่ยนแนวคิดในการแก้ปัญหาและอภิปรายร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งขั้นสอนประกอบด้วยขั้นตอนย่อยดังต่อไปนี้

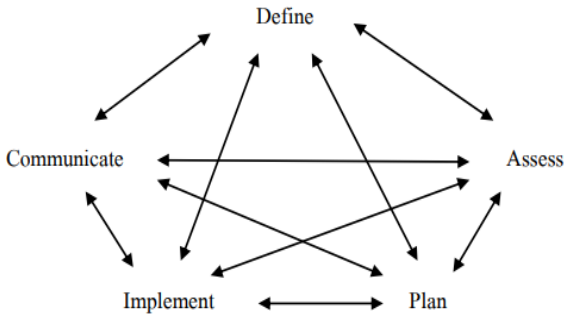
2.1 Define ระบุลักษณะของปัญหา นักเรียนทำความเข้าใจปัญหา ระบุสิ่งที่โจทย์ถามและสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อจำกัดของปัญหาที่ต้องคำนึงถึงอย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะมีการระบุลักษณะของปัญหาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเข้าใจและประสบการณ์ของนักเรียน

2.2 Access ประเมินสภาพปัญหา เมื่อนักเรียนรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นแล้ว นักเรียนต้องพิจารณาว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นเพียงพอสำหรับการแก้ปัญหาแล้วหรือไม่ ถ้าไม่เพียงพอต้องพิจารณาต่อว่า ควรหาข้อมูลอื่นใดเพิ่มเติมที่เหมาะสำหรับการนำไปใช้ในการแก้ปัญหานั้นต่อไป โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ

2.3 Plan วางแผนแก้ปัญหา นักเรียนมองหาแนวทางหรือเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับลักษณะของปัญหา ซึ่งทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

2.4 Implement ดำเนินการตามแผน นักเรียนดำเนินการตามแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาที่ได้วางแผนไว้ได้สำเร็จ หรืออาจจะมีการปรับเปลี่ยนแผนให้ดีขึ้นไปพร้อมกัน

2.5 Communicate สื่อสารและอภิปรายร่วมกัน นักเรียนนำผลที่ได้จากการแก้ปัญหา แล้วมาสรุปขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ปัญหากับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและครู พร้อมทั้งมองหาปัญหาใหม่ที่ต้องแก้ต่อไป

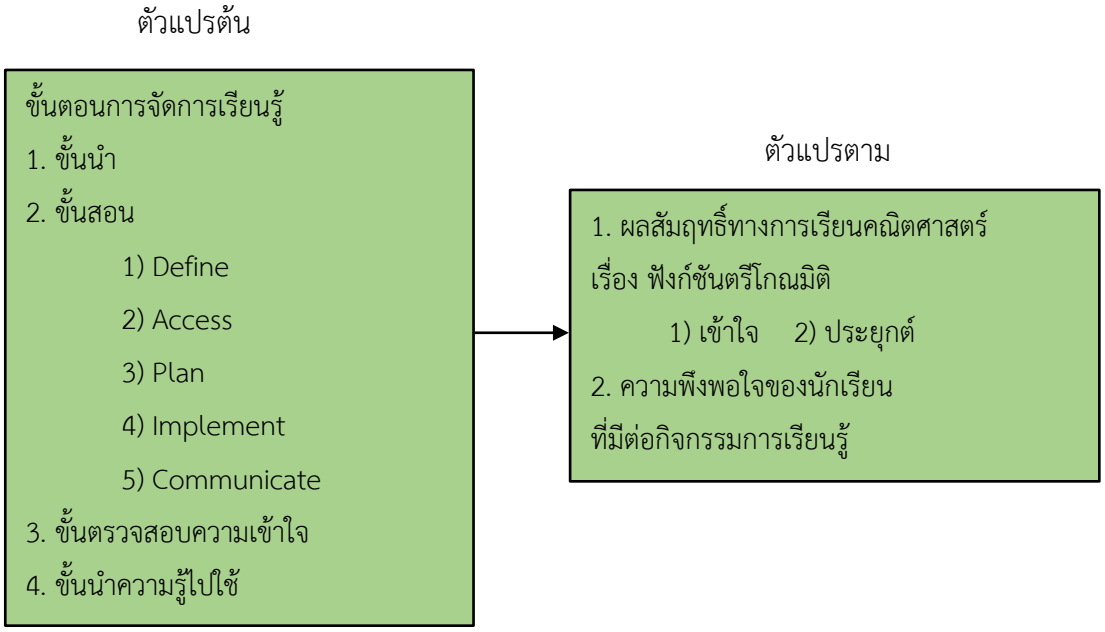
ภาพที่ 1 กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC
ที่มา: Sumirattana et al. (2017)

3. ขั้นตรวจสอบความเข้าใจ นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ที่ตนเองสร้างขึ้นกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน และอภิปรายแนวคิดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจากปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ครูกำหนดให้ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องร่วมกัน

4. ขั้นนำความรู้ไปใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนได้นำองค์ความรู้ที่ตนเองสร้างขึ้นไปฝึกปฏิบัติกับปัญหาทางคณิตศาสตร์ใหม่ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ ที่เรียนในรายวิชา ค32201 คณิตศาสตร์เพิ่มเติม 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 ห้องเรียน รวม 254 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ ที่เรียนในรายวิชา ค32201 คณิตศาสตร์เพิ่มเติม 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 33 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ 2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ แบบทดสอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ จำนวน 12 แผน รวม 12 ชั่วโมง

1) แผนที่ 1 วงกลมหนึ่งหน่วย 1
2) แผนที่ 2 วงกลมหนึ่งหน่วย 2
3) แผนที่ 3 ฟังก์ไซน์และฟังก์ชันโคไซน์
4) แผนที่ 4 ค่าของฟังก์ชันไซน์และโคไซน์ของจำนวนจริงใด ๆ 1
5) แผนที่ 5 ค่าของฟังก์ชันไซน์และโคไซน์ของจำนวนจริงใด ๆ 2
6) แผนที่ 6 ค่าของฟังก์ชันไซน์และโคไซน์ของจำนวนจริงใด ๆ 3
7) แผนที่ 7 ค่าของฟังก์ชันไซน์และโคไซน์ของจำนวนจริงใด ๆ 4
8) แผนที่ 8 ฟังก์ชันตรีโกณมิติอื่น ๆ
9) แผนที่ 9 ฟังก์ชันตรีโกณมิติของมุม 1
10) แผนที่ 10 ฟังก์ชันตรีโกณมิติของมุม 2
11) แผนที่ 11 การอ่านค่าของฟังก์ชันตรีโกณมิติจากตาราง 1
12) แผนที่ 12 การอ่านค่าของฟังก์ชันตรีโกณมิติจากตาราง 2

การจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนจะมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละแผน แผนที่ต้องการเน้นให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่จะดำเนินการตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ได้แก่ แผนที่ 1, 2, 4, 5, 6 และ 9 และแผนที่ต้องการเน้นให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จะดำเนินการตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ได้แก่ แผนที่ 3, 7, 8, 10, 11 และ 12

ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผล และความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินมาตรส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ จากเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560) เกณฑ์คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ คือ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไม่เกิน 1.00 ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของแผน พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 4.84-4.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.07-0.21 ปรับปรุงแผนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Item Objective Congruence Index: IOC) และเกณฑ์ที่ใช้ได้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 หลังจากนั้นปรับปรุงแบบทดสอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 124 คน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ ปีการศึกษา 2568 แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.17-0.87 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ที่ใช้ได้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง -0.38-0.61 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ที่ใช้ได้ มีค่าตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.84 โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ใช้ได้ มีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป และข้อคำถามที่ตัดทิ้ง จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1, 4, 10, 14, 15, 16, 19, 25, 27 และ 29 เนื่องจากไม่ผ่านเกณฑ์ที่ใช้ได้ของค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

ผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปหาคุณภาพใหม่อีกครั้ง หลังจากตัดข้อคำถามที่ใช้ไม่ได้แล้ว พบว่า แบบทดสอบมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.37-0.78 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.22-0.61 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.86 โดยแบบทดสอบที่เลือกใช้ คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ฉบับหลังการปรับข้อใหม่

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC จำนวน 15 ข้อ

สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC โดยใช้แบบประเมินมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อคำถาม จากเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560) แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Item Objective Congruence Index: IOC) และเกณฑ์ที่ใช้ได้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.89 โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ใช้ได้ มีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 1 คะแนนระหว่างเรียน (E_1) เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ลำดับแผน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.
1	20	19.82	0.53
2	28	24.73	2.50
3	26	25.24	2.12
4	10	6.88	1.36
5	8	7.52	0.94
6	12	11.18	1.36
7	30	23.24	5.29
8	16	12.58	2.44
9	28	23.45	3.92
10	23	16.97	3.60
11	10	8.61	1.30
12	12	8.15	2.44
รวม	223	188.36	7.33
ร้อยละ		84.47	

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนระหว่างเรียน เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC มีคะแนนเฉลี่ยรวม ($\bar{x}$ =188.36, S.D.= 7.33) และคิดเป็นค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดของคะแนนระหว่างเรียน (E_1) เท่ากับ 84.47

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียน

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
ระหว่างเรียน (E_1)	223	188.36	7.33	84.47
หลังเรียน (E_2)	20	16.70	3.19	83.48

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.47/83.48 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ก่อนและหลังเรียน

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียน ก่อนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	df	p
หลังเรียน	20	16.70	3.19	15.69*	32	.00
ก่อนเรียน	20	6.64	2.97			

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC หลังเรียน ($\bar{x}$= 16.70 และ S.D. = 3.19) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$= 6.64 และ S.D. = 2.97) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้

ลำดับ	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
	ขั้นนำ			
1	การจัดการเรียนรู้มีการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน	4.82	0.46	มากที่สุด
2	การจัดการเรียนรู้มีการทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน	4.82	0.58	มากที่สุด
	ขั้นสอน			
3	การจัดการเรียนรู้มีการกระตุ้นให้นักเรียนใช้ทักษะการคิด	4.94	0.24	มากที่สุด
4	นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกันได้	4.88	0.42	มากที่สุด
5	นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองได้	4.79	0.55	มากที่สุด
6	นักเรียนได้ฝึกทำความเข้าใจปัญหา สามารถบอกสิ่งที่โจทย์ถาม และสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ได้	4.97	0.17	มากที่สุด

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
7	นักเรียนสามารถประเมินสภาพปัญหาได้ว่าข้อมูลที่โจทย์ให้เพียงพอสำหรับการแก้ปัญหานั้นหรือไม่	4.88	0.33	มากที่สุด
8	นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับปัญหาได้	4.94	0.24	มากที่สุด
9	นักเรียนสามารถแสดงวิธีทำเพื่อหาคำตอบด้วยตนเองได้	4.94	0.24	มากที่สุด
10	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหากับเพื่อนร่วมชั้นเรียน	4.85	0.44	มากที่สุด
11	นักเรียนสามารถสรุปขั้นตอนของการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนได้	4.88	0.42	มากที่สุด
ขั้นตรวจสอบความเข้าใจ				
12	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ที่ตนสร้างขึ้นกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน	4.85	0.44	มากที่สุด
ขั้นนำความรู้ไปใช้				
13	นักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ตนเองสร้างขึ้นไปฝึกปฏิบัติกับปัญหาทางคณิตศาสตร์ใหม่ได้	4.91	0.29	มากที่สุด
14	แบบฝึกหัดที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.94	0.24	มากที่สุด
15	ภาพรวมของกิจกรรมการเรียนรู้	4.94	0.24	มากที่สุด
รวม		**4.89**	**0.24**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89, S.D.= 0.24) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า รายการที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การได้ฝึกทำความเข้าใจปัญหา สามารถบอกสิ่งที่โจทย์ถาม และสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ได้ ($\bar{X}$= 4.97, S.D.=0.17) และรายการที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองได้ ($\bar{X}$= 4.79 และ S.D.= 0.55)

อภิปรายผล

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC มีผลประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.47/ 83.48 หมายความว่า นักเรียนทั้งหมดได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน คิดเป็นร้อยละ 84.47 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.48 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้น พบว่า การจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนช่วยดึงดูดความสนใจของ

นักเรียนจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน (สัจจพันธุ์ วันเพ็ญ, 2565) และเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดผ่านการตั้งคำถามของครู เกิดการเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกันจากความเข้าใจของตัวนักเรียนเองจนสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยมีครูเป็นผู้คอยเสนอแนะ และกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ช่วยให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ทางคณิตศาสตร์ได้มากยิ่งขึ้น และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับปัญหาที่มีลักษณะคล้ายเดิมที่เคยเจอได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุณี วิชาชัย (2561) และกิรณา จิรโชติเดโช, นพพร แหยมแสง และวรนุช แหยมแสง (2562) พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 6.64 และหลังเรียน เท่ากับ 16.70 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ซึ่งเป็นไปสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทำให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้เดิมของตนเองเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน และการที่นักเรียนได้ทราบถึงที่มาของเนื้อหาบางเรื่อง อาทิ ค่าประมาณของ π เชื่อมไปสู่ความยาวส่วนโค้งบนวงกลมหนึ่งหน่วย และค่าของฟังก์ชันตรีโกณมิติต่าง ๆ ในตาราง กระบวนการดังกล่าวนี้ ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกันได้ ในระหว่างเรียนนักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่ครูกำหนดให้ ซึ่งแต่ละคนมีแนวทางการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน เมื่อนักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้มีแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองแบบใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jazim, etal. (2017) บุษรา กล่อมเย็น และไสว ฟักขาว (2563) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และกระบวนแก้ปัญหา DAPIC ช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น บอกในสิ่งที่โจทย์ถามและสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ได้ อีกทั้งช่วยให้นักเรียนประเมินปัญหาได้เองว่า ข้อมูลที่โจทย์ให้มานั้นเพียงพอสำหรับการแก้ปัญหานั้นหรือไม่ ถ้าไม่ต้องหาข้อมูลในส่วนใดเพิ่มเติม และนักเรียนสามารถเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับโจทย์ได้ด้วยตนเอง พร้อมปรับปรุงแนวทางการแก้ปัญหาไปในระหว่างทาง เมื่อได้ผลลัพธ์ของปัญหา นักเรียนมีการอภิปรายเกี่ยวกับขั้นตอนการแก้ปัญหา เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางแก้ปัญหากับเพื่อนร่วมชั้นเรียน แล้วนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องของปัญหา และนักเรียนสามารถนำแนวทางแก้ปัญหานี้ไปใช้กับปัญหาใหม่ที่มีลักษณะคล้ายเดิมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sumirattana et al. (2017) และญาสุมิน สุวรรณไตรย์ (2563) พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ภายใต้กระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนที่ดียิ่งขึ้น

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด เท่ากับ 4.89 เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการปูพื้นฐานเนื้อหาที่เป็นความรู้เดิมของนักเรียน ทำให้เข้าใจในเนื้อหาที่

เรียนได้ดีขึ้น เรียนรู้แต่ละเนื้อหาด้วยความเข้าใจอย่างแท้จริง ไม่เน้นการท่องจำ โดยครูมีการใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดทักษะการคิด ทำให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดได้อย่างอิสระ การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาหน้าชั้นเรียน รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อน ทำให้นักเรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง และนักเรียนชอบการสอนของครูที่ให้โอกาสนักเรียนได้ลงมือกระทำมากกว่าที่ครูมุ่งเฉลย ทำให้สามารถนำกระบวนการเรียนรู้นี้ไปต่อยอดในการหาความรู้เรื่องอื่น ๆ ในรายวิชาคณิตศาสตร์หรือเนื้อหาในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร อักษรทิพย์ (2563) พบว่า ภาพรวมของระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู ทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ไม่เคร่งเครียด และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC มีผลประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.47/ 83.48 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC หลังเรียน ($\bar{X}$ = 16.70, S.D.= 3.19) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 6.64, S.D.= 2.97) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.89, S.D.= 0.24)

ข้อเสนอสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเน้นการตั้งคำถาม เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด ซึ่งทำให้การจัดการเรียนรู้ในบางครั้งอาจจะไม่มีกิจกรรมให้นักเรียนได้เคลื่อนไหว ดังนั้น ครูควรศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้เคลื่อนไหว และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ครูควรศึกษาเทคนิคการตั้งคำถามเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และความเข้าใจที่คงที่และคงทน เนื่องจากว่า บางคำถามทำให้นักเรียนเกิดความสับสนในการตอบ

3. ครูควรควบคุมเวลาให้เหมาะสมตามขั้นตอนของแผน เพื่อให้นักเรียนมีเวลาฝึกทำแบบฝึกหัดในห้องเรียน เนื่องจากว่า พอนักเรียนกลับไปทำแบบฝึกหัดเองที่บ้าน นักเรียนบางคนอาจจะลืมทำ หรือมีบางสิ่งที่

ยังไม่เข้าใจ หรือมีวิธีการเขียนที่ไม่ถูกต้องตามหลักคณิตศาสตร์ สาเหตุต่าง ๆ นี้ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการวัดและประเมิน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากความเข้าใจของตนเองผ่านการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ผ่านการตั้งคำถามของครู และทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในการทำโจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ไปใช้กับเนื้อหาอื่น ๆ ในรายวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

2. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC ไปใช้ศึกษากับทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์

บรรณานุกรม

กิรณา จิรโชติเดโช, นพพร แหยมแสง และวรนุช แหยมแสง. (2562). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรูวิชาคณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ความน่าจะเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47*(3), 64-81. https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol47/iss3/4/

จารุณี วิชาชัย. (2561). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง การบวก ลบ ระคนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2*(5), 31-41. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/etcedumsujournal/article/view/242356

จิราพร อักษรทิพย์. (2563). *ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1 (ดอนสักผดุงวิทย์)* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี). SRU Intellectual Repository. https://ir.sru.ac.th/handle/123456789/993

ชฎาพร ภูกองชัย. (2562). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม, 6*(2), 18-27. https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/itm-journal/article/view/165644

ญาสุมิน สุวรรณไตรย์. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชันลอการิทึม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด DAPIC* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม). DSpace at Mahasarakham University. http://202.28.34.124/dspace/handle/123456789/1076

บุษรา กล่อมเย็น และไสว ฟักขาว. (2564). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 4(12), 141-151. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/etcedumsujournal/article/view/249761

สัจจพันธุ์ วันเพ็ญ. (2565). *การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). DSpace at Silpakorn University. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/4121

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อัมพร ม้าคนอง. (2553). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ.* โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ม้าคนอง. (2558). *คณิตศาสตร์สำหรับครูมัธยม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Jazim, Rahmad, B., & Rahmawati, D. (2017). The use of mathematical module based on constructivism approach as media to implant the concept of algebra operation. *International Electronic Journal of Mathematics Education, 12*(3), 579-583.

Sumirattana, S., Makanong, A., & Thipkong, S. (2017). Using realistic mathematics education and the DAPIC problem-solving process to enhance secondary school student' mathematical literacy. *Kasetsart Journal of Social Sciences, 38*(1), 307-315.

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

พัชพร สุกรีฑา [1*] นิวัตต์ น้อยมณี [2] จินตนา ถาคำ [3]

รับบทความ: 11 ธันวาคม 2568 แก้ไขบทความ: 6 มกราคม 2569 ตอบรับบทความ: 8 มกราคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ และ 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 108 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในแต่ละข้อคำถามมีค่ามากกว่า .50 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 วิเคราะห์ผลโดยการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามลำดับ หลังจากนั้นจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัวที่เป็นอิสระต่อกัน และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก และ 2) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ

[1-3] มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

[*] อีเมล: Ppuchaporn@gmail.com

Teachers' Satisfaction with Academic in School Network 36, Lat Krabang District, Bangkok Metropolis

Puchaporn Sukreetha [1*]
Niwat Noymanee [2]
Jintana Thakham [3]

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the level of teachers' satisfaction with academic administration in School Network 36 Lat Krabang District, Bangkok Metropolis and 2) to compare teachers' satisfaction with academic administration in School Network 36 Lat Krabang District, Bangkok Metropolis, classified by gender, educational background, age, and work experience. The sample of this study consisted of 108 teachers in School Network 36 under the Lat Krabang District Office, Bangkok Metropolis. The sample size was determined using stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire.The content validity of the questionnaire, as measured by the Index of Item-Objective Congruence (IOC), was greater than .50 for all items, and the reliability coefficient was .95. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics included the Independent Samples t-test and One-way Analysis of Variance (One-way ANOVA).

The research findings revealed that:1) teachers' satisfaction with academic administration in School Network 36 under the Lat Krabang District Office, Bangkok Metropolis was at a high level overall; and 2) comparisons of teachers' satisfaction with academic administration classified by gender, educational background, age, and work experience showed no statistically significant differences at the .05 level.

Keywords: Teachers' Satisfaction with Academic Administration, Academic Administration, Comparison of Teachers' Satisfaction with Academic Administration

[1-3] Bangkok Suvarnabhumi University
[*] Email: Ppuchaporn@gmail.com

บทนำ

งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพมีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ ทั้งเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของโรงเรียน ความสำเร็จของโรงเรียนมักพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวนักเรียน การบริหารด้านวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (จิรพงศ์ ไมตรีจิตร, 2565)

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานครไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาของกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการจัดการศึกษา (SWOT Analysis) พบว่า ประสิทธิภาพด้านจัดการเรียนการสอนที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ของกรุงเทพมหานคร ครูมีภาระนอกเหนือจากงานสอน ขาดระบบและกลไกสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเปลี่ยนแปลงอย่างเท่าทัน บริหารงบประมาณไม่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ลาออกและโอนย้ายกลับภูมิลำเนาของข้าราชการครูส่งผลกระทบต่อการขาดแคลนครูผู้สอน พ.ร.บ.การบริหารราชการกรุงเทพมหานครไม่เอื้อต่อการเป็นโรงเรียนนิติบุคคลทำให้การบริหารงานล่าช้าขาดความคล่องตัว

การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาคุณภาพของผู้เรียนได้จากตัวบ่งชี้หนึ่ง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) ที่ประเมินนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยข้อสอบตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผลคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559 - 2563 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นถึงผลคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน 5 ปีย้อนหลังใน 4 วิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ โดยคะแนนเฉลี่ยระดับสังกัดกรุงเทพมหานครต่ำกว่าระดับประเทศอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา จึงเป็นระดับชั้นที่ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานครได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัด

นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำข้อมูลไปวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน และครูสามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง งานอื่นๆ มีความสำคัญในลักษณะที่เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร โดยสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทุกฉบับที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

จุดมุ่งหมายของงานวิชาการอยู่ที่การสร้างเสริมนักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร พรทิพย์ เขียวมรกต (2563) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของสถานศึกษาการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กร

การสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน เพื่อที่จะใช้เป็นกรอบในการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้และเลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้จำนวน 5 ด้าน (Hallinger & Murphy, 1985; เฉลิมขวัญ ประยูรเต็ม, 2564; ธนัฏฐา คุณสุข, 2565; วริทธิ์สิน ไชยอัษฎาพร, 2565; กฤตวีร์วัจน์ ธูปประสม, 2566; ชนมพรรษ เทียมดวงแข, 2566; ธนกร นามวิชัย และบุญจันทร์ บัวลอย, 2567; นารี ปราถนาม, 2566; รัตนาภรณ์ เผ่าฟู, 2566) ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูมีความรู้และทักษะในการจัดทำหลักสูตร จัดหาคู่มือและเอกสารที่เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ วิเคราะห์ความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน

การจัดทำหลักสูตร กำหนดเป้าหมายของการจัดทำและการใช้หลักสูตร จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น นำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน นิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง สรุปผลและประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตร นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพ

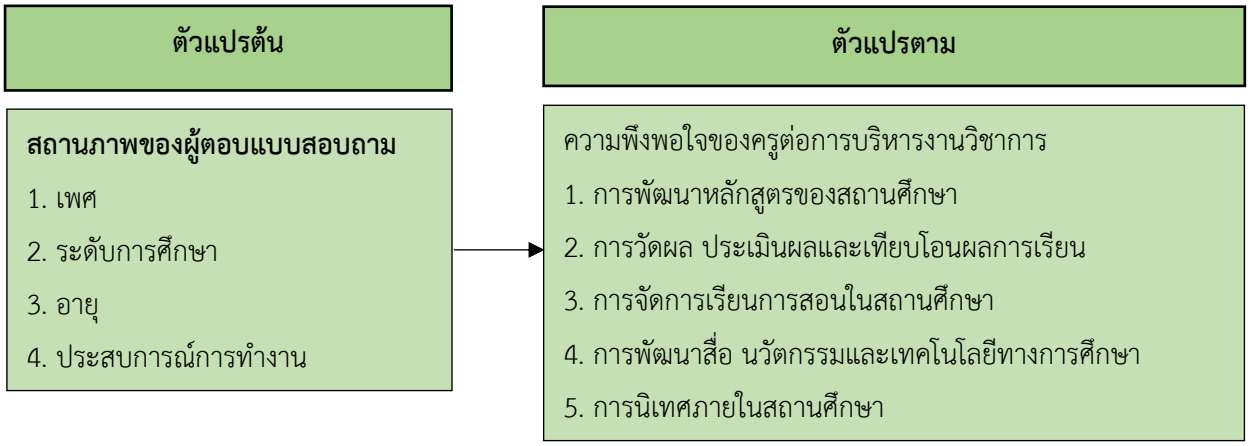
2. ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง กำหนดเป้าหมาย ระเบียบ และแนวทางในการวัดผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่มีมาตรฐานใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพจริง ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง ตัดสินผลการเรียน ความสามารถ และทักษะของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่มีมาตรฐาน ครูนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้วางแผนปรับปรุงพัฒนา และช่วยเหลือครูในการปฏิบัติงาน สถานศึกษาจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนระหว่างสถานศึกษา

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมที่ครูและนักเรียนปฏิบัติร่วมกัน ครูสอนตรงตามสาขาหรือวิชาเอกที่ตนมีความเชี่ยวชาญ เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงวัย ศักยภาพ และความต้องการของนักเรียน ออกแบบการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพใช้เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความคิด ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ปรับการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน

4. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การสำรวจความต้องการและความจำเป็นในการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา จัดหา ผลิต ปรับปรุง และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้หลากหลายและเหมาะสมการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ นำสื่อและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในโรงเรียนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ประเมินผลการใช้สื่อและเทคโนโลยี วิเคราะห์ผลเพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เผยแพร่สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้กับเพื่อนครูและสถาบันการศึกษาอื่นสนับสนุนให้นำไปปรับใช้เพื่อเกิดประโยชน์ในวงกว้าง

5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการให้คำแนะนำและช่วยเหลือครูทางวิชาการเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรและบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารจึงควรสนับสนุนการนิเทศภายในในรูปแบบกัลยาณมิตร โดยอาศัยความรู้และแนวทางที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ครูสามารถพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การนิเทศภายในต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ พื้นที่วิจัย ได้แก่ โรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 143 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อคณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 กรุงเทพมหานคร เพื่อขอเก็บข้อมูล และนัดวันเวลาในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามวันและเวลาที่นัดหมายไว้กับโรงเรียนโดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองจนครบทั้งหมด 108 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด ใช้เวลาในการเก็บแบบสอบถาม ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2568 ถึง วันที่ 10 สิงหาคม 2568

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาพิจารณาและตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert, 1987) และ วิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตาม เพศ และระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่า (t-test) จำแนกตามอายุ และประสบการ์ณทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis-of Variance) เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey's honestly significant difference (Tukey's HSD)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey) ผ่าน Google Forms เพื่อรวบรวมคำตอบ แบบสำรวจแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สถานภาพหรือข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, 1987) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ให้พิจารณาความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC: index of item objective congruence) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ซึ่งให้ระดับความคิดเห็นในแบบสอบถามแต่ละข้อคำถามมากกว่า .50 ทุกข้อ และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .95

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 108 คน ส่วนใหญ่เป็นครูเพศหญิง 75 คน คิดเป็นร้อยละ 69.44 ครูเพศชาย 33 คน คิดเป็นร้อยละ 30.56 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 71 คน คิดเป็นร้อยละ 65.74 และครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 37 คน คิดเป็นร้อยละ 34.26 ส่วนใหญ่เป็นครูที่มีอายุ 30 - 40 ปี 60 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ครูที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป 31 คน คิดเป็นร้อยละ 28.70 และครูที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี 17 คน คิดเป็นร้อยละ 15.74 ส่วนใหญ่ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป 46 คน คิดเป็นร้อยละ 42.59 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5-10 ปี 37 คน คิดเป็นร้อยละ 34.26 และครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี 25 คน คิดเป็นร้อยละ 23.15

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน (n=108)

ด้านการบริหารงานวิชาการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.38	.57	มาก	5
2. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.45	.56	มาก	3
3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.53	.57	มากที่สุด	2
4. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.53	.56	มากที่สุด	1
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา	4.40	.65	มาก	4
รวม	**4.46**	**.53**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่าความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.46, S.D.= .53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\bar{x}$= 4.53, S.D.= .56) รองลงมา คือ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\bar{x}$= 4.53, S.D.= .57) และอันดับสุดท้าย คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{x}$= 4.38, S.D.= .57)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามเพศ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน (n=108)

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ	ชาย (n = 33)		หญิง (n = 75)		t	P
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.56	.36	4.30	.63	2.722*	. 008
2. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.62	.38	4.38	.61	2.106*	.038
3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.68	.36	4.46	.63	2.183*	.031
4. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.62	.31	4.50	.64	1.358	.177
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา	4.56	.41	4.33	.72	2.071*	.041
รวม	**4.61**	**.31**	**4.39**	**.60**	**1.930**	**.056**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามเพศ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาและด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน (n=108)

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการจำแนกตามระดับการศึกษา	ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า (n = 71)		สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (n = 37)		t	P
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.35	.61	4.44	.48	-.804	.423
2. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.38	.60	4.59	.43	-1.830	.070
3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.49	.63	4.61	.45	-1.060	.291
4. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.49	.62	4.61	.41	-1.070	.287
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา	4.35	.72	4.49	.48	-1.093	.277
รวม	**4.41**	**.59**	**4.55**	**.40**	**-1.266**	**.208**

ตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามระดับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามระดับการศึกษา พิจารณาโดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามอายุ

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน (n=108)

ความพึงพอใจของครู จำแนกตามอายุ	น้อยกว่า 30 ปี (n = 17)		ตั้งแต่ 30 - 40 ปี (n = 60)		มากกว่า 40 ปี ขึ้นไป (n = 31)		F	P
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.51	.45	4.42	.45	4.22	.79	1.847	.163
2. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.51	.49	4.53	.43	4.27	.75	1.847	.163
3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.56	.54	4.64	.40	4.31	.79	3.561*	.032
4. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.62	.48	4.60	.39	4.37	.80	1.991	.142
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา	4.61	.56	4.41	.57	4.25	.80	1.737	.181
รวม	4.56	0.46	4.52	0.37	4.28	0.77	2.453	.091

ตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ ครูที่มีอายุแตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้าน (n=108)

ความพึงพอใจของครู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี (n = 25)		ตั้งแต่ 5 - 10 ปี (n = 37)		มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป (n = 46)		F	P
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.55	.46	4.40	.46	4.27	.68	1.914	.153
2. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.57	.47	4.49	.46	4.36	.66	1.229	.297

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี (n = 25)		ตั้งแต่ 5 - 10 ปี (n = 37)		มากกว่า 10 ปีขึ้นไป (n = 46)		F	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.61	.51	4.67	.39	4.37	.69	3.321*	.040
4. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.69	.44	4.61	.41	4.39	.68	2.994	.054
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา	4.66	.50	4.40	.63	4.25	.70	3.238*	.043
รวม	**4.62**	**.44**	**4.51**	**.38**	**4.33**	**.65**	2.672	.074

ตารางที่ 5 พบว่า การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านที่ 5 การนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 มีการบริหารจัดการด้านวิชาการอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของครูในทุกด้าน สร้างความพึงพอใจแก่ครูผู้สอนได้อย่างทั่วถึง และสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้สู่ผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนละคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับ อภิเชษฐ์ บุญพยอม (2560) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างในสถานศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และนำมาใช้ในการปรับปรุงและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณพรรษกรณ์ ชัยพรม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ พบว่า

โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ทั้งครูเพศชายและเพศหญิงต่างทำงานภายใต้บริบทการบริหารเดียวกัน ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินงานด้านวิชาการในทิศทางที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกด้าน มีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพแต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ครูเพศชาย มีความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร สูงกว่าครูเพศหญิง อาจเนื่องจากครูเพศชายมีทัศนคติ การรับรู้ต่อบทบาทผู้บริหารที่แตกต่างกันตามเพศ มีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายการศึกษาที่ยืดหยุ่นได้มากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นูรไลลา หลังปูเต๊ะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายทุ่งยางแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายทุ่งยางแดงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามเพศมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่ได้ส่งผลต่อทัศนคติ หรือการทำงานภายใต้การบริหารเดียวกัน สามารถปฏิบัติตามนโยบายและมาตรฐานเดียวกัน มีการรับรู้ ได้รับการส่งเสริม ที่ใกล้เคียงกัน มีความพร้อมใจ สามารถร่วมทำงานกันได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ใจ พุฒจัตุรัส (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่าผลการเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากครูที่มีอายุแตกต่างกันสามารถปฏิบัติงานภายใต้นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และระบบการบริหารงานวิชาการ ได้รับการสนับสนุนแบบเดียวกัน สามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ รวมไปถึงการได้รับแรงจูงใจที่เสมอภาคกัน มีการปรับตัวและเรียนรู้ตลอดช่วงวัยทำให้ปรับตัวต่อการบริหารที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริทธิ์สิน ไชยอัษฎาพร (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากครูที่มีประสบการณ์ที่มากกว่า มีการถ่ายทอด และสนับสนุนครู ไม่ว่าจะเป็นการสอนงาน หรือการแนะนำต่างๆ ให้แก่ครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ทำให้ครูมีความรู้มีความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างมาตรฐานให้กับงานวิชาการได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณา พาเหาะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา, การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน, ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามอายุ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาด้านนิเทศภายในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านหลักสูตรยังไม่ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของครู ผู้บริหารจึงควรออกแบบการสนับสนุนที่คำนึงถึงความแตกต่างด้านประสบการณ์และทักษะเทคโนโลยี รวมถึงควรมีระบบติดตามและ

ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นระบบและตอบสนองบริบทของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านวิชาการของข้าราชการครู
3. ควรศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนางานวิชาการ ในด้านการพัฒนาหลักสูตร กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 36 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

กฤตวีร์วัจน์ ธูปประสม. (2566). *แนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา). E-Thesis ARU. https://library.aru.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=165617

จิรพงศ์ ไมตรีจิตร. (2565). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

เฉลิมขวัญ ประยูรเต็ม. (2564). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครสงขลา* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ชนมพรรษ เทียมดวงแข (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมมาภิบาลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา หนองบัวลำภู (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม). DSpace at Mahasarakham University. http://202.28.34.124/dspace/handle/123456789/2076

ณพรรษกรณ์ ชัยพรม. (2565). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). DSpace at Silpakorn University. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/4138

ธนกร นามวิชัย และบุญจันทร์ บัวลอย. (2567). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 6*(2), 475–487.

ธนัฏฐา คุณสุข. (2565). *การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นารี ปราถนาม. (2566). *การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย). e-Thesis Mahamakut Buddist University Isan Campus. https://mbuisc.ac.th/mbuiscethesis/down/2566/6420440432009.pdf

นูรไลลา หลังปูเต๊ะ. (2565). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายทุ่งยางแดงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา). YRU Wisdom Bank ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. https://wb.yru.ac.th/xmlui/handle/yru/6647

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุริวิทยาสาส์น.

พรทิพย์ เขียวมรกต. (2563). *การศึกษาแนวทางในการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

พิมพ์ใจ พุฒจัตุรัส. (2562). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์). ฐานข้อมูลการค้นคว้าอิสระบัณฑิตวิทยาลัย. https://grad.vru.ac.th/VRU_Thesis/thesis/index.php

รัตนาภรณ์ เผ่าฟู. (2566). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา). University of Phayao Digital Collections. https://updc.up.ac.th/items/455a0f72-6a80-40ef-81be-e7dab06b3ce8

วริทธิ์สิน ไชยอัษฎาพร. (2565). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สุวรรณา พาเหาะ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7*(4), 1155–1170. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jeir/article/view/260638

อภิเชษฐ์ บุญพยอม. (2560). *แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). Harper & Collins.

Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. *Elementary School Journal, 86*(2), 217–247.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Likert, R. (1987). *New patterns of management*. McGraw-Hill.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

ผล กระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ณิษฐนิดา หันสัง [1*]

รับบทความ: 6 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ: 21 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 24 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 2) เปรียบเทียบผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และ 3) เสนอแนะแนวทางผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยแบบใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย และด้านการวาง แผนงาน นโยบายขององค์กร อยู่ในระดับมาก ด้านการสนองงานคณะสงฆ์ และด้านวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ที่มีอาชีพและรายได้ต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนที่มีเพศ อายุ และการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มุ่งเน้นปรับแผนงานและนโยบายให้สอดคล้องกับภาครัฐ ส่งเสริมงานด้านการสนองงานคณะสงฆ์ให้ดียิ่งขึ้น เตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และแผนงาน เพื่อรองรับข้อสั่งการของรัฐบาล รวมทั้งภารกิจเร่งด่วนต่าง ๆ และสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ผลกระทบ การเมือง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

[1] นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[*] อีเมล: Nittanida.h@gmail.com

The Impact of Political Change on Staff's Performance of the National Office of Buddhism in Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province

Nittanida Hunsung [1*]

Abstract

The objectives of this research are to: 1) to study the Impact of political change on staff's performance of the National Office of Buddhism in Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province, 2) to compare the Impact of political change on staff's performance of the National Office of Buddhism in Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province, and 3) to propose recommendations regarding the Impact of political change on staff's performance of the National Office of Buddhism in Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province. A quantitative research methodology was employed. The research findings revealed that the overall perception of the impact of political changes across four key dimensions routine duties, organizational policy and planning, support for monastic affairs, and organizational culture was at a moderate level. Among these, routine duty performance and policy planning were perceived to be most affected, both at a high level, whereas support for monastic affairs and organizational culture were rated at a moderate level. The comparative analysis showed statistically significant differences in perceptions among officials based on occupation and income, while no significant differences were observed in relation to gender, age, or educational background. Based on the findings, the study recommends that the organization align its plans and policies more closely with government directives, strengthen support for monastic activities, and enhance preparedness in terms of personnel, budgeting, and work planning. Moreover, it emphasizes the importance of building a strong organizational identity to ensure long-term sustainability. These recommendations are intended to support the organization's capacity to adapt effectively to political fluctuations, thereby maintaining administrative efficiency and stability in the performance of its religious and cultural mandates.

Keywords: Impact, Politics, The National Office of Buddhism

[1] Master of Political Science student, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University
[*] Email: Nittanida.h@gmail.com

บทนำ

ศาสนาพุทธกับการเมืองการปกครองของไทย มีความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องกันมาอย่างยาวนาน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติเรื่องการนับถือศาสนาไว้เป็นฉบับแรก โดยบัญญัติว่า พระมหากษัตริย์จักต้องเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาแต่ทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนา ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงถือเป็นศาสนาประจำชาติไทย โดยคนไทยส่วนใหญ่ได้เคารพนับถือพระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นับแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบันที่ชาติไทยเรามีความมั่นคง ดำรงเอกราช มีอธิปไตยเป็นอิสระเสรีอยู่ได้ตราบเท่าทุกวันนี้ ก็ด้วยคนในชาติยึดมั่นอยู่ในสามัคคีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมสร้างสามัคคีธรรมระหว่างคนในชาติ ส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา ดังนั้น หลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศชาติ โดยการบริหารกิจการพระศาสนานั้น เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แต่เนื่องจากอาณาจักรและศาสนจักรต้องประสานกัน เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ รัฐบาลในฐานะผู้รับสนองพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจการทางศาสนานับแต่โบราณกาลครั้งตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา ที่มีราชบัณฑิตและหมื่นราชสังฆการี รับมอบหมายภารกิจด้านการศาสนา ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านการศาสนา 3 หน่วยงานคือ กรมธรรมการ กรมสังฆการี และกรมราชบัณฑิต ในปี พ.ศ. 2445 ได้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ซึ่งบัญญัติให้พระสงฆ์ทุกระดับ มีหน้าที่บำรุงการศึกษาในวัด ต่อมาในปี พ.ศ. 2484 ได้มีประกาศพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ และเปลี่ยนชื่อกรมธรรมการ เป็นกรมการศาสนา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545 ในวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ได้มีการแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนาเดิมออกเป็น 2 หน่วยงาน คือ กรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ดังปรากฏอยู่ทุกวันนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นส่วนราชการที่ไม่สังกัดกระทรวง ทบวงใด ดำเนินงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา มีวิสัยทัศน์ในการเป็นองค์กรขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาสู่ความมั่นคง สังคมดำรงศีลธรรมนำสันติสุขอย่างยั่งยืน มีเป้าประสงค์ในการจัดระบบองค์กรสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้พระพุทธศาสนามั่นคง ยั่งยืน และสังคมมีความรู้ด้วยหลักพุทธธรรม และมีค่านิยมส่งเสริมพุทธธรรมนำชีวิต มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีจิตบริการ ประสานสามัคคี (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566) ในปัจจุบันพระพุทธศาสนา ดำรงอยู่ในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย และพระสงฆ์ถือเป็นองค์ประกอบหลักของสถาบันศาสนา ที่มีความเป็นกลางทางการเมือง โดยเรื่องทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นเรื่องของทางโลกไม่ใช่กิจของสงฆ์ แต่ในปัจจุบันกล่าวได้ว่าการเมืองเป็นเรื่องที่มีบทบาทและความสำคัญที่เกี่ยวข้อง

กับทุกสถาบัน และทุกคนในสังคมไม่ว่าจะดำรงอยู่ในสถานภาพใดก็ตามล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลทางการเมืองทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ผันผวนในปัจจุบัน ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบาย รูปแบบการบริหารประเทศ และภารกิจขององค์กร หน่วยงานราชการต่าง ๆ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการสนองงานคณะสงฆ์ และเป็นหน่วยงานราชการที่ดำเนินงานตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีได้มอบหมายรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565-2567 มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วย นายอนุชา นาคาศัย นางพวงเพ็ชร ชุนละเอียด นายพิชิต ชื่นบาน และนายชูศักดิ์ ศิรินิล โดยนโยบายสำคัญที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีแต่ละท่านได้มอบหมายในฐานะผู้กำกับดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีสาระสำคัญแตกต่างกันไป อาทิเช่น ในสมัยนางพวงเพ็ชร ชุนละเอียด ได้มอบนโยบายที่สำคัญในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกและมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับคณะสงฆ์ โดยการพัฒนาและปรับรูปแบบให้พระพุทธศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตของคนในยุคสมัยปัจจุบัน รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับคณะสงฆ์ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ผลักดันวัดเพื่อการท่องเที่ยว การขับเคลื่อนโครงการพระสงฆ์อาพาธ (พระคิลานุปัฏฐาก) พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด บูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เช่น กระทรวงสาธารณสุข สสส. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) โรงพยาบาลสงฆ์ ตลอดจนเชื่อมต่อข้อมูลพระสงฆ์อาพาธโดยใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เข้าถึงการใช้บริการภาครัฐได้สะดวกและครอบคลุมการดูแลคณะสงฆ์และสามเณร จัดทำระบบฐานข้อมูลพระภิกษุของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (Big Data) โดยร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เชื่อมต่อฐานข้อมูลบัตรประชาชนพระสงฆ์ การแก้ไขปัญหาที่ดินวัด การจัดการศาสนสมบัติกลางและวัดร้าง เร่งรัดออกโฉนดที่ดินวัดให้ถูกต้อง แก้ไขปัญหาวัดร้าง ใช้ประโยชน์ “ศาสนสมบัติกลาง” อันเป็นสมบัติของพระศาสนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนา เป็นต้น ในสมัยของนายชูศักดิ์ ศิรินิล มีนโยบายที่สำคัญ อาทิเช่น การกำหนดมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา กำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันมิให้พระสงฆ์ประพฤติผิดพระธรรมวินัย เช่นการเสพยาเสพติด การเล่นการพนัน การดื่มสุรา การเสพเมถุน การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเล่นการพนัน หรือเพื่อการลามกอนาจาร สอดส่องติดตาม มิให้มีการนำคำสอนของพระพุทธศาสนาไปบิดเบือนเพื่อทำให้พุทธศาสนิกชนหลงผิดในหลักธรรมของศาสนา หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ของคณะสงฆ์และบุคคลทั่วไปโดยมิชอบ กำหนดมาตรการร่วมกับผู้ปกครองคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคัดกรองบุคคลที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องคดี ผู้ติดยาเสพติด หรือผู้มีพฤติกรรมเสื่อมเสียทางด้านศีลธรรมได้อาศัยวัดเพื่อเป็นสถานที่กระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนหรือปรับปรุงศูนย์รับเรื่องร้องเรียนที่มีอยู่ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดและที่พักสงฆ์ ไม่ว่า

จะเป็นปัญหาเรื่องที่ตั้งวัดไม่มีเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง เป็นต้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567)

จะเห็นได้ว่าจากนโยบายที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้รับมอบจากรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้กำกับดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในแต่ละสมัยนั้น มีนโยบายที่มีความสำคัญและบริบทที่แตกต่างกันไป สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะผู้รับสนองนโยบาย จึงได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ได้รับในแต่ละสมัยแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนี้นำไปสู่ผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการวางแผนงาน นโยบายขององค์กร ด้านการสนองงานคณะสงฆ์ ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย และด้านวัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาปรับใช้เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เกิดประสิทธิภาพ สำเร็จลุล่วง เป็นไป ตามเป้าประสงค์ขององค์กร คือ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้พระพุทธศาสนามั่นคง ยั่งยืน และส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญและดีงาม ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

พระเอกนรินทร์ เขมกาโม และคณะ (2568) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเมืองและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมปัจจุบัน ได้อธิบายว่า ประเทศไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การเมืองไทยได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และทัศนคติของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยประชากรคือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทางสังคมในด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านความคิด ยุคสมัยของประชาธิปไตยเป็นใบเบิกทางเสรีภาพทางความคิด ทำให้เกิดความคิดที่แปลกใหม่ในยุคสมัยนั้น เช่น แนวคิดความเสมอภาค และ 2) ด้านวัฒนธรรม การเมืองได้

เข้ามีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ประชากรเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมากขึ้น เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 8 นโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการแต่งกาย

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

ปวีณ์นุช ภู่กัน (2566) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นความสามารถของพนักงานในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายตามเป้าหมายขององค์กร องค์ประกอบของการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) สิ่งแวดล้อมนอกองค์การ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม 2) สิ่งแวดล้อมในองค์การ ได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์และปรัชญาขององค์การที่จะกำหนดทิศทางของการดำเนินงานองค์การ วัฒนธรรมองค์การ 3) ปัจจัยขององค์การ ได้แก่ สภาพความพร้อมขององค์การ ตามแนวคิดของ (ศศิล คำนึง, 2563) ทฤษฎีระบบราชการ เสนอว่าระบบราชการนั้นเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการบริหารองค์การขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด มีความเป็นกลาง และมีลักษณะที่ชัดเจน กล่าวคือ ระบบราชการนั้นจะต้องมีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบและเป็นสัดส่วน

กานต์นรี ประสพสุข (2563) อธิบายว่าวัฒนธรรมองค์กร เป็นแบบแผนของความเชื่อ ค่านิยม ความคิดและการกระทำ ที่ช่วยกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทัศนคติ และประสิทธิผลโดยรวมของพนักงาน นอกจากนั้นยังมีอิทธิพลหรือมีอำนาจเหนือองค์กร ไม่ว่าวัฒนธรรมองค์กรนั้นจะอ่อนแอหรือแข็งแกร่งสักเพียงใดก็ตาม ย่อมมีผลกระทบต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้น นับได้ตั้งแต่การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การตัดสินใจ ตลอดจนการแต่งกาย การทำงาน งานวิจัยของธนภรณ์ พรรณราย (2565) ที่ศึกษาปัจจัยซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พบว่าระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยด้านปริมาณงานสูงที่สุด รองลงมาคือด้านคุณภาพของงานและด้านเวลา ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ต่อเดือน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยภายในองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านรูปแบบการบริหาร และด้านความสามารถ ขณะเดียวกันปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ได้แก่ การได้รับการยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบในการทำงาน และความก้าวหน้าในอาชีพ ทั้งนี้ โครงสร้างขององค์การถือเป็นกลไกสำคัญในการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยครอบคลุมการกำหนดขอบเขตงาน การกระจายอำนาจและการรวมอำนาจ รวมถึงระบบการประสานงานและการสื่อสารภายในองค์การที่ชัดเจน ในด้านรูปแบบการบริหาร พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้นำมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ โดยผู้นำที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องกำหนดโครงสร้างและสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เชื่อมโยงความเป็นเลิศกับจรรยาบรรณในการทำงาน อันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในระยะยาว

อำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567)

1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ และกฎหมายว่าด้วยการกำหนด วิทยฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2) รับสนองงาน ประสานงาน และถวายการสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์

3) เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา

4) ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา

5) ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง

6) พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา

7) ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม

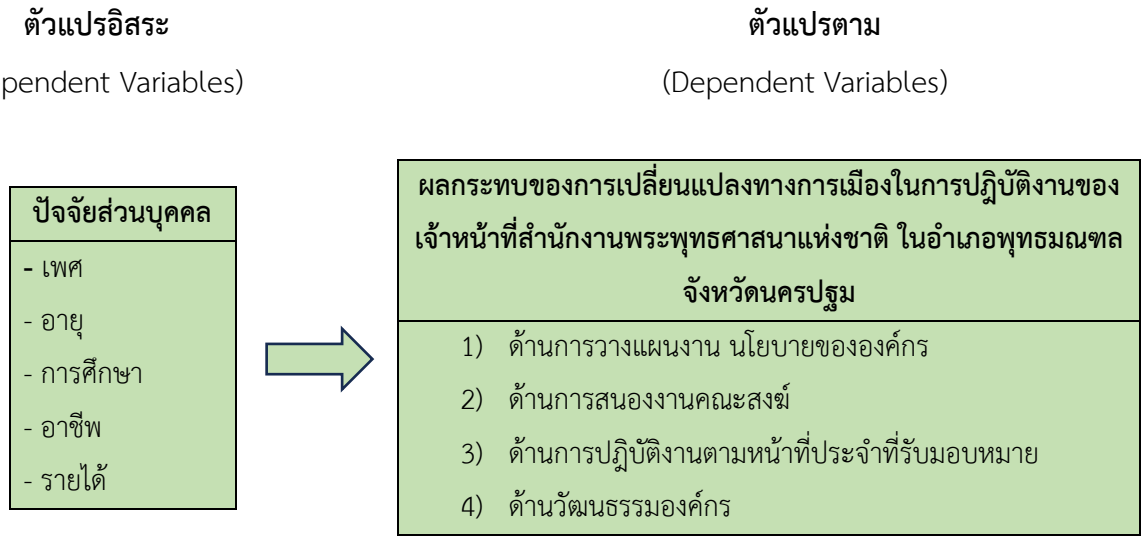
8) สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

9) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง อ้างอิงจากการศึกษาของพระเอกนรินทร์ เขมกาโม และคณะ (2568) ซึ่งเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในด้านการปฏิบัติงานประสิทธิภาพในการทำงานเป็นความสามารถของพนักงานในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายตามเป้าหมายขององค์กร ขณะเดียวกันแนวคิดปวีณ์นุช พู่กัน (2566) ได้เสนอองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายในองค์การ ซึ่งรวมถึงนโยบาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และวัฒนธรรมองค์การที่เป็นปัจจัยกำหนดทิศทางของการดำเนินงาน นอกจากนี้แนวคิดของ ศศิล คำนึง (2563) ที่นำเสนอทฤษฎีระบบราชการ ได้ชี้ให้เห็นว่าระบบราชการนั้นจะต้องมีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่มีภารกิจในการสนองงาน ประสานงาน และสนับสนุนกิจการด้านการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มาสรุปเป็นกรอบแนวคิด และตัวแปรในการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบภาพแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (ส่วนกลาง) จำนวน 254 คน และจัดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้จำนวน 155 คน โดยใช้วิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรคำนวณของ “ทาโร่ ยามาเน่” (Taro Yamane)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scale) วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ ระดับ 0.97 จำนวน 20 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนงาน นโยบายขององค์กร 2) ด้านการสนองงานคณะสงฆ์ 3) ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย และ 4) ด้านวัฒนธรรมองค์กร และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) จำนวน 4 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และ ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที่ (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test หรือ (One Way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference) แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความ ตำราทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถาม 2) รวบรวมข้อมูลแล้วสรุปผล 3) สร้างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและได้ข้อคำถามที่มีความครอบคลุมด้านเนื้อหาความสมบูรณ์ของภาษา ความเที่ยงตรงของข้อความและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา 5) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา การหาคุณภาพเครื่องมือที่จัดทำขึ้นนี้ ประกอบด้วยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อถือได้ (Reliability)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการ 2) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการประสานงานและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งรวบรวมแบบสอบถามที่ตอบกลับครบถ้วน 3) ข้อมูลที่ได้รับถูกนำมาจัดเตรียม ตรวจสอบความถูกต้อง และนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เชิงสถิติเพื่อประมวลผลและแปลความหมายต่อไป

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” สรุปผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน

ที่	ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณพล	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการวางแผน นโยบายขององค์กร	3.55	0.92	มาก
2.	ด้านการสนองงานคณะสงฆ์	3.16	1.02	ปานกลาง
3.	ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย	3.65	0.98	มาก

ที่	ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
4.	ด้านวัฒนธรรมองค์กร	3.14	0.91	ปานกลาง
รวม		**3.38**	**0.80**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงาน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.38, S.D.= 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและจัดลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$= 3.65, S.D.= 0.98) รองลงมาคือด้านการวางแผนงานและนโยบายขององค์กร ($\bar{x}$= 3.55, S.D.= 0.92) ด้านการสนองงานคณะสงฆ์ ($\bar{x}$= 3.16, S.D.= 1.02) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{x}$= 3.14, S.D.= 0.91) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการทดสอบสมมุติฐานผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

สมมติฐาน	สถิติทดสอบ	โดยรวม	ด้านการวางแผนนโยบายขององค์กร	ด้านการสนองงานคณะสงฆ์	ด้านการปิบัติตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย	ด้านวัฒนธรรมองค์กร
1. เพศ	t-test	0.43	0.37	0.23	0.34	0.63
2. อายุ	F-test	0.575	0.265	0.525	0.645	0.396
3. วุฒิการศึกษา	F-test	0.417	0.536	0.450	0.447	0.202
4. อาชีพ	F-test	0.616	0.001*	0.993	0.950	0.992
5. รายได้	F-test	0.631	0.031*	0.639	0.433	0.333

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีอาชีพและระดับรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะ

ที่เจ้าหน้าที่ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ไม่พบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.38, S.D.= 0.80) สะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กร แต่เจ้าหน้าที่สามารถปรับตัวและดำรงการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$= 3.65, S.D.= 0.98) แสดงถึงความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายจากภาคการเมือง ก็ยังสามารถปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศรสวรรค์ ทับทิมศรี และ ชินวัตร เชื้อสระคู (2567) ที่ชี้ว่า องค์กรที่กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่และพนักงานสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเพื่อให้ทันต่อการบริการแก่ประชาชน ด้านการวางแผนงานและนโยบายขององค์กร มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{x}$= 3.55, S.D.= 0.92) แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลในระดับหนึ่งต่อการกำหนดทิศทางและแผนงานขององค์กร ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหรือการปรับเปลี่ยนตามนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับแนวคิดของสรายุธ รัศมี (2567) ที่ชี้ว่าบริบทของการเมืองและการบริหารในประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของนโยบายและกฎหมาย ในส่วนของด้านการสนองงานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.16, S.D.= 1.02) สะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลกระทบต่อการสนองงานที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ในระดับหนึ่ง เนื่องจากนโยบายทางศาสนามักเชื่อมโยงกับทิศทางทางการเมืองและการบริหารของรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสรรชัย สุภัควนิช (2564) ที่ระบุว่า พระสงฆ์ในฐานะพลเมืองในประเทศไทยได้พยายามที่จะปรับท่าทีและบทบาทของตัวเองให้สอดรับกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนไป อีกทั้งยังได้รับผลกระทบจากความล้มเหลวของการบริหารราชการแผ่นดินด้วย สุดท้ายด้านวัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$= 3.14, S.D.= 0.91) แสดงให้เห็นว่าความไม่แน่นอนทางการเมือง การใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร มีผลต่อบรรยากาศและขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กร ซึ่งอาจสะท้อนผ่านความเชื่อมั่นในผู้นำ การสื่อสารภายใน หรือความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฏฐวัฒน์ ศิริบุตร และสุพัตรา จันทนะศิร (2564) ที่ระบุว่า อิทธิพลของภาวะผู้นำส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในด้านวัฒนธรรมองค์กร

โดยสรุป งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้เจ้าหน้าที่จะสามารถรักษาประสิทธิภาพในภารกิจหลักได้ดี แต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกลับส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย การสนองงานคณะสงฆ์ และวัฒนธรรมองค์กรในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมความเข้มแข็งขององค์กรในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกันต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกันในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อธิบายได้ว่า ไม่ว่าบุคลากรจะเป็นเพศชายหรือหญิง อยู่ในช่วงอายุหรือระดับการศึกษาใด ต่างได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งในด้านการวางแผนงานและนโยบาย ด้านการสนองงานคณะสงฆ์ ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำ และด้านวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของธนภรณ์ พรรณราย (2565) ที่ศึกษาปัจจัยซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา และพบว่า เพศ อายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านประสิทธิภาพการทำงาน ในทางตรงกันข้าม ผลการวิจัยยังพบว่า เมื่อจำแนกตามอาชีพและรายได้ เจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยสามารถอธิบายได้ว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประกอบด้วยข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง ซึ่งมีรายได้แตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและงบประมาณของรัฐบาลสามารถส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงในการจ้างงาน โดยเฉพาะงบประมาณที่ใช้ในการจ้างลูกจ้าง ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีรายได้ต่างกันได้รับผลกระทบไม่เท่ากัน ทั้งนี้ผลที่ได้มีลักษณะขัดแย้งกับงานวิจัยของ ธนภรณ์ พรรณราย (2565) ที่รายงานว่า บุคลากรซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านประสิทธิภาพการทำงาน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอิทธิพลของการเมืองต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานศาสนา โดยพบว่า แม้องค์กรจะสามารถรักษาภารกิจหลักได้อย่างต่อเนื่อง แต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกลับส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบาย การสนองงานคณะสงฆ์ โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมองค์กรอย่างชัดเจนอีกทั้งยังค้นพบว่า ความแตกต่างด้านอาชีพและรายได้ทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับผลกระทบไม่เท่ากัน ซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในระบบราชการไทย และชี้ให้เห็นว่า “บรรยากาศการทำงาน” และ “ขวัญกำลังใจ” เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมเช่นเดียวกับด้านนโยบายและโครงสร้าง องค์ความรู้เหล่านี้จึงมีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการและเชิงประจักษ์ สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายและพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรศาสนาให้มีเสถียรภาพและความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 52.26 มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 52 คน และ 41 - 50 ปี จำนวน 52 คน เท่ากัน คิดเป็นร้อย

ละ 33.55 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 50.97 มีอาชีพเป็นข้าราชการ จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 67.10 และมีรายได้ 30,001 - 35,000 บาท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 23.23 ตามลำดับ ความคิดเห็นต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.38, S.D.= 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X}$= 3.65, S.D.= 0.98) ด้านการวางแผนงานนโยบายขององค์กร ($\bar{X}$= 3.55, S.D.= 0.92) ด้านการสนองงานคณะสงฆ์ ($\bar{X}$= 3.16, S.D.= 1.02) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X}$= 3.14, S.D.= 0.91) ผลเชิงบวก ได้แก่ เจ้าหน้าที่สามารถดำรงการปฏิบัติงานประจำได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย แสดงถึงความเข้มแข็งของระบบราชการและความสามารถในการปรับตัวของบุคลากร และการวางแผนงานและนโยบายองค์กรมีความยืดหยุ่นพอสมควร ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องแม้ในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสาเหตุเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีความชำนาญในงานประจำและองค์กรมีโครงสร้างที่ชัดเจน ดังนั้นควรส่งเสริมการสนับสนุนการฝึกอบรม การเพิ่มศักยภาพบุคลากร และการสร้างระบบติดตามงานที่มีความต่อเนื่อง สำหรับผลเชิงลบ ได้แก่ การสนองงานคณะสงฆ์และวัฒนธรรมองค์กรได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง สะท้อนว่าความไม่แน่นอนทางการเมืองทำให้บรรยากาศการทำงานและความเชื่อมั่นต่อผู้นำลดลง เจ้าหน้าที่ที่มีอาชีพและรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงความไม่เท่าเทียมในการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย ซึ่งสาเหตุเกิดจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและนโยบายที่เปลี่ยนแปลงตามรัฐบาล ส่งผลต่อขวัญกำลังใจและความมั่นคงของตำแหน่งงาน สิ่งควรปรับปรุง คือ การจัดสรรงบประมาณให้มีเสถียรภาพ การวางนโยบายด้านทรัพยากรบุคคลที่คำนึงถึงความมั่นคงของเจ้าหน้าที่ทุกประเภท

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ด้านการวางแผนและกำหนดนโยบาย รัฐบาลควรกำหนดนโยบายด้านพระพุทธศาสนาที่มีความต่อเนื่องและชัดเจน เพื่อลดผลกระทบจากการเมืองต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

2. ด้านการสนองงานคณะสงฆ์ ควรส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย

3. ด้านการปฏิบัติงานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับมอบหมาย ควรสร้างกลไกความร่วมมือที่ยืดหยุ่นและไม่ขึ้นกับการเมือง เพื่อให้การสนองงานด้านศาสนาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านวัฒนธรรมองค์กร ควรมีมาตรการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความเชื่อมั่นในผู้นำการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการดูแลขวัญกำลังใจบุคลากร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่หรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงบริบท

2. ศึกษาปัจจัยเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำ ความผูกพันต่อองค์กร หรือความพึงพอใจในการทำงาน

3. ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อได้ข้อมูลเชิงลึกมาขึ้น

4. ศึกษาเปรียบเทียบกับหน่วยงานราชการอื่นที่มีภารกิจคล้ายคลึงกัน เพื่อหาแนวทางการบริหารที่เหมาะสม

บรรณานุกรม

กานต์นรี ประสพสุข. (2563). วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนวัดบางพระ (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). DSpace at Silpakorn University. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3005

จิรัฏฐวัฒน์ ศิริบุตร และสุพัตรา จันทนะศิริ. (2564). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนรุ่นเจเนอร์เรชั่นวายในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารศิลปการจัดการ, 5*(2), 458-470

ธนภรณ์ พรรณราย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์). คลังปัญญามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (PSU Knowledge Bank). https://kb.psu.ac.th/items/7412d751-af08-4835-94ed-d5fa746d0b38

ปวีณ์นุช ภู่กัน. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์). https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Paweenuch.Phoo.pdf

พระเอกนรินทร์ เขมกาโม, พระมหากิตติ กิตฺติเมธี, พระมหาสุทธิดล จิตฺตปญฺโญ, พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี และสุทธิรักษ์ ตาพล. (2568). การเมืองและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมปัจจุบัน. *วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 5*(1), 162-170. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/stw/article/view/1946

ศรสวรรค์ ทับทิมศรี และชินวัตร เชื้อสระคู. (2567). ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานหน่วยงานภาครัฐแห่งหนึ่ง. *วารสารการบริหารปกครองมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 13*(2), 73-90

ศศิล คำนึง. (2563). *การให้ความหมายเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของข้าราชการตำรวจกองคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/7485/

สรรชัย สุภัควนิช. (2564). บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระภิกษุสงฆ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ใน รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่ยุค พ.ศ. 2557 – 2563 กรณีศึกษา พระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). คลังสารสนเทศดิจิทัล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:294049

สรายุธ รัศมี. (2567). ความสัมพันธ์ของการบริหารราชการไทยในระบอบประชาธิปไตยกับฝ่ายการเมือง มุ่งสู่การสร้างสังคมการเมืองใหม่อย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ, 3*(2), 46-59. https://so09.tci-thaijo.org/index.php/JEITS/article/view/5440

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). *รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีมอบนโยบายการดำเนินงานแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.* https://onab.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/60688

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2567). อำนาจหน้าที่. https://onab.go.th/th/content/page/index/id/2

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

อิทธิพล

กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค

ปุณฑริกา สุคนธสิงห์ [1*]

รับบทความ: 16 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 4 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 11 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) อิทธิพลของกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์และอิทธิพลของการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภค 2) อิทธิพลของกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ อิทธิพลของการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าและอิทธิพลของทัศนคติ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ในการซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายจากผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 ตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติอนุมานเพื่อวิเคราะห์สมการโครงสร้าง อธิบายในลักษณะของการวิเคราะห์สมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน ด้วยโปรแกรม SMART PLS ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลในตัวแบบสมการโครงสร้าง พบว่า 1) กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติของผู้บริโภค 2) การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้ามีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติของผู้บริโภค 3) กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค 4) การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้ามีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และ 5) ทัศนคติมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

คำสำคัญ: กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม การตัดสินใจซื้อ

[1] คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
[*] อีเมล: Puntarika.suk@pcru.ac.th

The Influence of Creative Economy Strategies of Cultural Entrepreneurs on Consumers' Purchasing Decisions for Cultural Products

Puntarika Sukonthasing [1*]

Abstract

This research aimed to 1) examine the influence of creative economy strategies and the commodification of culture on consumers' attitudes, and 2) investigate the influence of creative economy strategies, commodification of culture, and consumer attitudes on the purchasing decisions of cultural products. A quantitative research design was employed, and data were collected through questionnaires from 400 consumers who had experience purchasing cultural textile and clothing products from cultural entrepreneurs in Phetchabun Province. Data analysis was conducted using inferential statistics and structural equation modeling (SEM) through the partial least squares (PLS) method with the SMART PLS program. The results of the path analysis revealed that: 1) creative economy strategies had a significant positive influence on consumer attitudes; 2) commodification of culture had a significant positive influence on consumer attitudes; 3) creative economy strategies had a significant positive influence on consumers' purchasing decisions; 4) commodification of culture had a significant positive influence on consumers' purchasing decisions; and 5) consumer attitudes had a significant positive influence on purchasing decisions.

Keywords: Creative Economy Strategies, Cultural products, Purchasing Decisions

[1] Faculty of Management Science, Phetchabun Rajabhat University
[*] Email: Puntarika.suk@pcru.ac.th

บทนำ

ประเทศไทย ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ผ่านโมเดลโมเดลเศรษฐกิจ BCG โดยการใช้ Soft Power เป็นเครื่องมือเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) (ประทีป ช่วยเกิด, 2565) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่13 พ.ศ. 2566-2570 ได้กำหนดประเด็นในการประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) โดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการด้วยความคิดสร้างสรรค์พื้นฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เพื่อให้สามารถเข้าสู่ตลาดสินค้าที่มีมูลค่าสูงมากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2567) แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือของการยกระดับสินค้าและบริการ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความสามารถในการแข่งขันยุคใหม่ (ดลฤดี พลมิตร และสมจิตร ล้วนจำเริญ, 2566) การนำหลักเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการผลิตสินค้า จึงทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมีคุณภาพสูง สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการด้วยความคิดสร้างสรรค์ (เชาวนี แย้มผิว และจันทนา แสนสุข, 2564) ในแง่ของความสำคัญสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้นำเสนอมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของประเทศไทย สำรวจล่าสุดในปี 2567 ว่าประเทศไทยมีจำนวนธุรกิจสร้างสรรค์ 83,329 กิจการ สามารถสร้างรายได้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจได้กว่า 1.705 ล้านล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงาน 963,549 อัตรา และสามารถส่งออกสินค้าสร้างสรรค์ได้ในมูลค่ารวม 2.52 แสนล้านบาท (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2567) สะท้อนถึงความสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการปรับตัวของผู้ประกอบไทยที่ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจได้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ SWOT เพื่อประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเด็นการวิเคราะห์จุดอ่อน พบประเด็นที่นำเสนอว่า *“ขาดข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ”* (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2567) จากจุดอ่อนดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม โดยพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในมิติของผู้ประกอบการ ในการนำกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์มาปรับใช้กับธุรกิจ ซึ่งผู้วิจัยพบช่องว่างในการวิจัยครั้งนี้ ว่ายังขาดข้อมูลหรือผลลัพธ์ของการใช้กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ศึกษาจากมิติของผู้บริโภค ว่ากลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ผู้ประกอบการนำมาใช้นั้น กลยุทธ์ใดหรือวิธีการใด ที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติในเชิงการรับรู้ และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค โดยมุ่งศึกษาจากผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ซึ่งจัดอยู่ในสาขางานฝีมือและหัตถกรรม (Crafts) ของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2561) โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาว่า ในมิติของผู้บริโภคนั้น กลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมนำมาใช้มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อทัศนคติและการตัดสินใจซื้อสินค้าเชิงวัฒนธรรมอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรม ให้ใช้กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และอิทธิพลของการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภค

2. ศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ อิทธิพลของการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า และอิทธิพลของทัศนคติ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นหนึ่งในภาคส่วนที่เติบโตเร็วที่สุดในโลก อุตสาหกรรมสร้างสรรค์สร้างการจ้างงานและรายได้ ส่งเสริมนวัตกรรม และมีส่วนสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม ปัจจุบันภาคส่วนนี้คิดเป็นประมาณร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของโลก (UNCTAD, 2022) และคาดว่าตัวเลขดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นเป็นสามเท่าภายในปี ค.ศ. 2030 (Asian Development Bank Institute, 2024) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ ไม่เพียงแต่จะเสริมสร้างการขยายตัวของห่วงโซ่มูลค่าระดับโลกแต่ยังช่วยกระตุ้นการส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรมและบริการสร้างสรรค์ (Sirivunnabood, and Alegre, 2021) องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดให้ปี ค.ศ. 2021 เป็นปีเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Asian Development Bank Institute, 2024) ประเทศไทย มีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในรูปแบบองค์การมหาชน โดยคณะกรรมการนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้นิยามว่า *“เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทรัพย์สินทางปัญญา และการศึกษาวิจัย ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ ในการผลิตสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ หรือคุณค่าทางสังคม”* (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จึงเป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกับมูลค่าทางวัฒนธรรม ศิลปะหรือความบันเทิง (Greffe, 2016)

ในมิติด้านการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรม โดยเฉพาะในบริบทการศึกษาในประเทศไทย พบการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรของกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามการนิยามในการวิจัย

ตัวแปร กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์	นักวิชาการ/นักวิจัย						
	สุพาดา สิริกุตตา (2556)	ชัญญาภัค หล้าแหล่ง (2560)	นิธินพ ทอง วาสนาส่ง (2561)	กษิดิศ ใจผลวัง และคณะ (2562)	นลพรรณ แสงสุริยัน (2562)	เชาวนี แย้มผิว และ จันทนา แสนสุข (2564)	จิตติมา พฤษการ และกิตติ แก้วเขียว (2566)
กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์	✓	✓	✓	✓			✓
กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ	✓	✓	✓	✓		✓	✓
กลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓			
กลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
กลยุทธ์ด้านพนักงาน	✓		✓	✓			✓
กลยุทธ์การตลาด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ข้อมูลในตารางข้างต้น นำมาสู่การสังเคราะห์ตัวแปรของกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CERS) ของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง (DIF) กลยุทธ์การเป็นพันธมิตร (EMP) กลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ENV) กลยุทธ์การตลาด (MARK) กลยุทธ์ด้านพนักงาน (PAR) และกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECH)

แนวคิดการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า

การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (Commoditization of Culture) เป็นการทำให้วัฒนธรรมมีราคาเป็นที่ต้องการของตลาด เป็นการกระตุ้นการผลิต สิ่งสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมเป็นสินค้าคือ เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ผลักดันให้วัฒนธรรมเป็นสินค้าและออกสู่ตลาด ในขณะเดียวกัน ตลาดก็เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดราคาของวัฒนธรรม ซึ่งจะผันผวนไปตามระบบกลไกตลาด และความต้องการของตลาด รวมถึงอรรถประโยชน์ที่ผู้ซื้อพึงได้ (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2560) การสร้างวัฒนธรรมให้เป็นทุนสามารถทำได้โดยผ่านกระบวนการแปรเป็นสินค้า (Commodification) โดยนำเอาวัฒนธรรมที่เป็นแนวคิด คติ ความเชื่อ ประเพณี ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม กำหนดมูลค่าการแลกเปลี่ยน ด้วยหลักอุปสงค์และอุปทาน ดังนั้น วัตถุหรือวิถีการปฏิบัติที่มีการฝังตัวของวัฒนธรรม เมื่อผ่านกระบวนการแปรเป็นสินค้าแล้วจึงเกิดคำใหม่ และเรียกว่าทุนทางวัฒนธรรม (ธัญพัชร ศรีมารัตน์, 2558) การแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า จะเกี่ยวข้องกับ (1) การเชื่อมโยงสินค้าเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น (2) การเป็นส่วนหนึ่งในการทำนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรม (3) การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมใหม่ให้แก่สินค้า (Robinson, 1999; ภัทรพล ชุ่มมี, 2566) เป็นกระบวนการของการสร้างภาพลักษณ์จากวิถีชีวิต ประเพณีและสัญลักษณ์ที่ซับซ้อน ให้เปลี่ยนรูปไปเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ โดยสินค้านี้เป็นได้ทั้งสิ่งที่จับต้องได้และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง วัฒนธรรมสามารถทำให้กลายเป็นสินค้า (Commodification) ได้ เป็นการเปลี่ยนรูปแบบของบางสิ่งให้กลายเป็นสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์ทางการค้าเพื่อให้สามารถซื้อขายได้ในตลาด (La Salle, 2014) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรด้านการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (COMM) จึงอ้างอิงจากแนวคิดของ Robinson (1999) ซึ่งประกอบไปด้วย ความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การเป็นส่วนหนึ่งในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) คือ ตัวตัดสินพฤติกรรม เป็นความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบ เป็นสภาวะจิตใจที่จะส่งผลกระทบต่อการตอบสนองของบุคคลนั้น ๆ ต่อบุคคลอื่น ๆ ต่อวัตถุ หรือต่อสถานการณ์ โดยที่ทัศนคติสามารถเรียนรู้หรือจัดการได้โดยใช้ประสบการณ์โดยองค์ประกอบของทัศนคติประกอบด้วย (1) ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่คิดว่าดีมีประโยชน์หรือคิดว่าไม่ดี ไม่มีประโยชน์ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับประสบการณ์ตรงที่เคยได้รับในอดีต ทำให้ความเชื่อ ความคิด หรือการรับรู้ ซึ่งเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของทัศนคติ ถ้าบุคคลไม่มีความคิดหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่ง ๆ นั้นเลย บุคคลนั้นก็จะไม่มีทัศนคติต่อสิ่งนั้น การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่างกันก็มาจากบุคคลที่มีความคิด หรือความเข้าใจที่ต่างกัน (2) อารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) เป็นปฏิกิริยาทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความรู้สึกทั้งในทางบวกและทางลบ โดยจะประเมินความรู้สึกออกมาในลักษณะความชอบหรือไม่ชอบ ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี ความรู้สึกจะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากความคิด (3) พฤติกรรม (Behavior Component) เป็นการแสดงออกตามทัศนคติ หรือแนวโน้มที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งของบุคคล ถ้ามีสิ่งเร้าก็จะเกิดปฏิกิริยาตอบสนองในการยอมรับหรือปฏิเสธ (Gibson et al., 2000) ในที่นี้ ตัวแปรด้านทัศนคติของการวิจัยครั้งนี้ จึงอ้างอ้างตามแนวคิดของ กิ๊บสันและคณะ ที่ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

กระบวนการตัดสินใจซื้อ (*Consumer Decision* Making Process)ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Kotler and Keller, 2016) ได้แก่ การตระหนักถึงความต้องการหรือรับรู้ปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ซึ่งภายหลังจากซื้อและทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับความพอใจหรือไม่พอใจผลิตภัณฑ์ หากผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะกลับมาซื้อผลิตภัณฑ์นั้นซ้ำอีก และบอกต่อเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ให้กับผู้อื่น แต่หากผู้บริโภคไม่พึงพอใจในผลิตภัณฑ์ อาจจะละทิ้งหรือทำการคืนผลิตภัณฑ์แก่ผู้จัดจำหน่าย โดยการวิจัยครั้งนี้อ้างอิงแนวคิดด้านการตัดสินใจซื้อจากแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) ประกอบด้วย การตระหนักถึง

ความต้องการ (NR) การแสวงหาข้อมูล (IS) การประเมินทางเลือก (EOA) (ตัดสินใจซื้อ (PD) และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ (PPB)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทย อาทิ การศึกษาของ กษิดิศ ใจผลวัง และคณะ (2562) ที่พบว่า กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน โดยกลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความยั่งยืนทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนภาคเหนือตอนบน รองลงมา ได้แก่ กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม กลยุทธ์ด้านการตลาด กลยุทธ์ด้านการสร้างพันธมิตร กลยุทธ์ด้านพนักงาน และกลยุทธ์ด้านการสร้างความแตกต่าง และพบการศึกษาของเชาวนี แย้มผิว และจันทนา แสนสุข (2564) ที่พบว่า กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้านการมุ่งเน้นนวัตกรรม การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร การมุ่งเน้นวิจัยและพัฒนามีอิทธิพลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ส่วนการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจไม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ นอกจากนี้ จิตติมา พฤษการ และกิตติ แก้วเขียว (2566) พบว่า กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ด้านการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ และการเป็นพันธมิตร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จการส่งออก

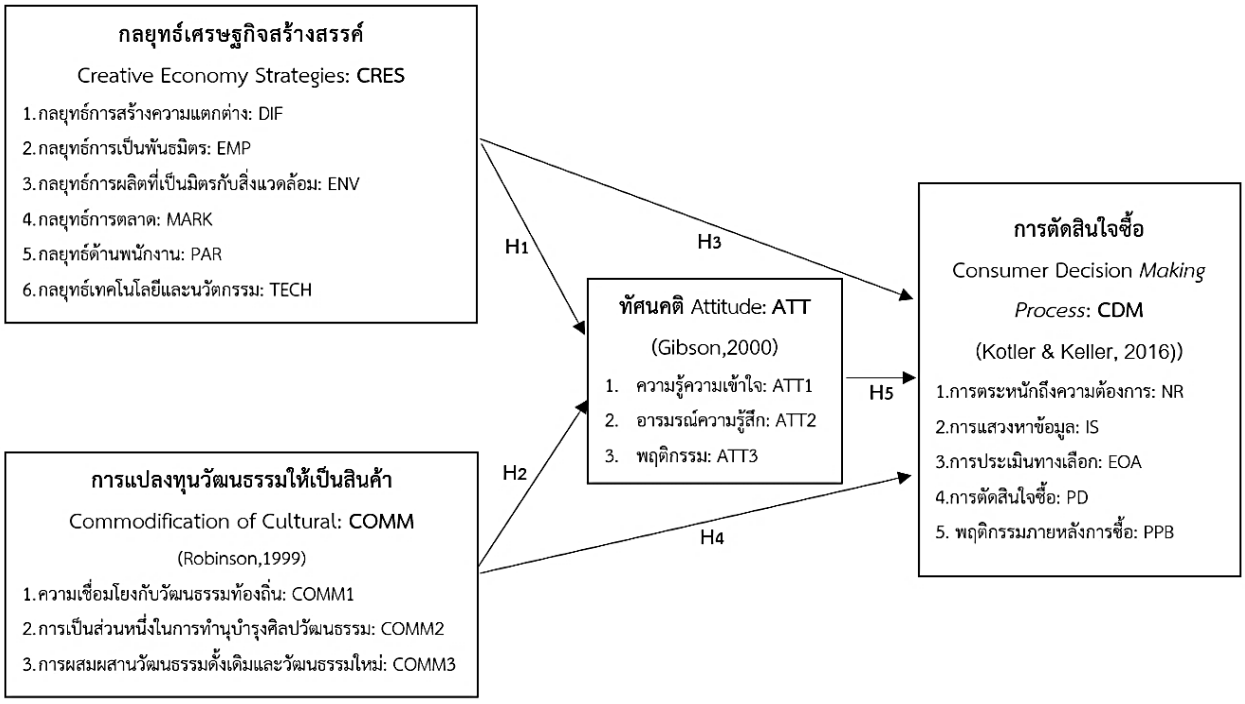
ในมิติของตัวแปรย่อย (Sub Variable) ภายใต้กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากการทบทวนวรรณกรรม พบตัวแปรด้านการตลาดสร้างสรรค์ (Marketing Creative) จากงานวิจัยของ Sameti และ Khalili (2017) ที่ศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์การโฆษณาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Advertising) ต่อทัศนคติและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์การตลาดด้วยวิธีการโฆษณาเชิงสร้างสรรค์ มีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อแบรนด์ รองลงมาคือ การมีอิทธิพลกับทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ และต่อมาคือ การมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค นอกจากนี้ Shukla et al., (2022) ได้ศึกษา อิทธิพลของการออกแบบบรรจุภัณฑ์สร้างสรรค์ต่อแรงจูงใจของลูกค้าในการตัดสินใจซื้อ ผลการวิจัยพบว่า บรรจุภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีอิทธิพลต่อกระบวนการรับรู้และทัศนคติเชิงบวกต่อแบรนด์ บรรจุภัณฑ์สร้างสรรค์มีผลต่อการวัดความโน้มน้าวใจต่อการตอบสนองของลูกค้า และบรรจุภัณฑ์สร้างสรรค์มีผลต่อการตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

ในมิติของตัวแปรด้านการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า พบการศึกษาของ Liu & Zhao (2024) ที่ศึกษาความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์การออกแบบเชิงเปรียบเทียบโดยอิงจากสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมโดยอิงจากสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิม มีผลกระทบโดยตรงและมีนัยสำคัญต่อคุณค่าทางอารมณ์ในการกระตุ้นความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค และยังพบในการศึกษาของ Gu & Zhao (2025) ที่ศึกษาความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลตามแบบจำลองการนำมูลค่า ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อของลูกค้า นอกจากนี้ยังพบการศึกษาของ Yingqing et al. (2024) ที่ศึกษาความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์มรดกทางวัฒนธรรม

ในระบบสตรีมมิ่งสดอีคอมเมิร์ซ: การวิเคราะห์ทฤษฎีทัศนคติ ABC ผลการศึกษา พบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ส่งผลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ของผู้บริโภค

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยอิงจากแนวคิดกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ แนวคิดการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า แนวคิดทัศนคติ และแนวคิดการตัดสินใจซื้อ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรการวิจัย คือ ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ในการซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายจากผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นประชากรที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Infinite population) ดังนั้น จึงใช้การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรการคำนวณของ Cochran (1977) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และกำหนดระดับค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 ราย ทั้งนี้ เพื่อให้การเก็บรวมรวมข้อมูลการวิจัยมีความครอบคลุมสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ในการประมวลผลทางสถิติ ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็น 400 ราย

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (พนิตสุภา ธรรมประมวล, 2563) โดยเจาะจงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ในซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายจากผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมที่ขึ้นทะเบียน OTOP ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ขั้นตอนที่ 2 ใช้การสุ่มตัวอย่างตามโควตา (Quota sampling) (ประสิทธิชัย นรากรณ์, 2565) โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์จากผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ที่ขึ้นทะเบียนอยู่ในฐานข้อมูล OTOP ของจังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน 11 อำเภอ จากนั้น กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมตามโควตา 11 อำเภอ ให้มีสัดส่วนเท่า ๆ กัน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลอำเภอละ 37 คน จำนวน 4 อำเภอ และอำเภอละ 36 คน จำนวน 7 อำเภอ ผลรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวม 400 คน

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) (พนิตสุภา ธรรมประมวล, 2563) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคของแต่ละอำเภอตามสัดส่วนโควตา จนครบตามจำนวน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล โดยกำหนดให้ผู้แจกแบบสอบถาม คือ ผู้วิจัยหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย รวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้ตอบเป็นผู้กรอกเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equations models: SEM) อธิบายในลักษณะของการวิเคราะห์สมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (Partial Least Squares Method: PLS-SEM) ในสมการโครงสร้างที่ประกอบด้วย สมการการวัด (Outer model) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ และสมการโครงสร้าง (Inner model) ด้วยวิธีวิเคราะห์สมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน ซึ่งตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรสังเกตได้ (มนตรี พิริยะกุล, 2567) โดยใช้โปรแกรม Smart PLS4 ในการวิเคราะห์

เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนการเก็บข้อมูลจริง โดยการวัดค่า IOC เพื่อวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (validity) วัดความเชื่อถือได้ (reliability) และตรวจสอบความถูกต้องของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า คะแนน IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ในทุกข้อคำถาม และเครื่องมือการวิจัยได้รับการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ COA No.008/2023 PCRU-REC NO.001/66 จากนั้น ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำไป Try out กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด พิจารณาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) (Cronbach, L. J.,1951) กำหนดเกณฑ์ค่าแอลฟ่า (α) 0.5 ขึ้นไป (Hair et al., 2012; Hulland, 1999; Awang et al., 2015) และหากสูงกว่า 0.707 ถือว่าระดับสูง (Hair et al., 2012; Hulland, 1999) โดยพิจารณาเกณฑ์จากความมีนัยสำคัญหาก loading มีนัยสำคัญ แต่มีค่าใกล้เคียง 0.707 ก็ยอมรับได้ (Lauro and Vinzi, 2004; Henseler et al., 2009;

บุญฑวรรณ วิงวอน และมนตรี พิริยะกุล, 2553) ผลการทดสอบ พบว่า มาตรวัดทุกด้านของการวิจัยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามเกณฑ์การยอมรับ จึงนำเข้าสู่กระบวนการการเก็บข้อมูลจริง

ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือภายหลังการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยใช้การวัดความเที่ยงตรงเชิงเหมือนและความเที่ยงตรงเชิงจำแนก และพบว่า ตัวชี้วัดทุกตัวในการวิจัยครั้งนี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตามเกณฑ์การยอมรับ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.791-0.931 ความตรงเชิงเนื้อหา (Cronbach alpha) เกิน 0.707 โดยมีค่าระหว่าง 0.880-0.919 ความแปรปรวนเฉลี่ย (AVE) เกิน 0.5 โดยมีค่าระหว่าง 0.711-0.827 แต่ละบล็อกมีค่า Dijkstra-henseler rho (ρa) สูงกว่าเกณฑ์ 0.7 โดยมีค่าระหว่าง 0.880-0.920 และ Jöreskog's rho (ρc) ทุกตัวแปรสูงกว่าเกณฑ์ 0.7 โดยมีค่าระหว่าง 0.926-0.937 แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดในแต่ละบล็อก สามารถชี้วัดตัวแปรแฝงได้ดีและมีคุณภาพสูง แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถิติของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรในการศึกษา (Manifest)	Factor loading	Cronbach alpha	AVE	Dijkstra-henseler rho (ρ_A)	Jöreskog's rho (ρ_C)
กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ Creative Economy Strategies: CRES		0.919	0.711	0.920	0.937
DIF	0.828				
EMP	0.857				
ENV	0.868				
MARK	0.791				
PAR	0.861				
TECH	0.852				
กลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า Commodification of Cultural Strategies: COMM		0.772	0.527	0.776	0.847
COMM1	0.916				
COMM2	0.931				
COMM3	0.881				
ทัศนคติ Attitude: ATT		0.880	0.807	0.880	0.926
ATT1	0.912				
ATT2	0.902				
ATT3	0.881				

ตัวแปรในการศึกษา (Manifest)	Factor loading	Cronbach alpha	AVE	Dijkstra-henseler rho (ρ_A)	Jöreskog's rho (ρ_C)
การตัดสินใจซื้อ Consumer Decision Making Process: CDM		0.904	0.722	0.909	0.928
NR	0.879				
IS	0.844				
EOA	0.841				
PD	0.850				
PPB	0.834				

ขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงเชิงจำแนก (Discriminant validity) เพื่อวัดความเที่ยงตรงของมาตรวัดแต่ละ Construct วิธีพิจารณา คือ พิจารณาจากค่า $\sqrt{AVE}$ ทีละคอลัมน์ มาตรวัดของ Construct ที่มีค่า $\sqrt{AVE}$ สูงกว่า Construct อื่น ในคอลัมน์เดียวกัน แสดงว่ามาตรวัดของ Construct นั้นมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ทั้งนี้ $\sqrt{AVE}$ ต้องมากกว่า 0.50 (บุญฑวรรณ วิงวอน และ มนตรี พิริยะกุล, 2553) โดยพบว่า ทุกตัวแปร มีค่าที่สูงกว่าตัวแปรอื่นในคอลัมน์เดียวกัน (ระบายสีเข้มในตาราง) และ AVE สูงกว่าเกณฑ์ 0.5 โดยค่าความเที่ยงตรงเชิงจำแนกของตัวแปร ATT คือ 0.898 ค่าความเที่ยงตรงเชิงจำแนกของตัวแปร CDM คือ 0.850 ค่าความเที่ยงตรงเชิงจำแนกของตัวแปร COMM คือ 0.910 และค่าความเที่ยงตรงเชิงจำแนกของตัวแปร CRES คือ 0.843 แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การตรวจสอบความเที่ยงเชิงจำแนก (Discriminant validity) ของตัวแปรในการศึกษา

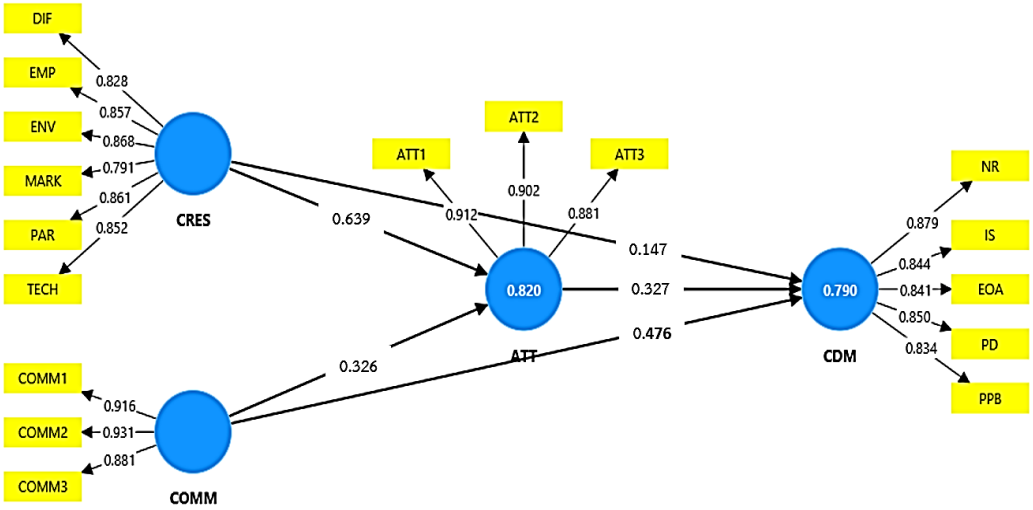
Construct	AVE	Discriminant validity-Fornell-Larcker criterion			
		ATT	CDM	COMM	CRES
ATT	0.807	**0.898**			
CDM	0.722	0.834	**0.850**		
COMM	0.827	0.794	0.843	**0.910**	
CRES	0.711	0.778	0.783	0.731	**0.843**

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์อิทธิพลของตัวแปร ตามสมมติฐานการวิจัย ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CERS) และตัวแปรกลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (COMM) ที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภค (ATT) และความสัมพันธ์ของตัวแปรกลยุทธ์เศรษฐกิจ

สร้างสรรค์ (CERS) ตัวแปรกลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (COMM) และตัวแปรทัศนคติ (ATT) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค (CDM) เมื่อวิเคราะห์สมการโครงสร้างของความสัมพันธ์ ในรูปแบบ Inner Model ตามสมมติฐานการวิจัย ทั้ง 5 สมมติฐาน สามารถแสดงได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 สมการโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปแบบ Inner Model

จากภาพที่ 2 สามารถแสดงข้อมูลผลวิเคราะห์อิทธิพลของของเส้นทางระหว่างตัวแปร และผลลัพธ์ตามสมมติฐานทั้ง 5 ข้อ ได้ดังข้อมูลที่แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามในตัวแบบของการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย และอิทธิพลของเส้นทาง		Coefficient	t-test	P Value	f^2	ผลลัพธ์
H1	CRES -> ATT	0.639	21.472	0.000***	1.056	สนับสนุน
H2	COMM -> ATT	0.326	10.419	0.000***	0.274	สนับสนุน
H3	CRES -> CDM	0.147	3.040	0.002**	0.023	สนับสนุน
H4	COMM -> CDM	0.476	11.077	0.000***	0.394	สนับสนุน
H5	ATT -> CDM	0.327	5.224	0.000***	0.092	สนับสนุน

หมายเหตุ: *p-value ≤ 0.05 ($t \geq 1.96$), **p-value≤ 0.01 ($t \geq 2.58$), ***p-value ≤ 0.001 ($t \geq 3.29$)

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ซึ่งเป็นอิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) *สมมติฐานที่ 1* ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภค พบว่า กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CERS) มีอิทธิพลเชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติต่อทัศนคติของผู้บริโภค (ATT) (β=0.639, $p < 0.001$) *สมมติฐานที่ 2* ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าที่

ส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภค พบว่า กลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (COMM) มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อทัศนคติของผู้บริโภค (ATT) (β=0.326, p < 0.001) *สมมติฐานที่ 3* ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค พบว่า กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CERS) มีอิทธิพลเชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค (CDM) (β=0.147, p < 0.01) *สมมติฐานที่ 4* ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม พบว่า กลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (COMM) มีอิทธิพลเชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (CDM) (β=0.327, p < 0.001) และ *สมมติฐานที่ 5* ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม พบว่า ทัศนคติของผู้บริโภค (ATT) อิทธิพลเชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของผู้บริโภค (CDM) (β=0.476, p < 0.001) ทั้งนี้ สามารถแสดงค่าสัมประสิทธิ์การทำนายของตัวแปร ได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย

ตัวแปรตาม	ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2)	Adjusted R^2
ATT	0.820	0.819
CDM	0.790	0.788

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) ของตัวแปรตามตัวแรก ซึ่งในที่นี้ คือ ทัศนคติ (ATT) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.820 สะท้อนว่า ตัวแปรอิสระ ซึ่งในที่นี้คือ กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CERS) และกลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (COMM) สามารถอธิบายความแปรปรวนของทัศนคติ ได้ร้อยละ 82.0 และตัวแปรตามตัวที่ 2 คือ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (CDM) มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 0.790 แสดงว่าตัวแปรอิสระ ได้แก่ กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CERS) กลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (COMM) และทัศนคติ (ATT) สามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (CDM) ได้ร้อยละ 79.0 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับมาก (Hair et al., 2011) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาค่า Adjusted R^2 ของตัวแปรตามทั้งสองตัวแปร พบว่า มีค่าที่ใกล้เคียงกับ R^2 โดย Adjusted R^2 ของตัวแปรทัศนคติ (ATT) มีค่าเท่ากับ 0.819 และ Adjusted R^2 ของตัวแปรตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (CDM) มีค่าเท่ากับ 0.788 ซึ่งยังคงสะท้อนว่า ตัวแปรอิสระในโมเดลของการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องและเหมาะสมในการทำนายตัวแปรตามในระดับมากเช่นเดิม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีอิทธิพลกับทัศนคติ ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน H1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่าสัมประสิทธิ์ β=0.639, p<0.001,

f^2=1.056 ถือว่าเป็นผล (Effect Size) ที่อยู่ในเกณฑ์สูง (Hair et al., 2021) ผลการวิจัยส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่า กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CRES) มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อทัศนคติของผู้บริโภคในการซื้อผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม กล่าวคือ หากผู้ประกอบการสามารถใช้กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ อาทิ การสร้างความแตกต่าง (DIF) การพัฒนาเทคโนโลยี/นวัตกรรม (TECH) หรือกลยุทธ์การตลาด (MARK) ได้ดี ผู้บริโภคก็จะมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อผลิตภัณฑ์มากขึ้น ซึ่งผลลักษณะเช่นนี้ มีความสอดคล้องกับการวิจัยของ Sameti & Khalili (2017) ที่พบว่า การใช้กลยุทธ์การตลาดสร้างสรรค์ด้วยการโฆษณาสร้างสรรค์ (Creative advertising) มีอิทธิพลต่อทัศนคติ (Attitude) ของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญ และพบความสอดคล้องเช่นกันในงานของ Shukla et al. (2022) ที่พบว่า บรรจุภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีอิทธิพลต่อทัศนคติเชิงบวกต่อแบรนด์ และบรรจุภัณฑ์สร้างสรรค์มีผลต่อการตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

นอกจากนี้ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าที่มีอิทธิพลกับทัศนคติ ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน H2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่าสัมประสิทธิ์ β=0.326, $p<0.001$, f^2=0.274 ถือว่าเป็นผล (Effect Size) ในระดับปานกลาง ผลนี้แสดงว่า กลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (COMM) มีอิทธิพลทางบวกต่อทัศนคติของผู้บริโภค ถึงแม้ว่าระดับของอิทธิพลจะไม่สูงเท่ากับตัวแปรกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์แต่ก็มีนัยสำคัญ ผลการวิจัยส่วนนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม ของ Liu et al. (2024) ที่พบว่า การเชื่อมโยงคุณค่าทางวัฒนธรรมกับสินค้า สามารถสร้างประสบการณ์และคุณค่าทางอารมณ์ (Emotional Value) ซึ่งเป็นฐานของทัศนคติ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีอิทธิพลกับการตัดสินใจซื้อ ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน H3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่าสัมประสิทธิ์ β=0.147, p=0.002, f^2=0.023 ซึ่งเป็นผลทางตรงที่มีนัยสำคัญแต่เมื่อพิจารณา Effect Size จะพบว่าความสัมพันธ์ของอิทธิพลค่อนข้างต่ำ ลักษณะเช่นนี้ อาจสะท้อนได้ว่า ถึงแม้กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโดยตรง แต่การนำกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้เพียงอย่างเดียวเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อในทันทีอาจยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) ที่เสนอว่าพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการตลาดหรือกลยุทธ์เชิงสร้างสรรค์เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับทัศนคติและการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคด้วย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าที่มีอิทธิพลกับการตัดสินใจซื้อ ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน H4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่าสัมประสิทธิ์ β=0.476, $p<0.001$, f^2=0.394 ซึ่งถือว่าเป็นผล (Effect Size) ที่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ลักษณะเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า หากผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสินค้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น นำเสนอว่าสินค้านั้นเป็นส่วนหนึ่งในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมใหม่เข้าไปในสินค้า ก็จะสามารถจูงใจผู้บริโภคให้ตัดสินใจซื้อได้โดยตรง จากการรับรู้ในคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ผู้ประกอบการสื่อสารผ่านสินค้า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Gu et al. (2025) ที่พบว่า การรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อของลูกค้า และยังพบความ

สอดคล้องในทิศทางเดียวกันนี้จากงานวิจัยของ Yingqing et al. (2024) ที่พบว่า ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากมรดกทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

ผลการศึกษาส่วนสุดท้าย คือ ความความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทัศนคติที่มีอิทธิพลกับการตัดสินใจซื้อ ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน H5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่าสัมประสิทธิ์ β=0.327, p<0.001 f^2=0.092 สามารถอภิปรายได้ว่า ผู้บริโภคที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อสินค้าเชิงวัฒนธรรม จะมีแนวโน้มตัดสินใจซื้อมากขึ้น ซึ่งทัศนคติเชิงบวกเกิดจากการรับรู้และเข้าใจถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการใช้กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์และการแปลงวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า ผลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดที่เสนอโดย Gibson (2000) ที่ระบุว่าทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการกระทำที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Shukla (2022) ที่พบว่าทัศนคติเป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงกลยุทธ์การตลาดสร้างสรรค์กับพฤติกรรมการซื้อ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของอิทธิพลระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ทั้งกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์และกลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติของผู้บริโภค และกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์และกลยุทธ์การแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเช่นกัน นอกจากนี้ ทัศนคติ มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นตัวแปรที่มีระดับของอิทธิพลสูงที่สุดต่อทัศนคติของผู้บริโภค ดังนั้น ผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรม ควรมุ่งเน้นการนำกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์มาปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะได้ว่า ควรเริ่มต้นจากกลยุทธ์สร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ โดยใช้ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นเป็นจุดเน้นในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ รวมถึงการสร้างพันธมิตรในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะพันธมิตรด้านการจัดหาวัตถุดิบ (Purchasing Partner) เพื่อให้เกิดการจัดซื้อจัดหาต่อครั้งในปริมาณมาก ตามแนวทางของการประหยัดเชิงขนาด (Economies of Scale) อันจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตถูกลง นอกจากนี้ ในมิติของการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรม ควรปรับวิธีการผลิตโดยลดการใช้ทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมการคำนึงถึงแนวทางการผลิตที่ยั่งยืน จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อธุรกิจ ในมิติด้านการตลาด ผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมควรมุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรม ไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัย เสนอให้ใช้วิธีการบอกเล่าเรื่องราว (Storytelling) ที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์กับรากฐานทางประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับการใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้าง อันจะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อในที่สุด ในส่วนของกลยุทธ์ด้านพนักงาน ผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมควรพัฒนาสมรรถนะของพนักงาน

ด้านการนำเสนอผลิตภัณฑ์ให้เชื่อมโยงกับเรื่องราวทางวัฒนธรรมและการให้บริการ (Cultural & Service Competence) เพื่อสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์ไปยังผู้บริโภคให้รับรู้ และในมิติสุดท้าย คือ กลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรม สามารถนำประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในส่วนของการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่ทันสมัยผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมใหม่ ตามแนวคิดของการแปลงทุนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า ทั้งนี้ ผู้ประกอบการควรใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศที่สนับสนุนธุรกิจ ที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำนักงานพัฒนาชุมชน กรมทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ เพื่อเข้ารับคำปรึกษา และร่วมกันวางแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและสร้างสรรค์ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาในอนาคตเป็นงานวิจัยที่ลุ่มลึกเกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า การวิจัยในครั้งต่อไป สามารถศึกษาโดยใช้โมเดลของการวิจัยครั้งนี้เป็นพื้นฐาน และเสนอแนะให้เพิ่มตัวแปรกำกับ (Moderator) เข้าไปในกรอบแนวคิดเดิมของการศึกษา เพื่อทดสอบอิทธิพลการกำกับเส้นทางระหว่างทัศนคติไปยังการตัดสินใจซื้อ ว่าตัวแปรกำกับนั้น ๆ มีบทบาทในทางเสริมปฏิสัมพันธ์ บทบาทในทางผ่อนคลาย หรือบทบาทในทางขัดขวาง จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยเสนอตัวแปรกำกับที่สามารถเลือกไปใช้ในการศึกษาในอนาคต 3 ตัวแปร ได้แก่ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ประสบการณ์ของลูกค้า (Customer Experience) และความภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty)

บรรณานุกรม

กษิดิศ ใจผลวัง, ฉัตรฤดี จองสุรียภาส และภูมิพัฒน์ มิ่งมาลัยรักษณ์. (2562). อิทธิพลเชิงโครงสร้างของการใช้ทรัพยากรทางธุรกิจตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, *6*(1), 173-199.

จิตติมา พฤษการ และ กิตติ แก้วเขียว. (2566). กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คุณลักษณะของผู้ประกอบการและสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จการส่งออกทุเรียนในจังหวัดชุมพร. *วารสารบริหารธุรกิจ*, *3*(2), 59-70

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). การสร้างและการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมสู่การเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวของชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, *11*(1), 224-239.

เชาวนี แย้มผิว และจันทนา แสนสุข. (2564). กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, *7*(1), 39-48.

ดลฤดี พลมิตร และสมจิตร ล้วนจำเริญ. (2566). ความท้าทายของการเป็นผู้ประกอบการกับความสำเร็จในการแข่งขันยุคใหม่ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, *10*(1), 271-284.

ธัญพัชร ศรีมารัตน์.(2558). อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับกระบวนการกลายเป็นสินค้า: กรณีศึกษา โรงแรมปิงนคราบูติกโฮเทลแอนด์สปา เชียงใหม่. http://cmuir.cmu.ac.th/bitstream/6653943832/46102/3/full.pdf

บุญฑวรรณ วิงวอน และมนตรี พิริยะกุล. (2553). ตัวแบบเส้นทางกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วนของบุพปัจจัยและผลลัพธ์ของการรับรู้ในการสนับสนุนจากองค์กรของพนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดลำปาง. *วารสารสมาคมนักวิจัย, 15*(2), 93-108.

ประทีป ช่วยเกิด. (2565). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย Soft Power.* https://rsdi.kku.ac.th/?p=2894

ประสิทธิชัย นรากรณ์. (2565). *การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วย AMOS เพื่อการวิจัยทางการตลาด*. โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

พนิตสุภา ธรรมประมวล. (2563). *การวิจัยตลาด*. พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

ภัทรพล ชุ่มมี. (2566). การวิเคราะห์กรอบแนวความคิดสมการโครงสร้างของเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อความได้เปรียบด้านการแข่งขันสาหรับวิสาหกิจชุมชน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(2), 138-151.

มนตรี พิริยะกุล. (2567). *การวิจัยเชิงปริมาณด้วยตัวแบบ PA และ SEM ด้วย PROCESS macro และ Smart PLS4.* http://www.research.ru.ac.th/images/ArticleMr/1717237404_Article.pdf

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (256**1**). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คืออะไร.* https://www.cea.or.th/th/about

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (256**7**). *แผนปฏิบัติการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ประจำปีงบกระมาณ 2567*. https://www.cea.or.th/storage/app/media/ITA2567/o8_ActionPlan_2567.pdf

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (256**7**). *แผนปฏิบัติการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ประจำปีงบกระมาณ 2567*. https://www.cea.or.th/storage/app/media/ITA2567/o8_ActionPlan_2567.pdf

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2567). รายงานสถานการณ์และความเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปี 2567. https://opendata.cea.or.th/dataset/th_ci_movement_report

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13

Asian Development Bank Institute. (2024). *Development of the Creative Economy in Asia and the Pacific*. https://www.asiapathways-adbi.org/2024/10/development-of-the-creative-economy-in-asia-and-the-pacific/

Awang, Z., Afthanorhan, A., Mohamad, M., & Asri, M. A. M. (2015). An evaluation of measurement model for medical tourism research: the confirmatory factor analysis approach. *International Journal of Tourism Policy*, *6*(1), 29-45.

Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rded). John Wiley and Sons Inc.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, *16*(3), 297–334.

Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., Donnelly, J. H., & Konopaske, R. (2000). *Organizations: Behavior, structure, processes* (7th ed.). Boston, MA: Irwin McGraw-Hill.

Greffe, X. (2016). From culture to creativity and the creative economy: A new agenda for cultural economics. *City, Culture and Society*, *7*(2), 71-74.

Gu, M., & Zhao, T. (2025). Research on the purchase intention of museum digital cultural and creative products based on value adoption model. *Scientific Reports*, *15*(1), 18184.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2021). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (3rd ed.). SAGE Publications.

Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed, a silver bullet. *Journal of Marketing theory and Practice*, *19*(2), 139-152.

Hair, J. F., Sarstedt, M., Ringle, C. M., & Mena, J. A. (2012). An assessment of the use of partial least squares structural equation modeling in marketing research. *Journal of the academy of marketing science*, *40*, 414-433.

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. In *New challenges to international marketing* (Vol. 20, pp. 277-319). Emerald Group Publishing Limited.

Hulland, J. (1999). Use of partial least squares (PLS) in strategic management research: A review of four recent studies. *Strategic management journal*, *20*(2), 195-204.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Inc.

La Salle, M. (2014). Appropriation and commodification of cultural heritage: Ethical & IP Issues to Consider. *Banbaj: Simon Fraser University*.

Lauro, C., & Vinzi, V. E. (2004). Some contributions to PLS Path Modeling and a system for the European Customer Satisfaction. *Dipartimento di Matematica e Statistica, Universita Federico II di Napoli*, *3*(2), 201-210.

Liu, L., & Zhao, H. (2024). Research on consumers' purchase intention of cultural and creative products—Metaphor design based on traditional cultural symbols. *Plos one*, *19*(5), e0301678.

Robinson, M. (1999). Collaboration and Cultural Consent: Refocusing Sustainable Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, *7*(3–4), 379–397. https://doi.org/10.1080/09669589908667345

Sameti, A., & Khalili, H. (2017). Influence of in-store and out-of-store creative advertising strategies on consumer attitude and purchase intention. *Intangible Capital*, *13*(3), 523-547.

Shukla, P., Singh, J., & Wang, W. (2022). The influence of creative packaging design on customer motivation to process and purchase decisions. *Journal of Business Research*, *147*, 338-347.

Shukla, P., Singh, J., & Wang, W. (2022). The influence of creative packaging design on customer motivation to process and purchase decisions. *Journal of Business Research*, *147*, 338-347.

Sirivunnabood, P. and Alegre, H. (2021). *Supporting the Creative Economy for Sustainable Development in Southeast Asia*. https://asean.org/wp-content/uploads/2021/11/The-ASEAN-Oct-Nov-2021-Digital-v1.pdf

UNCTAD. (2022). *Creative Economy Outlook 2022*. https://unctad.org/publication/creative-economy-outlook-2022

Yingqing, X., Hasan, N. A. M., & Jalis, F. M. M. (2024). Purchase intentions for cultural heritage products in E-commerce live streaming: An ABC attitude theory analysis. *Heliyon*, *10*(5).

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ศิวกร แหยมเฟื่อง [1*] ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ [2]

รับบทความ: 29 มกราคม 2569 แก้ไขบทความ: 5 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ: 9 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ 2) ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประชากร คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ จำนวน 970 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 282 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ของครอนบัค เท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร โดยตัวแปรที่เข้าสมการ ได้แก่ความฉลาดทางปฏิบัติ (X_3) และความกล้าและความเสี่ยง (X_2) ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาโดยรวมได้ร้อยละ 80.

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ วัฒนธรรมองค์กร สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์

[1-2] คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

[*] อีเมล: boatsa123456789@gmail.com

Creative Leadership Affecting Organizational Culture in School, Nawasiri Nakharin Campus, Office of Secondary Education Area, Bangkok, Area 2

Iwakorn Yaemfuang [1,*]
Piyanart Boonmepipit [2]

Abstract

The purposes of this research were to: (1) examine the level of creative leadership among school administrators in the Nawasiri Nakharin Campus; (2) investigate the level of organizational culture in schools within the Nawasiri Nakharin Campus; and (3) investigate the influence of administrators' creative leadership on organizational culture in schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. The population comprised 970 teachers from nine schools in the Nawasiri Nakharin Campus. The sample consisted of 282 teachers selected using proportionate stratified random sampling with schools as strata, followed by simple random sampling within each stratum. The research instrument was a questionnaire. Content validity, assessed using the Index of Item–Objective Congruence (IOC), ranged from 0.60 to 1.00, and the overall reliability coefficient was 0.87 (Cronbach's alpha). Data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation), Pearson's product–moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The results revealed that:1. The overall level of creative leadership among school administrators in the Nawasiri Nakharin Campus was high. 2. The overall level of organizational culture in schools within the Nawasiri Nakharin Campus was also high. And 3. Creative leadership was positively correlated with organizational culture at the .01 level of statistical significance. The variables that significantly predicted organizational culture were practical intelligence (X_3) and willingness to take risks (X_2). These variables jointly explained 80.40% of the variance in organizational culture.

Keywords: Creative Leadership, Organizational Culture, Secondary Schools, Nawasiri Nakharin Campus

[1-2] Faculty of Liberal Arts, Krirk University
[*] E-mail: boatsa123456789@gmail.com

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และโครงสร้างแรงงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทุนมนุษย์และระบบการศึกษาในหลายประเทศ การพัฒนาคุณภาพคนจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการคิดการสร้างนวัตกรรม และการทำงานร่วมกันในองค์กร ประเทศไทยจึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องสามารถสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบเครือข่ายหรือสหวิทยาเขต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการสถานศึกษาในรูปแบบเครือข่ายยังคงเผชิญความท้าทายในการสร้างความร่วมมือและค่านิยมร่วมกันของบุคลากรในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งอาจส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวม

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะภาวะผู้นำที่สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมองค์กรในบริบทของสหวิทยาเขตจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ เนื่องจากจะช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือที่เข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาในบริบทของการบริหารจัดการแบบสหวิทยาเขตยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

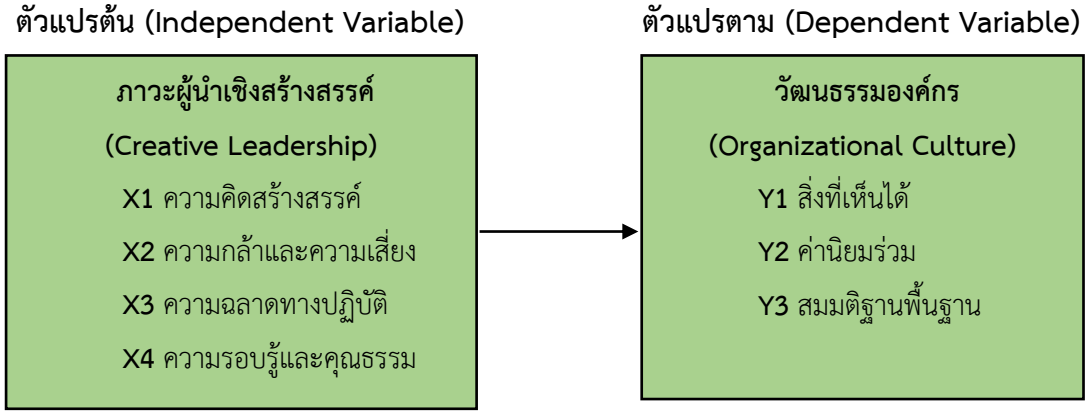
จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรและการสร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการองค์กร โดย Sternberg (2003) อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความกล้าและการยอมรับความเสี่ยง (Willingness to Take Risks) ความฉลาดทางปฏิบัติ (Practical Intelligence) และความรอบรู้ควบคู่คุณธรรม (Wisdom) ขณะที่ Puccio, Murdock และ Mance (2005) เสนอว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรมภายในองค์กรในด้านวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) Schein (2010) อธิบายว่า วัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่ สิ่งที่ปรากฏให้เห็น (Artifacts) ค่านิยมร่วมขององค์กร (Espoused Values) และสมมติฐานพื้นฐาน (Basic Underlying Assumptions) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่กำหนดพฤติกรรม ค่านิยม และรูปแบบการทำงานของสมาชิกในองค์กร นอกจากนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร โดย Denison (1990) พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งสามารถส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ขณะที่ Cameron และ Quinn (2011) และ Yukl (2013) ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมร่วมและสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ขององค์กร นอกจากนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรและการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากร (Denison, 1990; Cameron and Quinn, 2011)

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร โดยเฉพาะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในองค์กร อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

สถานศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ในบริบทของการบริหารจัดการแบบสหวิทยาเขต ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงนำแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ Sternberg (2003) และ Puccio, Murdock และ Mance (2005) มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาตัวแปรด้านภาวะผู้นำ และประยุกต์ใช้ แนวคิดวัฒนธรรมองค์กรของ Schein (2010) เป็นกรอบในการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยประยุกต์ใช้แนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของ Sternberg (2003) และ Puccio, Murdock และ Mance (2005) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และแนวคิดวัฒนธรรมองค์กร ของ Schein (2010) ประกอบด้วย 3 ระดับ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 970 คน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) โดยกำหนด “โรงเรียน” เป็นชั้น (Strata) จากนั้นดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อกำหนดผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละโรงเรียน ดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	ประชากร *N* (ครู)	กลุ่มตัวอย่าง *n* (ครู)
โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ	110	32
โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต	137	40
โรงเรียนสิริรัตนาธร	118	34
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ	189	55
โรงเรียนราชดำริ	105	30
โรงเรียนศรีพฤฒา	79	23
โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย	81	24
โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง	87	25
โรงเรียนปทุมคงคา	64	19
รวม	**970**	**282**

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามให้แก่ครูในสถานศึกษา สังกัดสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ และสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้จำนวน 282 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลัก แบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา โดยตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-Point Likert Scale) การแปลผลระดับความคิดเห็นใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธี Cronbach’s Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และกำหนดรหัสข้อมูล (Coding)
2. บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ (Percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 4) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product

Moment Correlation Coefficient) และ 5) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้ในการตอบคำถามการวิจัยและทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนของการวิจัย โดยนำเสนอลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหรือวิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน ซึ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปของ ค่าความถี่และร้อยละ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าความถี่ ร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถาม	สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	1.1 เพศชาย	112	39.72
	1.2 เพศหญิง	170	60.28
	รวม	**282**	**100.00**
2. อายุ (ปี)	2.1 อายุต่ำกว่า 30 ปี	45	15.96
	2.2 อายุ 31 - 40 ปี	124	43.97
	2.3 อายุ 41 - 50 ปี	90	31.91
	2.4 อายุ 51 ปีขึ้นไป	23	8.16
	รวม	**282**	**100.00**
3. วุฒิการศึกษา	3.1 ปริญญาตรี	168	59.57
	3.2 ปริญญาโท	109	38.65
	3.3 ปริญญาเอก	5	1.78
	รวม	**282**	**100.00**
4. ตำแหน่ง/วิทยฐานะ	4.1 ครูผู้ช่วย	21	7.45
	4.2 ครู (ไม่มีวิทยฐานะ)	38	13.48

ข้อคำถาม	สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	4.3 ครูชำนาญการ	104	36.88
	4.4 ครูชำนาญการพิเศษ	119	42.19
	4.5 ครูเชี่ยวชาญ/ครูเชี่ยวชาญพิเศษ	0	0.00
	รวม	**282**	**100.00**
5. ประสบการณ์ทำงาน	5.1 ประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี	32	11.35
	5.2 ประสบการณ์ 5 - 10 ปี	87	30.85
	5.3 ประสบการณ์ 11 - 20 ปี	119	42.19
	5.4 ประสบการณ์มากกว่า 20 ปี	44	15.61
	รวม	**282**	**100.00**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 282 คน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง (ร้อยละ 60.28) มีอายุอยู่ในช่วง 31–40 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 43.97) รองลงมาคือช่วงอายุ 41–50 ปี (ร้อยละ 31.91) ด้านวุฒิการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับ ปริญญาตรี (ร้อยละ 59.57) รองลงมาคือ ปริญญาโท (ร้อยละ 38.65) สำหรับตำแหน่งหรือวิทยฐานะ พบว่า ส่วนใหญ่เป็น ครูชำนาญการพิเศษ (ร้อยละ 42.19) และ ครูชำนาญการ (ร้อยละ 36.88) และเมื่อพิจารณาประสบการณ์ทำงาน พบว่าส่วนใหญ่มี ประสบการณ์ 11–20 ปี (ร้อยละ 42.19) รองลงมาคือ 5–10 ปี (ร้อยละ 30.85)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยพิจารณาใน 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าและความเสี่ยง ความฉลาดทางปฏิบัติ และความรอบรู้และคุณธรรม โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับของ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)	4.19	0.32	มาก	4
2. ความกล้าและความเสี่ยง (Willingness to Take Risks)	4.45	0.32	มาก	2
3. ความฉลาดทางปฏิบัติ (Practical Intelligence)	4.42	0.27	มาก	3
4. ความรอบรู้และคุณธรรม (Wisdom)	4.50	0.29	มาก	1
รวมเฉลี่ย	**4.39**	**0.26**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.39, S.D.=0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความรอบรู้และคุณธรรม ($\bar{X}$=4.50, S.D.=0.29) รองลงมา คือ ความกล้าและความเสี่ยง ($\bar{X}$=4.45, S.D.=0.32) และ ความฉลาดทางปฏิบัติ (=4.42, S.D.=0.27) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$=4.19, S.D.=0.32) อย่างไรก็ตาม ทุกด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์มีบทบาทในการส่งเสริมการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาองค์กรและการทำงานเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

2.2 ผลการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยพิจารณาตามองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กร จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ สิ่งที่เห็นได้ ค่านิยมร่วม และสมมติฐานพื้นฐาน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับของวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. สิ่งที่เห็นได้ (Artifacts)	4.36	0.33	มาก	3
2. ค่านิยมร่วม (Espoused Values)	4.46	0.31	มาก	2
3. สมมติฐานพื้นฐาน (Basic Underlying Assumptions)	4.49	0.37	มาก	1
รวมเฉลี่ย	**4.44**	**0.31**	**มาก**	

จากตารางที่ 4 พบว่า วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.44, S.D.=0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สมมติฐานพื้นฐาน ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.37) รองลงมา คือ ค่านิยมร่วม ($\bar{X}$=4.46, S.D.=0.31) และ สิ่งที่เห็นได้ ($\bar{X}$=4.36, S.D.=0.33) ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์มีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ทั้งในด้านความเชื่อ ค่านิยม และแนวปฏิบัติร่วมกันของบุคลากร ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

2.3 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ดังแสดงในตารางที่ 5 - 7

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_{tot}	Y_1	Y_2	Y_3	Y_{tot}
X_1	1	.533**	.581**	.368**	.743**	.603**	.456**	.391**	.525**
X_2		1	.726**	.702**	.879**	.698**	.840**	.720**	.819**
X_3			1	.838**	.919**	.847**	.788**	.697**	.846**
X_4				1	.848**	.595**	.812**	.691**	.761**
X_{tot}					1	.807**	.852**	.735**	.868**
Y_1						1	.794**	.680**	.896**
Y_2							1	.806**	.941**
Y_3								1	.912**
Y_{tot}									1

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับวัฒนธรรมองค์กรโดยรวม (r =.868) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับสูง วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาจะมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นตามไปด้วยเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความฉลาดทางปฏิบัติ (X_3) มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมองค์กรโดยรวมในระดับสูง (r = .846) รองลงมา คือ ด้านความกล้าและความเสี่ยง (X_2)(r = .819) และด้านความรอบรู้และคุณธรรม (X_4) (r = .761) ตามลำดับ ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_1) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (r = .525) สำหรับวัฒนธรรมองค์กรรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมมีความสัมพันธ์กับ ค่านิยมร่วม (Y_2) ในระดับสูง (r = .852) รองลงมา คือ สิ่งที่เห็นได้ (Y_1)(r = .807) และ สมมติฐานพื้นฐาน (Y_3) (r = .735) ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวม(Y_{tot})

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	21.591	2	10.796	571.710	.000**
Residual	5.268	279	.019		
Total	**26.860**	**281**			

** $p < .01$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า แบบจำลองการถดถอยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 571.710$, $p < .01$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .897 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของวัฒนธรรมองค์กร (Y_{tot}) โดยรวมได้ร้อยละ 80.40 ($R^2 = .804$; *Adjusted* $R^2 = .802$)

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความฉลาดทางปฏิบัติ (X_3) และด้านความกล้าและความเสี่ยง (X_2) เป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถร่วมกันพยากรณ์วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 7 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา (Y_{tot})

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับการเข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig
	$\hat{\beta}$	Std.Error	Beta		
(ค่าคงที่)	-0.085	0.136	–	-0.623	.534
ความฉลาดทางปฏิบัติ X_3	0.606	0.044	0.530	13.746	.000**
ความกล้าและความเสี่ยง X_2	0.414	0.037	0.434	11.250	.000**

** $p < .01$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์ ได้แก่ ความฉลาดทางปฏิบัติ (X_3) และความกล้าและความเสี่ยง (X_2) ซึ่งมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบไม่มาตรฐาน (Unstandardized Coefficients) สามารถเขียนสมการพยากรณ์วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาโดยรวมในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ $\hat{Y}_{tot} = -0.085+0.606X_3+0.414X_2$ และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $Z\hat{Y}_{tot} = 0.530Z(X_3)+0.434Z(X_2)$

จากสมการคะแนนมาตรฐาน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านความฉลาดทางปฏิบัติ (X_3) มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษามากที่สุด ($\beta = .530$) รองลงมา คือ ด้านความกล้าและความเสี่ยง (X_2)($\beta = .434$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์และผลการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนที่นำเสนอไว้ก่อนหน้า แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง การ

ตัดสินใจเชิงบริหาร และการประยุกต์ใช้ประสบการณ์ จะส่งผลต่อการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาในระดับสูง

ผลการทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.39, S.D.=0.26) จึงกล่าวได้ว่าสมมติฐานที่ 1 ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัย โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรอบรู้และคุณธรรม ความกล้าและความเสี่ยง ความฉลาดทางปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.44, S.D.=0.31) จึงกล่าวได้ว่าสมมติฐานที่ 2 ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัย โดยทุกองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ สิ่งที่เห็นได้ ค่านิยมร่วม และสมมติฐานพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

สมมติฐานที่ 3 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ อย่างน้อย 1 ตัวแปร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวัฒนธรรมองค์กรในระดับสูง (r = .868, p < .01) และผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรด้านความฉลาดทางปฏิบัติ (X_3) และด้านความกล้าและความเสี่ยง (X_2) สามารถร่วมกันพยากรณ์วัฒนธรรมองค์กรโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (R = .897, R^2 = .804) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสมมติฐานที่ 3 ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัย

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่การศึกษามีคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาองค์กรทั้งในด้านการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ Sternberg (2006) ที่อธิบายว่าผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต้องสามารถผสานความคิดสร้างสรรค์เข้ากับการตัดสินใจเชิงบริหารและการปฏิบัติจริง เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Mumford, Scott, Gaddis และ Strange (2002) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้ความคิดเชิงระบบและความสามารถในการแก้ไขปัญหาเชิงซับซ้อนในการขับเคลื่อน

องค์กร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรอบรู้และคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงานด้วยความรู้ ความถูกต้อง และจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ที่ระบุว่าผู้นำที่ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมจะสามารถสร้างความไว้วางใจ ความศรัทธา และความผูกพันของบุคลากรในองค์กรได้ (Brown, Treviño, & Harrison, 2005) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins และ Judge (2017) ที่ระบุว่าจริยธรรมของผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อบรรยากาศและวัฒนธรรมการทำงานในองค์กร อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แม้จะยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดของบริบทการบริหารสถานศึกษาในระบบราชการที่มีระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายกำกับการดำเนินงานค่อนข้างชัดเจน ส่งผลให้การแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารอาจมีขอบเขตจำกัด ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Amabile (1996) และ Oldham และ Cummings (1996) ที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร กฎระเบียบ และนโยบายการบริหารอาจส่งผลต่อระดับการแสดงออกของความคิดสร้างสรรค์ในองค์กรภาครัฐ

2. วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาในสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์มีบรรยากาศการทำงาน ค่านิยมร่วม และความเชื่อพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินงานและการพัฒนาองค์กร ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมองค์กรของ Schein (2010) ที่อธิบายว่าวัฒนธรรมองค์กรประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่ สิ่งที่เห็นได้ (Artifacts) ค่านิยมร่วม (Espoused Values) และสมมติฐานพื้นฐาน (Basic Underlying Assumptions) โดยผลการวิจัยพบว่า ด้านสมมติฐานพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรในสถานศึกษามีความเชื่อ ค่านิยม และกรอบแนวคิดร่วมกันในระดับลึก อันเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Denison (1990) ที่พบว่าองค์กรที่มีวัฒนธรรมองค์กรเข้มแข็ง โดยเฉพาะในระดับค่านิยมและความเชื่อร่วม จะส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรในระยะยาว รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cameron และ Quinn (2011) ที่ระบุว่าวัฒนธรรมองค์กรที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกันจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความผูกพัน และความมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร

3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 โดยผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาในระดับสูง และผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนพบว่า ด้านความฉลาดทางปฏิบัติ (Practical Intelligence) และด้านความกล้าและการยอมรับความเสี่ยง (Willingness to Take Risks) เป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความสามารถของผู้บริหารในการตัดสินใจเชิงปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง และการกล้าตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Schein (2010) ที่ระบุว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการสร้าง รักษา

และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรผ่านพฤติกรรม การตัดสินใจ และการสื่อสารในองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Sternberg (1997, 2006) ที่อธิบายว่าความสำเร็จของผู้นำไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวแต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทจริงหรือที่เรียกว่าความฉลาดทางปฏิบัติ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mumford et al. (2002) ที่พบว่าผู้นำที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเชิงซับซ้อนและการตัดสินใจเชิงปฏิบัติจะสามารถกำหนดทิศทางองค์กรและสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อต่อประสิทธิผลขององค์กรได้ ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (2013) ที่ระบุว่าผู้นำที่มีความกล้าในการตัดสินใจและสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม จะช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง การพัฒนา และนวัตกรรมในองค์กร โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการศึกษาและความคาดหวังของสังคมอย่างต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้าง ความฉลาดทางปฏิบัติของผู้บริหาร ผ่านการฝึกอบรมเชิงสถานการณ์จริง การเรียนรู้จากกรณีศึกษา และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา

2. ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความกล้าในการตัดสินใจและสามารถบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ โดยจัดให้มี ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ เครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ และระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน

3. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร โดยส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และความไว้วางใจร่วมกันของบุคลากร

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากรผ่าน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด ทดลองนวัตกรรม และสะท้อนผลการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำในรูปแบบอื่นเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หรือภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาในมิติที่หลากหลายมากขึ้น

2. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ ผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เข้าใจบริบท กระบวนการ และความหมายของวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาได้อย่างรอบด้าน

3. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือบริบททางการศึกษาที่แตกต่าง เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในระดับนโยบายและการบริหารการศึกษา

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านความฉลาดทางปฏิบัติ และด้านความกล้าและความเสี่ยงในการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้จากผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา

บรรณานุกรม

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการพัฒนาโรงเรียนในรูปแบบเครือข่ายและสหวิทยาเขต*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

Amabile, T. M. (1996). *Creativity in context*. Westview Press.

Brown, M. E., Treviño, L. K., & Harrison, D. A. (2005). Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 97*(2), 117–134.

Cameron, K. S., & Quinn, R. E. (2011). *Diagnosing and changing organizational culture: Based on the competing values framework* (3rd ed.). Jossey-Bass.

Denison, D. R. (1990). *Corporate culture and organizational effectiveness*. John Wiley & Sons.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Mumford, M. D., Scott, G. M., Gaddis, B., & Strange, J. M. (2002). Leading creative people: Orchestrating expertise and relationships. *The Leadership Quarterly, 13*(6), 705–750.

Oldham, G. R., & Cummings, A. (1996). Employee creativity: Personal and contextual factors at work. *Academy of Management Journal, 39*(3), 607–634.

Puccio, G. J., Murdock, M. C., & Mance, M. (2005). *Creative leadership: Skills that drive change*. Sage Publications.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2017). *Organizational behavior* (17th ed.). Pearson.

Schein, E. H. (2010). *Organizational culture and leadership* (4th ed.). Jossey-Bass.

Sternberg, R. J. (1997). *Successful intelligence*. Plume.

Sternberg, R. J. (2003). *Wisdom, intelligence, and creativity synthesized*. Cambridge University Press.

Sternberg, R. J. (2006). The nature of creativity. *Creativity Research Journal, 18*(1), 87–98.

Yukl, G. (2013). *Leadership in organizations* (8th ed.). Pearson.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

สุภาวรรณ แซ่ลี้ [1*]
วานิช ประเสริฐพร [2]

รับบทความ 12 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ: 7 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ: 9 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวน 338 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับเท่ากับ 0.96และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน รองลงมาคือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และ 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ พบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่ามีระดับการปฏิบัติที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

[1-2] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
[*] อีเมล: supawan.ac.th@gmail.com

Academic Leadership of Private School Administrators under the Office of Khon Kaen Provincial Education Office

Supawan Saelee1 [1*]
Vanich Prasertphorn [2]

Abstract

This research aimed to 1) study the academic leadership of private school administrators under the Office of Khon Kaen Provincial Education Office, and 2) compare their academic leadership based on educational attainment and work experience. The sample consisted of 338 teachers and staff in private schools under the Office of Khon Kaen Provincial Education Office, determined using Krejcie and Morgan's table and selected through multi-stage stratified random sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire, with a Content Validity (IOC) of 0.96 and a total Reliability of 0.97. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and One-Way ANOVA.

The findings were as follows: 1) The overall academic leadership of private school administrators was at the highest level. When considering each aspect, the highest mean score was found in "Curriculum and Instructional Management," followed by "Creating an Environment Conducive to Learning." 2) The comparison showed no significant difference in overall academic leadership among administrators with different educational attainments and work experiences. However, in terms of Defining Vision and Mission,administrators with less experience demonstrated a significantly higher level of practice.

Keywords: Academic Leadership, Private School Administrators, Office of Khon Kaen Provincial Education Office

[1-2] Faculty of Education, Northeastern University
[*] E-mail: supawan.ac.th@gmail.com

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่สังคมโลกกำลังก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการปรับเปลี่ยนสู่เศรษฐกิจสีเขียว (Green Transformation) ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมิได้จำกัดเพียงแค่ในตำรา แต่รวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ นวัตกรรม และการปรับตัว (กิริตา บุญศัพท์, 2563)สถานศึกษาเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ถือเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการแบ่งเบาภาระของภาครัฐ โดยจากข้อมูลสถิติปีการศึกษา 2567 พบว่าจังหวัดขอนแก่นมีโรงเรียนเอกชนในระบบรวมทั้งสิ้น 124 โรงเรียน ครอบคลุมทั้งประเภทสามัญศึกษาและนานาชาติ มีบุคลากรครูและบุคลากรทางการศึกษารวมกว่า 2,782 คน ซึ่งถือเป็นฐานกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนเอกชนจะมีความคล่องตัวสูงในการจัดการศึกษา แต่ในสภาวะปัจจุบันกลับต้องเผชิญกับวิกฤตความท้าทายรอบด้านทั้งจากการลดลงของจำนวนประชากรวัยเรียนที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของสถานศึกษา การแข่งขันด้านคุณภาพที่สูงขึ้นจากโรงเรียนคู่แข่ง และความต้องการของผู้ปกครองที่คาดหวังความเป็นเลิศด้านภาษาและเทคโนโลยี

ปัญหาสำคัญที่พบจากการดำเนินงานในพื้นที่คือ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนหลายแห่งยังคงติดยึดอยู่กับการบริหารงานเชิงธุรการและการจัดการด้านงบประมาณเป็นหลัก จนทำให้บทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการ ถูกลดความสำคัญลง ส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การนิเทศภายในขาดความต่อเนื่อง และบรรยากาศการเรียนรู้ในสถานศึกษาไม่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ด้วยเหตุนี้ ผู้นำสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะชี้ชะตาความสำเร็จขององค์กร ภาวะผู้นำทางวิชาการมิใช่เพียงการบริหารจัดการทั่วไป แต่เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อิทธิพลในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและพัฒนาการสอนของครู (ไชยา ภาวะบุตร, 2566)

ตามแนวคิดของ Hallinger (2020) ที่เน้นย้ำว่าผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการเชิงรุก ผ่านองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

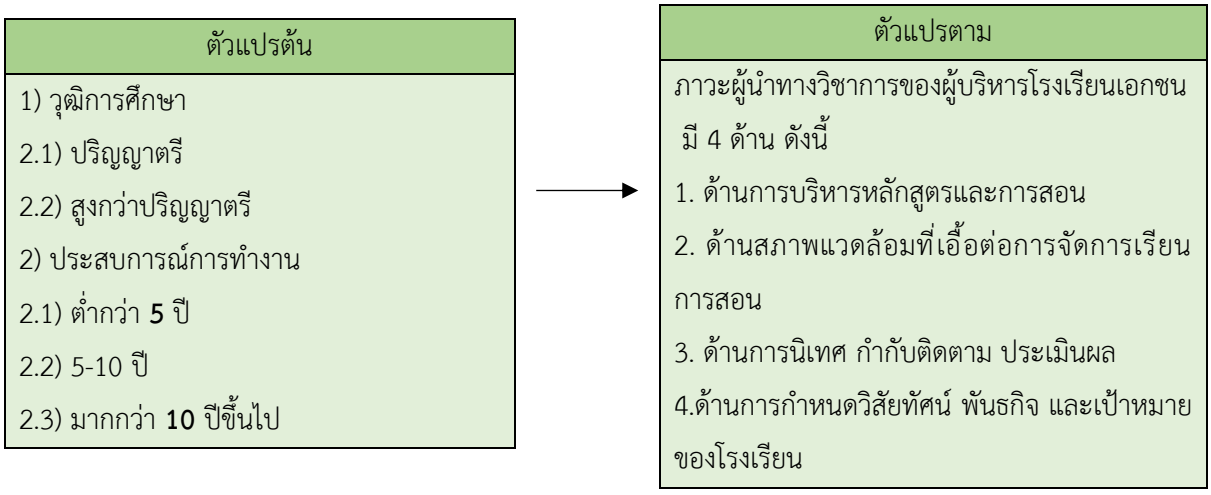
ดังนั้น ท่ามกลางบริบทความหลากหลายของโรงเรียนเอกชนในขอนแก่นที่เป็นศูนย์กลางการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าปัจจัยพื้นฐานของผู้บริหาร เช่น วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน (Daft, 2002) ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาบุคลากร และยกระดับมาตรฐานวิชาการของโรงเรียนเอกชนให้ก้าวสู่การเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมและการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ภาวะผู้นำทางวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมิใช่เพียงการใช้อำนาจตามหน้าที่ แต่เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อิทธิพลและทักษะในการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน โดย Hallinger (2020) ได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องกันว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเชิงรุกต้องประกอบด้วยบทบาทหลักในการกำหนดทิศทางของโรงเรียน การจัดการโปรแกรมการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ 4 ด้าน ได้แก่ **1)**ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย เป็นการสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared Vision) เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาผู้เรียน 2)ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน การสนับสนุนให้ครูนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดหาทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย 3) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล กระบวนการประกันคุณภาพภายในที่เน้นการช่วยเหลือแนะนำครูผู้สอนมากกว่าการจับผิด

เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาการอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม

2) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน การบริหารสถานศึกษาเอกชนมีบริบทที่แตกต่างจากสถานศึกษาของรัฐ เนื่องจากต้องอาศัยความคล่องตัว และความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ตามแนวคิดของ Daft (2002) การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจึงต้องใช้ทักษะการบริหารใน **3** มิติหลัก ได้แก่ การบริหารคนการพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development) เพื่อให้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล ,การบริหารงานวิชาการ การสร้างจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของสถานศึกษาผ่านหลักสูตรที่ตอบโจทย์สังคม ,การบริหารการเปลี่ยนแปลง การปรับปรุงโครงสร้างการทำงานให้ยืดหยุ่นภายใต้ภาวะวิกฤตและความท้าทายในปัจจุบัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจและเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 2,782 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 338 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน (Multistage Stratified Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่ม เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ครอบคลุมบริบทของโรงเรียนเอกชนทุกขนาด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน) 2)แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 4 ด้าน ตามแนวคิดของ Hallinger (2020) ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติดังนี้

1)สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) สถิติ

เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test หรือ One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำทางวิชาการจำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษาและประสบการณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดของ Hallinger (2020) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 2) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล 4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ค่าความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.966 แสดงว่าข้อคำถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

2) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูและบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ผู้วิจัยได้นำภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยรวม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 2) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล 4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน มาใช้เป็นฐานในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนเอกชน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางพัฒนาที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลเป็นรายข้อเรียงลำดับตามความถี่ของข้อเสนอแนะจากมากไปหาน้อย วิธีการนี้ช่วยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจำแนก

ความสำคัญของมาตรการต่าง ๆ และเลือกนำไปปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในยุคปัจจุบัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ยื่นเอกสารขอรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

2. ผู้วิจัยยื่นเอกสารเพื่อขอรับการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ที่สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึง ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้

4. ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบ แบบสอบถาม พร้อมสามารถตอบแบบสอบถามการวิจัยผ่าน Google Form โดยผู้วิจัยได้สร้าง QR CODE ในการเข้าไปตอบแบบสอบถามการวิจัยของกลุ่มตัวอย่างพร้อมกำหนดวันรับแบบสอบถามคืน แบบออนไลน์ภายใน 2 สัปดาห์

5. หากเลยกำหนดวันรับแบบสอบถามคืนให้ติดตามทางช่องทางออนไลน์อีก 2 สัปดาห์ จนได้แบบสอบถามร้อยเปอร์เซ็นต์

6. นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (T-test) ค่าสถิติเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffé's Method)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยรวมและรายด้าน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปรผล	ลำดับที่
1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	4.66	0.57	มากที่สุด	1
2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน	4.65	0.48	มากที่สุด	4
3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล	4.65	0.49	มากที่สุด	3
4. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน	4.66	0.48	มากที่สุด	2
เฉลี่ย	**4.65**	**0.48**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.62, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ($\bar{x}$= 4.79, S.D. = 0.38) รองลงมาคือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ($\bar{x}$= 4.60, S.D.= 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ($\bar{x}$= 4.52, S.D. = 0.42)

2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

(1) จำแนกตามวุฒิการศึกษาจากการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2) จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	2	1.154	0.577	3.481	.032*
ภายในกลุ่ม	335	55.482	0.166		
รวม	337	56.636			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffé's Method) พบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานน้อย (ต่ำกว่า 5 ปี) มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์มาก (มากกว่า 15 ปี) อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมและรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและใช้หลักสูตรเป็นกรอบแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม (Holistic Development) มีการส่งเสริมให้ครูใช้การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชิต บัวชม (2563) ที่ยืนยันว่าการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และสอดคล้องกับ กมลฉัตร กล่อมมาก (2561) ที่ระบุว่าการนิเทศอย่างเป็นระบบ (มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01) ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง

2. ความแตกต่างตามวุฒิการศึกษา ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมีการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการ สูงกว่า กลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประเด็นนี้อาจอภิปรายได้ว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิปริญญาตรีในบริบทโรงเรียนเอกชนอาจมีสัดส่วนเวลาในการลงพื้นที่ปฏิบัติงานและใกล้ชิดกับการเรียนการสอนมากกว่า เนื่องจากไม่ต้องรับภาระด้านนโยบายหรือภารกิจภายนอกที่ซับซ้อน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชิต บัวชุม (2563) ($\mathbf{t} = 2.41$, $p < .05$) ที่ระบุว่าระดับการศึกษาที่ต่างกันส่งผลต่อทักษะการตัดสินใจและการเลือกใช้นวัตกรรมตามลักษณะภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

3. ความแตกต่างตามประสบการณ์การทำงาน ผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญยิ่ง (Significant Finding) คือ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย (ต่ำกว่า 5 ปี) และประสบการณ์ปานกลาง (5–10 ปี) มีระดับการปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกมิติ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารรุ่นใหม่และรุ่นกึ่งกลางวิชาชีพมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและมีความคล่องตัวในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการนิเทศการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพงษ์ แสงประดิษฐ์ (2565) และ ปิยะนารถ ศรีเมือง (2567) ($F = 5.82$, $p < .05$) ที่ระบุว่าผู้บริหารรุ่นใหม่มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลโดดเด่นกว่า โดยเฉพาะด้านการสร้างสภาพแวดล้อมแบบ Active Learning ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่นให้เท่าทันบริบทการศึกษาในปัจจุบัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมและรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามารถเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ อันดับ 1 ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน อันดับ 2 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน อันดับ 3 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล อันดับ 4 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

2. ผลการเปรียบเทียบตามวุฒิการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับการปฏิบัติสูงกว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีในทุกมิติ

3. ผลการเปรียบเทียบตามประสบการณ์การทำงาน ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลการทดสอบรายคู่พบข้อค้นพบที่สำคัญ (Significant Findings) ดังนี้

1) กลุ่มประสบการณ์น้อย (ต่ำกว่า 5 ปี) มีระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์มาก (มากกว่า 10 ปีขึ้นไป) ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ

2) กลุ่มประสบการณ์ปานกลาง (5–10 ปี) มีระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์มาก (มากกว่า 10 ปีขึ้นไป) ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ

3) สำหรับกลุ่มผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยและประสบการณ์ปานกลาง ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการนำผลจากผลการไปใช้

1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าด้านนี้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โรงเรียนเอกชนควรนำกระบวนการวางแผนหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มาเป็นต้นแบบ และควรส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง (Dynamic Curriculum) เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการแข่งขันทางการศึกษา

2. ด้านการพัฒนาผู้บริหารตามช่วงประสบการณ์ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการน้อยกว่ากลุ่มอื่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือสมาคมโรงเรียนเอกชนควรจัดโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารอาวุโสในด้าน "นวัตกรรมการนิเทศยุค

ใหม่" และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้บริหารที่มีประสบการณ์สูงสามารถผสานประสบการณ์ในการบริหารเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว

3. ด้านการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Mentoring System) ควรมีการส่งเสริมให้เกิดระบบพี่เลี้ยงหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ระหว่างผู้บริหารรุ่นใหม่ที่มีความโดดเด่นด้านนวัตกรรม กับผู้บริหารที่มีประสบการณ์สูง เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคนิคการบริหารงานวิชาการร่วมกัน ซึ่งจะช่วยยกระดับมาตรฐานภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมของจังหวัดให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์หรือการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) กับผู้บริหารที่มีผลงานด้านวิชาการดีเด่น เพื่อถอดบทเรียนและปัจจัยความสำเร็จ (Key Success Factors) ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการเพิ่มเติม เช่น ขนาดของโรงเรียน รูปแบบวัฒนธรรมองค์กร หรือการสนับสนุนจากคณะกรรมการบริหารโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมิติการบริหารโรงเรียนเอกชนมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนา (R&D) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนโดยเฉพาะ เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของบุคลากรในแต่ละระดับประสบการณ์

บรรณานุกรม

กมลฉัตร กล่อมอิ่ม. (2562). *การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กลุ่มงานบูรณาการการศึกษาตลอดชีวิต สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. (2567). *รายงานผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและบริบทการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น.* สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น.

กิริตา บุญศัพท์. (2563). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กับการพัฒนาการศึกษาไทย.* โรงพิมพ์คุรุสภา.

กิริตา บุญศัพท์. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 34*(112), 154-168.

ไชยา ภาวะบุตร. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 13*(4), 56–70.

ธีรพงษ์ แสนประดิษฐ์. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปิยะนารถ ศรีเมือง. (2567). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

วิชิต บัวชม. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสมุทรสาคร (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). คลังปัญญามหาวิทยาลัยศิลปากร. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3141

Daft, R. L. (2002). *The leadership experience* (2nd ed.). Harcourt College Publishers.

Hallinger, P. (2020). Instructional leadership and school improvement: Reflecting on 40 years of research. *Journal of Educational Administration, 49*(2), 125-142.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

วราพร ศรีบุญเพ็ง [1*]
มิตรภาณี พุ่มกล่อม [2]

รับบทความ: 26 สิงหาคม 2568 แก้ไขบทความ: 24 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 28 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 282 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกนค่าระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความตรงเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจในการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้อื่น ด้านการกล้าท้าทายต่อกระบวนการทำงาน ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง และด้านการเสริมสร้างกำลังใจ 2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งต่อ และด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

[1-2] ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
* อีเมล: milkmiura@gmail.com

The Relationship between Leadership of School Administrators and Student Care and Support System Performance under the Kanchanaburi Primary Educational Service Office 4

Waraporn Sribunpeng [1,*]
Mitparnee Pumklom [2]

Abstract

This research aimed to study the leadership of school administrators, student care and support system, and the relationship between school administrators' leadership and student care and support system performance under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4. The sample consisted of 282 school administrators and teachers under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4. Using the table by Krejcie and Morgan (1970), the sample size was established at a 95% confidence level. A stratified random sampling technique was used, categorizing samples by educational management area. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire with a content validity index of 1.00 and a reliability coefficient of 0.98. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings were as follows: 1. The leadership of school administrators under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, overall and lach individual aspect high level ranking in order of mean from high to low as inspiring a shared vision, enabling others to act, challenging the process, modeling the way, and encouraging the heart.2. Student care and support system under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, overall and lach individual aspect high level ranking in order of mean from high to low as knowing students individually, prevention and problem-solving, student screening, referral, and student promotion and development.3. The relationship between the leadership of school administrators and student care and support system under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, overall was found to be positively correlated at a high level with statistical significance at .01

Keywords: School Leadership, School Administrators, Student Care and Support System

[1-2] Master of Education, Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
[*] Email: milkmiura@gmail.com

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้วางกรอบให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปีโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และกำหนดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยมีหัวใจสำคัญคือการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนการศึกษาในยุคปัจจุบัน ที่ต้องก้าวข้ามการสอนแบบเดิมซึ่งมุ่งเน้นเพียงการอ่านออกเขียนได้ ไปสู่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็น โค้ชหรือผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษานี้มีความจำเป็นเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบันเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับ วิกฤตทางสังคมและวัฒนธรรม หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการให้คุณค่ากับวัตถุนิยม ขาดระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ รวมถึงการได้รับอิทธิพลเชิงลบจากสื่อออนไลน์ที่ขาดการควบคุม ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมที่รุนแรงขึ้น เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว อาชญากรรม และยาเสพติด (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยที่ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็น หัวใจสำคัญและเป็นปัจจัยชี้ขาด ต่อความสำเร็จของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กล่าวคือ ระบบที่ดีอาจล้มเหลวได้หากขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ในทางกลับกัน ผู้นำที่เข้มแข็งสามารถผลักดันให้ระบบดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิผลสูงสุด

ในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งทางภูมิศาสตร์และสังคม ประกอบด้วยชุมชนเมือง ชนบท และพื้นที่ชายแดน ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาในพื้นที่ประสบกับปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น ปัญหาความยากจน ครอบครัวแตกแยก เด็กต้องช่วยเหลือครอบครัวจนขาดเรียน รวมถึงปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเยาวชน เช่น การใช้สารเสพติด การทะเลาะวิวาท และการขาดระเบียบวินัย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี, 2564) แม้ว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะถูกนำมาใช้ในสถานศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ในทางปฏิบัติยังคงเผชิญข้อจำกัด ทั้งด้านการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง การบูรณาการกับชุมชน และการติดตามผลที่ต่อเนื่อง ซึ่งประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบดังกล่าวขึ้นอยู่กับ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสำคัญ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็งจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจแก่ครู บุคลากรทางการศึกษา และเครือข่ายภายนอก ให้มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบและยั่งยืน ในทางกลับกัน หากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ ย่อมทำให้การดำเนินงานขาดทิศทาง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง (ไชยา ภาวะบุตร, 2560) ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในจังหวัดกาญจนบุรี จึงมีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครู และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตนักเรียนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเขตพื้นที่ดังกล่าว โดยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหาร และยกระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) คือกระบวนการที่ผู้นำใช้การชักนำ ชี้นำ และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยอาศัยทั้งอำนาจและอิทธิพล เพื่อเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ และนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ภาวะผู้นำมิได้เป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมาเพียงอย่างเดียว แต่สามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้ โดยอิทธิพลของผู้นำเกิดจากวิสัยทัศน์ ความไว้วางใจ และความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก หนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในบริบทการศึกษา คือแนวคิดของ คูซ และพอสเนอร์ (Kouzes and Posner, 2012) เชื่อว่า การเป็นผู้นำเป็นกระบวนการที่สามารถสอนได้ โดยผู้นำได้รับอำนาจอิทธิพลจากผู้อื่นและเพื่อนร่วมงาน ในขณะที่ความเป็นผู้นำ จากความเชื่อที่มั่นคงต่อวัตถุประสงค์และเต็มใจที่แสดงออก โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้านต่อไปนี้

1. ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง หมายถึง ผู้บริหารต้องแสดงออกเป็นแบบอย่างที่ดี มีความมุ่งมั่น และสร้างมาตรฐานในการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและมีเอกลักษณ์ชัดเจน

2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม หมายถึง การกระตุ้นให้ผู้ตามตระหนักถึงคุณค่าของงาน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์อนาคต และจุดประกายแรงดลใจให้ทุกคนมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

3. ด้านการกล้าท้าทายต่อกระบวนการทำงาน หมายถึง เปิดรับสิ่งใหม่ กล้าเสี่ยงและเรียนรู้จากความผิดพลาด เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง พร้อมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานคิดค้นแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ

4. ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้อื่น หมายถึง ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน มอบหมายอำนาจหน้าที่อย่างเหมาะสม และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรเพื่อความก้าวหน้าในงาน

5. ด้านการเสริมสร้างกำลังใจ หมายถึง ให้กำลังใจและชื่นชมผู้ปฏิบัติงานอย่างจริงใจ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา 4 ฝ่ายที่มีความสำคัญต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ฝ่ายวิชาการ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำต้องสร้างนโยบายและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการระบบดูแลนักเรียน เช่น การคัดกรอง ป้องกัน และแก้ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง ฝ่ายบุคคล การเสริมพลังครูและบุคลากรให้มีทักษะในการดูแลช่วยเหลือ พร้อมสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง ฝ่ายงบประมาณ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จะบริหารจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสมในการดำเนินโครงการดูแล

นักเรียน ฝ่ายทั่วไป ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ดังนั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับการบริหารทั้ง 4 ฝ่าย ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ไชยา ภาวะบุตร, 2560)

จากการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำสามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่สามารถ สอนได้ โดยผู้นำได้รับอำนาจอิทธิพลจากผู้อื่นและเพื่อนร่วมงาน ในขณะที่ความเป็นผู้นำจากความเชื่อ ที่มั่นคงต่อวัตถุประสงค์และเต็มใจ และส่งผลให้การทำงานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีโรงเรียนเป็นหลักในการจัดการศึกษามุ่งเน้นพัฒนาเด็กไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง อยู่ในสังคมอย่างมีสุข โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง ครู ผู้สอน หรือผู้บริหารต้องเข้าใจนักเรียนแต่ละคนในด้าน ความสนใจ จุดแข็ง-จุดอ่อน ลักษณะนิสัย และสถานการณ์ส่วนตัว เพื่อปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน หมายถึง ประเมินเพื่อระบุความต้องการพิเศษ หรือปัญหาการเรียน ความประพฤติ สุขภาพจิต พัฒนาการ ใช้เครื่องมือทดสอบ การสังเกตเพื่อให้การช่วยเหลือที่เหมาะสม

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน หมายถึง จัดกิจกรรม สื่อ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กเติบโตทั้งความรู้ ทักษะชีวิต คุณธรรม และสนับสนุนด้านจิตใจ อารมณ์ ในบรรยากาศบวกและปลอดภัย

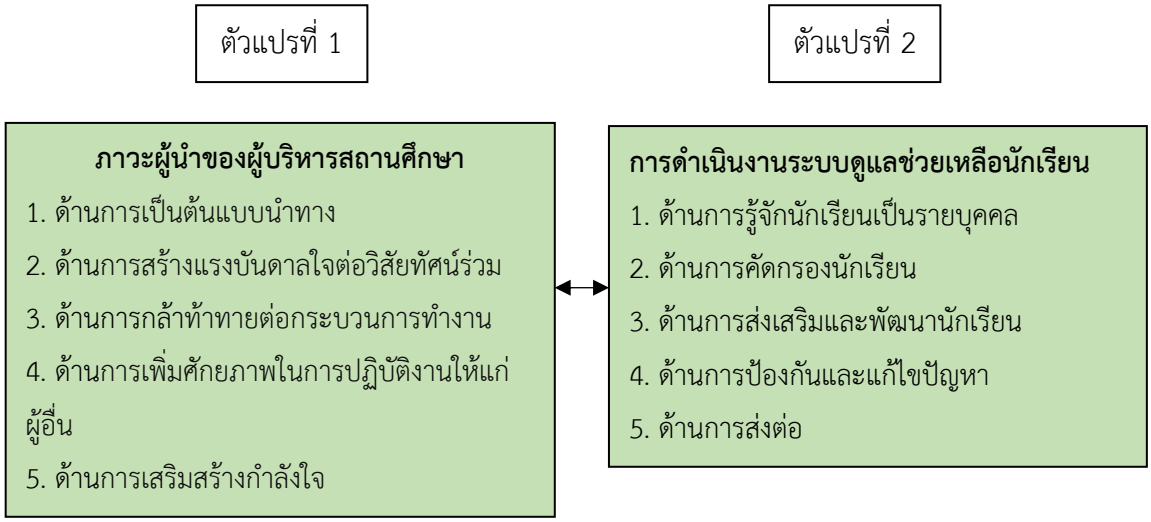
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง ดำเนินการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น พร้อมรับมือเมื่อมีปัญหา เช่น พฤติกรรมเสี่ยง ภาระทางอารมณ์ หรือปัญหาครอบครัว ไม่ปล่อยละเลยนักเรียน

5. ด้านการส่งต่อ หมายถึง เมื่อนักเรียนมีปัญหาที่เกินขอบเขตของโรงเรียน ครูที่ปรึกษา หรือโรงเรียนควรส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญ หรือหน่วยงานที่สามารถให้การช่วยเหลือเฉพาะด้านได้โดยรวดเร็วและเหมาะสม

โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงานวิจัย แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าโรงเรียนในหลายเขตมีการดำเนินงานทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และงานวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอำเภอพาน พบว่าภาพรวมการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล” ส่วนด้านที่ต่ำกว่าเล็กน้อยคือด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจบุรี เขต 4 ซึ่งผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จากแนวคิดของ คูซส์และพอสเนอร์ (Kouzes & Posner, 2012) ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม 3) ด้านการกล้าท้าทายต่อกระบวนการทำงาน 4) ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้อื่น และ 5) ด้านการเสริมสร้างกำลังใจ สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) ด้านการส่งต่อ โดยมีรายละเอียด ตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 1,055 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4, 2567) โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำนวน 282 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน ครูผู้สอนจำนวน 252 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง

ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามพื้นที่จัดการศึกษา

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และพื้นที่จัดการศึกษา ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ซึ่งแบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ ตอนที่ 3 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ซึ่งแบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ และตอนที่ 4 อื่นๆ (open ended) ส่วนการนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ เท่ากับ 1.00 จำนวน 50 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบัค (Cronbach, 1951) เท่ากับ 0.98 และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม และรายด้าน ดังนี้

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับ
1. ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง	4.40	0.62	มาก	4
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม	4.44	0.65	มาก	1
3. ด้านการกล้าท้าทายต่อกระบวนการทำงาน	4.41	0.65	มาก	3
4. ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้อื่น	4.42	0.60	มาก	2
5. ด้านการเสริมสร้างกำลังใจ	4.40	0.64	มาก	5
รวมเฉลี่ย	**4.42**	**0.59**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.42, S.D.=0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจในการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X}$=4.44, S.D.=0.65) รองลงมาคือ ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้อื่น ($\bar{X}$=4.42, S.D.=0.60) ด้านการกล้าท้าทายต่อกระบวนการทำงาน ($\bar{X}$=4.41, S.D.=0.65) ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง ($\bar{X}$=4.40, S.D.=0.62) และด้านการเสริมสร้างกำลังใจ ($\bar{X}$=4.40, S.D.=0.64) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 4 ภาพรวม โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายระเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม และรายด้าน ดังนี้

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.46	0.60	มาก	1
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.44	0.56	มาก	3
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.40	0.63	มาก	5
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.45	0.58	มาก	2
5. ด้านการส่งต่อ	4.44	0.61	มาก	4
รวมเฉลี่ย	**4.44**	**0.57**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.44, S.D.=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X}$=4.46, S.D.=0.60) รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$=4.45, S.D.=0.58) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X}$=4.44, S.D.=0.56) ด้านการส่งต่อ ($\bar{X}$=4.44, S.D.=0.61) และด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{X}$=4.40, S.D.=0.63) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยของความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)						
ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					Y
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	
X_1	0.81**	0.77**	0.84**	0.79**	0.77**	0.84**
X_2	0.82**	0.78**	0.85**	0.79**	0.78**	0.85**
X_3	0.82**	0.76**	0.84**	0.80**	0.78**	0.84**
X_4	0.83**	0.79**	0.82**	0.80**	0.79**	0.85**
X_5	0.80**	0.77**	0.84**	0.80**	0.76**	0.84**
X	0.87**	0.82**	0.89**	0.85**	0.83**	0.90**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง (r=0.90) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเรียงตามลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (r=0.89) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (r=0.87) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา (r=0.85) ด้านการส่งต่อ (r=0.83) และด้านการคัดกรองนักเรียน (r=0.82)

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.42, S.D.=0.59) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง เน้นค้นหาโอกาสในการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นและให้กำลังใจบุคลากร พร้อมนวัตกรรมเพื่อสร้างความไว้วางใจและความสามารถในการปฏิบัติงาน พัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถเปิดโอกาสแสดงผลงาน รวมทั้งประเมินความก้าวหน้า นำตัวอย่างและวิธีปฏิบัติที่ดีมาใช้เป็นแบบอย่าง ผู้บริหารนำวิสัยทัศน์ ค่านิยม และเป้าหมายขององค์กรมาเป็นแนวทางอย่างชัดเจน วางแผนและขั้นตอนเป็นระบบ กระจายอำนาจ ส่งเสริมภาวะผู้นำในตนเอง ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เพื่อความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการความเสี่ยง วิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก พร้อมมอบอำนาจและสนับสนุนบุคลากร รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีในชีวิตประจำวัน และสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เพื่อให้สถานศึกษา

มีความเจริญก้าวหน้าและเพิ่มประสิทธิผลสูงสุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับ กมลชนก สถิตกูล (2565) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ผู้นำเป็นผู้ที่ ชักนำ ชี้นำ จูงใจ ใช้อำนาจหรืออิทธิพลที่มีอยู่ในรูปแบบต่างๆ กระตุ้น ชี้นำให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้เต็มใจ กระตือรือร้น ร่วมดำเนินการหรือกระทำการตามที่ผู้นำต้องการ ให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกับกิจกรรมที่ผู้นำรับผิดชอบ สอดคล้องกับการศึกษาของ ธรรมรัตน์ บุปผาชาติ และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และศุกร์เกษม ปรุงผล (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่กาญจนบุรีมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ กระตุ้นบุคลากร และพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมา ทั้งในด้านประสิทธิผลของสถานศึกษาและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับสูง

2. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีวิธีการ เครื่องมือที่ชัดเจน และมาตรฐานคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนรวมทั้งการส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้ดีขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข ผลการศึกษาสอดคล้องกับลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์ (2564) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผลการศึกษาสอดคล้องกับนูรมาน พิทักษ์สุขสันต์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาสอดคล้องกับ นุชธิดา ก้อนพิลา (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคปกติใหม่ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ

มากเช่นกัน อภิปรายได้ว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเขตกาญจนบุรี เขต 4 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีขั้นตอน วิธีการ และการประสานความร่วมมือที่ชัดเจนและเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาในหลายพื้นที่ที่พบว่าการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพในระดับสูง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวม พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง ผลการศึกษาสอดคล้องกับศุกร์เกษม ปรุงผล (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีความสัมพันธทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็งสามารถส่งเสริมประสิทธิภาพการดูแลนักเรียนได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาในเขตพื้นที่อื่น ๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจในการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้อื่น ด้านการกล้าท้าทายต่อกระบวนการทำงาน ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง และด้านการเสริมสร้างกำลังใจ ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่ผู้บริหารมีจุดแข็งในด้านการสร้างแรงบันดาลใจในการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ยังอาจต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านการดูแลและให้พลังใจแก่ครูผู้สอน

2. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งต่อ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ซึ่งสะท้อนว่าการมีวิธีการ เครื่องมือที่ชัดเจน และมาตรฐานคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนรวมทั้งการส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้ดีขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์

ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ และด้านการคัดกรองนักเรียน ซึ่งล้วนแสดงถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารในการสร้างบรรยากาศ แรงจูงใจ และการจัดระบบงานที่เอื้อต่อการพัฒนาการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารควรเสริมสร้างและพัฒนาด้านการเสริมสร้างกำลังใจให้มีประสิทธิภาพ ในการทำงานมากขึ้น

1.2 ผู้บริหารควรสนับสนุนและเสริมสร้างการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรใช้การวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสถิติของภาวะผู้นำและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พร้อมทั้งทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับบริบท การปฏิบัติจริง และปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงาน

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร การสร้างค่านิยมร่วม การสื่อสารภายในทีม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรต่อความสำเร็จของระบบดูแลนักเรียน

บรรณานุกรม

กมลชนก สถิตกูล. (2565). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กระทรวง.

ไชยา ภาวะบุตร.(2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ.ฉบับปรับปรุง2560* (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธรรมรัตน์ บุปผาชาติ, มิตภาณี พุ่มกล่อม และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(40), 197-206.

นุชธิดา ก้อนพิลา. (2567). รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคปกติใหม่ของโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 15*(1), 242-243.

นูรมาน พิทักษ์สุขสันต์. (2564). *การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา). YRU Wisdom Bank. https://wb.yru.ac.th/handle/yru/6078

ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์. (2564). *แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม). คลังข้อมูลมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. http://202.28.34.124/dspace/handle/123456789/845

ศุกร์เกษม ปรุงผล. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. (2567). *แผนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567.* สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2567 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.* https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/02/รวมเล่มแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ-พ.ศ.-2567-สป.ฉบับจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี.pdf

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297-334. https://link.springer.com/article/10.1007/BF02310555

Kouzes, J.M., & Posner, B.Z. (2012). *Leadership the challenge workbook.* Jossey-Bass.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

บุญเรือน ปิยะพงค์ [1*] **วราภรณ์ ไทยมา** [2]

รับบทความ: 27 สิงหาคม 2568 แก้ไขบทความ: 22 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 28 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ คิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบ และแบบประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้วิธีการ เลือกแบบการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลจุ่งฮั่ว เทศบาลเมืองพัทลุง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t – ผลการศึกษาวิจัย พบว่า 1) ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. การรวบรวมข้อมูล 2. การคิดวิเคราะห์ 3. ปฏิบัติและสรุปความรู้ 4. การนำเสนอ 5. การประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการแก่สังคม มีสื่อการสอนจักรวาลนฤมิตร การจำลองห้องเรียนใน Metaverse แบบจำลอง 3 มิติของอวัยวะในร่างกาย แสดงโครงสร้าง/หน้าที่ของระบบรักษาดุลยภาพ 2) ผลการจัดการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 3) ผลการประเมินความพึงพอใจโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีระดับความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ จักรวาลนฤมิตร เทคโนโลยีความจริงเสริม

[1-2] หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา ด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[*] อีเมล: kaem4595@gmail.com

Learning Management Using Gpas 5 Steps Systematic Thinking Through The Metaverse to Enhance Learning Outcomes in Biological Science of Matthayom Suksa 4 Student

Bunruan Piyapong [1*]
Waraporn Thaima

Abstract

This research had the following objectives: 1) To design an instructional approach utilizing the GPAS 5 Steps systematic higher-order thinking process via the Metaverse. 2) To compare the learning outcomes of students taught using this process. And 3) To examine students' satisfaction with the learning management approach employing the GPAS 5 Steps in the Metaverse. Research instruments included eight GPAS 5 Steps lesson plans delivered through the Metaverse (totaling 16 hours), a pre-test and post-test, and a satisfaction questionnaire. The sample consisted of 25 Grade 10 students from Jung Hua Municipal School, under the Office of Education, Phatthalung Municipality, during the first semester of the 2025 academic year. Data were analyzed using mean, standard deviation, and a dependent samples t-test. The findings were as follows: 1) The designed instruction for the topic "Homeostasis in Living Organisms" in Grade 10 biological science incorporated five steps: a) Gathering: data collection and observation b) Processing: analysis and knowledge synthesis c) Applying: practice and post-practice summary d) Synthesizing: communication and presentation e) Self regulating: assessment to enhance social value and public-mindedness. The instructional model featured a virtual classroom in the Metaverse, augmented reality (AR) technology, and the ADDIE Model for instructional design. Teaching media included Spatial.io and AR-based 3D models of body organs to illustrate the structure and function of homeostatic systems, along with video demonstrations. 2) The mean pre-test score was 6.72 while the mean post-test score was 16.08, indicating that post-test performance was significantly higher than pre-test at the .01 level, demonstrating the effectiveness of the approach. And 3) students' satisfaction with the instructional approach had a mean score of 4.73 indicating a very high level of satisfaction.

Keywords: GPAS 5 Steps, Metaverse, Augmented Reality

[1-2] Master of Educational Administration, Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand
[*] E-mail: kaem4595@gmail.com

บทนำ

ในยุคปัจจุบันและอนาคต โลกเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและการศึกษา ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลได้สะดวก ทำให้การศึกษาไม่จำกัดอยู่แค่ห้องเรียนอีกต่อไป การเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ผู้เรียนยุคใหม่จึงต้องได้รับการพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา การสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการปรับตัว ซึ่งช่วยให้สามารถใช้ความรู้และทักษะเหล่านี้ได้ในสถานการณ์ที่หลากหลายและท้าทายในโลกยุคใหม่

จากผลการทดสอบระดับชาติในปี 2566 สาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ คะแนนเฉลี่ยเท่า 38.24 คะแนน ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และนักเรียน ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันแสดงว่าผู้เรียนยังขาดทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การแก้ปัญหา ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการแก้ปัญหาอยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ ซึ่งอาจสะท้อนถึงความท้าทายในการจัด การเรียนการสอนที่ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

การศึกษางานวิจัยของเอกลักษณ์ ราชไรกิจ และสุภาวดี ศรีนุกูล (2567) ได้กล่าวว่า กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงโดยเน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและการนำไปใช้ให้เกิดคุณค่าต่อสังคม และจากการศึกษาเตมีย์ อวะภาค และคณะ (2567) ได้นำการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคหมวก 6 ใบ และแอปพลิเคชันมายด์มีสเตอร์ ที่มีต่อความสามารถการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน เป็นการนำกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps มาใช้จัดการเรียนรู้ร่วมกับสื่อเทคโนโลยี ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้จักการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ มีกระบวนการในการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ได้ศึกษางานวิจัยของ รัฐเดช เซ็ง (2566) การพัฒนาห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ สืบเสาะหาความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทางเทคโนโลยี วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งประสิทธิภาพของห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตร มีค่าเท่ากับ 76.43/79.47 เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 ทักษะ การเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ ทางเทคโนโลยีหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนห้องเรียนปกติ ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตอยู่ในระดับมากที่สุด

หลักการออกแบบห้องเรียนเสมือนจริง ด้วยจักรวาลนฤมิตด้วย Spatial.io เป็นแพลตฟอร์มหนึ่งที่ ใช้สำหรับสร้างจักรวาลนฤมิต ที่ทำให้นักเรียนได้ประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนได้เป็นอย่างดี เป็นการสร้างห้องเรียนเสมือนจริง ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ผ่านตัวตนจำลอง (Avatar) ของตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อการจัดกิจกรรมของครูผู้สอน งานวิจัยของ กชกร ดีชัยยะ และภานุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเสมือนจริง (AR) เรื่อง ร่างกายของเรา โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL) ในรายวิชาวิทยาศาสตร์

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดประทุมคุณาวาส โดยสื่อที่สร้างขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

เทคโนโลยีความจริงเสริมมีบทบาทสำคัญในการศึกษา โดยช่วยให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสถาบันการศึกษา การใช้AR ในการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริง สามารถลงมือปฏิบัติ ทดลอง และแก้ไขปัญหาผ่านสภาพแวดล้อมเสมือนจริงได้ สิ่งเหล่านี้สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้นและเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งมาพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีทักษะการคิดทั้งความรู้ และการแก้ปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 โดยนำรูปแบบมาปรับปรุงแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ นำจักรวาลนฤมิตร (Metaverse) และเทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality: AR) เพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาผลการเรียนรู้ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับโลกในยุคปัจจุบันและในอนาคต

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการสืบค้นเอกสารงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร (Metaverse) เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีสาระสำคัญได้ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2551 ปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจหลักการทางวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เช่น การรักษาดุลยภาพของร่างกาย ระบบหมุนเวียนเลือด ระบบขับถ่าย และภูมิคุ้มกัน โดยตัวชี้วัด ม.4 เน้นให้ผู้เรียนอธิบายกลไกการทำงานของไต ปอด ผิวหนัง และระบบภูมิคุ้มกัน รวมทั้งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการจัดการเรียนรู้ควรส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มศักยภาพผู้เรียน

2. กระบวนการ GPAS 5 Steps GPAS 5 Steps คือ กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบที่ประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่ 1. athering – แสวงหาข้อมูล 2. Processing – คิด วิเคราะห์ และสรุปความรู้ 3. Applying – ลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหาจริง 4. Synthesizing/Communication – สื่อสารและนำเสนอ 5. Self-Regulating – ประเมินและต่อยอดคุณค่าแก่สังคม งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า GPAS 5 Steps ช่วย

พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้เชิงบูรณาการ และการสร้างนวัตกรรม เช่น งานของ นภาพร ทองกลม และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2566) พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วย GPAS 5 Steps มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถคิดวิเคราะห์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

3. ห้องเรียนเสมือนจริง Metaverse เป็นนวัตกรรมที่ผสานโลกจริงกับโลกเสมือนผ่าน VR และ AR ผู้เรียนสามารถโต้ตอบและทำกิจกรรมร่วมกันในสภาพแวดล้อม 3 มิติ งานวิจัยในและต่างประเทศ พบว่า การใช้ Metaverse ในการเรียนชีววิทยาช่วยเพิ่มความเข้าใจเชิงลึกและแรงจูงใจในการเรียน ขณะที่งานวิจัยไทย เช่น รัฐเดช เซ็ง (2566) ชี้ว่าการใช้ Spatial.io สร้างห้องเรียนเสมือนจริงช่วยพัฒนาทักษะสมรรถนะทางเทคโนโลยีและสร้างความพึงพอใจในระดับสูง

4. เทคโนโลยีความจริงเสริม AR คือการซ้อนภาพดิจิทัลบนโลกจริงเพื่อสร้างประสบการณ์เชิงโต้ตอบ งานวิจัย เช่น กชกร ดีชัยยะ และภานุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ (2564) และชลธิชา เกลี้ยงหนามเตย และกรวิภา สรรพกิจจำนง (2566) ยืนยันว่า AR ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่ยาก เช่น กายวิภาคศาสตร์และการแยกสารผสม ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นและผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น

5. ผลการเรียนรู้ นักวิชาการ เช่น พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2567) ให้นิยามผลการเรียนรู้ว่าเป็นความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งวัดได้จากการประเมิน โดยงานวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีและกระบวนการคิด เช่น GPAS 5 Steps ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีกว่าการสอนแบบดั้งเดิม

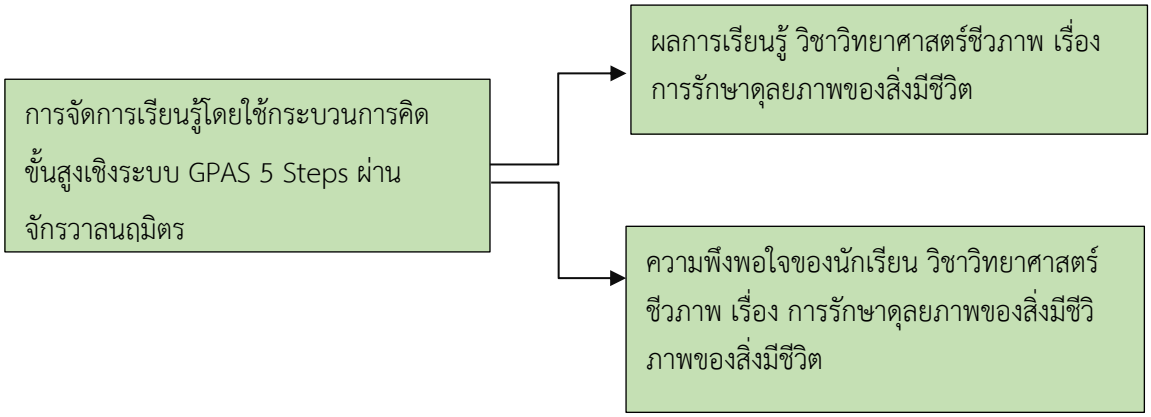
6. ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับสิ่งที่ตรงตามความต้องการ พบว่า การเรียนชีววิทยาผ่าน Metaverse ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจสูงขึ้น สิรินาถ ส่งแสง (2562) ระบุว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานเทคโนโลยีมากกว่าวิธีการสอนแบบเดิม

โดยสรุป โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากหลักสูตรแกนกลาง กระบวนการ GPAS 5 Steps นวัตกรรมห้องเรียนเสมือนจริง Metaverse เทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลการเรียนรู้และความพึงพอใจ มาประมวลและสังเคราะห์ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือวิจัยอย่างมีระบบ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วย GPAS 5 Steps ร่วมกับการใช้ Metaverse และ AR ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมเสมือนที่มีปฏิสัมพันธ์ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง อีกทั้งยังสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในการเรียนรู้มากขึ้น ดังนั้น การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการเรียนรู้เชิงระบบถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการยกระดับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด/ทฤษฎี/การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน GPAS 5 Steps ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. Gatheringv การรวบรวมข้อมูลและสังเกต 2. Processing การคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ 3. Applying ปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ 4. Synthesizing การสื่อสารและการนำเสนอ 5. Self-regulating การประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการแก่สังคมและจิตสาธารณะ ซึ่งกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงโดยเน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและการนำไปใช้ให้เกิดคุณค่าต่อสังคม เอกลักษณ์ ราชไรกิจ และสุภาวดี ศรีนุกูล (2567)

โดยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มาปรับการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ด้วยการนำ จักรวาลนฤมิตร (Metaverse) และเทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality: AR) เพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริง เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาผลการเรียนรู้ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และ เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับโลกในยุคปัจจุบันและในอนาคต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง พื้นที่วิจัย โรงเรียนเทศบาลจุ่งฮั่ว สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองพัทลุง ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลจุ่งฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 3 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 90 คน (กลุ่มงานทะเบียนนักเรียนโรงเรียนเทศบาลจุ่งฮั่ว, 2568) กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลจุ่งฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งเป็นห้องเรียนที่ได้รับมอบหมายในการสอน โดยใช้วิธีการ เลือกแบบการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ซึ่งได้ นักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที 4/1 จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (แผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผนการเรียนรู้/16 ชั่วโมง) โดยผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนได้รับการประเมินในระดับ "เหมาะสมมาก" โดยมีค่าเฉลี่ยรวมของทุกแผนเท่ากับ 4.41 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 ซึ่งความคิดเห็นของผู้ประเมินมีความใกล้เคียงกันอย่างมาก ไม่มีความแตกต่างหรือคลาดเคลื่อนของคะแนนประเมินในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของแผนกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ความเหมาะสมของเนื้อหา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในบริบทของผู้เรียน 2) ห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตและเทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) ร่วมกับ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เรื่อง การรักษาดุลยภาพของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลประเมินสื่อนวัตกรรม ในการเรียนการสอน ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตและเทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) ได้รับการประเมินในระดับ "เหมาะสมมากที่สุด" โดยมีค่าเฉลี่ยรวมของทุกแผนเท่ากับ 4.60 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.99 ซึ่ง สะท้อนให้เห็นว่าห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตและเทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการจัดการเรียนการสอน และเป็นสื่อการสอนเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ จากผลการประเมิน ค่าความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ กับจุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งข้อสอบในแต่ละข้อมี ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์และเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ และมีการนำข้อสอบไปนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียน จำนวน 45 คน เพื่อหาค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกก่อนนำไปใช้จริง และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งหมด 10 ข้อ จากผลการประเมิน ค่าความสอดคล้องระหว่างแบบประเมินความพึงพอใจ กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) มี จำนวน 10 ข้อ

ผลการวิจัย

1. ผลการออกแบบ การจัดการเรียนการสอน โดยการบูรณาการประยุกต์แนวคิดกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ในการออกแบบกิจกรรมและสื่อ เพื่อทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านขั้นตอนที่เป็นระบบ เชื่อมโยงกับสื่อเสมือนจริง (Metaverse) และเทคโนโลยี AR อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดทำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เรื่อง “การรักษาดุลยภาพของสิ่งมีชีวิต” ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1. การรวบรวมข้อมูลและสังเกต 2. การคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ 3. ปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ 4. การสื่อสารและการนำเสนอ และ 5. การประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการแก่สังคมและจิตสาธารณะ โดยในการจัดการเรียนการสอน มีการใช้สื่อผ่านจักรวาลนฤมิตร และเทคโนโลยีความจริงเสริม การจำลองห้องเรียนใน Metaverse (Spatial.io) และสื่อ AR แบบจำลอง 3 มิติของอวัยวะในร่างกาย แสดงโครงสร้าง/หน้าที่ของระบบรักษาดุลยภาพ คลิปวิดีโอการทำงานของระบบต่าง ๆ

2. ผลการเรียนรู้ก่อนเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$= 6.72, S.D.= 2.01) ส่วนผลการเรียนรู้หลังเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ($\bar{x}$= 16.08, S.D.= 1.78) ทำ ให้สถิติค่าทดสอบที (t) เท่ากับ 38.89 แสดงว่า ผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังตาราง

ตารางที่ 1 สถิติค่าทดสอบที (t) ผลการทดสอบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	df	Sig
ก่อนเรียน	25	6.72	2.01	33.89**	24	0.00
หลังเรียน	25	16.08	1.78			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01*

3. ผลการประเมินความพึงพอใจ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 25 คน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$= 4.73, S.D.= 0.05) มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้และสื่อนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก สาเหตุสำคัญอาจเป็นเพราะกระบวนการออกแบบใช้ ADDIE Model ทำให้การพัฒนามีขั้นตอนเป็นระบบและสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ อีกทั้งการใช้ Metaverse (Spatial.io) และ สื่อ AR แบบจำลอง 3 มิติ ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นโครงสร้างและหน้าที่ของอวัยวะในระบบรักษาดุลยภาพได้อย่างสมจริง ทำให้เนื้อหาที่มีความซับซ้อนกลายเป็นเรื่องเข้าใจง่ายและใกล้ตัวมากขึ้น ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและ มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐเดช เซ็ง (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ สืบเสาะหาความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทางเทคโนโลยี วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและทดสอบประสิทธิภาพห้องเรียน เสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิต จากนั้นศึกษาทักษะการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะทางเทคโนโลยีและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิต มีค่าเท่ากับ 76.43/79.47 เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 2) ทักษะการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ ทางเทคโนโลยีหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนห้องเรียนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) คะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.73, S.D.= 0.05)

2. ผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้ด้วย GPAS 5 Steps ร่วมกับ Metaverse และ AR มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เหตุผลหนึ่งคือกระบวนการ GPAS 5 Steps ช่วยให้ผู้เรียนได้ สืบค้น วิเคราะห์ ปฏิบัติ สื่อสาร และประเมินตนเอง อย่างเป็นระบบ ขณะที่ Metaverse และ AR ทำให้ผู้เรียนสามารถลงมือทดลองในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง ได้โต้ตอบกับสื่อ และเห็นภาพกระบวนการทำงานของระบบต่าง ๆ อย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้ช่วยเพิ่มทั้งความเข้าใจเชิงลึกและทักษะการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของเตมีย์ อวะภาค และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคหมวก 6 ใบ และแอปพลิเค

ชันมายด์มีสเตอร์ ที่มีต่อความสามารถการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มี ผลลัพธ์ 1 นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียน สูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01

3. ผลการประเมินความพึงพอใจโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่านักเรียนเห็นว่าการเรียนรู้รูปแบบนี้มีคุณค่าและตรงกับความต้องการ สาเหตุอาจเป็นเพราะการเรียนรู้ผ่าน Metaverse และ AR มีความแปลกใหม่ ทันสมัย และน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากกว่าการเรียนแบบบรรยาย อีกทั้งกิจกรรมยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ทำงานเป็นทีม สื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขและแรงจูงใจในการเรียน สำหรับชีววิทยาระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษาการรักษาดุลยภาพของร่างกายมนุษย์ นักเรียนที่เรียนผ่านระบบ Metaverse มีผลการเรียนรู้ดีกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ นักเรียนแสดงความพึงพอใจในระดับสูงกับการเรียนรู้ผ่านจักรวาลนฤมิตร

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับ “เหมาะสมมาก” ขณะเดียวกันห้องเรียนเสมือนจริงที่พัฒนาร่วมกับเทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) มีประสิทธิภาพ 87.63/84.97 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 อย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการกระบวนการคิดขั้นสูงเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง อีกทั้งยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่วงการศึกษา และถือเป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงนวัตกรรมกับการคิดขั้นสูง ซึ่งสามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ได้ในอนาค

2. ผลการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลการจัดการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 25 คน นักเรียนมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ชีววิทยา และรายวิชาอื่นๆ สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนตนเอง โดยการประยุกต์ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จะมีขั้นตอนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิดขั้นสูง 5 ขั้นตอน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถนำไปใช้สอนได้ในทุกรายวิชา และควรคำนึงถึงระดับความสามารถของผู้เรียนในแต่ละกิจกรรมขั้นตอนตามบริบทของนักเรียน เช่น ในการตอนการสร้างชิ้นงาน นำเสนอชิ้นงาน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด

2. นำวิธีการหรือเทคนิคการสอนไปประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ซึ่งในการนำไปใช้บริบทของนักเรียนและโรงเรียน ควรมีความพร้อมด้านเทคโนโลยี กล่าวคือ ต้องมีอินเตอร์เน็ต และจอโทรทัศน์ เพื่อนำเสนอ ภาพ/ สื่อ พร้อมทั้งนักเรียนมีเครื่องมือในการสื่อสาร โทรศัพท์มือ ไอแพด ที่มีการดาวโหลด Application complete anatomy และใช้งานห้องเรียนเสมือนจริง Spatial.io ได้ โดยนักเรียนสามารถใช้งานตัวฟรีได้ ส่วนครูผู้สอน ควรมีการซื้อ Pro เพื่อประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอนที่สูงสุดต่อผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยศึกษาเปรียบเทียบ การนำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ผ่านจักรวาลนฤมิตร เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ไปใช้กับนักเรียนโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทเหมือนกัน เพื่อนำมา เปรียบเทียบผลการเรียนรู้

2. ควรมีการวิจัย เพื่อพัฒนาที่นำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นๆ ที่ต้องการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และส่งเสริมการคิดขั้นสูง เช่น วิทยาศาสตร์สุขภาพ นวัตกรรมการแพทย์ หรือเทคโนโลยีชีวภาพ

บรรณานุกรม

กชกร ดีชัยยะ และภานุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ. (2564). การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเสมือนจริง (AR) เรื่อง ร่างกายของเราโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL) ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดประทุมคณาวาส. ใน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (บ.ก.), *การวิจัยสร้างดุลยภาพชีวิต เพื่อรองรับ New Normal. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 13 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม* (น. 926-935). สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. https://publication.npru.ac.th/bitstream/123456789/1370/1/npru_115.pdf

ชลธิชา เกลี้ยงหนามเตย และกรวิภา สรรพกิจจำนง. (2566). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของมนุษย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการสอนโดยใช้หนังสือนิทาน AR ชุดตามล่าปริศนามนุษย์ กับการสอนแบบปกติ. *วารสารการบริหารจัดการนวัตกรรมท้องถิ่น, 5*(3), 296-304. https://so06.tcithaijo.org/index.php/jmli/article/view/261921

เตมีย์ อวะภาค, นพรัฐ เสน่ห์ และอภิชัย จันทร์เกษ. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคหมวก 6 ใบ และแอปพลิเคชันมายด์มีสเตอร์ที่มีต่อความสามารถการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *Journal of Information and Learning, 35*(2), 68–78. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jil/article/view/270865

นภาพร ทองกลม และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2566). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความภาษาไทย โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาร่วมกับเทคนิค GPAS 5 STEPS ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11*(5), 1894–1909. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/262262

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2567). *เทคนิคการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 1). เพชรเกษมการพิมพ์.

รัฐเดช เซ็ง. (2566). *การพัฒนาห้องเรียนเสมือนจริงด้วยจักรวาลนฤมิตร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทางเทคโนโลยี วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา). YRU Wisdom Bank. https://wb.yru.ac.th/handle/yru/7046

สิรินาถ ส่งแสง. (2562). *ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนวีรนาทศึกษามูลนิธิที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช). STOUIR at Sukhothai Thammathirat Open University. https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/2591

เอกลักษณ์ ราชไรกิจ และสุภาวดี ศรีนุกูล. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ดาว โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดงโทน จังหวัดบึงกาฬ. *คุรุสภาวิทยาจารย์, 5*(2), 20–32. https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/withayajarnjournal/article/view/253411

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการชั้นผู้น้อย ในกองบัญชาการกองทัพอากาศ

ดนัย คำยอด [1*]

รับบทความ: 25 สิงหาคม 2568 แก้ไขบทความ: 15 ตุลาคม 2568 ตอบรับบทความ: 12 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของข้าราชการชั้นผู้น้อย ในกองบัญชาการกองทัพอากาศ และ 2) ศึกษาปัจจัยการกำหนดนโยบายและการสร้างขวัญกำลังใจของกองทัพอากาศ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการชั้นผู้น้อยในกองบัญชาการกองทัพอากาศ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยประชากรคือข้าราชการกองบัญชาการกองทัพอากาศ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 318 คน คำนวณตามสูตรของยามาเน่ และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยพหุเชิงลำดับขั้น (Hierarchical Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการชั้นผู้น้อยมีความคิดเห็นต่อนโยบายอยู่ในระดับมาก โดยด้านการควบคุมกำกับและการปฏิบัติตามกฎระเบียบได้รับคะแนนสูงสุด ขณะที่การสนับสนุนงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่านโยบายที่ชัดเจนและระบบควบคุมที่เข้มแข็งมีบทบาทสำคัญต่อการทำงาน ด้านขวัญกำลังใจอยู่ในระดับมาก โดยความก้าวหน้าในสายงานได้รับคะแนนสูงสุด รองลงมาคือสวัสดิการ ส่วนผลตอบแทนอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าความก้าวหน้าและการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชามีผลต่อขวัญกำลังใจมากกว่าค่าตอบแทน สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเน้นความตรงต่อเวลา ความถูกต้อง การรักษาความลับ และความคุ้มค่า สะท้อนถึงวินัยและความรับผิดชอบของบุคลากร ผลการทดสอบสมมติฐานชี้ว่า นโยบายและขวัญกำลังใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเพิ่มประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายประสิทธิภาพได้ตามโมเดลถดถอยพหุเชิงชั้น โดยสมมติฐานทั้งสองข้อได้รับการยืนยัน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ข้าราชการชั้นผู้น้อย กองบัญชาการกองทัพอากาศ

[1] มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[*] อีเมล: luminox203@gmail.com

Guidelines for Enhancing the Operational Efficiency of Junior Officers in the Air Force Headquarters

Danai Kamyod [1*]

Abstract

The objectives of this research were twofold (1) to examine the level of work performance efficiency among junior officers at the Royal Thai Air Force Headquarters, and (2) to investigate how policy formulation and morale-building factors within the Air Force influence improvements in their work performance. A quantitative research design was applied. The study population consisted of officers at the Air Force Headquarters. A sample of 318 participants was determined using Yamane's formula and selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire, and data were analyzed using hierarchical multiple regression analysis. Findings revealed that junior officers perceived Air Force policies at a high level. Among policy dimensions, supervision and compliance with regulations received the highest ratings, whereas budgetary support was rated at a moderate level. This suggests that clear policies and strong control systems play a critical role in enhancing work efficiency. Regarding morale, the results showed a high level. Career advancement opportunities were rated the highest, followed by welfare benefits, while compensation was perceived at a moderate level. This indicates that opportunities for career growth and support from superiors influence morale more strongly than financial rewards. For work performance efficiency, results indicated a high level. Key aspects included punctuality, accuracy, confidentiality, and cost-effectiveness, reflecting discipline and responsibility among personnel. Hypothesis testing confirmed that both policy and morale have a statistically significant positive relationship with performance efficiency at the 0.01 level. Moreover, the regression model demonstrated that these factors could effectively predict performance efficiency. Both hypotheses proposed in this study were supported.

Keywords: Work Performance, Junior Officers, Air Force

[1] Suan Sunandha Rajabhat University
[*] E-mail: luminox203@gmail.com

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว มนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาทักษะและปรับตัวอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้และการยอมรับเทคโนโลยีใหม่จึงมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการพัฒนาทุนมนุษย์ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนองค์กรแนวโน้มสำคัญ ได้แก่ การประยุกต์ใช้ AI และระบบอัตโนมัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การพัฒนาทักษะใหม่ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนโปรแกรม ควบคู่กับการธำรงทักษะด้านการสื่อสาร ความสัมพันธ์ การปรับตัว และการรักษาสมดุลชีวิต การจัดการทุนมนุษย์จึงควรมุ่งสร้างคุณค่าเชิงผู้ประกอบการ ครอบคลุมทุนทางปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา (บุญทัน ดอกไธสง, 2566) หน่วยงานราชการไทยมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องดำเนินงานด้วยประสิทธิภาพ โปร่งใส และยึดหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับพระบรมราโชวาท พ.ศ. 2557 ที่เน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยอุดมคติ ความเสียสละ และตระหนักถึงผลกระทบต่อประชาชนและความมั่นคงของชาติ การพัฒนาระยะยาวจึงต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ อย่างไรก็ตาม ระบบราชการยังเผชิญข้อจำกัด เช่น โครงสร้างซับซ้อน การรวมศูนย์อำนาจ งบประมาณบุคลากรสูง ระบบประเมินผลไม่ชัดเจน กฎระเบียบล้าสมัย และเทคโนโลยีไม่ทันสมัย ซึ่งส่งผลให้การทำงานเน้นกระบวนการมากกว่าผลสัมฤทธิ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

นอกจากนี้ ปัญหาทุจริต ค่าตอบแทนที่ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ และระบบอาวุโสที่จำกัดโอกาสของบุคลากรรุ่นใหม่ ล้วนบั่นทอนขวัญกำลังใจและแรงจูงใจของข้าราชการ แม้ว่าข้าราชการชั้นผู้น้อยจะมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการบริการและความเชื่อมั่นของสังคม แต่ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา สำหรับกองทัพอากาศในฐานะหน่วยงานภายใต้กระทรวงกลาโหม มีภารกิจตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) มุ่งเสริมสร้างศักยภาพทางอากาศ การเตรียมกำลังรบ และการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงภารกิจระหว่างประเทศด้านการรักษาสันติภาพ มนุษยธรรม และการบรรเทาภัยพิบัติ ภารกิจดังกล่าวต้องพึ่งพายุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย กำลังพลเชี่ยวชาญ และระบบบัญชาการที่มีประสิทธิภาพ ความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับการสนับสนุนนโยบายและการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ โดยเฉพาะต่อข้าราชการชั้นผู้น้อย

ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในส่วนบัญชาการกองทัพอากาศตระหนักถึงความสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพข้าราชการชั้นผู้น้อย เนื่องจากภารกิจของกองทัพอากาศมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ งานวิจัยนี้จึงสามารถเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และนโยบายของกองทัพอากาศ ตลอดจนสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลอย่างมีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของข้าราชการชั้นผู้น้อย ในกองบัญชาการกองทัพอากาศ การกำหนดนโยบายและการสร้างขวัญกำลังใจ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยการกำหนดนโยบายและการสร้างขวัญกำลังใจของกองทัพอากาศ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการชั้นผู้น้อยในกองบัญชาการกองทัพอากาศ

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ใช้ในการศึกษา โดยการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานหมายถึง ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายด้วยคุณภาพ เวลา และต้นทุนที่เหมาะสม โดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด วัดได้จากมิติคุณภาพ ปริมาณ เวลา และค่าใช้จ่าย (Peterson & Prowman, 1953 อ้างใน บุศรา สุดพิพัฒน์, 2553) การทำงานที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความฉับไว ความถูกต้อง ความรู้ ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร องค์การควรกำหนดเป้าหมาย มาตรฐาน ระบบข้อมูล คำสั่ง รางวัล ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีและตัวชี้วัดสมัยใหม่ (ปิติ วัลยะเพ็ชร์, 2558) ภาครัฐควรรักษาความลับราชการ ส่งเสริมวินัย ความตรงต่อเวลา การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส ขณะเดียวกัน บุคลากรควรได้รับขวัญกำลังใจ ความผูกพันต่อองค์กร รวมถึงผลตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อคงแรงจูงใจและคุณภาพชีวิตในการทำงาน (รุจี อุศศิลป์ศักดิ์, 2546)

2. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) เสนอว่าแรงจูงใจของมนุษย์ขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการที่เป็นลำดับขั้น โดยความต้องการพื้นฐานต้องได้รับการตอบสนองก่อนจึงก้าวสู่ระดับสูง แบ่งเป็น 5 ขั้น ได้แก่ (1) ความต้องการทางกายภาพ (2) ความปลอดภัย (3) ความต้องการทางสังคม (4) การเคารพนับถือ และ (5) การพัฒนาตนเอง ทฤษฎีนี้ถูกประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษา การบริหาร และการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจ อย่างไรก็ตาม มีข้อจำกัดเพราะลำดับความต้องการอาจต่างกันในแต่ละบุคคล (Maslow, 1943)

3. ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg, 1959) อธิบายว่า ความพึงพอใจในการทำงานเกิดจากปัจจัย 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยสนับสนุน (Motivators) เช่น การได้รับการยอมรับ ความสำเร็จ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า และความท้าทายในงาน ซึ่งสร้างแรงจูงใจโดยตรงและทำให้พนักงานเห็นคุณค่าในงาน และ 2) ปัจจัยด้านสุขลักษณะ (Hygiene Factors) เช่น เงินเดือน สภาพแวดล้อมการทำงาน ความมั่นคง และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน แม้ไม่สร้างแรงจูงใจ แต่หากขาดจะก่อให้เกิดความไม่พอใจ ทฤษฎีนี้ชี้ว่าการจัดการสุขลักษณะที่ดีช่วยป้องกันความไม่พอใจ แต่การสร้างแรงจูงใจต้องเน้นการพัฒนาปัจจัยสนับ สนุนควบคู่กัน จึงจะเพิ่มพลังการทำงานและความผูกพันในองค์กรได้อย่างยั่งยืน

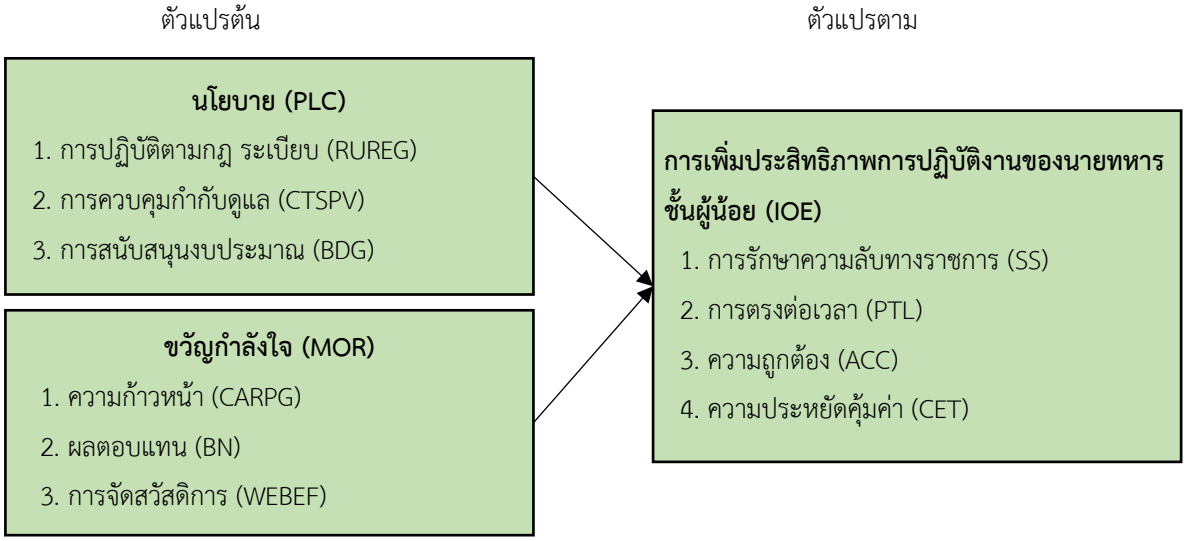
4. ทฤษฎีความเสมอภาคของ Adams Adams (1963) เสนอทฤษฎีความเสมอภาคเพื่ออธิบายแรงจูงใจจากการรับรู้ความยุติธรรมในการทำงาน โดยบุคคลจะเปรียบเทียบ สิ่งที่ลงทุน (Inputs) เช่น เวลา ความพยายาม ความรู้ กับ สิ่งที่ได้รับ (Outcomes) เช่น เงินเดือน สวัสดิการ ความก้าวหน้า พร้อมใช้ผู้อื่นเป็นมาตรฐานอ้างอิง หากเห็นว่าผลตอบแทนไม่สมดุลเมื่อเทียบกับผู้อื่น จะเกิดความไม่พอใจและอาจลดความพยายามหรือลาออก ในทางตรงกันข้าม หากรับรู้ถึงความเสมอภาค จะเกิดความพึงพอใจและเพิ่มประสิทธิภาพองค์กรจึงควรมีระบบค่าตอบแทนและการประเมินที่โปร่งใสและเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม การตีความ Inputs และ Outcomes อาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทำให้การประเมินความเสมอภาคซับซ้อนขึ้น แต่ทฤษฎีนี้ยังคงเป็นกรอบสำคัญในการบริหารแรงจูงใจและสร้างบรรยากาศการทำงานที่ยุติธรรม

5. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของกองทัพอากาศ

กองทัพอากาศมุ่งสร้างองค์กรที่แข็งแกร่ง ทันสมัย และตอบสนองประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนโยบาย “I AM READY” 8 ประการ เน้นความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ คล่องตัว ประสิทธิภาพ และการพัฒนา ขณะเดียวกันนโยบาย “Unbeatable Air Force” ครอบคลุม 8 ด้าน เช่น กำลังพลยุทธการ ข่าวกรอง เทคโนโลยี และสวัสดิการ นอกจากนี้ยังมี “Quick Wins” ปี 2567 เช่น การจัดการเชื้อเพลิงและสิ่งแวดล้อม และ “Quick Turn” ปี 2566 เช่น การปรับปรุงอาคารและสวัสดิการ ทั้งหมดมุ่งพัฒนาบุคลากร ใช้นวัตกรรม และยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อเสริมศักยภาพกองทัพให้พร้อมรับความท้าทายอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรคือข้าราชการชั้นผู้น้อยในกองบัญชาการกองทัพอากาศ จำนวน 1,550 คน (กองทัพอากาศ, 2567) กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ค่าคลาดเคลื่อน 5% ได้จำนวน 318 คน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนยศ ได้แก่ พันจ่าอากาศ 124 คน จ่าอากาศ 116 คน และพนักงานราชการ/ลูกจ้าง 78 คน รวมทั้งสิ้น 318 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของข้าราชการชั้นผู้น้อยในกองบัญชาการกองทัพอากาศ ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 ปัจจัยภายในองค์กรและแรงจูงใจในการทำงาน เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในองค์กรและแรงจูงใจในการทำงาน และส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ให้เลือก 5 ระดับ ตามแบบของ Likert

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการชั้นผู้น้อย

2. ศึกษารูปแบบและการใช้เครื่องมือจากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถาม

3. ประมวลผลข้อมูลที่ศึกษาเพื่อกำหนดโครงสร้างและขอบเขตของเครื่องมือให้ครอบคลุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Validity) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบด้านเนื้อหา โครงสร้าง และภาษา ผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ และได้นำข้อเสนอแนะไปปรับแก้ก่อนใช้จริง

2. การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) แบบสอบถามที่ปรับแก้แล้วถูกทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วย Cronbach’s Alpha เท่ากับ 0.980 แสดงว่ามีความเที่ยงสูง เหมาะสมต่อการใช้เป็นเครื่องมือวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามกระดาษแก่ข้าราชการชั้นผู้น้อยในกองบัญชาการกองทัพอากาศ พร้อมอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีตอบอย่างชัดเจน จากนั้นรวบรวมกลับคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ หากพบข้อไม่ครบถ้วนจะดำเนินการเพิ่มเติมจนได้ครบ 296 ชุด ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้อาศัยข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติค่าความถี่และร้อยละเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นวิเคราะห์แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสะท้อนความคิดเห็นภาพรวม ต่อมาใช้ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น กำกับ และตาม เพื่อยืนยันความเหมาะสมของข้อมูล สุดท้ายทดสอบสมมติฐานด้วยการถดถอยพหุแบบเชิงลำดับขั้น (Hierarchical Regression Analysis) เพื่อประเมินอิทธิพลของตัวแปรต้นและตัวแปรกำกับต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย มีผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 57.54 กลุ่มอายุที่มีสัดส่วนมากที่สุดคือ 31–40 ปี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 44.43 ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 81.13 สำหรับระยะเวลาในการทำงาน พบว่ามีผู้ที่ปฏิบัติงานมาน้อยกว่า 6 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 36.47 ในด้านตำแหน่งหรือชั้นยศ ส่วนใหญ่เป็นพันจ่าอากาศตรีถึงพันจ่าอากาศเอก จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 38.98 ส่วนรายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001–20,000 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 44.65

2. ระดับความเห็นในเรื่อง นโยบาย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลเกี่ยวกับ นโยบาย

นโยบาย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
การปฏิบัติตามกฎระเบียบ	3.52	0.94	มาก	2
การควบคุมกำกับดูแล	3.57	0.90	มาก	1
การสนับสนุนงบประมาณ	3.23	0.93	ปานกลาง	3
รวม	**3.44**	**0.92**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อนโยบายโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$= 3.44, S.D.= 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การควบคุมกำกับดูแล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.57, S.D.= 0.90) การปฏิบัติตามกฎระเบียบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.52, S.D.= 0.94) และการสนับสนุนงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.23, S.D.= 0.93) ตามลำดับ สรุปผลการศึกษาเป็นรายด้านได้ดังนี้

2.1 การปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.52, S.D.= 0.94) พบว่า ท่านคิดว่ากฎระเบียบที่มีอยู่ในกองบัญชาการกองทัพอากาศมีความชัดเจนเพียงพอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.90, S.D.= 0.92) ท่านมีความเข้าใจในกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานของท่าน มากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.87, S.D.= 0.69) ท่านคิดว่าการสื่อสารเกี่ยวกับกฎระเบียบในกองบัญชาการกองทัพอากาศต่อข้าราชการ มีความถูกต้อง ชัดเจน มากเพียงใด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.48, S.D.= 0.94) ท่านคิดว่ากฎระเบียบมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของท่าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.42, S.D.= 1.12) และท่านคิดว่าควรมีการปรับปรุงหรือแก้ไขกฎระเบียบ ในกองบัญชาการกองทัพอากาศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.94, S.D.= 1.05) ตามลำดับ

2.2 การควบคุมกำกับดูแล โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.57,S.D.= 0.90) พบว่า ท่านคิดว่าผู้บังคับบัญชามีการควบคุมกำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.85, S.D.= 0.86) ท่านคิดว่าการควบคุมกำกับดูแลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของท่าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.69, S.D.= 0.94) ท่านคิดว่าความรับผิดชอบในการควบคุมกำกับดูแล ถูกกระจายอำนาจอย่างทั่วถึง ในทุกส่วนของกองบัญชาการกองทัพอากาศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.60, S.D.= 0.84) ท่านคิดว่ามีการควบคุมกำกับดูแลที่เหมาะสมในกองบัญชาการกองทัพอากาศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.52, S.D.= 0.92) และท่านคิดว่าควรมีการปรับปรุงการควบคุมกำกับดูแลในกองบัญชาการกองทัพอากาศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.16, S.D.= 0.97) ตามลำดับ

2.3 การสนับสนุนงบประมาณ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.23, S.D.= 0.93) พบว่า ท่านเห็นว่ากองบัญชาการกองทัพอากาศ ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.58, S.D.= 1.04) การจัดสรรงบประมาณมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของท่าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.54, S.D.= 1.02) ท่านคิดว่าผู้บังคับบัญชาบริหารงบประมาณต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.25, S.D.= 0.82) ท่านมักได้รับข้อมูล เกี่ยวกับงบประมาณฯ ที่ชัดเจน และตรงต่อเวลา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.90, S.D.= 0.89) และท่านคิดว่างบประมาณที่จัดสรรในกองบัญชาการกองทัพอากาศ มีความเพียงพอสำหรับการทำงาน อยู่ในระดับปาน ($\bar{X}$= 2.85, S.D.= 0.88) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผล โดยยกข้อค้นพบจากการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการชั้นผู้น้อย ในกองบัญชาการกองทัพอากาศ อันเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายและการสร้างขวัญกำลังใจของกองทัพอากาศ

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยหลักที่เสริมประสิทธิภาพการทำงานมี 4 ด้าน ได้แก่ การตรงต่อเวลา ความถูกต้อง การรักษาความลับ และความประหยัดคุ้มค่า โดยข้าราชการสามารถบริหารเวลาและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีความมั่นใจในคุณภาพงานที่ได้รับการฝึกอบรม ปฏิบัติตามระเบียบแม้ยังต้องเพิ่มการอบรม และตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า แม้ยังมีช่องว่างในการลดค่าใช้จ่าย ผลลัพธ์สะท้อนวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นวินัยและมาตรฐาน ซึ่งสำคัญต่อภารกิจด้านการบินและวิศวกรรม พร้อมมาตรการสนับสนุน แม้งบประมาณจำกัด แต่บุคลากรยังคงใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานของ ณัฐวัตร เป็งวันปลูก (2560) ที่ระบุว่าลักษณะงานเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้ข้าราชการทหารทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีปัจจัยสนับสนุน เช่น ความสัมพันธ์และการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ความมั่นคงในงาน ความผูกพันต่อองค์กร และความเป็นอยู่ส่วนตัว ในทำนองเดียวกัน งานของนวมลลี้ สิทธิภูมิ (2565) ที่ศึกษาพนักงานฝ่ายสินเชื่อธนาคาร ABC พบว่าปัจจัยการทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ (R^2 = 0.739 หรือ 73.90%) โดยเฉพาะด้านความก้าวหน้าในอาชีพ การได้รับการยอมรับ และค่าตอบแทน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนจากองค์กรและผลตอบแทนที่เหมาะสมสามารถสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างชัดเจน

2. ปัจจัยการกำหนดนโยบายและการสร้างขวัญกำลังใจของกองทัพอากาศ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการชั้นผู้น้อยในกองบัญชาการกองทัพอากาศ

จากผลการศึกษา พบว่า นโยบายและขวัญกำลังใจเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการชั้นผู้น้อย หากนโยบายชัดเจนแต่ขาดขวัญกำลังใจ ผลลัพธ์ย่อมไม่เต็มที่ ในทางกลับกัน หากขวัญกำลังใจสูงแต่นโยบายไม่ชัดเจน ก็อาจทำให้บุคลากรขาดทิศทาง ปัจจัยที่กำหนดขวัญกำลังใจ ได้แก่ สวัสดิการ ความก้าวหน้า ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และสภาพแวดล้อมการทำงาน หากจัดการไม่เหมาะสมจะทำให้ประสิทธิภาพลดลง ดังนั้นองค์กรควรดำเนินนโยบายโปร่งใส ควบคู่กับมาตรการเสริมกำลังใจ เช่น การให้รางวัล การพัฒนาเส้นทางอาชีพ และบรรยากาศการทำงานที่ร่วมมือ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา งานของ ธนภรณ์ พรรณราย (2565) ซึ่งชี้ว่าโครงสร้างองค์กร การบริหาร และศักยภาพบุคลากร สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพได้ถึงร้อยละ 53.3 และปัจจัยแรงจูงใจ เช่น การได้รับการยอมรับ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า สามารถอธิบายได้ถึงร้อยละ 67.4 โดยทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 31–40 ปี จบปริญญาตรี ตำแหน่งพันจ่าอากาศตรี–พันจ่าอากาศเอก รายได้เฉลี่ย 10,001–20,000 บาท และอายุงานไม่ถึง 6 ปี ด้านนโยบาย ผู้ตอบให้ความสำคัญสูงต่อการควบคุมและปฏิบัติตามกฎระเบียบ แต่การสนับสนุนงบประมาณอยู่ระดับปานกลาง ด้านขวัญกำลังใจ ความก้าวหน้าและสวัสดิการได้รับการประเมินสูง ขณะที่ผลตอบแทนอยู่ระดับปานกลาง แสดงถึงความจำเป็น

ในการปรับค่าตอบแทน แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพเน้นการตรงต่อเวลา ความถูกต้อง การรักษาความลับ และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ผลการวิเคราะห์ชี้ว่านโยบายและขวัญกำลังใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

1. การสนับสนุนงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ควรปรับการบริหารงบประมาณให้โปร่งใส เพียงพอ และสื่อสารข้อมูลให้ชัดเจนตรงเวลา

2. แม้ความก้าวหน้าในอาชีพได้รับคะแนนสูง แต่ควรพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าให้ชัดเจน เพิ่มโอกาสฝึกอบรม และส่งเสริมการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา

3. ปรับโครงสร้างค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาระงาน และเพิ่มสวัสดิการด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิต และสิทธิประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายการศึกษาไปยังปัจจัยอื่น เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และเทคโนโลยีดิจิทัล

2. เพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อเข้าใจมุมมองของข้าราชการอย่างรอบด้าน

3. ศึกษาเปรียบเทียบกับหน่วยงานราชการอื่น เพื่อหาข้อสรุปที่นำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิผล

บรรณานุกรม

กองทัพอากาศ. (2567). *สมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ. 2567*. กองทัพอากาศ.

ณัฐวัตร เป็งวันปลูก. (2560). *ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการทหารประจำสังกัดกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 7* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). ChiangMai Rajabhat University Intellectual Repository. http://www.cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1522?locale=th.

ธนภรณ์ พรรณราย. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์). คลังปัญญามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/17458.

นวมลลี้ สิทธิภูมิ. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายสินเชื่อ ธนาคาร ABC* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). DSpace at Burapha University. https://ir.buu.ac.th/dspace/handle/1513/447.

บุญทัน ดอกไธสง. (2566). *AI การพัฒนาทุนมนุษย์ยุค New Normal*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุศรา สุดพิพัฒน์. (2553). *ปัจจัยส่วนบุคคลและความผูกพันต่อองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน กรณีศึกษาบริษัทผู้ผลิตเคมีภัณฑ์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร* [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปิติ วัลยะเพ็ชร์. (2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมกิจการพลเรือนทหารเรือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

รุจี อุศศิลป์ศักดิ์. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในอำเภอเมืองเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.) ThaiLIS. https://www.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=81723

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. สำนักงาน. https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/.

Adams, J. S. (1963). Toward an understanding of inequity. *Journal of Abnormal and Social Psychology, 67*(5), 422–436. https://doi.org/10.1037/h0040968.

Herzberg, F. (1966). *Work and the nature of man.* World Publishing. https://rickconlow.com/wp-content/uploads/2021/04/how-to-motivate-herzberg.pdf.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370–396. https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

สมรรถนะ

ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

ภาวินีย์ ธรรมะ [1*] ปรเมศร์ กลิ่นหอม [2]

รับบทความ: 30 สิงหาคม 2568 แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2568 ตอบรับบทความ: 30 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู และพื้นที่จัดการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 292 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการเข้าใจดิจิทัล สำหรับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับ คือ ด้านการใช้ดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน และ 3) การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

[*] อีเมล: pawineethamma1@gmail.com

Digital Competency of School Administrators as Perceived by Teachers under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3

Pawinee Thamma [1*]
Poramet Klinhom [2]

Abstract

This research aimed to study and compare thedigital competency of school administrators as perceived by teachers, classified by teachers' work experience and educational service areas. The sample was 292 teachers in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3, obtained by stratified random sampling based on the educational service areas. The research instrument was a 5-level rating-scale questionnaire with a content validity of 1.00 and a reliability of 0.91. The data were collected and analyzed using percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance, and Scheffe's pair comparison at a statistical significance level of 0.05. The findings were as follows: 1) The digital competency of school administrators, as perceived by teachers under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3, was found to be at a high level overall. When considering each aspect, the highest level of perception was in digital literacy. At a high level of perception, the top three aspects ranked by mean scores were digital utilization, followed by problem-solving with digital tools, and adaptation to digital transformation. 2) There were no statistically significant differences in the overall digital competency and each aspect of school administrators when categorized by teachers' work experience. 3) There were also no statistically significant differences in the overall digital competency and each aspect of school administrators when categorized by educational service areas.

Keywords: Digital Competency, Educational Institution Administrators, Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
[*] Email: pawineethamma1@gmail.com

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกและภูมิภาคทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดด สภาพภูมิอากาศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคและระดับโลก รูปแบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงเศรษฐกิจของโลกเข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดลดลง และเกิดสังคมผู้สูงวัย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่านิยม วิถีชีวิตรูปแบบเศรษฐกิจและปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย การศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญร่วมกันของรัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษาการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกช่วงวัย เพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการปรับปรุงระบบการผลิต พัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับ รวมถึงประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูดี มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคลต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สมรรถนะดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าใจดิจิทัลเป็นด้านที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล และจะเป็นตัวช่วยในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร การใช้งานรวมไปถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภูมินทร์ ชาลีคาร และนิยดา เปี่ยมพืชนะ, 2567) 2) ด้านการใช้ดิจิทัล เป็นด้านที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถ้าบุคลากรขาดความรู้และขาดสมรรถนะด้านการใช้ดิจิทัล การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ (อมรรัตน์ จินดา, 2558) 3) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล เป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหาใน 4 ระดับ ได้แก่ 3.1) ระดับผู้เรียนจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่รวดเร็ว เพิ่มความหลากหลายของสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3.2) ระดับครูอาจารย์ จะช่วยอำนวยความสะดวกในการสอน มีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เพิ่มเวลาสำหรับเตรียมการสอน 3.3) ระดับสถานศึกษาจะช่วยบริหารงานบุคคล หลักสูตร การประกันคุณภาพ ติดตามผลการศึกษา และจัดการเอกสารได้รวดเร็วขึ้น 3.4) ระดับส่วนกลาง ช่วยให้เข้าถึงข้อมูลองค์กรได้อย่างรวดเร็ว สนับสนุนการวางแผนและตัดสินใจอย่างแม่นยำ (พิรุฬห์ พัฒนวงศ์ไทย และคณะ, 2568) และ 4) ด้านปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล เป็นด้านสามารถตัดสินใจใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมได้อย่างชาญฉลาดตามวัตถุประสงค์และความต้องการ

ได้ และสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และสามารถปรับปรุงพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เท่าทันโลกได้ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) จากสมรรถนะดิจิทัลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษานับเป็นความสามารถและความเป็นมืออาชีพในการบริหารสถานศึกษาที่จะส่งต่อสมรรถนะดิจิทัลไปยังครูและบุคลากรในโรงเรียนเพื่อที่จะบูรณาการทั้งความคิดรวบยอด และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะดิจิทัลอย่างลงตัว จนทำให้ทุกคนมีสมรรถนะดิจิทัลติดตัวไปใช้ในการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในโลกดิจิทัลต่อไป (สุพัตรา นามขาว และคณะ, 2567)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถนะดิจิทัลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีจุดเน้นเชิงนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี ข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร โดยสถานศึกษาจัดการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี แต่บริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ส่วนมากเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล มีกลุ่มนักเรียนชาติพันธุ์เป็นจำนวนมาก มีข้อจำกัดหลายด้านสำหรับการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะดิจิทัล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2567) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่สำคัญ ที่จะต้องสร้างความตระหนัก ส่งเสริมพัฒนาครูและผู้เรียนให้มีสมรรถนะดิจิทัล เพื่อให้มีสมรรถนะ การเรียนรู้ที่รอบด้านเหมาะสมกับโลกในยุคปัจจุบัน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลการจัดการศึกษาที่เป็นไปตามยุคสมัย และการบริหารงานในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการตัดสินใจวางแผนการดำเนินงานและมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 และเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู และพื้นที่จัดการศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย แนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู

3. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษามีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

สัญญา พันพิลา (2562) กล่าวว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงความสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการบริหารจัดการ กำหนดทิศทาง นโยบาย และยุทธศาสตร์ดิจิทัลเพื่อพัฒนาองค์กรและส่งเสริมพัฒนาบุคคลากรให้ใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุฬารัตน์ บุษบงก์ (2565) กล่าวว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถเลือก วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ ด้วยความรับผิดชอบ และมีวิจารณญาณ รวมไปถึงสร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง

ภคพล ขันทอง และสุชาดา บุบผา (2567) กล่าวว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ชุดความสามารทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารในการนำข้อมูล ประยุกต์ หรือปรับใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสื่อสาร สืบค้นรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบอย่าง มีวิจารณญาณ นำเสนอด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันด้วยความคิดเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้สิ่งแวดล้อมดิจิทัล นำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างมีจริยธรรม

ภัทราพร เยาวรัตน์ (2565) กล่าวว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการบูรณาการจัดการเรียนการสอนได้ตามจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ

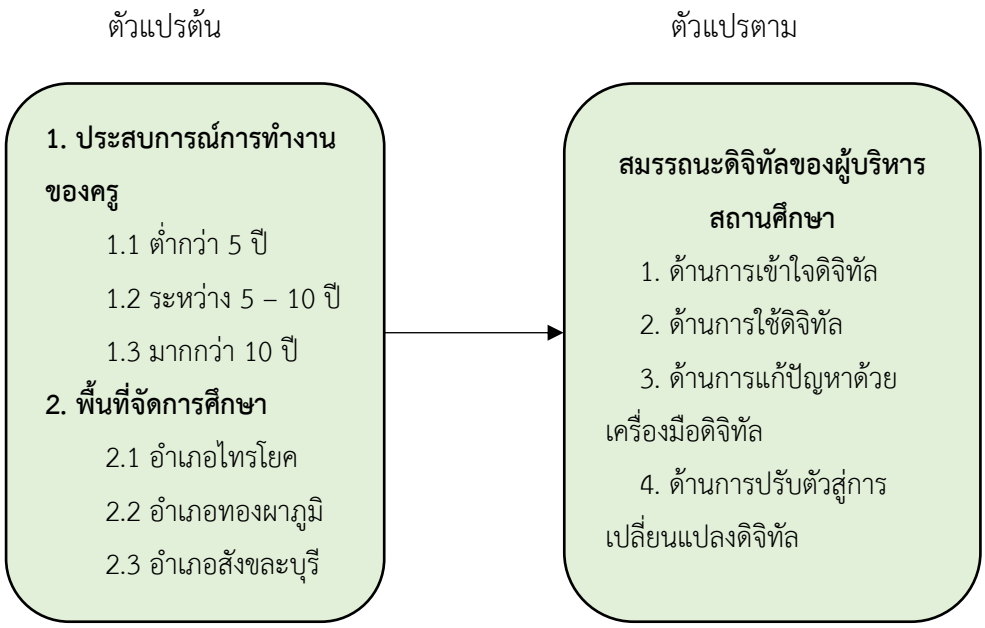
สุนันทนา กุศลประเสริฐ (2565) กล่าวว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการใช้ เข้าใจ และสร้างสื่อดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการปฏิบัติงานการติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม ปลอดภัย และมีจริยธรรม

สไบทิพย์ แสงอรุณ (2566) กล่าวว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานบนเครือข่ายระบบดิจิทัลทุกรูปแบบอย่างเชี่ยวชาญ ส่งผลให้งานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือความรู้ด้านดิจิทัล (knowledge) ทักษะด้านดิจิทัล (skills) และคุณลักษณะด้านดิจิทัล (attributes)

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถความชำนาญของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมั่นใจ ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพเพื่อการทำงาน การสื่อสาร การเรียนรู้ และการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาและสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) และวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2562) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการเข้าใจดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 1,220 คน จากสถานศึกษา จำนวน 79 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

จำนวน 292 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2567) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสถานสภาพของผู้ตอบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) วิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเครื่องมือ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย 3 ตอน 4) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถาม 5) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง เพื่อหาความสอดคล้องในด้านความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าดัชนี ความสอดคล้องของเครื่องมือ (IOC) โดยพิจารณาความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จำนวน 30 ข้อ 6) นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงจากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้า อิสระแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า พบว่า ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 7) นำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุง ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ 8) นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล 9) ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ ให้กับครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 292 ชุด โดยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน ทางออนไลน์ 10) การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ 11) วิเคราะห์สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย วิเคราะห์การปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงานของครู และพื้นที่จัดการศึกษา วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ และการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 3 โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวม

สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการเข้าใจดิจิทัล	4.51	0.27	มากที่สุด
2. ด้านการใช้ดิจิทัล	4.50	0.27	มาก
3. ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	4.46	0.28	มาก
4. ด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล	4.46	0.29	มาก
รวม	**4.48**	**0.18**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.48, S.D.= 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือด้านการเข้าใจดิจิทัล ($\bar{x}$= 4.51, S.D.= 0.27) สำหรับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับ คือ ด้านการใช้ดิจิทัล ($\bar{x}$= 4.50, S.D.= 0.27) รองลงมาคือ ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ($\bar{x}$= 4.46, S.D.= 0.28) และด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ($\bar{x}$= 4.46, S.D. = 0.29) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู โดยภาพรวม

สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	ประสบการณ์ทำงานของครู						F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี		ระหว่าง 5-10 ปี		มากกว่า 10 ปี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการเข้าใจดิจิทัล	4.51	0.27	4.50	0.27	4.51	0.27	0.02	0.978
2. ด้านการใช้ดิจิทัล	4.53	0.27	4.46	0.27	4.53	0.23	2.49	0.085
3. ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	4.46	0.29	4.46	0.27	4.51	0.29	0.59	0.556
4. ด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล	4.47	0.30	4.44	0.30	4.50	0.23	0.67	0.513
รวมเฉลี่ย	**4.49**	**0.19**	**4.46**	**0.17**	**4.51**	**0.18**	**1.37**	**0.256**

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา โดยภาพรวม

สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	พื้นที่จัดการศึกษา						F	Sig.
	ไทรโยค		ทองผาภูมิ		สังขละบุรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการเข้าใจดิจิทัล	4.48	0.26	4.51	0.28	4.53	0.27	0.94	0.391
2. ด้านการใช้ดิจิทัล	4.52	0.25	4.49	0.27	4.48	0.29	0.66	0.517
3. ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	4.50	0.27	4.45	0.29	4.44	0.27	1.38	0.253
4. ด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล	4.50	0.29	4.43	0.28	4.47	0.30	1.30	0.274
รวมเฉลี่ย	**4.50**	**0.17**	**4.47**	**0.19**	**4.48**	**0.18**	**0.75**	**0.474**

จากตารางที่ 3 พบว่า เปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.48, S.D.= 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการเข้าใจดิจิทัล สำหรับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับ คือ ด้านการใช้ดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถ ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้มีความมั่นมั่นใจ มีความปลอดภัย และมีประสิทธิภาพเพื่อการทำงาน การสื่อสาร การเรียนรู้ และการทำงานแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราพร เยาวรัตน์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราวุฒิ มุขกระโทก และกุลจิรา รักษนคร (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์

การทำงานของครู พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถ ความชำนาญของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมั่นใจ ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ เพื่อการทำงาน การสื่อสาร การเรียนรู้ และการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของสัญญา พันพิลา (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สไบทิพย์ แสงอรุณ (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของครูจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่จัดการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถ ความชำนาญของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมั่นใจ ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ เพื่อการทำงาน การสื่อสาร การเรียนรู้ และการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดศักดิ์ วิไลเกษม และคณะ(2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษาพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธันยพร สะสมผลสวัสดิ์ และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการเข้าใจดิจิทัล สำหรับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านการใช้ดิจิทัล ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล

2. การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลออนไลน์ เช่น โปรแกรมการจัดการเอกสารออนไลน์ (google drive) อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้สามารถสำรองและเรียกใช้ข้อมูลที่จำเป็นได้อย่างรวดเร็ว ลดความเสี่ยงจากการสูญหายของข้อมูล

2. ส่งเสริมให้ผู้บริหารสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อออนไลน์ที่ถูกต้องและทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารของสถานศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

2. ควรศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

บรรณานุกรม

จุฬารัตน์ บุษบงก์. (2565). สมรรถนะดิจิทัล: ทักษะเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนตามเป้าหมายของการประชุมเอเปคด้านการศึกษา 2022. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 18*(24), 70-85.

เทิดศักดิ์ วิไลเกษม, อธิป เกตุสิริ และชวนคิด มะเสนะ. (2566). การศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8*(2), 137-152

ธันยพร สะสมผลสวัสดิ์, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และสมหมาย สร้อยนาคพงษ์. (2567). สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษยโสธร. *วารสารมหาจุฬาคชสาร, 15*(1), 198–211. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/271541.

พิรุฬห์ พัฒนวงศ์ไทย, อุษา งามมีศรี และภูมิภควัธจ์ ภูมพงศ์คชศร. (2568). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชน. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3*(1), 17-38. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/article/view/1783

ภคพล ขันทอง และสุชาดา บุบผา. (2567). สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*หนองคาย. วารสารปัญญาปณิธาน, 9*(1), 99-112.

ภัทราพร เยาวรัตน์. (2565). *การศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร). NU Intellectual Repository. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/5677

ภูมินทร์ ชาลีคาร และนิยดา เปี่ยมพืชนะ. (2567). องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค Digital Disruption สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. *วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 4*(2), 495-510. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/stw/article/view/1323

วราวุฒิ มุขกระโทก และกุลจิรา รักษนคร. (2566). สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 6*(17), 68-79. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/etcedumsujournal/article/view/260310

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). *สมรรถนะดิจิทัล.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สไบทิพย์ แสงอรุณ. (2566). *สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช). STOUIR at Sukhothai Thammathirat Open University. https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/13159

สัญญา พันพิลา. (2562). *ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช). STOUIR at Sukhothai Thammathirat Open University. https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/6229

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. (2567). *แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความต้องการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย.* สำนักงาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. สำนักงาน.

สุนันทนา กุศลประเสริฐ. (2565). *การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร). NU Intellectual Repository. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/5516

สุพัตรา นามขาว, บรรจบ บุญจันทร์ และอริสา นพคุณ.(2567). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 6*(3), 478–493. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/270960

อมรรัตน์ จินดา. (2558). *สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). DSpace at Silpakorn University. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/455

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement, 30*(3), 607-610.

แนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ

สุพรรณิการ์ คำป้อง[1*]
ผุสดี กลิ่นเกษร [2]

รับบทความ: 19 มกราคม 2569 แก้ไขบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2569 ตอบรับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร โรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ จำนวน 120 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.80 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาวิจัย พบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทั้ง 7 ด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านความรัก ความเมตตา ความพอเพียง และการรักษ์โลก อยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัญหาของการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก พบว่า ด้านควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม คือ ด้านการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความซื่อสัตย์สุจริต และด้านการรับใช้ อยู่ในระดับน้อย (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ได้แก่ การสร้างระบบบริหารที่มีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริหาร และการเรียนรู้การกำหนดเกณฑ์การประเมินอัตลักษณ์ที่ชัดเจน และการนำผลประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา การบริหารการศึกษา อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก โรงเรียนดาราสมุทร

[1] โรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี
[*] อีเมล: puifaikhum32@gmail.com
[2] ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Guidelines for The Development of Educationnal Management According to The Catholic Educationnal Identity of Darasamut Aranyaprathet School

Suphannika Khampong [1*]
Phussadee Klinkesorn[2]

Abstract

This research aimed to (1) to examine the current conditions and existing problems in educational management in accordance with the Catholic educational identity of Darasamutr Aranyaprathet School, and (2) to propose development guidelines for educational management aligned with the school's Catholic educational identity. The sample comprised 120 administrators, teachers, and school personnel from Darasamutr Aranyaprathet School, selected through purposive sampling. The research instruments included a questionnaire and an in-depth interview protocol. The questionnaire employed a five-point Likert-type rating scale. The instruments demonstrated content validity with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) value of 1.00 and reliability of 0.80. A mixed-method approach was employed: quantitative data were analyzed using mean and standard deviation, while qualitative data were analyzed through in-depth interviews and content analysis.

The findings revealed that (1) the current conditions of educational management consistent with the Catholic educational identity were implemented effectively across the seven identity dimensions, with particularly strong performance in love, compassion, sufficiency, and care for the environment at the highest level. Regarding existing problems, aspects identified as requiring further development-respect for human dignity, integrity/honesty, and service-were rated at a low level. (2) The proposed development guidelines for educational management aligned with the Catholic educational identity include establishing a participatory management system involving all stakeholders, utilizing technology to support educational administration and learning, formulating clear criteria for assessing the Catholic identity, and systematically applying evaluation results to inform continuous school development planning.

Keywords: Guidelines For Educational Development, Educational Administration and Management, The Catholic Educational Identity, Darasamut School

[1] Darasamut Aranyaprathet School, Sa Kaeo Province, under the Chanthaburi Diocese
[*] Email: puifaikhum32@gmail.com
[2] Master of Education (Educational Administration), Sripratum University

บทนำ

โรงเรียนคาทอลิกเป็นองค์กรการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการบ่มเพาะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ คู่คุณธรรม และมีจิตสำนึกในการรับใช้สังคมตามแบบอย่างพระเยซูเจ้า อัตลักษณ์ของการศึกษาคาทอลิกจึงเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ไม่ใช่เพียงแค่การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาองค์รวมของผู้เรียนด้านจิตใจ จริยธรรม ความเชื่อ และการมีเมตตาธรรม สถานศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยมีบทบาทรับใช้สังคมไทยด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้การศึกษาอบรมที่มีคุณภาพแก่เยาวชนไทยให้เป็นผู้มีมีความรู้ความสามารถและเพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญาความรู้คู่คุณธรรม พร้อมทั้งมีจริยธรรมและวัฒนธรรม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 หมวด 1, 2545) ในการดำรงชีวิต มีการสอนด้านวิชาการและจริยธรรมเป็นหลักมีอุดมการณ์ของการให้การศึกษาที่พัฒนาทั้งร่างกายสติปัญญาจิตใจ และจิตวิญญาณตามแนวทางการศึกษาคาทอลิกเป็นเป้าหมาย มีระบบการบริหารการศึกษาที่เป็นแบบของคณะสงฆ์ คณะนักบวชและของฆราวาสที่อุทิศตนเพื่อพัฒนาการศึกษา มุ่งเน้นและมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและจิตใจของเยาวชน ซึ่งในปัจจุบันมีสถานศึกษาคาทอลิก จำนวนทั้งสิ้น 381 แห่ง เปิดสอนในระดับอนุบาลมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 258 แห่ง (สมาคมสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2554)

บริบทของโรงเรียนคาทอลิก ซึ่งมีพันธกิจหลักในการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านปัญญา จิตใจและจิตวิญญาณ การสร้างพลเมืองยุคใหม่จึงต้องดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างคุณธรรมและอัตลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นคริสตชน โดยเฉพาะโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรีได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา โดยจะสอดแทรกอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ เป็นคุณลักษณะเป้าหมายของผู้เรียน ประกอบด้วยความรัก ความเมตตา ความซื่อสัตย์ การรับใช้ ความพอเพียง รักษ์โลก และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการเป็นพลเมืองในสังคมโลกยุคปัจจุบัน ปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนหนังสือและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ (ทรรศนันท์ อุดมฤทธิ์ และคณะ, 2567) โรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศในฐานะโรงเรียนคาทอลิกในสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี จึงจะนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้ผ่านการกำหนดอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ซึ่งถือเป็นเข็มทิศสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ไม่เพียงเป็นผู้มีความรู้ แต่ยังเป็นผู้มีคุณธรรมและจิตวิญญาณของการเป็นมนุษย์ที่แท้จริง (แผนพัฒนาโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ พ.ศ. 2567-2571 ตามแผนกลยุทธ์โรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2567-2571) การบูรณาการอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ได้แก่ ความรัก ความเมตตา ความซื่อสัตย์ การรับใช้ ความพอเพียง รักษ์โลก เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เข้ากับระบบการเรียนรู้ ยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ความเข้าใจของครูที่มีความแตกต่างกันในการสอดแทรกอัตลักษณ์เข้าในบทเรียนแม้ว่าการบูรณาการอัตลักษณ์ 7 ดาราฯจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมควบคู่กับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ามีข้อจำกัดหลายด้านที่ส่งผล

กระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินการ หนึ่งในข้อจำกัดหลักคือ ความเข้าใจของครูผู้สอน ซึ่งมีระดับความรู้ ความเชื่อ และความตระหนักรู้ที่แตกต่างกันครูบางคนเข้าใจและสามารถออกแบบแผนการเรียนรู้ที่ผสานอัตลักษณ์ 7 ดาราฯได้อย่างดีเยี่ยม ขณะที่บางคนมองว่าเป็นภาระเสริมจากการสอนวิชาหลัก ทำให้การถ่ายทอดคุณลักษณะ อัตลักษณ์กลายเป็นสิ่งที่ถูกสอดแทรกแบบผิวเผินไม่ได้ลงลึกหรือมีเป้าหมายชัดเจน (สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2543) นอกจากนี้ เครื่องมือประเมินผลพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะยังไม่ชัดเจนหรือไม่มีมาตรฐานที่เป็นรูปธรรม ซึ่งไม่สามารถสะท้อนถึงระดับความเข้าใจและการประพฤติที่แท้จริงของผู้เรียนในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา ความซื่อสัตย์ หรือจิตสำนึกสาธารณะ อีกทั้งยังขาดการประเมินจากมุมมองหลากหลาย เช่น การสะท้อนตนเองของนักเรียน เพื่อนร่วมชั้น ผู้ปกครอง หรือชุมชน ซึ่งมีศักยภาพในการเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการประเมินด้านคุณลักษณะ ในส่วนของกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมแบบคริสต์ที่โรงเรียนจัดขึ้น แม้จะมีความตั้งใจดีแต่กลับขาดความต่อเนื่องและความเชื่อมโยงกับเนื้อหาหลักในห้องเรียน กิจกรรมบางอย่างเป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะคราวหรือโครงการอาสาแบบปีละครั้ง ทำให้คุณลักษณะที่พัฒนาขึ้นไม่ฝังรากลึกในพฤติกรรมของผู้เรียน การพัฒนาคุณธรรมแบบคริสต์อย่างแท้จริงจำเป็นต้องมีกระบวนการต่อเนื่องที่ผู้เรียนได้ฝึกฝน ซ้ำเติมและสะท้อนตนเองอย่างเป็นระบบ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดคำถามวิจัยว่า สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการบริหารการจัดการศึกษาตาม อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศมีลักษณะอย่างไร และแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศควรเป็นอย่างไร การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาโมเดลหรือแนวทางที่มีระบบและประสิทธิภาพมากขึ้นในการพัฒนาเยาวชนอย่างเป็นองค์รวม ความท้าทายอีกประการ คือการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรศาสนา ซึ่งถือเป็นภาคสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาอัตลักษณ์ของผู้เรียนจะไม่สามารถบรรลุผลได้หากไม่มีการสนับสนุนที่สอดคล้องจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในโรงเรียนคาทอลิกที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมแห่งความรักและสันติภาพ ซึ่งจำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศอย่างเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย

การจัดการศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย มีการจัดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนที่อยู่บนพื้นฐานของหลักคำสอนและค่านิยมของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ (Paul II, P. J. 1990) คือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณการจัดการศึกษาคาทอลิกมีรากฐานจากพระวรสารและคำสอนของพระศาสนจักร ที่เน้นความรัก (Caritas) และการรับใช้(Service)เป็นหัวใจของการดำเนินชีวิตและถูกถ่ายทอดสู่กระบวนการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และบรรยากาศของโรงเรียนอย่างเป็นองค์รวมในบริบทของประเทศไทยการศึกษาคาทอลิกดำเนินการภายใต้ความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการโดยโรงเรียนคาทอลิกทุกแห่งปฏิบัติตามหลักสูตรของชาติอย่างครบถ้วน (Lapsley and Kelley, 2022) พร้อมกับการบูรณาการจิตตารมณ์คาทอลิกเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความเชื่อในพระเจ้าการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ (สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2562)

จากการศึกษาการจัดการศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย ทำให้เห็นถึงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพและการประเมินอัตลักษณ์ของโรงเรียนคาทอลิก เนื่องจากได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบด้านคุณธรรม จริยธรรม ความเชื่อในพระเจ้า การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสันติภาพซึ่งสามารถต่อยอดสู่การกำหนดตัวบ่งชี้หรือเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจน รวมทั้งการนำผลประเมินไปใช้ปรับปรุงแผนพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เมื่อการประเมินถูกออกแบบให้เชื่อมกับพันธกิจและค่านิยมหลักของการศึกษาคาทอลิก ย่อมทำให้การบริหารจัดการไม่หยุดอยู่ที่การดำเนินกิจกรรมเชิงพิธีการ แต่กลายเป็นกระบวนการพัฒนาเชิงระบบที่สะท้อนคุณภาพแท้จริงของสถานศึกษา ทั้งด้านผลลัพธ์ผู้เรียนและวัฒนธรรมองค์กร

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก

Pope John Paul II / Council documents (1990 / 1965) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Ex corde Ecclesiae / Gravissimum educationis เอกสารทางศาสนจักร (apostolic constitution & Vatican II declaration) ที่กำหนดหลักการอัตลักษณ์คาทอลิกในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ใช้เป็นกรอบนโยบายบริหาร ผลการวิจัยพบกว่า กำหนดกรอบนโยบายระดับอุดมศึกษาเพื่อรักษาอัตลักษณ์คาทอลิกอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านอิสรภาพ-เหตุผล-บริการสังคม แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตาม อัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก (ธวัช สิงห์สา, 2560) (1) จัดการศึกษาโดยยึดหลักการอบรมทั้งครบมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย ความรู้ จริยธรรม และชีวิตจิต โดยใช้พระวรสารเป็นพื้นฐานในการหล่อหลอมจิตใจให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคม (2) ส่งเสริมอัตลักษณ์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม บูรณาการอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ในกิจกรรมทุกระดับ เช่น ค่ายคุณธรรม การเรียนรู้เชิงบริการ (Service Learning) และการพัฒนานวัตกรรมคุณธรรม

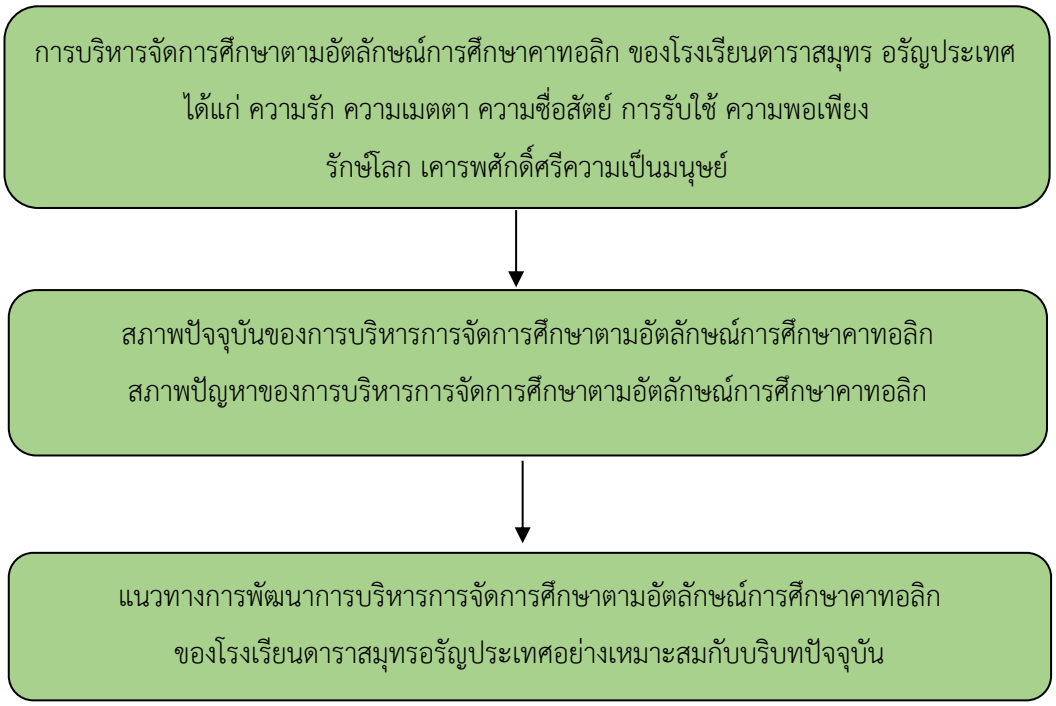
เพื่อหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (3) พัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นประจักษ์พยานแห่งพระวรสาร ครูคือผู้ถ่ายทอดคุณค่าคาทอลิกผ่านการสอนและการดำเนินชีวิต โรงเรียนควรจัดอบรมเชิงจิตตารมณ์และพัฒนาความเข้าใจในพันธกิจของโรงเรียนคาทอลิกอย่างต่อเนื่อง (4) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นหนึ่งเดียวกันในความเชื่อและความรัก บรรยากาศของโรงเรียนควรสะท้อนถึงความรัก ความเมตตา การให้อภัย และการรับใช้ซึ่งกันและกัน เสริมสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความศรัทธาและความไว้วางใจระหว่างครู นักเรียน และชุมชน (5) บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) เปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และศาสนจักรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นเครือข่ายสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (6) ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับจิตตารมณ์คาทอลิก เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ไม่ใช่จุดมุ่งหมาย โรงเรียนควรคัดสรรสื่อและเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงคุณธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเพื่อส่วนรวม (7) การประเมินผลที่สอดคล้องกับคุณค่าคาทอลิก การประเมินไม่ควรเน้นแค่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่ต้องประเมินความก้าวหน้าด้านคุณลักษณะจริยธรรม ความรับผิดชอบ และจิตอาสา เพื่อสะท้อนการเติบโตของผู้เรียนทั้งครบ คุณลักษณะเหล่านี้ ไม่เพียงเป็นรากฐานของความเป็นคริสตชนเท่านั้น แต่ยังเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยแบบมีคุณภาพ อัตลักษณ์เหล่านี้สะท้อนเจตนารมณ์ของโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองโลกที่มีความสามารถในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณค่า

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ซึ่งได้แนวทางเชิงทฤษฎีด้านการบริหารการศึกษาคาทอลิก 7 ประเด็น ได้แก่ (1) การอบรมทั้งครบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน (2) การบูรณาการอัตลักษณ์อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านกิจกรรมและการเรียนรู้เชิงบริการ (Service Learning) (3) การพัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นประจักษ์พยานแห่งพระวรสาร โดยยกระดับความเข้าใจพันธกิจและการถ่ายทอดคุณค่า (4) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความรักและความไว้วางใจ สะท้อนความเมตตา การให้อภัย และการรับใช้ (5) การบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดพื้นที่ให้ครอบครัว ชุมชน และศาสนจักรร่วมสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียน (6) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม โดยมองเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่เป้าหมาย (7) การประเมินผลตามคุณค่าคาทอลิก ที่วัดทั้งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและความก้าวหน้าด้านคุณลักษณะ จริยธรรม ความรับผิดชอบ และจิตอาสา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitive Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quanlitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก โรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ได้แก่ ความรัก ความเมตตา ความซื่อสัตย์ การรับใช้ ความพอเพียง รักษ์โลก เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก และสภาพปัญหาของการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก เพื่อได้แนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทรอรัญประเทศอย่างเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครูและบุคลากร จำนวน 112 คน เนื่องจากประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด)

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งออกแบบมาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครูผู้สอน องค์ประกอบของแบบสอบถาม จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วัตถุประสงค์ เพื่อ

รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่จะนำมาใช้ในการอธิบายลักษณะของประชากร รายการคำถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ จำนวน 120 คน) ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบรายการ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1. เพศ ชาย /หญิง 2. อายุ (ระบุช่วงอายุ เช่น ต่ำกว่า 30 ปี 30-39 ปี 40-49 ปี 50 ปีขึ้นไป) 3. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี/ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า/ ปริญญาโท/ ปริญญาเอก 4. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการ/ รองผู้อำนวยการ/ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ/ หัวหน้าระดับ/ รองหัวหน้าระดับ/ ครูผู้สอน/ บุคลากร 5. ประสบการณ์ทำงาน (ระบุช่วงอายุงาน 1-4 ปี/ 5-9 ปี/ 10 ปีขึ้นไป)

ส่วนที่ 2 แบบมาตรวัดระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ รูปแบบใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ โดยมีตัวเลือกดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
ระดับ 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
ระดับ 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งออกแบบมาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร จำนวน 8 คน ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีเกณฑ์ในการคัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย ดังนี้ 1. บาทหลวง ดร. นันทพล สุขสำราญ ผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน มีคุณวุฒิอย่างน้อยระดับ ปริญญาโท มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี

2. นายชัยพร ภูเดช และนางสาวภัทราวดี ผิวดำ รองผู้อำนวยการ จำนวน 2 คน มีคุณวุฒิอย่างน้อยระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี

3. ผู้ช่วยผู้อำนวยการ จำนวน 5 คน มีคุณวุฒิอย่างน้อยระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการบริหารงาน 6 ฝ่ายงาน ไม่น้อยกว่า 1 ปี

3.1 นางสาวณิชนันท์ บุญมี ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายสำนักบริหารและงานธุรการ
3.2 นางสาวภัทราวดี ผิวดำ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ
3.3 นางสาวดลพร ประภาชื่นชม ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริการและกิจการนักเรียน

3.4 นายยศวัฒน์ แสงวิโรจน์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน

3.5 นางสาวปวีณา ดวงประทีป ผู้ช่วยผู้อำนวยฝ่ายการอภิบาลแพร่ธรรม

3.6 นางสาวสุพรรณิการ์ คำป้อง ผู้ช่วยผู้อำนวยฝ่ายการบัญชี การเงินและทรัพย์สิน

โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เวลาในการสัมภาษณ์ท่านละ 1 ชั่วโมง ณ ห้องประชุมผู้อำนวยการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามรายข้อ โดยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่า IOC ดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่า ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ ดังนี้ +1 หมายถึง สอดคล้อง 0 หมายถึงไม่แน่ใจและ -1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง ซึ่งพบว่าข้อสอบทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้ง 42 ข้อ

การหาค่าความเที่ยง (Reliability)

ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจริง (เช่น ผู้บริหาร ครู โรงเรียนดาราสมุทร สระแก้ว) จำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Conbach's Alpha Coefficient) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องภายในของข้อคำถามแต่ละส่วน ได้เท่ากับ 0.80 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ หลังจากผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งหมด นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก			
ด้านที่ 1 ความรัก	4.74	0.51	มากที่สุด
ด้านที่ 2 ความเมตตา	4.66	0.51	มากที่สุด
ด้านที่ 3 ความซื่อสัตย์	4.28	0.50	มาก

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านที่ 4 การรับใช้	4.23	0.51	มาก
ด้านที่ 5 พอเพียง	4.61	0.51	มากที่สุด
ด้านที่ 6 รักษ์โลก	4.62	0.54	มากที่สุด
ด้านที่ 7 เคารพศักดิ์ความเป็นมนุษย์	4.31	0.50	มาก
ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก			
ด้านที่ 1 ความรัก	1.68	0.62	น้อย
ด้านที่ 2 ความเมตตา	1.94	0.66	น้อย
ด้านที่ 3 ความซื่อสัตย์	1.99	0.70	น้อย
ด้านที่ 4 การรับใช้	1.97	0.69	น้อย
ด้านที่ 5 พอเพียง	1.95	0.71	น้อย
ด้านที่ 6 รักษ์โลก	2.14	0.70	น้อย
ด้านที่ 7 เคารพศักดิ์ความเป็นมนุษย์	2.20	0.79	น้อย

พบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศด้านที่ได้คะแนนสูงที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 1 ความรัก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.74, S.D.= 0.51) รองลงมา ได้แก่ด้านที่ 6 รักษ์โลก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.62, S.D.= 0.54) ด้านที่ 5 ความพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.61, S.D.= 0.51) และด้านที่ 2 ความเมตตา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.66, S.D.= 0.51) กลุ่มที่ได้คะแนนระดับมาก ได้แก่ ด้านที่ 7 เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.31, S.D.= 0.50) ด้านที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.28, S.D.= 0.50) และด้านที่ 4 การรับใช้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.23, S.D.= 0.51)

พบว่ามีด้านควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม คือ สภาพปัญหาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศด้านที่ได้คะแนนสูงที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 7 เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อยู่ในระดับน้อยพบปัญหามากที่สุด ($\bar{X}$= 2.20, S.D.= 0.79) รองลงมา ด้านที่ 6 รักษ์โลก อยู่ในระดับน้อย($\bar{X}$= 2.14, S.D.= 0.70) ด้านที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 1.99, S.D.= 0.70) ด้านที่ 4 การรับใช้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 1.97, S.D.= 0.69) ด้านที่ 5 ความพอเพียง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 1.95, S.D.= 0.71) ด้านที่ 2 ความเมตตา อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 1.94, S.D.= 0.66) และด้านที่ 1 ความรัก อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$= 1.68, S.D.= 0.62)

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ

ประเด็น	แนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก
1. ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์	1) การสร้างความเข้าใจเชิงลึกแก่ครูและพัฒนาบุคลากรให้มีจิตตารมณ์คาทอลิก 2) สร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมโรงเรียนที่สะท้อน อัตลักษณ์ 3) เสริมความเป็นต้นแบบของผู้บริหารและครูในการนำอัตลักษณ์ไปใช้ 4) สร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวของโรงเรียนคาทอลิกให้โดดเด่นและแตกต่างอย่างมีคุณค่า
2. การกำหนดแผนและนโยบาย	1) การบูรณาการอัตลักษณ์คาทอลิกในแผนพัฒนาและยุทธศาสตร์ของโรงเรียน 2) การพัฒนาโครงการ กิจกรรม และระบบติดตามผลที่สะท้อนอัตลักษณ์ 3) การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของอัตลักษณ์ในชีวิตประจำวัน
3. การบริหารงาน 6 ฝ่าย	1) การบูรณาการอัตลักษณ์คาทอลิกในนโยบายและการบริหารทุกมิติ 2) การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์อย่างเป็นรูปธรรม 3) การสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการรักษ์โลก 4) การบริหารงบประมาณและทรัพยากรด้วยหลักความพอเพียงและโปร่งใส
4. การพัฒนาต่อเนื่อง	1) การบูรณาการอัตลักษณ์คาทอลิกในทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การพัฒนาระบบประเมินผลที่สะท้อนคุณลักษณะอัตลักษณ์ 3) การพัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นต้นแบบแห่งอัตลักษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ มีระบบประเมินอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ที่ดำเนินการต่อเนื่องและมีความหลากหลาย แต่ควรพัฒนาให้เกณฑ์ชัดเจนและต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีและเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วม ผลประเมินถูกนำมาใช้พัฒนาแผนและกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามยังมีอุปสรรค ด้านความเข้าใจและตัวชี้วัดที่ไม่ชัด จึงควรวางระบบติดตามประเมินที่เป็นมาตรฐาน โปร่งใส และยั่งยืน เพื่อให้อัตลักษณ์ 7 ดาราฯ กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและวัฒนธรรมของโรงเรียน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก ของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ แสดงให้เห็นภาพรวมของการดำเนินงานที่มีความเข้มแข็งในการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์คาทอลิกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร โดยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนการบูรณาการอัตลักษณ์ทั้ง 7 ด้านได้อย่างเป็นรูปธรรม จุดเด่นสำคัญคือด้านความรักและความเมตตา แสดงถึงบรรยากาศแห่งความเอื้ออาทร ความไว้วางใจ และความสัมพันธ์เชิงบวก ซึ่งเป็นฐานของการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม หากไม่มีความเป็นผู้นำด้านจริยธรรมที่ดี ความน่าเชื่อถือของการศึกษาคาทอลิกจะหายไป (Meehan and Connell, 2025) ขณะที่ความพอเพียงและการรักษ์โลกสะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามจริยธรรมคริสตศาสนา อย่างไรก็ตาม แม้สภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย แต่ยังต้องพัฒนาเชิงลึกในด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การรักษ์โลก ความซื่อสัตย์สุจริต และการรับใช้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและค่านิยมที่ยั่งยืน โดยยกระดับจากการมีระบบ/กิจกรรม ไปสู่การฝังอัตลักษณ์คาทอลิกในวิถีชีวิตของครู บุคลากร และนักเรียนอย่างแท้จริง

2. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ มีแนวคิดการบริหารซึ่งสะท้อนว่าโรงเรียนคือระบบองค์รวมที่ต้องเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกันอย่างมีเอกภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก (ดิษพล รุ่งโรจน์วรวัฒนา, 2563) ต้องเริ่มจากฐานราก คือความเข้าใจเชิงลึกของครูและบุคลากรต่ออัตลักษณ์ 7 ดาราฯ และคุณค่าพระวรสาร โดยครูและบุคลากรต้องซึมซับและปฏิบัติได้จริงเพื่อเป็นพยานแห่งความเชื่อและแบบอย่างทางคุณธรรม ทำให้การถ่ายทอดคุณค่าสู่นักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและมีพลัง (Hurst, 2024) พร้อมกันนี้โรงเรียนควรกำหนดแผนและนโยบายที่บูรณาการอัตลักษณ์คาทอลิกไว้ในแผนพัฒนาและยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน มีทิศทาง และมีระบบติดตามประเมินผลต่อเนื่อง ท้ายที่สุดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นหัวใจของความยั่งยืน โดยต้องบูรณาการอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ในทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมอย่างจริงจัง ควบคู่บทบาทครูในฐานะต้นแบบ เพื่อให้อัตลักษณ์คาทอลิกฝังรากในกระบวนการเรียนรู้และวิถีชีวิตของนักเรียนนำไปสู่ผู้เรียนที่มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และจิตวิญญาณตามเป้าหมายการศึกษาคาทอลิกอย่างสมบูรณ์

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกของโรงเรียนดาราสมุทร อรัญประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก สะท้อนว่าโรงเรียนสามารถขับเคลื่อนอัตลักษณ์คาทอลิกทั้ง 7 ด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน โดยจุดแข็งเด่นที่สุดคือ ความรัก รองลงมาคือ ความเมตตา การรักษ์โลก และ ความพอเพียง ขณะที่ด้านเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความซื่อสัตย์สุจริต และ การรับใช้อยู่ในระดับดีแต่ยังควรยกระดับความต่อเนื่องและการขยายผลให้ครอบคลุมมากขึ้น ส่วนสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย แสดงว่าแม้การดำเนินงานโดยรวมเป็นไปในทิศทางที่ดี แต่ยังมีประเด็นที่ต้องพัฒนาเพื่อความสมบูรณ์และยั่งยืน โดยปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ การรักษ์โลก ซึ่งควรเสริมการยอมรับความแตกต่างสิทธิมนุษยชน และการสร้างพฤติกรรมรักษ์โลกอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ ความซื่อสัตย์สุจริต และการรับใช้ ยังต้องพัฒนาเรื่องความสม่ำเสมอ การเข้าถึงทุกกลุ่ม และความเชื่อมโยงกับความต้องการชุมชน ส่วน ความพอเพียงและความเมตตาควรเพิ่มการปฏิบัติจริงและการดูแลช่วยเหลือให้ทั่วถึง โดยความรักเป็นด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด แต่ยังควรพัฒนาระบบเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเพื่อความยั่งยืนของวัฒนธรรมโรงเรียน

2. ผลการวิจัยพบว่า 1) เสริมสร้างความเข้าใจอัตลักษณ์ให้ครูและบุคลากรเป็นฐานรากเริ่มจากการทำให้ครูและบุคลากร เข้าใจ ซึมซับ ปฏิบัติได้จริง ตามคุณค่าพระวรสารและอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ชัดเจนแก่นักเรียน พร้อมสร้างบรรยากาศและวิถีปฏิบัติที่สะท้อนอัตลักษณ์ให้เป็นวัฒนธรรมร่วมทั้งองค์กร 2) บูรณาการอัตลักษณ์ลงในแผนพัฒนาและยุทธศาสตร์โรงเรียนอย่างเป็นระบบกำหนดแผนและนโยบายที่นำอัตลักษณ์คาทอลิกเข้าไปในทุกมิติของการพัฒนา โดยมีทิศทางชัดเจน มีตัวชี้วัด และมีระบบติดตามประเมินผลต่อเนื่อง เพื่อให้อัตลักษณ์จากอุดมคติกลายเป็นกรอบปฏิบัติจริงที่มั่นคงและต่อเนื่อง 3) ขับเคลื่อนผ่านการบริหารงาน 6 ฝ่ายให้เชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติใช้โครงสร้างการบริหาร 6 ฝ่ายเป็นกลไกบูรณาการอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ในทุกงาน โดยเชื่อมทิศทางเชิงนโยบายกับหลักการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนซึมซับคุณค่าอัตลักษณ์ได้จริงทั้งในห้องเรียนและชีวิตประจำวัน 4) สร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้องพัฒนาเครือข่ายเป็นพลังสนับสนุน โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจร่วมกันผ่านการอบรมให้ความรู้สม่ำเสมอ เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนัก เห็นคุณค่า และร่วมขับเคลื่อนอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ให้เกิดผลทั้งในโรงเรียนและสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน และ 5) พัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของอัตลักษณ์บูรณาการอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ในทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พร้อมเน้นบทบาทครูเป็นต้นแบบทางคุณธรรมและความเชื่อ เพื่อให้อัตลักษณ์ฝังรากเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้และวิถีชีวิตของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการประเมินและติดตามผล พัฒนาระบบและเกณฑ์การประเมินอัตลักษณ์ 7 ดาราฯ ให้ชัดเจน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้การประเมินมีความต่อเนื่องและนำไปใช้พัฒนาได้จริง

2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรคาทอลิก ส่งเสริมให้อัตลักษณ์ 7 ดาราฯ เป็นวิถีชีวิตร่วมของโรงเรียน ผ่านกิจกรรม โครงการ และการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนและเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายกลุ่มตัวอย่างและบริบทการศึกษา งานวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนคาทอลิกอื่นในเครือสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี หรือโรงเรียนเอกชนในภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิกในบริบทที่แตกต่างกัน อันจะช่วยให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมมากขึ้น

2. การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์แต่ละด้าน การวิจัยในอนาคตอาจศึกษาเชิงลึกเฉพาะด้านของอัตลักษณ์ เช่น การเสริมสร้างความซื่อสัตย์ในโรงเรียนคาทอลิก หรือ การปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์โลกในผู้เรียน เพื่อพัฒนาเครื่องมือและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่ออัตลักษณ์นั้นโดยเฉพาะ

3. การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารอัตลักษณ์ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบ LMS, แอปพลิเคชันติดตามผล หรือสื่อสร้างแรงบันดาลใจทางคุณธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการประเมินอัตลักษณ์อย่างต่อเนื่องในยุคดิจิทัล

บรรณานุกรม

ดิษพล รุ่งโรจน์วรวัฒนา. (2563). *แนวทางใหม่ในการพัฒนาครูโรงเรียนอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/4415/

ทรรศนันท์ อุดมฤทธิ์, พระครูวิรุฬห์สุตคุณ, และอินถา ศิริวรรณ. (2567). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนบางปะอิน ราชานุเคราะห์ 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารบวรสหการศึกษา และมนุษยสังคมศาสตร์, 5*(1), 244-259. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS/article/view/271534

ธวัช สิงห์สา. (2560). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนคาทอลิกตามอัตลักษณ์การศึกษาคาทอลิก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). DSpace at Silpakorn University. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/1014

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (9 ธันวาคม 2545). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 116 ตอนที่ 24ก หน้า 1-52.

สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2543). *ทิศทางงานอภิบาลพระศาสนจักรในประเทศไทย คริสตศักราช 2000*. สำนักงานเลขาธิการ.

สมาคมสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2554). *การจัดการศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย.* สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย.

สมาคมสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2554). *รายงานสถิติสถานศึกษาคาทอลิกประจำปี.* สมาคม.

Hurst, C. (2024). Toward an authentic understanding of Catholic school identity. *Educational Theory, 74*(4), 473-491.

John Paul II. (1990). *Ex corde ecclesiae: Apostolic constitution of the Supreme Pontiff John Paul II on Catholic universities.* United States Catholic Conference.

Lapsley, D., & Kelley, K. (2022). On the Catholic Identity of Students and Schools: Value Propositions for Catholic Education. *Journal of Catholic Education, 25*(1), 159-177.

Meehan, A., & O'Connell, D. (2025). The principal's role in nurturing Catholic school identity in the Republic of Ireland: Implications for leadership development and succession planning. *School Leadership & Management, 45*(3), 1-20.

แรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศน์ทั่วไป: กรณีศึกษาผู้อบรมในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร

ณัฏฐกฤษฎิ์ เอกวรรณัง[1*]

รับบทความ: 3 มีนาคม 2569 แก้ไขบทความ: 27 มีนาคม 2569 ตอบรับบทความ: 1 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจและระบุประเภทของแรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลกับผู้อบรมมัคคุเทศก์ทั่วไป (รุ่นที่ 3) ในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้ากับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 29 คน ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยวของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีจำนวน 104 แรงจูงใจ ส่วนใหญ่ต้องการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจท่องเที่ยว รองลงไปอีก 5 ลำดับ คือ การไม่ต้องการเป็นมัคคุเทศก์ผิดกฎหมาย ความต้องการมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับบุคคลในวงการท่องเที่ยว การหารายได้เสริม ชอบการท่องเที่ยว/ประสบการณ์แปลกใหม่/อยากเดินทางท่องเที่ยว และต้องการให้มีคุณสมบัติครบในการขอบัตรมัคคุเทศก์ เมื่อจำแนกแรงจูงใจของผู้ให้ข้อมูลหลักตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของอับราฮัม มาสโลว์แล้ว พบว่า แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจในระดับ 5 คือ ความต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง ในขณะที่หากพิจารณาตามทฤษฎีการกำหนดตนเองของเอ็ดวาร์ด ดีซี และริชาร์ด ไรอันแล้ว พบว่า แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจภายใน

คำสำคัญ: แรงจูงใจ อบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

[1] อาจารย์, ดร. หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

* อีเมล: utag_p@hotmail.com

Motivation in Training the General Tourist Guide Training Course: A Case Study of Trainers at Dhurakij Pundit University, Bangkok

Nuttakrit Eakwannang [1*]

Abstract

This research aims to study the motivation and identify the types of motivation in general tourist guide training. This is a qualitative research that collected data with the general tourist guide trainers (3rd generation) at Dhurakij Pundit University, Bangkok. The research instrument was a semi-structured interview form. Data was collected using the face-to-face interviews with 29 key informants. The results of the research found that the key informants' motivations for general tourist guide training according to the standards of the Department of Tourism were 104. Most of them wanted the knowledge about tourism or tourism business, followed by 5 more: not wanting to be an illegal tourist guide, the need to have relationships or connections with people in the tourism industry, earning the extra income, like to travel/have new experiences/want to travel and want to have all the qualifications to apply for a tourist guide license. When categorizing the motivations of key informants according to Abraham Maslow's Hierarchy of Needs theory, it was found that the motivations for training in tourist guide courses of most key informants were the level 5 of motivations, namely the Self-Actualization Needs. While considering the Self-Determination theory of Edward Deci and Richard Ryan, it was found that the main informants' motivations for training in tourist guides were mostly the Intrinsic motivations.

Keywords: Motivation, General Tourist Guide Training, Dhurakij Pundit University

[1] Lecturer, Dr. Tourism Management, Faculty of Tourism & Hospitality, Dhurakij Pundit University
[*] Email: utag_p@hotmail.com

บทนำ

มัคคุเทศก์เป็นอาชีพที่ต้องศึกษาข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยว กำหนดเส้นทาง ติดต่อประสานงานกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวไปตามโปรแกรมที่กำหนดไว้อย่างมีจรรยาบรรณ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีตลอดการเดินทางท่องเที่ยว ส่วนรายได้ของมัคคุเทศก์ หากทำงานสังกัดองค์กร เช่น บริษัท จะได้รับค่าตอบแทนการทำงานเป็นเงินเดือนประจำ เริ่มต้นที่ 13,000-15,000 บาท/เดือน ไม่รวมเบี้ยนำเที่ยวของบางบริษัท และสวัสดิการต่าง ๆ หรือหากเป็นมัคคุเทศก์อิสระ จะมีค่าจ้างเป็นรอบในการนำเที่ยว ซึ่งจะคิดค่าจ้างเป็นรายวันๆ ละไม่น้อยกว่า 1,000 บาท ขึ้นอยู่กับว่าไปเที่ยวที่ไหน จำนวนกี่ชั่วโมง และความยากง่ายของทริปนั้น ๆ (อีซี่ไกด์, 2568) และอาจจะได้รับค่านายหน้าจากบริษัท หรือร้านที่พานักท่องเที่ยวมาซื้อของที่ระลึก หรือเข้าชมการแสดงในสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มเติมอีกด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามัคคุเทศก์เป็นอาชีพที่มีความจำเป็นสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประเทศไทยมีมัคคุเทศก์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย จำนวนทั้งสิ้น 51,344 คน (กองทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์, 2569) ซึ่งจัดได้ว่าน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย มัคคุเทศก์เป็นอาชีพที่กฎหมายไทยกำหนดให้ต้องเป็นคนสัญชาติไทย อายุไม่น้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือปริญญาโท และผ่านการอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์ตามที่กำหนดจากกรมการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานสำคัญ 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านความรู้ เช่น รู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมไทย มาตรฐานด้านทักษะการปฏิบัติงาน เช่น การปฏิบัติระหว่างเดินทางนำเที่ยว และมาตรฐานด้านจรรยาบรรณ เช่น การซื่อสัตย์สุจริต (กุลิสรา สุวรรณ, ม.ป.ป.) รวมทั้งต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่น เช่น เป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง โรคเรื้อนในระยะติดต่อ เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ฯลฯ จึงจะได้รับการอนุญาตให้เป็น “มัคคุเทศก์” ได้ตามกฎหมาย

ในกรณีของการอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์ หน่วยงานที่กำกับดูแลการอบรม คือ กรมการท่องเที่ยว แต่ให้สถานบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตจากกรมการท่องเที่ยวเป็นผู้ดำเนินการจัดอบรม มี 3 หลักสูตรอบรม คือ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น (บัตรสีน้ำตาล) มัคคุเทศก์เฉพาะภูมิภาค (บัตรสีเหลือง/เขียว/ส้ม/ฟ้า) และมัคคุเทศก์ทั่วไป (บัตรบรอนซ์เงิน) ซึ่งในการอบรมนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแต่ละหลักสูตรไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง ในปี พ.ศ.2568 มีผู้ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 51,409 คน จำแนกเป็น มัคคุเทศก์ทั่วไปจำนวน 36,378 คน มัคคุเทศก์เฉพาะภูมิภาคจำนวน 14,819 คน (ภาคเหนือ 2,224 คน ภาคกลาง 7,207 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 128 คน และภาคใต้ 5,260 คน) และมัคคุเทศก์ท้องถิ่น จำนวน 212 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2569) เห็นได้ว่า มีคนสนใจการอบรมเพื่อเป็นมัคคุเทศก์เป็นจำนวนมาก ซึ่งก็ยังไม่ทราบว่ามีมูลเหตุจูงใจอะไรอย่างชัดแจ้งที่ทำให้เข้ามาร่วมอบรมดังกล่าวนี้ อาจเป็นแรงจูงใจภายในหรือแรงจูงใจภายนอกหรือทั้ง 2 อย่าง หรือเป็นความต้องการทางด้านความปลอดภัย ความต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง เมื่อพิจารณาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของอับราฮัม มาสโลว์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจและระบุประเภทของแรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป โดยทำการศึกษากับผู้อบรมมัคคุเทศก์ทั่วไปรุ่นที่ 3 ในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงแรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป และประเภทของแรงจูงใจตามทฤษฎี เพื่อช่วยให้เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของผู้อบรมอันนำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์ การสร้างหลักสูตรและการสื่อสารการตลาดที่ตรงจุด อันจะส่งผลให้เพิ่มยอดขาย สร้างแบรนด์ให้แข็งแกร่ง และรักษาฐานลูกค้าได้อย่างยั่งยืน โดยช่วยให้ผู้จัดอบรมสามารถเปลี่ยนจากการตลาดที่หว่านแห มาเป็นการตลาดเฉพาะบุคคลและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปของผู้อบรมในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อจำแนกประเภทของแรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปของผู้อบรมในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation)

1.1 ความหมายของแรงจูงใจ

มีหลายหน่วยงาน และนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “แรงจูงใจ” ไว้ดังนี้

พัชรินทร์ กลายสุวรรณ (2560) กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง พฤติกรรมจากภายในตัวของบุคคลซึ่งถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าให้แสดงออกถึงความต้องการผ่านการกระทำจนทำให้บุคคลสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

ศรัณย์ ประสาร (2565) ได้สรุปคำว่า แรงจูงใจ หมายถึง แรงที่ผลักดันในการปฏิบัติของคนหรือสัตว์ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันที่อยากให้ปฏิบัติ แต่หากขาดแรงจูงใจจะทำให้ความอยากปฏิบัติจะลดน้อยลง

สุพรหม ทำจะดี. (2568) กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความเต็มใจหรือความสมัครใจที่จะทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งและเปนสภาวะที่ถูกตั้งขึ้นโดยความสามารถของการกระทำที่จะตอบสนองตอความต่องการ บางอย่างของบุคคลอยางพึงพอใจ

Cambridge Dictionary (n.d.) ได้อธิบายว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความกระตือรือร้นในการทำบางสิ่งบางอย่าง

ในขณะที่ Merriam-Webster (2026) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง การกระทำหรือกระบวนการให้เหตุผลกับบางคนเพื่อให้ทำบางสิ่งบางอย่าง

ส่วน Oxford learner’s dictionaries (n.d.) ได้ให้นิยามว่า แรงจูงใจ หมายถึง เหตุผลที่ทำให้คนทำอะไรบางอย่างหรือมีประพฤติกรรมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

สรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง แรงผลักดันหรือแรงขับเคลื่อนที่ทำให้คนเกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs)

ทฤษฎีนี้ถูกคิดค้นขึ้นโดยอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) ในปี ค.ศ.1943 โดยเขาอธิบายไว้ว่ามนุษย์มีความต้องการเป็นลำดับขั้นเหมือนพีระมิด ซึ่งต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานก่อน จึงจะมองหาความต้องการที่สูงขึ้นไป โดยลำดับขั้นความต้องการตามแนวคิดของมาสโลว์มี 5 ลำดับ ดังนี้ (McLeod, 2026)

(1) ความต้องการทางด้านสรีระกายภาพ (Physiological needs) เช่น อาหาร น้ำ การนอนหลับ (พื้นฐานที่สุด)

(2) ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (Safety needs) เช่น ความมั่นคงในงาน สุขภาพที่อยู่อาศัย

(3) ความต้องการทางด้านสังคม ความรัก และความเป็นเจ้าของ (Social needs) เช่น เพื่อน ครอบครัว ความรัก

(4) ความต้องการความเคารพและยอมรับนับถือ (Esteem needs) เช่น การได้รับการยอมรับ ความสำเร็จ สถานะ

(5) ความต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง (Self-Actualization needs) เช่น การได้ทำตามความฝันสูงสุด การพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

2. ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory; SDT)

ทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นโดยเอ็ดวาร์ด ดีซิ (Edward Deci) และริชาร์ด ไรอัน (Richard Ryan) ในช่วงทศวรรษ 1980 (EDUCA, 2025) โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า บุคคลจะรู้สึกมีแรงจูงใจมากขึ้นเมื่อพวกเขาสามารถเลือกสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า แรงจูงใจ สุขภาวะ และบุคลิกภาพนั้นถูกหล่อหลอมโดยความต้องการทางจิตวิทยาพื้นฐานสากล 3 ประการ ได้แก่

(1) ความเป็นอิสระ (Autonomy) คือ ความรู้สึกว่ามีทางเลือก และสามารถตัดสินใจลงมือทำพฤติกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่ถูกบังคับ

(2) ความสามารถ (Competence) คือ ความรู้สึกถึงความเชี่ยวชาญ ประสิทธิภาพ และความสำเร็จในการทำสิ่งต่างๆ

(3) ความสัมพันธ์ (Relatedness) คือ ความรู้สึกเชื่อมโยง เป็นส่วนหนึ่ง และได้รับความรู้สึกดีๆ จากผู้อื่น

ทฤษฎีการกำหนดตนเองยังชี้ให้เห็นว่า แรงจูงใจจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (Cherry, 2025)

(1) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation) เป็นแรงจูงใจประเภทหนึ่งที่มาจากปัจจัยภายนอกซึ่งอาจรวมถึงรางวัลภายนอก การยอมรับ หรือความปรารถนาที่จะหลีกเลี่ยงผลเสียที่เกิดขึ้น บางครั้งแรงจูงใจภายนอกอาจถูกควบคุมได้มากกว่า และเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เช่น แรงกดดันและภาระผูกพัน ในบางกรณีผู้คนอาจรับเอาแรงจูงใจภายนอกมาเป็นของตนเอง การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมภายนอกเป็นของตนเองสามารถเพิ่มความมุ่งมั่นและความรู้สึกถึงทางเลือกส่วนบุคคลได้

(2) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) เป็นรูปแบบของแรงจูงใจที่กำหนดด้วยตนเองมากที่สุด มันเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพราะว่ามันสนุก น่าสนใจ หรือมีความหมาย แรงจูงใจประเภทนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดี ความมุ่งมั่น และความคิดสร้างสรรค์ที่มากขึ้น

1.3 สิ่งจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพมัคคุเทศก์

กระทรวงแรงงาน (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยภายนอก หมายถึง ข้อมูลด้านอาชีพ ได้แก่ แนวโน้มตลาดแรงงาน ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมของงาน คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ การเข้าประกอบอาชีพ รายได้ ความก้าวหน้า การกระจายของผู้ประกอบอาชีพ และข้อดี/ข้อเสียของอาชีพ

2. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความสนใจ ความถนัด เป็นต้น และปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของค่านิยม เช่น จุดมุ่งหมายทางอาชีพ การใช้เวลาว่าง เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ (Tour guide/Tourist guide)

2.1 ความหมายของมัคคุเทศก์

World Federation of Tourist Guide Associations: WFTGA (n.d.) ให้ความหมายของมัคคุเทศก์ว่า หมายถึง บุคคลที่นำทางนักท่องเที่ยวด้วยภาษาที่นักท่องเที่ยวเลือก และตีความมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของพื้นที่นั้นๆ

Cambridge Dictionary (n.d.) กล่าวว่า มัคคุเทศก์ หมายถึง บุคคลที่ทำงานนำเสนอสถานที่ให้ผู้มาเยือนหรือเดินทางไปกับผู้มาเยือนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 (2551) ระบุว่า มัคคุเทศก์ หมายถึง ผู้ให้บริการเปนปกติธุระในการนำนักทองเที่ยวไปยังสถานที่ตาง ๆ โดยให้บริการเกี่ยวกับคำแนะนำและความรู้ด้านตางๆ แกนักทองเที่ยว

ในขณะที่ราชบัณฑิตยสภา (2554) นิยามศัพท์คำว่า มัคคุเทศก์ ว่าหมายถึง ผู้นำทาง ผู้ชี้ทาง ผู้บอกทาง หรือผู้นำเที่ยว

กล่าวโดยสรุปได้ว่า มัคคุเทศก์ หมายถึง บุคคลที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ โดยให้ความรู้ทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของพื้นที่นั้นๆ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

2.2 คุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์ที่ดีควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ (ทวีศักดิ์ เจริญประวัติ, 2560)มีใจรักการเดินทาง

(1) ช่างสังเกต มีไหวพริบ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

(2) ซื่อตรง ยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ

(3) มีความเสียสละ รักงานบริการ

(4) รับแรงกดดันได้ดี

(5) มีทัศนคติแง่บวก บุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มั่นใจในตนเอง

(6) ตรงต่อเวลา

(7) ขวนขวายหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ

(8) มีทักษะการสื่อสาร/การพูด การประสานงาน การจัดการ ความเป็นผู้นำ และการแก้ปัญหา

(9) มีความรู้ดีในเรื่องที่บรรยายให้นักท่องเที่ยวฟัง

3. หลักสูตรการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป พ.ศ.2562 ของกรมการท่องเที่ยว

กรมการท่องเที่ยวได้สร้างหลักสูตรการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปเพื่อใช้ในการอบรมมัคคุเทศก์ในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดอย่างย่อ ดังนี้ (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

(1) เพื่อใช้เป็นหลักสูตรกลางในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป สำหรับสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่ประสงค์ขอความเห็นชอบเปิดหลักสูตรการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์

(2) เพื่อใช้เป็นหลักสูตรกลางในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป สำหรับผู้ประสงค์จะได้รับวุฒิบัตรว่าผ่านการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป เพื่อใช้ประกอบการยื่นขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ทั่วไป

(3) เพื่อใช้เป็นหลักสูตรกลาง ในการเทียบเคียงสำหรับสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน สำหรับนักศึกษาผู้ประสงค์จะประกอบอาชีพเป็นมัคคุเทศก์

2. กำหนดระยะเวลาของหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 211 ชั่วโมง

3. ภาษาที่ใช้ในการฝึกอบรม ภาษาไทย และ/หรือ ภาษาต่างประเทศ

4. คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

(1) สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อนุปริญญา หรือเทียบเท่าขึ้นไป

(2) มีสัญชาติไทย

(3) ไม่เป็นโรคพิษสุราเรื้อรังหรือยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคติดต่อที่คณะกรรมการกำหนด

(4) ต้องฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศที่เปิดฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี

(5) มีบุคลิกภาพดีและเป็นผู้มีใจรักในงานบริการ

5. การประเมินผลการฝึกอบรม/การรับรองผลการฝึกอบรม

5.1 การประเมินผลการฝึกอบรม

หลักสูตรนี้ใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลการฝึกอบรมเพื่อตัดสินผลการฝึกอบรม ดังนี้

เกณฑ์ตัดสินว่า “ผ่าน” ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องผ่านเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ต้องมีเวลาในการเข้ารับการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ของระยะเวลาการฝึกอบรมตลอดหลักสูตรทั้งหมด

(2) ต้องสอบผ่านภาคทฤษฎีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70

(3) ต้องสอบผ่านภาคปฏิบัติไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

(4) ต้องผ่านการศึกษานอกสถานที่ ในโมดูล 5 ครบทั้ง 5 เส้นทาง

(5) ต้องผ่านการฝึกปฏิบัติงานกับผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

เกณฑ์ตัดสินว่า “ไม่ผ่าน” คือ ต่ำกว่าเกณฑ์ “ผ่าน” ที่กำหนดข้างต้น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป

5.2 การรับรองการผ่านการฝึกปฏิบัติงานกับผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องเข้าฝึกปฏิบัติงานกับผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ซึ่งผ่านการรับรองจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวที่มีข้อตกลงความร่วมมือกับกรมการท่องเที่ยว ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 60 ชั่วโมง โดยแบบหนังสือรับรองการฝึกปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด

5.3 การรับรองผลการฝึกอบรม

ผู้สำเร็จหลักสูตรการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป ต้องผ่านการประเมินผลการฝึกอบรม ในเกณฑ์“ผ่าน” จึงจะได้รับวุฒิบัตรว่าผ่านการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป จากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดการฝึกอบรม ร่วมกับกรมการท่องเที่ยว เพื่อนำไปประกอบการขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ทั่วไป สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบให้จัดการฝึกอบรมจะต้องส่งรายชื่อผู้สำเร็จการฝึกอบรม พร้อมเอกสารหลักฐาน ให้กรมการท่องเที่ยวตรวจสอบทุกครั้งและให้สถาบันการศึกษาออกวุฒิบัตรให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อการกำกับควบคุมมาตรฐานการฝึกอบรม ป้องกันการปลอมแปลงวุฒิบัตร โดยแบบวุฒิบัตร ให้เป็นไปตามแบบที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กล้วยไม้ สุมังค์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2017) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เรื่องเล่าจากมัคคุเทศก์ไทยในสายอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอาชีพของมัคคุเทศก์ในเมืองไทยที่ประสบความสาเร็จในอาชีพและการทำงานสู่อาชีพ กระบวนการในการทำงานปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ทัศนคติที่มีต่อการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้คือ มัคคุเทศก์ที่มีใบอนุญาตถูกต้องและได้รับรางวัลมาตรฐานมัคคุเทศก์ไทยจากกรมการท่องเที่ยวและรางวัลมัคคุเทศก์ดีเด่น จำนวน 3 ท่าน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้

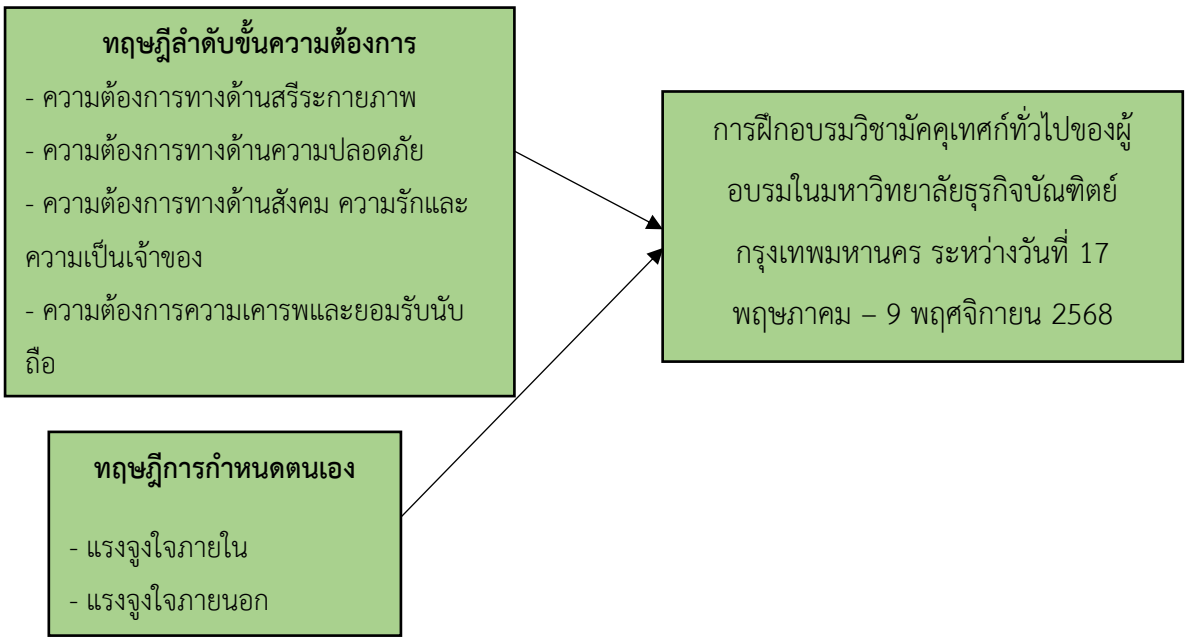
วิธีการศึกษาประวัติและเรื่องเล่า โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า มัคคุเทศก์ส่วนมากที่ทำงานในอาชีพมัคคุเทศก์ไม่ได้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยโดยตรงในสาขาการท่องเที่ยว แต่มาจากมีความสนใจในงานด้านการนำเที่ยวการบริการ จึงได้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรเพื่อขอใบอนุญาตมัคคุเทศก์และมีการฝึกฝนตนเองจากการเริ่มการฝึกงาน การทำงานเป็นผู้ช่วยมัคคุเทศก์มาก่อนและต่างก็มีใจรักในงานการบริการ มีความอดทนมองเห็นอนาคตในงานที่ตนเองรักและมีความคาดหวังที่จะประสบความสาเร็จในอาชีพนี้ได้ แม้ว่าการทำงานอาชีพนี้จะต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ผู้ให้ข้อมูลก็ยังคงยึดหลักของการให้บริการที่มาจากใจและการทำงานแบบไม่หวังผลตอบแทน การทำงานประสบความสาเร็จในแต่ละครั้งคือความสุขของผู้มาใช้บริการและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

ธนัตถ์กรณ์ เธียรกิตติ์ธนา (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรมที่จัดโดยงานบริการวิชาการ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรมที่จัดโดยงานบริการวิชาการ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรมที่จัดโดยงานบริการวิชาการ ประชากรในการวิจัย คือ ผู้ที่เข้าร่วมอบรมในหลักสูตรที่งานบริการวิชาการ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดลจัดในช่วงเดือนตุลาคม 2558 ถึงเดือนมกราคม 2559 จำนวน 105 คน แต่มีผู้ให้ข้อมูลจำนวนร้อยละ 52.38 ของประชากรในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-way ANOVA ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านลักษณะของสถาบัน เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรมที่จัดโดยงานบริการวิชาการมากที่สุด รองลงไป คือ ปัจจัยด้านวิชาการและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องและสื่อประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ

ในขณะที่ พรรณิการ์ สุวรรณไตรย์ และนุชจรีย์ หงษ์เหลี่ยม (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรมโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรการศึกษา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจและปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรมโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายสนับสนุนทางการศึกษา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จำนวน 166 คน ซึ่งมาจากการคำนวณด้วยโปรแกรม G*Power วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นบันได ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรการศึกษามีแรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การถ่ายทอดของวิทยากรชัดเจน และเข้าใจง่าย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมอบรมทั้ง 4 ปัจจัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเข้าร่วมอบรมอย่างมีนัยสสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมอบรมมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านวิชาการและสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.47 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.179 และ 0.163 ตามลำดับ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs) ของอับราฮัม มาสโลว์ และทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของเอ็ดวาร์ด ดีซี และริชาร์ด ไรอัน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัย คือ ผู้อบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว รุ่นที่ 3 ที่อบรมในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม - 9 พฤศจิกายน 2568 จำนวน 34 คน ในการเลือกตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างตามความสมัครใจของผู้อบรม โดยผู้ให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจในการวิจัยนี้มีจำนวน 29 คน ซึ่งให้ถือว่าเป็น “ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)”

ขอบเขตการวิจัย การวิจัยนี้ต้องการศึกษาแรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปของผู้อบรมรุ่นที่ 3 ในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร ที่อบรมระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม - 9 พฤศจิกายน 2568 โดยแรงจูงใจที่ค้นพบจากการศึกษาจะถูกนำมาอิงกับ 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs) ของ อับราฮัม มาสโลว์ และทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของเอ็ด-วาร์ด ดีซี และริชาร์ด ไรอัน

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือในงานวิจัยนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลที่ได้เท่ากับ 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า ((Face-to-Face interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) จำนวน 29 คน และใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 15 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะหเนื้อหา (Content analysis) และใช้สถิติเชิงพรรณา คือ ความถี่และร้อยละ ช่วยในการวิเคราะห์เพื่อนำมาจำแนกและจัดกลุมคำตอบที่มีลักษณะใกลเคียงกันไวดวยกัน จากนั้นนำคำตอบที่ไดมาทำการสังเคราะห์เทียบกับ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs) ของอับราฮัม มาสโลว์ และทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของเอ็ดวาร์ด ดีซี และริชาร์ด ไรอัน ว่าผู้ให้ข้อมูลหลักมีแรงจูงใจที่จัดอยู่ในแรงจูงใจประเภทใด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้อบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว รุ่นที่ 3 ที่อบรมในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม - 9 พฤศจิกายน 2568 มีจำนวน 34 คน แต่มีผู้ให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 85.3 ของจำนวนผู้อบรมทั้งหมด ซึ่งทั้ง 29 คนนี้ถือได้ว่าเป็น “ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)” โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประเด็นข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย (ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด)
เพศ			
- ชาย	13	44.8	
- หญิง	16	55.2	
อายุ (ปี)			39.8 (24/72)
สถานภาพการสมรส			
- โสด	20	69.0	
- สมรส	7	24.1	
- หม้ายหรือหย่า	2	6.9	
ระดับการศึกษาสูงสุด			

ประเด็นข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย (ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด)
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	3.5	
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือเทียบเท่า	0	0.0	
- ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15	51.7	
- สูงกว่าปริญญาตรี	13	44.8	
รายได้เฉลี่ย/เดือน			
- ไม่เกิน 15,000 บ.	3	10.3	
- 15,001 – 20,000 บ.	5	17.3	
- 20,001 – 30,000 บ.	4	13.8	
- 30,001 – 40,000 บ.	6	20.7	
- 40,001 – 50,000 บ.	3	10.3	
- ตั้งแต่ 50,001 บ. ขึ้นไป	8	27.6	
ตำแหน่งหรือหน้าที่ในการทำงานปัจจุบัน			
- ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่/พนักงานระดับสูงของรัฐ	1	3.4	
- ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่/พนักงานของรัฐ	1	3.4	
- เจ้าหน้าที่/พนักงานระดับสูงในบริษัทเอกชน	3	10.4	
- เจ้าหน้าที่/พนักงานในบริษัทเอกชน	8	27.6	
- ธุรกิจส่วนตัว	3	10.4	
- ธุรกิจส่วนตัวและฟรีแลนซ์	1	3.4	
- ฟรีแลนซ์หรือรับจ้างทั่วไป	4	13.9	
- มัคคุเทศก์แบบฟรีแลนซ์	1	3.4	
- นักวิชาการอิสระ	1	3.4	
- พนักงานในมหาวิทยาลัยของเอกชน	1	3.4	
- ผู้เกษียณอายุ	2	6.9	
- ว่างงาน	3	10.4	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้อบรมฯ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายจำนวนเล็กน้อย อายุเฉลี่ยประมาณ 40 ปี อายุต่ำสุดอยู่ที่ 24 ปี และสูงสุดอยู่ที่ 72 ปี ส่วนใหญ่เป็นคนโสด และจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่ตั้งแต่ 50,001 บ. ขึ้นไป และตำแหน่งหรือหน้าที่ในการทำงานปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่/พนักงานในบริษัทเอกชน รองลงไป คือ ฟรีแลนซ์หรือรับจ้างทั่วไป

2. แรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้อบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว รุ่นที่ 3 จำนวน 29 คน สามารถสรุปผลในเรื่องแรงจูงในในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

แรงจูงใจในการอบรมฯ	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
1. ต้องการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจท่องเที่ยว	14	13.5
2. ไม่ต้องการเป็นมัคคุเทศก์ผิดกฎหมาย	9	8.6
3. มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับบุคคลในวงการท่องเที่ยว	7	6.7
4. เพื่อหารายได้เสริม	7	6.7
5. ชอบการท่องเที่ยว ประสบการณ์แปลกใหม่ และต้องการเดินทางท่องเที่ยว	7	6.7
6. ต้องการให้มีคุณสมบัติครบในการขอบัตรมัคคุเทศก์	6	5.8
7. ต้องการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือทำงานในสายท่องเที่ยว	5	4.8
8. ต้องการความรู้ในการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี	5	4.8
9. เพื่อพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศหรือทักษะอื่นๆ	4	3.9
10. ต้องการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยให้ชาวต่างชาติ	3	2.9
11. ใช้เวลาว่างในวันเสาร์-อาทิตย์ให้เป็นประโยชน์	3	2.9
12. เพิ่มโอกาสในการได้งานที่ง่ายขึ้นหรือได้งานใหม่ๆ	3	2.9
13. ประเมินว่าตนเองเหมาะจะเป็นมัคคุเทศก์หรือไม่ หรือ upskill ตนเอง	3	2.9
14. ชอบหรือต้องการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยในเชิงการท่องเที่ยว	3	2.9
15. ต้องการเรียนรู้วิธีการทำทัวร์หรือการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์	3	2.9
16. ต้องการเจอแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ	3	2.9
17. มีพื้นฐานภาษาต่างประเทศหลายภาษาจึงอบรมไว้เผื่อใช้ประโยชน์ในธุรกิจท่องเที่ยว	2	1.9
18. การเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหารายการนำเที่ยวที่ไม่ได้มาตรฐานหรือพัฒนาการท่องเที่ยว	2	1.9
19. ต้องการเรียนรู้การบรรยายเป็นภาษาต่างประเทศ	1	0.96
20. จะได้เดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ	1	0.96
21. เพื่อเพิ่มค่าตัวของมัคคุเทศก์ภาษาสเปน	1	0.96
22. การขาดแคลนมัคคุเทศก์ภาษาสเปน	1	0.96
23. เบื่องานในออฟฟิศ	1	0.96

แรงจูงใจในการอบรมฯ	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
24. ว่างงานจึงหาอะไรทำแก้เหงา	1	0.96
25. ได้สุขภาพที่ดีจากการทำงานท่องเที่ยว	1	0.96
26. เพื่อให้ท่องเที่ยวได้สนุกมากขึ้น	1	0.96
27. หาแนวคิดใหม่ๆ ในการประกอบธุรกิจในอนาคต	1	0.96
28. ได้คำแนะนำจากคนทำงานมัคคุเทศก์จึงมาอบรม	1	0.96
29. ได้ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	1	0.96
30. ต้องการบอกเล่าเรื่องราวการท่องเที่ยวที่ไปพบเจอมาให้คนอื่นรับทราบ	1	0.96
31. ชอบงานมัคคุเทศก์	1	0.96
32. ชอบพบปะพูดคุยกับผู้คน	1	0.96
33. ต้องการแนะนำให้คนไทยรู้จักประเทศไทยและประเทศที่จะไปเที่ยวดีขึ้น	1	0.96
รวมคำตอบ	104	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยวของผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้อบรมฯ ในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 104 แรงจูงใจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 13.5) ต้องการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจท่องเที่ยว เช่น ผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่านกล่าวไว้ว่า “มีความประสงค์จะได้รับความรู้และข้อมูลจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ต้องการหาความรู้ใหม่ๆ ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว” เป็นต้น รองลงไปอีก 5 ลำดับ คือ การไม่ต้องการเป็นมัคคุเทศก์ผิดกฎหมาย (ร้อยละ 8.6) ความต้องการมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับบุคคลในวงการท่องเที่ยว การหารายได้เสริม ชอบการท่องเที่ยว/ประสบการณ์แปลกใหม่/ต้องการเดินทางท่องเที่ยว (ร้อยละ 6.7 เท่ากันทั้ง 3 แรงจูงใจ) และต้องการให้มีคุณสมบัติครบในการขอบัตรมัคคุเทศก์ (ร้อยละ 5.8)

3. การจำแนกประเภทของแรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากตารางที่ 2 เมื่อนำคำตอบเรื่องแรงจูงในในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก มาทำการเทียบกับ 2 ทฤษฎีเพื่อจำแนกประเภทของแรงจูงใจในการฝึกอบรม ทำให้ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำแนกตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs) และทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory)

แรงจูงใจในการอบรมฯ	ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ					ทฤษฎีการกำหนดตนเอง	
	กภ	ปภ	สค	คถ	ศส	ใน	นอก
1. ต้องการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจท่องเที่ยว					✓	✓	
2. ไม่ต้องการเป็นมัคคุเทศก์ผิดกฎหมาย		✓					✓
3. มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับบุคคลในวงการท่องเที่ยว			✓				✓

แรงจูงใจในการอบรมฯ	ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ					ทฤษฎีการกำหนดตนเอง	
	กภ	ปภ	สค	คถ	ศส	ใน	นอก
4. เพื่อหารายได้เสริม		✓					✓
5. ชอบการท่องเที่ยว ประสบการณ์แปลกใหม่ และต้องการเดินทางท่องเที่ยว					✓	✓	
6. ต้องการให้มีคุณสมบัติครบในการขอบัตรมัคคุเทศก์		✓					✓
7. ต้องการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือทำงานในสายท่องเที่ยว					✓	✓	
8. ต้องการความรู้ในการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี					✓	✓	
9. เพื่อพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศหรือทักษะอื่นๆ					✓	✓	
10. ต้องการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยให้ชาวต่างชาติ				✓		✓	
11. ใช้เวลาว่างในวันเสาร์-อาทิตย์ให้เป็นประโยชน์					✓	✓	
12. เพิ่มโอกาสในการได้งานที่ง่ายขึ้นหรือได้งานใหม่ๆ					✓		✓
13. ประเมินว่าตนเองเหมาะจะเป็นมัคคุเทศก์หรือไม่ หรือ upskill ตนเอง				✓		✓	
14. ชอบหรือต้องการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยในเชิงการท่องเที่ยว					✓	✓	
15. ต้องการเรียนรู้วิธีการทำทัวร์หรือการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์					✓	✓	
16. ต้องการเจอแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ					✓	✓	
17. มีพื้นฐานภาษาต่างประเทศหลายภาษาจึงอบรมไว้เผื่อใช้ประโยชน์ในธุรกิจท่องเที่ยว					✓	✓	
18. การเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหารายการนำเที่ยวที่ไม่ได้มาตรฐานหรือพัฒนาการท่องเที่ยว					✓	✓	
19. ต้องการเรียนรู้การบรรยายเป็นภาษาต่างประเทศ					✓	✓	
20. จะได้เดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ					✓	✓	
21. เพื่อเพิ่มค่าตัวของมัคคุเทศก์ภาษาสเปน				✓			✓
22. การขาดแคลนมัคคุเทศก์ภาษาสเปน				✓			✓
23. เบื่องานในออฟฟิศ				✓		✓	
24. ว่างงานจึงหาอะไรทำแก้เหงา			✓			✓	

แรงจูงใจในการอบรมฯ	ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ					ทฤษฎีการกำหนดตนเอง	
	กภ	ปภ	สค	คถ	ศส	ใน	นอก
25. ได้สุขภาพที่ดีจากการทำงานท่องเที่ยว		✓				✓	
26. เพื่อให้ท่องเที่ยวได้สนุกมากขึ้น			✓			✓	
27. หาแนวคิดใหม่ๆ ในการประกอบธุรกิจในอนาคต					✓	✓	
28. ได้คำแนะนำจากคนทำงานมัคคุเทศก์จึงมาอบรม				✓			✓
29. ได้ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว					✓	✓	
30. ต้องการบอกเล่าเรื่องราวการท่องเที่ยวที่ไปพบเจอมาให้คนอื่นรับทราบ				✓			✓
31. ชอบงานมัคคุเทศก์				✓		✓	
32. ชอบพบปะพูดคุยกับผู้คน			✓			✓	
33. ต้องการแนะนำให้คนไทยรู้จักประเทศไทยและประเทศที่จะไปเที่ยวดีขึ้น					✓	✓	
รวม	0	4	4	8	17	24	9
ร้อยละ	0.0	12.1	12.1	24.3	51.5	72.7	27.3

หมายเหตุ กภ หมายถึง ความต้องการทางด้านสรีระกายภาพ
ปภ หมายถึง ความต้องการทางด้านความปลอดภัย
สค หมายถึง ความต้องการทางด้านสังคม ความรัก และความเป็นเจ้าของ
คถ หมายถึง ความต้องการความเคารพและยอมรับนับถือ
ศส หมายถึง ความต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง
ใน หมายถึง แรงจูงใจภายใน
นอก หมายถึง แรงจูงใจภายนอก

จากตารางที่ 3 เมื่อจำแนกแรงจูงใจของผู้ให้ข้อมูลหลักตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs) ของอับราฮัม มาสโลว์แล้ว พบว่า แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ร้อยละ 51.5 เป็นแรงจูงใจในระดับ 5 คือ ความต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง ในขณะที่หากพิจารณาตามทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของเอ็ดวาร์ด ดีซี และริชาร์ด ไรอัน แล้ว พบว่า แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ร้อยละ 72.7 เป็นแรงจูงใจภายใน

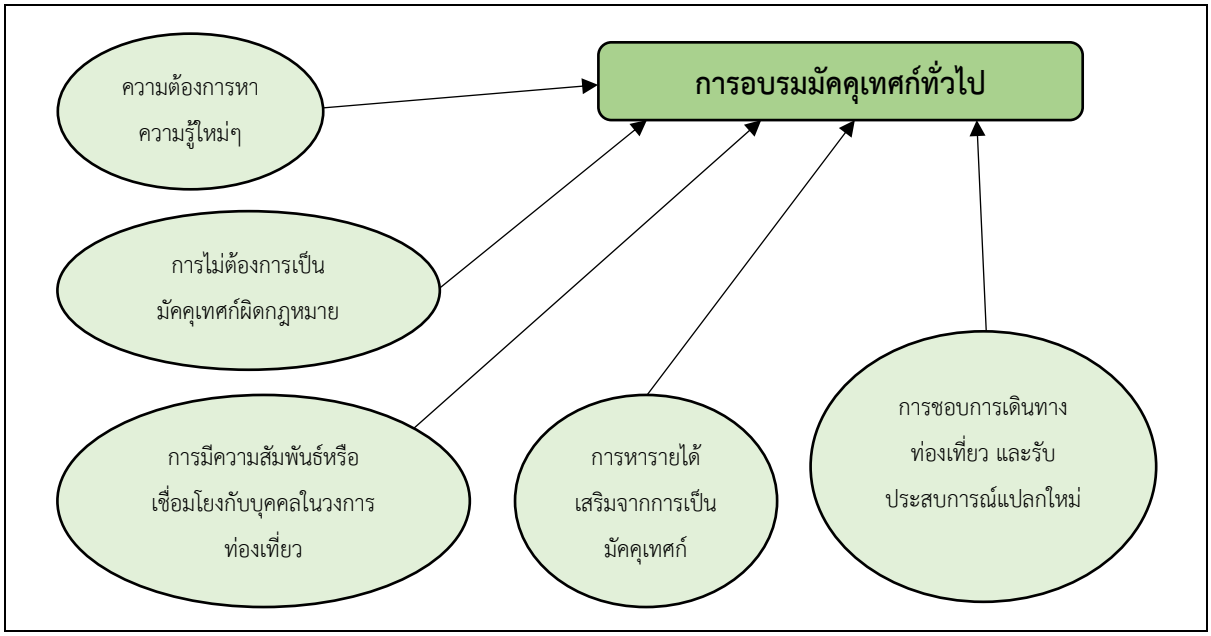
อภิปรายผล

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เข้ามาฝึกอบรมมัคคุเทศก์มีอายุเฉลี่ย 40 ปีจัดได้ว่าอยู่ในวัยกลางคน (Middle age) ซึ่งเป็นวัยที่กำลังทำงานอยู่ หรือมีงานประจำทำ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลพบว่า มีคนไม่ได้ทำงานประจำอยู่

11 คนหรือร้อยละ 37.9 หรือประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ในข้อมูลหลัก ชี้ให้เห็นว่า ผู้อบรมมัคคุเทศก์ก็ใช่ว่าจะมีงานประจำทำที่มั่นคงเสมอไป ดังนั้น แรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักจึงไม่ใช่เรื่องการหารายได้เสริมเป็นสำคัญ แรงจูงใจสำคัญในการอบรมมัคคุเทศก์กลับเป็นเรื่องการหาความรู้ในสิ่งที่ยังไม่รู้คือ เรื่องการท่องเที่ยว หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องการท่องเที่ยวในช่วงเวลาสั้นๆ แทนการเรียนในระยะยาว 1-2 ปี และให้ได้ประโยชน์อื่นด้วย คือ การได้บัตรมัคคุเทศก์เพื่อที่จะทำงานเป็นมัคคุเทศก์ได้อย่างถูกกฎหมาย และการสร้างเครือข่ายทางสังคมในแวดวงการท่องเที่ยวพร้อมกันไปด้วย ซึ่งแรงจูงใจในลักษณะดังกล่าวนี้จัดอยู่ลักษณะของแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกตามทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของเอ็ดวาร์ด ดีซิ และริชาร์ด ไรอัน และยังเป็นแรงจูงใจที่ต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง ต้องการความปลอดภัยในการทำงานมัคคุเทศก์ (ไม่ถูกตำรวจจับ) และต้องการการรวมกลุ่มทางสังคมมัคคุเทศก์ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs) ของอับราฮัม มาสโลว์ นอกจากนั้นผลการวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกล้วยไม้ สุมังค์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2017) ที่กล่าวไว้ว่า มัคคุเทศก์ส่วนมากที่ทำงานในอาชีพมัคคุเทศก์มีความสนใจในงานด้านการนำเที่ยวการบริการ จึงได้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรเพื่อขอใบอนุญาตมัคคุเทศก์ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของธนัตถ์กรณ์ เธียรกิตติ์ธนา (2559) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านลักษณะของสถาบัน เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรม และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณิการ์ สุวรรณไตรย์ และนุชจรีย์ หงษ์เหลี่ยม (2562) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการเข้าอบรมเกิดจากการถ่ายทอดของวิทยากรชัดเจน และเข้าใจง่าย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ เหตุที่ไม่สอดคล้องเป็นเพราะงานวิจัย 2 เรื่องดังกล่าวไม่ได้ยึดแรงจูงใจตามทฤษฎีของอับราฮัม มาสโลว์ และเอ็ดวาร์ด ดีซิ และริชาร์ด ไรอัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป: กรณีศึกษาผู้อบรมในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร คือ แรงจูงใจส่วนใหญ่ในการอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไปเกิดจากความต้องการหาความรู้ใหม่ๆ ในระยะเวลาสั้นๆ การไม่ต้องการเป็นมัคคุเทศก์ผิดกฎหมาย การมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับบุคคลในวงการท่องเที่ยว การหารายได้เสริมจากการเป็นมัคคุเทศก์ การชอบการท่องเที่ยวประสบการณ์แปลกใหม่ และต้องการเดินทางท่องเที่ยว ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไปตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยวของผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้อบรมฯ มีจำนวน 104 แรงจูงใจ สามารถสรุปได้ดังนี้ ส่วนใหญ่ต้องการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจท่องเที่ยว รองลงไปอีก 5 ลำดับ คือ การไม่ต้องการเป็นมัคคุเทศก์ผิดกฎหมาย ความต้องการมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับบุคคลในวงการท่องเที่ยว การหารายได้เสริม ชอบการท่องเที่ยว/ประสบการณ์แปลกใหม่/ต้องการเดินทางท่องเที่ยว และต้องการให้มีคุณสมบัติครบในการขอบัตรมัคคุเทศก์ เมื่อจำแนกแรงจูงใจของผู้ให้ข้อมูลหลักตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs) ของอับราฮัม มาสโลว์แล้ว พบว่า แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจในระดับ 5 คือ ความต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง ในขณะที่หากพิจารณาตามทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของเอ็ดวาร์ด ดีซี และริชาร์ด ไรอันแล้ว พบว่า แรงจูงใจในการอบรมวิชามัคคุเทศก์ของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจภายใน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้รับผิดชอบโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไปควรผลิตมัคคุเทศก์ที่มีความรู้หลากหลายด้านมากยิ่งขึ้น เช่น ความรู้ทางธรรมชาติวิทยา เป็นต้น เพื่อให้มีความรู้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทในประเทศไทย

2. ผู้รับผิดชอบโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไปควรพัฒนาเนื้อหาการอบรมให้มีความน่าสนใจมากขึ้นเพราะเนื้อหาเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้คนต้องการมาอบรม

3. ผู้รับผิดชอบโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไปควรมีการจัดสังสรรค์ผู้ร่วมอบรมทุกรุ่นร่วมกันเป็นประจำเพื่อให้ผู้ร่วมอบรมแต่ละรุ่นได้ทำความรู้จักกัน เพราะแรงจูงใจสำคัญประการหนึ่งในการเข้าร่วมอบรม คือ ความต้องการมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับบุคคลในวงการท่องเที่ยวด้วยกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเชิงปริมาณในประเด็นเรื่องแรงจูงใจในการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนที่มากขึ้น และอาจวิเคราะห์ในประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องได้หลากหลายขึ้น เช่น ปัจจัยในการเลือกสถานที่อบรม เป็นต้น

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *หลักสูตรการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ทั่วไป พ.ศ. 2562.* กรม. https://www.dot.go.th/storage/หลักสูตรทั่วไป/หลักสูตรทั่วไป

กรมการท่องเที่ยว. (2569). *ข้อมูลทรัพยากร: จำนวนมัคคุเทศก์.* https://data.go.th/dataset/dataset_22_014

กระทรวงแรงงาน. (ม.ป.ป.). *แนวทางในการตัดสินใจด้านอาชีพ.* https://lb.mol.go.th/คนหางาน-คนว่างงาน/แนะแนวอาชีพ/การตัดสินใจเลือกอาชีพ

กล้วยไม้ สุมังค์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2017). เรื่องเล่าจากมัคคุเทศก์ไทยในสายอาชีพ. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11*(ฉบับพิเศษ), 158-170

กุลิสรา สุวรรณ. (ม.ป.ป.). *มาตรฐานมัคคุเทศก์.* https://online.pubhtml5.com/siie/ztae/#p=1

กองทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์. (2569). *สถิติการจดทะเบียนมัคคุเทศก์.* https://www.dot.go.th/chart-stat/detail/249

ทวีศักดิ์ เจริญประวัติ. (2560). *การเป็นมัคคุเทศก์.* https://cddata.cdd.go.th/cddkm/prov/km1_viewlist.php?action=view&div=79&kid=42511

ธนัตถ์กรณ์ เธียรกิตติ์ธนา. (2559). แรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรมที่จัดโดยงานบริการวิชาการ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal,* 3(2), 164-175. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/mur2r/article/view/242980

พรรณิการ์ สุวรรณไตรย์ และนุชจรีย์ หงษ์เหลี่ยม. แรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรม โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนา ศักยภาพบุคลากรการศึกษา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. *เวชบันทึกศิริราช, 12(3), 153–160. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/simedbull/article/view/228405*

พัชรินทร์ กลายสุวรรณ. (2560). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ไฮเวย์ จำกัด* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). Burapha University Research Information. https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/6318?mode=full

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551. (6 กุมภาพันธ์ 2551). *ราชกิจจานุเบกษา.* เลม 125 ตอนที่ 29ก หน้า 1-27. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2551/A/029/1.PDF

ราชบัณฑิตยสภา. (2554). คำว่า มัคคุเทศก์ ใน *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2569, จาก* https://dictionary.orst.go.th/

ศรัณย์ ประสาร. (2565). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 22(2), 39-47. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BUAJEAD/article/view/247312

สุพรหม ทำจะดี. (2568). *บทสรุปเรื่อง Basic Motivation Concepts*. https://person.rtaf.mi.th/web/content/3280?unique=87812cffdd568ac7ea8e8a5109d7e198baaa5c57

อีซีไกด์. (2568, พฤษภาคม 27). *#เปิดขั้นตอนการกว่าจะเป็นไกด์พร้อมรายได้ต่อเดือน.* [รูปภาพ]. Facebook. https://www.facebook.com/ easyguide.th/photos/เปิดขั้นตอนการกว่าจะเป็นไกด์พร้อมรายได้ต่อเดือน-เปิดใจปัญหาไกด์เถื่อนส่งผลกระทบต/1221370067787907 58/?_rdr

Cambridge Dictionary. (n.d.). Motivation. In *Cambridge dictionary*. Retrieved January 18, 2026, from https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/motivation

Cambridge Dictionary. (n.d.). Tour guide. In *Cambridge dictionary*. Retrieved January 18, 2026, from https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ tour-guide

Cherry, K. (2025). How *Self-Determination Theory Explains Motivation*. https://www.verywellmind.com/what-is-self-determination-theory-2795387

EDUCA. (2025, December 23). *Self-determination Theory; SDT.* [Facebook post]. Facebook. https://www.facebook.com/educathai/posts/-self-determination-theory-sdt--deci-ryan-/1288587309957737/

Mcleod, S. (2026, February 6). *Maslow's Hierarchy of Needs*. Simply Psychology. https://www.simplypsychology.org/ maslow.html

Merriam-Webster. (n.d.). Motivation. In *Merriam-Webster.* Retrieved January 18, 2026, from https://www.merriam-webster.com/dictionary/ motivation

Oxford learner's dictionaries. (2026). Motivation. In *Oxford learner's dictionaries*. Retrieved January 18, 2026, from https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/motivation

World Federation of Tourist Guide Associations: WFTGA. (n.d.). *Definition: Tourist Guide vs Tour Guide.* https://wftga.org/about/tourist-guide-vs-tour-guide/

สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

สิรวิชญ์ พิมพาภรณ์[1*] ปนิดา เนื่องพะนอม[2] ธันยนันท์ ทองบุญตา[3]

รับบทความ: 13 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 6 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ: 11 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา และ 2) เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำนวน 274 คน ซึ่งสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีแอลเอสดี ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และ 2) การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีตำแหน่ง และสังกัดในขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สภาพการดำเนินงาน ปัญหาการดำเนินงาน สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

[1-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

* อีเมล: icejubjubmody@hotmail.com

The state and problems of the student assistance system operation in educational institutions under the Singburi Primary Educational Service Area Office

Sirawit Pimpaporn [1*]
Panida Nueangpanom [2]
Thunyanun Thongboonta [3]

Abstract

The purpose of this article 1) Study the state and problems of the student assistance system operation in educational institutions; and 2) compare the state and problems of the student assistance system operation in educational, classified by position, work experience, and size of the educational institution. It is a quantitative research. The sample consisted of 274 educational institution administrators and teachers under the Singburi Primary Educational Service Area Office which is stratified random sampling. The data collection tool was a questionnaire with a consistency index between 0.80-1.00 and a reliability value of 0.95. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and LSD pairwise difference test.

The results of the study revealed that 1) the overall condition of the student assistance system operation in educational institutions was at a high level, while the overall problem of the student assistance system operation in educational institutions was at a low level. 2) A comparison of the conditions and problems in the operation of the student assistance system in educational institutions found that administrators and teachers with different work experiences had significantly different conditions in the operation of the student assistance system in educational institutions at the .05 level. However, administrators and teachers with different positions and affiliations in educational institutions did not have significantly different conditions in the operation of the student assistance system in educational institutions at the .05 level. Furthermore, administrators and teachers with different positions and work experiences had significantly different problems in the operation of the student assistance system in educational institutions at the .05 level. Furthermore, administrators and teachers with different sizes of educational institutions did not have significantly different problems in the operation of the student assistance system in educational institutions at the .05 level.

Keywords: Student Assistance System, State Operation, Problems Operation, Educational Institutions, Singburi Primary Educational Service Area Office

[1-3] Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University
[*] Email: icejubjubmody@hotmail.com

บทนำ

สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยี วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ทำให้ผู้เรียนต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์และเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณธรรม การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 และมาตรา 22 กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยให้สถานศึกษามีระบบติดตามนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา หรือมีแนวโน้มจะออกกลางคัน เพื่อให้ทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม (เลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2565 ยังเน้นการสำรวจเด็กตกหล่นและนำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ทั้งนี้ การศึกษาควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความดี และความสุข พร้อมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุขและพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สถานการณ์ทางสังคมสะท้อนปัญหาหลากหลายที่ส่งผลต่อเยาวชน เช่น การใช้สารเสพติด การดื่มสุรา การพนันออนไลน์ และการติดสื่อโซเชียล โดยร้อยละ 50 ของนักเรียนเคยดื่มแอลกอฮอล์ และร้อยละ 82 ของผู้ใช้สารเสพติดมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิด ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับปัญหาครอบครัวและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565) จากข้อมูลกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจทั่วประเทศมีถึง 3,122 คน และมีนักเรียนที่กระทำความผิดมากกว่า 15,000 คนต่อปี (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2565) สะท้อนถึงปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขอย่างจริงจังทั้งในระดับครอบครัวและสถานศึกษา

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2542 โดยกรมสามัญศึกษาและกรมสุขภาพจิตร่วมกันพัฒนา เพื่อให้ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องช่วยดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ระบบนี้มีขั้นตอนสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันแก้ไข และการส่งต่อ ซึ่งมุ่งให้นักเรียนได้รับการดูแลในทุกมิติอย่างเหมาะสม แนวคิดนี้สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของรัชกาลที่ 9 ที่ทรงเน้นบทบาทของครูและผู้บริหารในการชี้แนะแนวทางชีวิตที่ถูกต้องให้แก่นักเรียน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นคนดีและมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน เด็กบางคนอยู่ในครอบครัวแตกแยก ส่งผลต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี, 2565) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาน้ำหนักไม่สมดุล ภาวะซึมเศร้า และขาดนักจิตวิทยาโรงเรียนในการดูแลนักเรียน (รุ่งทิพย์ กันภัย, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2565) ดังนั้น การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมี

ความสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของผู้เรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้ “เก่ง ดี และมีความสุข” ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา ผู้วิจัยในฐานะครูประจำชั้นมีหน้าที่ดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้คำปรึกษา ป้องกันแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมพัฒนานักเรียน จึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินและปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี เพื่อนำสารสนเทศเป็นแนวทางให้โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้ให้ความหมายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าหมายถึง การส่งเสริม พัฒนาป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

โคเฮน, และ แซนดี (Cohen and Sandy, 2007) อธิบายว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือกลไกที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยให้บริการส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนผ่านการทำงานร่วมกันของครู ผู้ปกครอง และบุคลากรสนับสนุนทางการศึกษา

คอทท์เลอร์, และ คอทท์เลอร์ (Kottler & Kottler, 2007) ระบุว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึงชุดของบริการและกระบวนการที่ออกแบบมาเพื่อสนับสนุนผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ และการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเอาชนะอุปสรรคและพัฒนาศักยภาพของตนได้สูงสุด

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2563) กล่าวถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการประชุมเรื่องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่กรุงเจนิวาในปีค.ศ.1924 (พ.ศ.2467) ได้ยืนยันถึงศรัทธาและสิทธิของมนุษย์ การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าในความเป็นมนุษย์รวมถึงสิทธิของเด็กที่สอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลฉบับนี้ ซึ่งเด็กทุกคนต้องได้รับมี 10 ประการคือ 1) ต้องได้รับสิทธิต่างๆอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกสีผิวเผ่าพันธุ์และชนชั้นใดๆ 2) ต้องได้รับความคุ้มครองและมีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ในทุกๆด้าน 3) ต้องได้รับสิทธิในการมีชื่อมีสัญชาตินับตั้งแต่กำเนิดเกิดขึ้น 4) ต้องได้รับประโยชน์ต่างๆเกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคมในทุกด้าน 5) ต้องได้รับการปฏิบัติรักษาการศึกษาและดูแลเป็นพิเศษสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างสอดคล้องกับ

ความเป็นจริงของชีวิต 6) ต้องได้รับความรักและความเข้าใจในบรรยากาศแห่งความรักและความมั่นคงอบอุ่น 7) ต้องได้รับการศึกษาได้รับโอกาสเต็มที่ในการเล่นและการพักผ่อนหย่อนใจ 8) ต้องได้รับการคุ้มครองและการบำบัดรักษาอย่างเร่งด่วนในทุกกรณี 9) ต้องได้รับการคุ้มครองจากการทอดทิ้ง ทารุณทุบตีและตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ 10) ต้องได้รับการคุ้มครองเพื่อให้พ้นจากการแบ่งแยกในทุกด้าน ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เติบโตอย่างมีความเข้าใจและตระหนักถึงพลังและความสามารถในอันที่จะอุทิศตนเพื่อสังคมและส่วนรวมสืบไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) กล่าวว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขซึ่งมีประโยชน์ดังนี้ 1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพ ปัญหา 2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น 3) นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้มีพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์(Emotion Quotient: EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (Intelligence Quotient: IQ) คุณธรรมจริยธรรม (Moral Quotient: MQ) และความมุ่งมั่นในการที่จะเอาชนะอุปสรรค(Assessment Quotient: AQ) 4) นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ 5) ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจังด้วยความเอื้ออาทร ซึ่งมีกระบวนการสำคัญ 5 ประการคือ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันแก้ไขปัญหา และช่วยเหลือดูแลนักเรียน 5) การส่งต่อ

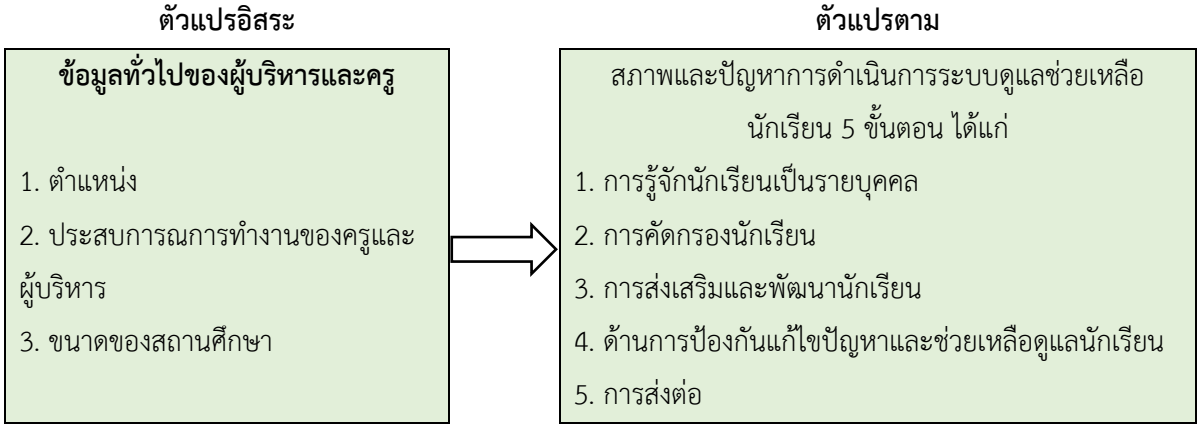
วิเทเกอร์ (Whitaker, 2008) อธิบายว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน ช่วยเพิ่มความไว้วางใจ ความผูกพันกับโรงเรียน และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกและผลการเรียนที่ดีขึ้น

สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษานำมาใช้เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า เป็นชุดวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลนักเรียนทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ และคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งและมีทักษะชีวิตที่เหมาะสม ซึ่งระบบดังกล่าวเป็นกลไกที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ผ่านการร่วมมือของครู ผู้ปกครอง และบุคลากรสนับสนุนทางการศึกษา ทั้งยังสอดรับกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลที่ยืนยันสิทธิเด็กในการได้รับการคุ้มครอง การพัฒนา การศึกษา และการดูแลอย่างเท่าเทียมตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ซึ่งผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ซึ่งมีกระบวนการสำคัญ 5 ประการคือ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันแก้ไขปัญหา และช่วยเหลือดูแลนักเรียน 5) การส่งต่อ ดังภาพ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำนวน 89 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน ครู จำนวน 826 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (krejcie; & Morgan, 1970,P. 608) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 274 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายได้จำนวนผู้บริหาร จำนวน 46 คน ส่วนที่เหลือเป็น ครูจำนวน 228 คน ซึ่งสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, 1967) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลโดยการประสานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในการขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยดำเนินการการนำส่งแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเองภายใน 30 วัน ระหว่างเดือน มีนาคม ถึงเดือน เมษายน พ.ศ.2568 นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ

ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แสดงดังตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2

ตารางที่ 1สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมและรายด้าน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน		ระดับการดำเนินงาน		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.29	0.45	มาก
2.	ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.31	0.47	มาก
3.	ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.28	0.42	มาก
4.	ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาและช่วยเหลือนักเรียน	4.28	0.42	มาก
5.	ด้านการส่งต่อ	4.24	0.31	มาก
ภาพรวม		4.28	0.36	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.28, S.D.=0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X}$=4.31, S.D.= 0.47) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X}$=4.29, S.D.= 0.45) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{X}$=4.28, S.D.= 0.42) ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาและช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X}$=4.28, S.D.= 0.42) ด้านการส่งต่อ ($\bar{X}$=4.24, S.D.= 0.31)

ตารางที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมและรายด้าน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน		ระดับการดำเนินงาน		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	2.33	0.46	น้อย
2.	ด้านการคัดกรองนักเรียน	2.35	0.43	น้อย

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน		ระดับการดำเนินงาน		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
3.	ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	2.33	0.41	น้อย
4.	ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาและช่วยเหลือนักเรียน	2.29	0.41	น้อย
5.	ด้านการส่งต่อ	2.31	0.30	น้อย
ภาพรวม		2.32	0.36	น้อย

จากตารางที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.32, S.D.=0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x}$=2.35, S.D.= 0.43) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{x}$=2.33, S.D.= 0.41) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x}$=2.33, S.D.= 0.46) ด้านการส่งต่อ ($\bar{x}$=2.30, S.D.= 0.30) ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาและช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{x}$=2.29, S.D.= 0.41)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษาแสดงดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตัวแปร	ค่าสถิติ	ค่า p	ผลการเปรียบเทียบ
ตำแหน่ง	-.200	.842	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์ในการทำงาน	5.086*	.007	แตกต่าง
ขนาดของสถานศึกษา	-.161	.872	ไม่แตกต่าง

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีตำแหน่ง และสังกัดในขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตัวแปร	ค่าสถิติ	ค่า p	ผลการเปรียบเทียบ
ตำแหน่ง	3.243*	.001	แตกต่าง
ประสบการณ์ในการทำงาน	9.573*	.000	แตกต่าง
ขนาดของสถานศึกษา	-.830	.407	ไม่แตกต่าง

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและครูขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการวางแผน กำหนดขั้นตอน และใช้เครื่องมือในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ มีการเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา รวมถึงการติดตามช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ยังได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกในการดูแลและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนได้รับการดูแลในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และการเรียนรู้อย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561) ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชะอาคุณหญิงเนื่องบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลาดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้แก่การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลการคัดกรองนักเรียนการส่งต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนนักเรียน

ส่วนปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและดำเนินงานตามแนวทางของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ชัดเจนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาไว้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งครูมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน มีการใช้เครื่องมือในการคัดกรอง การติดตาม และการส่งต่อได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างใกล้ชิด ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีจำนวนน้อยและสามารถแก้ไขได้ทันท่วงที ส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของกฤษณา ไพดี (2563) ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาโรงเรียน มัธยมศึกษา อำเภอสังขะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสังขะ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรทุกตำแหน่งในสถานศึกษามีความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทิศทางเดียวกัน ได้รับการอบรมหรือชี้แจงแนวนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งทุกตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษา ต่างให้ความสำคัญต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน มีการร่วมมือ วางแผน และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกรดา มลิลา (2564) ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 จำแนกตามตำแหน่งการทำงานและประสบการณ์การทำงานพบว่าโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

ส่วนผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรในแต่ละตำแหน่งมีบทบาท หน้าที่ และภาระงานที่แตกต่างกัน ส่งผลให้

ประสบปัญหาในการดำเนินงานในระดับที่ไม่เท่ากัน ผู้บริหารมักเผชิญปัญหาในด้านการบริหารจัดการและการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ส่วนครูที่ปรึกษาและครูประจำชั้นมักพบปัญหาเกี่ยวกับภาระงานที่มาก การขาดเวลาในการติดตามนักเรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงขาดความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านในการให้คำปรึกษา นอกจากนี้ ความพร้อมของทรัพยากรและการสนับสนุนจากผู้ปกครองหรือชุมชนยังแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภูษณิศา คารวพงศ์ (2560) สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูในโรงเรียนสำานักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ไม่แตกต่างกันตาม สถานภาพ

2.2 ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากครูและบุคลา กรที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันย่อมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการดำเนินงานไม่เท่ากัน ผู้ที่มีประสบการณ์มากมักมีความชำนาญในการใช้เครื่องมือ การคัดกรอง และการให้คำปรึกษานักเรียน รวมทั้งมีเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนที่เข้มแข็งกว่า ในขณะที่ผู้มีประสบการณ์น้อยอาจยังขาดความมั่นใจ ขาดทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา และมีข้อจำกัดในการดำเนินกระบวนการตามขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ความต่อเนื่องในการเข้าร่วมอบรมหรือพัฒนาศักยภาพของครูในแต่ละช่วงอายุงานยังส่งผลให้เกิดความแตกต่างด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงานของระบบโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิดาภา มาประดิษฐ์ (2560) ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความเห็นเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยจำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการบริหารและระดับการศึกษาที่ต่างกันพบว่าไม่มีความแตกต่างปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนในภาพรวมพบว่าผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่

ส่วนผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากครูและบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันย่อมมีความสามารถในการจัดการปัญหาไม่เท่ากัน ผู้ที่มีประสบการณ์มากมักสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และดำเนินการแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีความคุ้นเคยกับระบบและขั้นตอนการดำเนินงาน มีทักษะในการสื่อสารและให้คำปรึกษานักเรียนได้เหมาะสมกว่า ในขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์น้อยอาจยังขาดทักษะในการประเมินปัญหา การใช้เครื่องมือ และการประสานงานกับผู้ปกครองหรือหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ บางโรงเรียนยังมีความแตกต่างในด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ทรัพยากร และสภาพแวดล้อมของชุมชน แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของภูษณิศา คารวพงศ์ (2560) สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของ

ครูในโรงเรียนสำานักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียน สำนักงาน เขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ไม่แตกต่างกันตามประสบการณ์การอบรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาทุกขนาดมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานเดียวกันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อีกทั้งผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้รับการอบรมและถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินงานในทุกขนาดสถานศึกษามีความใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง หรือใหญ่ ต่างมีการจัดกิจกรรมและกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องในระดับที่สอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพรพัฒน์ ภักดิ์โพธิ์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ส่วนผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาทุกขนาดมีการดำเนินงานตามแนวนโยบายและคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งมีรูปแบบและกระบวนการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา หรือการส่งต่อนักเรียนที่มีความเสี่ยง นอกจากนี้ บุคลากรผู้รับผิดชอบในทุกขนาดสถานศึกษาล้วนได้รับการอบรมและมีประสบการณ์ในการดำเนินงานในลักษณะใกล้เคียงกัน ส่งผลให้ความแตกต่างของปัญหาในการดำเนินงานไม่ปรากฏอย่างชัดเจน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดในลักษณะเท่าเทียมกัน ทั้งด้านงบประมาณ สื่อ นวัตกรรม และการนิเทศติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของภูษณิศา คารวพงศ์ (2560) สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูในโรงเรียนสำานักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียน สำนักงาน เขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ไม่แตกต่างกันตามประเภทของสถานศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีควรติดตามหรือเน้นย้ำให้ครูมีการบันทึก สรุปผล และรายงานผลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียนนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีควรมีการชี้แจงเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง

1.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน นั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีควรกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมครูพบเด็ก เด็กพบครูให้สอดคล้องกับนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.4 ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาและช่วยเหลือนักเรียน นั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีควรติดตามหรือเน้นย้ำให้ครูใส่ใจในการดูแลนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด และเท่าเทียมกัน

1.5 ด้านการส่งต่อนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีควรติดตามหรือเน้นย้ำให้ครูมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องขณะที่นักเรียนอยู่ในการดูแลของผู้เชี่ยวชาญ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

2.2 ควรมีการพัฒนากระบวนการการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ในเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

กรดา มลิลา. (2564). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษา*, *12*(2), 45-62.

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2565). *สถิติเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *นโยบายและจุดเน้นด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษณา ไพดี. (2563). ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสังขะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 12*(สืบเนื่อง), 731-740.

จิดาภา มาประดิษฐ์. (2560). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 5(2), 55-72.

พรพัฒน์ ภักดิ์โพธิ์, เพชรสุดา ภูมิพันธุ์ และธนวัฒน์ ธิติธนานันท์. (2558). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(3), 191-196. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal/article/view/44842

ภูษณิศา คารวพงศ์. (2560). สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารการศึกษาพิเศษ*, 8(1), 22-38.

เลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานผลการพัฒนาการศึกษาของชาติ*. สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2563). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน: สิทธิเด็ก 10 ประการ*. สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2565). *รายงานผลสำรวจพฤติกรรมเด็กและเยาวชน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. (2565). *รายงานสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี*. สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามพระบรมราโชวาทรัชกาลที่ 9*. สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักงาน.

สุธิดา พงษ์สวัสดิ์. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา*, *11*(3), 77-95.

Cohen, E., & Sandy, S. (2007). *Student support systems: Promoting safe and effective learning environments*. Springer.

Kottler, J. A., & Kottler, V. A. (2007). *Student services: A comprehensive approach*. Corwin Press.

Whitaker, T. (2008). *What great principals do differently: 15 things that matter most*. Eye on Education.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

กาญจนาพร หอมชื่น [1*]
ปรเมศร์ กลิ่นหอม [2]

รับบทความ: 9 พฤศจิกายน 2568 แก้ไขบทความ: 3 ธันวาคม 2568 ตอบรับบทความ: 15 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา และ 2) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือครู จำนวน 294 คน โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในภาพรวมและด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ และด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและทางจิต 2) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการรับรู้ต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและทางจิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา ความปลอดภัย การรับรู้ของครู

[1-2] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
[*] อีเมล: chtokaew.1992@gmail.com

The Role of School Administrators in Safety Operation of Schools According to Teachers' Opinions under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office Area 3

Kanchanaporn Homchuen [1*]
Poramet Klinhom [2]

Abstract

This research aimed to 1) study the roles of school administrators in safety operation of schools according to teachers' opinions and to 2) compare the roles of school administrators in implementing school safety according to teachers' perceptions under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3, classified by work experience and school size. The sample consisted of 294 teachers in schools under the Kanchanaburi Secondary Educational Service Area Office 3, obtained by stratified random sampling according to school size. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire with content validity of 1.00 and reliability of 0.97. The data were analyzed in terms of percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance, and Scheffe's pair comparison at statistical significance of 0.05

The findings were as follows: 1) The overall roles of school administrators in safety operation of schools according to teachers' opinions under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3, were rated at a high level. Considering each aspect individually, teachers perceived all aspects at a high level. Ranked in order from highest to lowest mean scores were: safety regarding accidents, safety regarding violation of rights, and safety regarding physical and mental health impacts, respectively. The lowest mean score was found in safety regarding human violence. 2.) The purpose of this research was to compare roles of school administrators in safety operation of schools according to teachers' opinions under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office.

Keywords: Administrators, Safety Operation of Schools According, Teachers' Opinions

[1-2] Master of Education Program in Educational Administration, Kanchanaburi Rajabhat University
[*] Email: chtokaew.1992@gmail.com

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีเป้าหมายหลักคือ 1) คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 3) คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ ในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัย การจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการเตรียมพร้อมและเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการรับมือกับภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ภัยคุกคามเหล่านี้มีความหลากหลาย เช่น อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ การแพร่ระบาดของยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อย การระบาดของโรคอุบัติใหม่ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และภัยจากไซเบอร์ที่เกี่ยวข้องกับการโจมตีทางอินเทอร์เน็ตและการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ประชาชนสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยการพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาให้เข้าถึงทุกกลุ่มวัยและกลุ่มสังคม จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชน และลดผลกระทบจากภัยคุกคามต่าง ๆ ที่อาจทำให้สังคมและประเทศชาติได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาความสามารถในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม รวมถึงการส่งเสริมการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและความยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2568 ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นพลวัตที่ก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ในบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก เช่น การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องเผชิญกับระบบเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความท้าทายใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์รอบใหม่ของโลกคือ การก้าวเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of things) ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ มีโปรแกรมใช้ร่วมกับคอมพิวเตอร์ รวมถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งมนุษย์สามารถพกพาติดตัวไปด้วยตลอดเวลา ส่งผลให้ปริมาณการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในส่วนของนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้เรียน โดยมองเห็นภัยที่มีผลกระทบต่อนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา เช่น ภัยจากการคุกคามทางเพศ การกลั่นแกล้งรังแก (Bully) ในอินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนรู้และสวัสดิภาพของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่เด็กนักเรียนมีความใกล้ชิดมากที่สุด รองลงมาจากครอบครัว ผู้ปกครองให้การยอมรับ และคาดหวังว่าจะได้รับความรู้ การอบรมสั่งสอน การดูแลด้วยการเอาใจใส่ สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กนักเรียนเป็นหลัก ให้เด็กนักเรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความปลอดภัย การจัดการเรียนการสอนต้องครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ รวมทั้งสอนทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ นั่นคือ เด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาให้เป็น “คนดี เก่ง และมีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของการศึกษา โดยครูจะต้องมีความรอบรู้ มีความเป็นมืออาชีพ และเป็นผู้มีนวัตกรรมการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการออกแบบแผนการเรียนรู้ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จัดเตรียมสื่อกิจกรรม นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทคือ มีหน้าที่ กำกับดูแล นักเรียนครูและบุคลากรอยู่เสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องบูรณาการเนื้อหาความรู้ และพัฒนาคุณภาพเด็กนักเรียนให้มีความพร้อมอย่างเป็นองค์รวม โดยการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเด็กนักเรียน และแก้วิกฤติทางสังคม สถานศึกษาต้องจัดระบบงาน กิจกรรมที่ส่งเสริมความประพฤติให้เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียน นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กนักเรียน โดยการนำกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อไปใช้ในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม เด็กนักเรียนจะต้องได้รับการพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และดูแล โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

การสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียน เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่สุดที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ โดยต้องจัดให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเพื่อคุ้มครองดูแลเด็กนักเรียน สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีความใกล้ชิดกับเด็กนักเรียน ดังนั้นในการสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับเด็กนักเรียนอย่างแท้จริง สถานศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กนักเรียนเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการสร้างความปลอดภัยในชีวิตของเด็กนักเรียน รวมทั้งการปกป้อง คุ้มครอง และช่วยเหลือเด็กนักเรียนจากอันตรายต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนย่อมส่งผลต่อคุณภาพการเรียนของเด็กนักเรียน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่ดี และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

สอดคล้องกับจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565 มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น "การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ"

ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัย 2) ด้านโอกาส 3) ด้านคุณภาพ และ 4) ด้านประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมโอกาส

ทางการศึกษาในรูปแบบที่มีคุณภาพและเท่าเทียมกัน สำหรับผู้เรียนทุกคน รวมถึงการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การมุ่งเน้นในด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ครอบคลุมถึงการพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยการเสริมสร้างระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยนักเรียน ด้วยระบบมาตรฐานความปลอดภัย กระทรวงศึกษาธิการ (MOE Safety Platform) รวมถึงการป้องกันภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบที่อาจเกิดขึ้น การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อสุขภาวะที่ดีของทุกคนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น โรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนและสุขภาพของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา โดยนโยบายนี้มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมในเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถเรียนรู้และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การส่งเสริมความปลอดภัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะช่วยคุ้มครองนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา แต่ยังสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองและสังคมโดยรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

คู่มือการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการเพื่อป้องกัน ดูแล ช่วยเหลือ เยียวยา และแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเน้นการดำเนินการอย่างมีเอกภาพและการจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความเป็นระบบ เพื่อให้สามารถจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และใช้แนวทางการบริหารจัดการตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม โดยการป้องกัน หมายถึง การดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิด ปัญหา อุปสรรค หรือความไม่ปลอดภัย ต่อนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยการสร้างมาตรการป้องกันจากปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทั้งใน และนอกสถานศึกษา การปลูกฝังโดยการดำเนินการเกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และเจตคติที่ดี และการสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อให้เกิดทักษะในการป้องกันภัยให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา การปราบปราม โดยการดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหา การช่วยเหลือ เยียวยา ฟื้นฟูและดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย การทำงานตามมาตรการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุดในสถานศึกษา และสร้างความมั่นใจให้แก่นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปในการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมั่นคง นอกจากนี้ยังต้องการให้เกิดความเชื่อมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ได้ดำเนินการตามนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน โดยมุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยให้กับผู้เรียนเป็นอันดับแรก ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากปัญหาด้านความปลอดภัยที่เกิดขึ้นในสถานศึกษามีผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ตัวอย่างเช่น การคุกคามทางเพศ การกลั่นแกล้งรังแก (bully) รวมถึงภัยจากโรคอุบัติใหม่ที่มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว เช่น โรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า (COVID-19) ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเรียนรู้และความเป็นอยู่ของผู้เรียนและบุคลากร การคุกคามทาง

เพศและการกลั่นแกล้งในโรงเรียนไม่เพียงแต่ทำลายความเชื่อมั่นและสุขภาพจิตของนักเรียน แต่ยังสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ และอาจทำให้ผู้เรียนเกิดภาวะเครียดหรือปัญหาทางจิตใจที่ยาวนาน ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการพัฒนาและเรียนรู้ อีกทั้งภัยจากโรคอุบัติใหม่ก็ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนเกิดความสะดุดหรือหยุดชะงัก รวมถึงการที่ผู้เรียนและบุคลากรไม่สามารถทำงานหรือเรียนได้ตามปกติ นโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วนจึงมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยให้กับนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสุขภาพของทุกคนในสถานศึกษา และลดอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระยะยาว นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองและสังคมในด้านความปลอดภัยและคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2567)

การสร้างความปลอดภัยให้แก่นักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินงาน เพราะความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ขึ้นอยู่กับความสุขและการมีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สามารถป้องกันหรือได้รับการป้องกันตนเองจากปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ มีความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และเจตคติที่ดี และมีทักษะในการป้องกันภัยสามารถหรือได้รับการแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือ เยียวยาฟื้นฟู และดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกันอาจมีแนวทางบริหารความปลอดภัยที่หลากหลาย จึงจำเป็นต้องเปรียบเทียบเพื่อค้นหาความแตกต่างเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ขนาดของสถานศึกษามีผลต่อทรัพยากร โครงสร้าง และระบบความปลอดภัย การจำแนกตามขนาดช่วยให้เห็นความท้าทายเฉพาะของแต่ละบริบทการศึกษาเชิงเปรียบเทียบช่วยระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการความปลอดภัยอย่างแท้จริง ผลการเปรียบเทียบจะช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้บริหารให้เหมาะสมกับประสบการณ์และประเภทของโรงเรียน ข้อมูลที่ได้จะเป็นฐานสำหรับกำหนดนโยบายหรือมาตรการความปลอดภัยที่ตอบโจทย์สถานศึกษาในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยการศึกษาในเรื่องนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหารในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยภายในสถานศึกษา เช่น การป้องกันภัยจากอุบัติภัยต่าง ๆ การสร้างระบบป้องกันและการตอบสนองเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด รวมถึงการให้ความช่วยเหลือและการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ การทำงานในด้านความปลอดภัยนั้นเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการความเสี่ยง การฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรและนักเรียน หรือการสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัย ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องการการบริหารที่มีประสิทธิภาพจากผู้บริหารสถานศึกษา และทำให้สามารถสรุปแนวทางการ

พัฒนางานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาได้อย่างมีระเบียบและเหมาะสม รวมถึงการระบุปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน และหาวิธีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการยกระดับมาตรการความปลอดภัยให้กับสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

พุทธิพงษ์ ทองเขียว (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกเหนือจากงาน 4 งาน คืองานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณและงานบริหารทั่วไป และมีบทบาทหน้าที่อื่น ๆ เช่น บทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา บทบาทในการสร้างสรรค์และพัฒนาคุณภาพการศึกษา บทบาทในการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาในทุก ๆ ด้าน และบทบาทในการตัดสินใจ

วรรษมล ปัญญาทิพย์ (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่โดยมีหลักเกณฑ์ มีหลักวิชาการมาประยุกต์ใช้กับความสามารถ รู้ในบริบทของนักบริหารและพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันเหตุการณ์อยู่เสมอ โดยมุ่งดำเนินการจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติงานให้บรรลุประสิทธิภาพสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 3) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาไว้ว่า จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน คือ คุณภาพในตัวผู้เรียนที่มีความครอบคลุมในด้านทักษะและความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา โดยมีหน่วยงานและนักวิชาการให้ความหมายของความปลอดภัยสถานศึกษาไว้หลายลักษณะ ซึ่งสามารถรวบรวมได้ดังนี้

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ระบุว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัย หมายถึง เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติงานด้านการสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่ออยู่อย่างมีความสุขและการมีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สามารถปรับตัวให้เท่าทันต่อ การเปลี่ยนแปลง

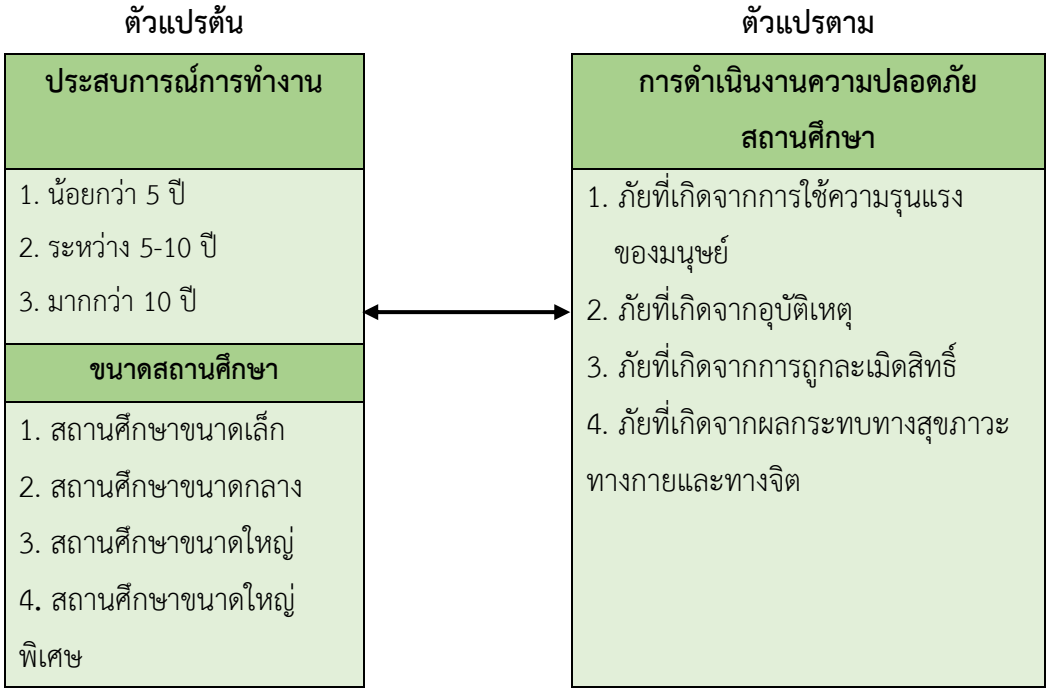
ของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักป้องกันตนเองในสภาวะคับขัน และจัดการกับชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อดิศร ดีปานธรรม (2562) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัย หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่ผู้บริหารดำเนินงานในด้านการป้องกันอุบัติเหตุและลดความสูญเสีย ที่ผลมาจากการปรับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยปราศจากภัยหรืออันตราย เพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างสุขกาย สุขใจ ไม่เสี่ยงภัย มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเตรียมการป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้อง

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน และกำกับมาตรการความปลอดภัยเพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียนและบุคลากร ทฤษฎีภาวะผู้นำทางการศึกษาเน้นบทบาทผู้บริหารในการสื่อสาร สร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย และขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของครู–นักเรียน และทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงสนับสนุนให้ผู้บริหารประเมิน ตรวจสอบ และป้องกันความเสี่ยงทั้งด้านกายภาพและด้านพฤติกรรมในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ประชากร คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 1,243 คน จากสถานศึกษา จำนวน 79 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 294 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม คือ 1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามออนไลน์ตามแบบมาตรประมาณค่า (Likert's rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ซึ่งมี 4 ด้าน และ 2) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามออนไลน์ตามแบบมาตรประมาณค่า (Likert's rating scale) ชนิด 5 ระดับ เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ซึ่งมี 4 ด้าน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 วิธีเก็บข้อมูลผู้วิจัยส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับครูผู้สอนในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 294 ชุด โดยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน 2) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค และ 3) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

ตารางที่ 1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวม

ที่	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	ระดับการปฏิบัติของผู้บริหาร		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์	4.25	0.48	มาก
2.	ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ	4.28	0.46	มาก
3.	ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์	4.28	0.49	มาก
4.	ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและทางจิต	4.27	0.49	มาก
รวมเฉลี่ย		**4.27**	**0.45**	**มาก**

จากตารางที่ 1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวม ตามการรับรู้ของครูการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ($\bar{x}$= 4.28, S.D.= 0.46) รองลงมา คือ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ ($\bar{x}$= 4.28, S.D.= 0.49) และด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและทางจิต ($\bar{x}$= 4.27) ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ($\bar{x}$=4.25)

วัตถุประสงค์ที่ 2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	ประสบการณ์การทำงาน						F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี		ระหว่าง 5-10 ปี		มากกว่า 10 ปี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์	4.34	0.67	4.19	0.40	4.27	0.44	2.03	0.133

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	ประสบการณ์การทำงาน						F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี		ระหว่าง 5-10 ปี		มากกว่า 10 ปี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
2. ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ	4.44	0.63	4.19	0.37	4.28	0.42	5.73**	0.004
3. ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์	4.38	0.68	4.22	0.43	4.28	0.43	1.85	0.160

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและทางจิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่

ตารางที่ 3 การทดสอบรายคู่ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม

ประสบการณ์การทำงาน	$\bar{x}$	ประสบการณ์การทำงาน		
		น้อยกว่า 5 ปี (Sig.) 4.42	ระหว่าง 5-10 ปี (Sig.) 4.20	มากกว่า 10 ปี (Sig.) 4.27
น้อยกว่า 5 ปี	4.42	-	0.19* (0.031)	0.12 (0.254)
ระหว่าง 5-10 ปี	4.20	-	-	-0.07 (0.434)
มากกว่า 10 ปี	4.27	-	-	-

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม ระหว่างครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี กับประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีการรับรู้การปฏิบัติมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู	ขนาดสถานศึกษา								F	Sig.
	สถานศึกษาขนาดเล็ก		สถานศึกษาขนาดกลาง		สถานศึกษาขนาดใหญ่		สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์	4.37	0.49	4.08	0.38	4.49	0.52	4.26	0.44	15.49**	0.000
2. ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ	4.34	0.42	4.11	0.38	4.50	0.51	4.36	0.42	15.69**	0.000
3. ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์	4.48	0.53	4.07	0.37	4.52	0.50	4.32	0.48	20.69**	0.000
4. ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและทางจิต	4.43	0.55	4.08	0.38	4.51	0.52	4.31	0.41	17.47**	0.000
รวมเฉลี่ย	**4.41**	**0.45**	**4.08**	**0.35**	**4.50**	**0.49**	**4.31**	**0.38**	**20.02****	**0.000**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ และด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและทางจิตมีความแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ 4-5

ตารางที่ 5 การทดสอบรายคู่ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวม

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ขนาดสถานศึกษา			
		ขนาดเล็ก(Sig.) 4.41	ขนาดกลาง (Sig.) 4.08	ขนาดใหญ่ (Sig.) 4.50	ขนาดใหญ่พิเศษ (Sig.) 4.31
ขนาดเล็ก	4.41	-	0.32** (0.000)	-0.10 (0.665)	0.09 (0.812)
ขนาดกลาง	4.08	-	-	-0.42** (0.000)	-0.23* (0.031)
ขนาดใหญ่	4.50	-	-	-	0.19 (0.159)
ขนาดใหญ่พิเศษ	4.31	-	-	-	-

จากตารางที่ 5 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในภาพรวม ระหว่างขนาดสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดกลาง ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวมมีการรับรู้การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความตระหนักและให้

ความสำคัญต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งทางกายและจิตใจแก่ผู้เรียนและบุคลากร ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้น “โรงเรียนปลอดภัย” ในทุกมิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์ ประจันทร์จำนงค์ และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2567) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาเล่ย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิระ กู้สุวรรณวิจิตร ศักดา สถาพรวจนา และมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 สรุปการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารส่งผลต่อความเชี่ยวชาญและความสามารถในการวางแผน ตัดสินใจ และบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากอาจมีความเข้าใจสถานการณ์และความเสี่ยงในโรงเรียนได้ดีกว่า สามารถกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ ความรุนแรง และการละเมิดสิทธิ์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงสามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกได้อย่างเหมาะสม ขณะที่ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย อาจยังขาดทักษะหรือความชำนาญในการบริหารจัดการเชิงป้องกัน ทำให้บทบาทในการส่งเสริมความปลอดภัยได้รับการรับรู้ที่แตกต่างกันตามระดับประสบการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์ ประจันทร์จำนงค์ และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2567) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาเล่ย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสภาพการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิระ กู้สุวรรณวิจิตร ศักดา สถาพรวจนา (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปถึงต่ำสุด คือ ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ และ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ และ 2) เปรียบเทียบการรับรู้

ของครูที่มีเพศต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01

2. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขนาดของสถานศึกษาส่งผลต่อความซับซ้อนและขอบเขตของการบริหารจัดการความปลอดภัย โรงเรียนขนาดใหญ่มีนักเรียนและบุคลากรจำนวนมาก รวมถึงพื้นที่และกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้บริหารต้องวางแผนและกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยอย่างรอบด้าน มีระบบตรวจสอบและควบคุมที่เป็นรูปธรรม รวมถึงต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอกมากขึ้น ขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กมีความซับซ้อนน้อยกว่า ทำให้บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมความปลอดภัยอาจมีความแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่พบในผลการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพักตร์ เลยกลาง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษานครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ในด้านการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ด้านการกำหนดแผนและมาตรฐานความปลอดภัยและด้านนโยบายด้านความปลอดภัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนที่ต่างกัน จึงทำให้การบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา มีข้อจำกัดในรูปแบบการบริหารและการครอบคลุมเรื่องการบริหารด้านการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ด้านการกำหนดแผนและมาตรการความปลอดภัย และด้านนโยบายด้านความปลอดภัยต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิระ กู้สุวรรณวิจิตร ศักดา สถาพรวจนา และมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปถึงต่ำสุด คือ ภัยที่เกิดจากการใช้ความ รุนแรงของมนุษย์ ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ และ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันส่วนครู้ที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารสถานศึกษาและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมการอบรมด้านด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษามีมาตรการรองรับกรณีเกิดเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงหรือจลาจลที่กระทบต่อความปลอดภัยของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มความพร้อมและความสามารถของผู้บริหารและบุคลากรในการจัด การสถานการณ์เฉพาะกรณีอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของนักเรียนและทรัพย์สินของสถานศึกษา และสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมั่นคงในโรงเรียน

2. ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมการอบรมด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและทางจิต เช่น ผู้บริหารสถานศึกษามีมาตรการรองรับกรณีเกิดเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงหรือจลาจลที่กระทบต่อความปลอดภัยของสถานศึกษผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการให้ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับภัยไซเบอร์แก่นักเรียนและบุคลากร เพื่อเพิ่มความตระหนักและความรู้เกี่ยวกับภัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางกายและจิตใจของนักเรียนและบุคลากร ส่งเสริมทักษะการป้องกันตนเองลดความเสี่ยงจากปัญหาสุขภาพและภัยไซเบอร์ และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและมีคุณภาพภายในสถานศึกษา

3. ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมการอบรมด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่บุคลากรและนักเรียน เพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถของบุคลากรและนักเรียนในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ลดความรุนแรงของการบาดเจ็บเมื่อเกิดอุบัติเหตุ และสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเรื่อง แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา
2. ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา.* โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2564*. กระทรวง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กระทรวง.

พุทธิพงษ์ ทองเขียว. (2562). *บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์). DPU e-Theses. https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Puttipong.Ton.pdf

วชิระ กู้สุวรรณวิจิตร และ ศักดา สถาพรวจนา. (2567). การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 9*(2), 272–279.

วรรษมล ปัญญาทิพย์. (2565). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา). ฐานข้อมูลคลังปัญญา มหาวิทยาลัยพะเยา. https://updc.up.ac.th/items/a24b8ea0-b02f-4f57-a908-6ed714a911cb

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. (2567). *แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความต้องการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ปีงบประมาณ 2567*. สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับพัฒนา พ.ศ. 2563).* สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา.* สำนักงาน.

สุนีย์ ประจันทร์จำนงค์ และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2567). แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในเขตชายแดนไทย-เมียนมา กลุ่มโรงเรียนพบพระ-วาเล่ย์-รวมไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. *วารสารวิจยวิชาการ, 7*(6), 265–280. https://doi.org/10.14456/jra.2024.151

สุพักตร์ เลยกลาง. (2566). การบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3*(1), 465–474.

อดิศร ดีปานธรรม, ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์ และกิตติวงค์ สาสวด. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารบริหารการศึกษา มศว, 16*(31), 66-75. https://ejournals.swu.ac.th/index.php/EAJ/article/view/14765

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

สุรัสวดี สุขยิ่ง[1*] พิฏา สมบูรณ์ [2] เริงวิชญ์ นิลโคตร[3]

รับบทความ: 5 กันยายน 2568 แก้ไขบทความ: 1 ตุลาคม 2568 ตอบรับบทความ: 13 ตุลาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การปฏิบัติมาตรการด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบการรับรู้ของบุคลากรในด้านมาตรการการบริหารจัดการความปลอดภัย และ 3) นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 351 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การศึกษาเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก 12 คน และการสนทนากลุ่ม 5 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การเปรียบเทียบระดับการรับรู้พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ ทั้งภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย (1) การสร้างกรอบการจัดการความปลอดภัยและนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ (2) การจัดการสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีแบบองค์รวม (3) การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงรุก (4) การเตรียมความพร้อมและตอบสนองเหตุฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ (5) การพัฒนาภาวะผู้นำและสร้างขีดความสามารถของบุคลากร และ (6) การติดตามประเมินผลและปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา ยกระดับ ความปลอดภัยในสถานศึกษา เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

[1-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

[*] อีเมล: Suratsawadee.sy1231@gmail.com

Guidelines for School Administration to Enhance Safety in the Eastern Economic Corridor (EEC) in Schools under Secondary Educational Service Area Office Chonburi Rayong

Suratsawadee Sukhying [1*]
Lita Somboon [2]
Reongwit Nilkote [3]

Abstract

This research aimed to: 1) study the implementation situation of safety management measures in educational institutions, 2) compare personnel's perceptions regarding safety management measures, and 3) propose management approaches to enhance safety efficiency in educational institutions under the Secondary Educational Service Area Office Chonburi and Rayong. The study employed a mixed-methods design. In the quantitative phase, the sample consisted of 351 participants. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with a reliability of 0.97. Statistical analyses employed included percentage, mean, standard deviation, Cronbach's alpha coefficient, t-test, and one-way analysis of variance. In the qualitative phase, data were obtained through in-depth interviews with 12 participants and a focus group discussion with 5 participants using purposive sampling. Data analysis was conducted using content analysis and triangulation. The research findings revealed that: 1) the overall and individual aspects of personnel's perception level regarding school management approaches were at the highest level The research findings revealed that: 1) the overall and individual aspects of personnel's perception level regarding school management approaches were at the highest level 2) when comparing perception levels classified by gender, statistically significant differences at the .05 level were found in both overall and individual aspects; and 3) development approaches for school management to enhance safety in the Eastern Economic Corridor context consisted of: (1) strategic governance and policies, (2) health and well-being management, (3) infrastructure and facilities management, (4) emergency preparedness and response, (5) leadership and capacity building, and (6) data-driven monitoring and improvement.

Keywords: School Management, Enhancement, School Safety, Eastern Economic Corridor

[1-3] Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand
[*] Email: Suratsawadee.sy1231@gmail.com

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายหลักที่วางรากฐานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำมาตรการป้องกันอันตรายและสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการความเสี่ยง เช่น การเตรียมทางหนีไฟ อุปกรณ์ปฐมพยาบาล และการดูแลระบบไฟฟ้า รวมถึงการบูรณาการความรู้ด้านความปลอดภัยเข้าไปในหลักสูตร เพื่อเสริมทักษะการป้องกันตนเองของผู้เรียน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) ต่อมาพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ได้กำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัยที่ครอบคลุมทั้งผู้เรียนและบุคลากร เน้นการฝึกอบรมบุคลากรให้พร้อมรับมือกับเหตุฉุกเฉิน และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ เช่น ระบบระบายอากาศและพื้นที่ที่ปลอดภัย (พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554, 2554) ในระดับสากล องค์การยูเนสโก (UNESCO, 2024) ได้เน้นย้ำความสำคัญของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย โดยแนะนำให้สถานศึกษาจัดทำคู่มือความปลอดภัย ฝึกอบรมบุคลากร และตรวจสอบมาตรการอย่างสม่ำเสมอ ขณะที่องค์การอนามัยโลก (WHO, 2021) ได้เสนอแนวทางที่ครอบคลุมทั้งความปลอดภัยทางกายภาพและสุขภาพจิต โดยเน้นการป้องกันอุบัติเหตุ ควบคุมโรค และส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้เรียนและบุคลากร เพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างปลอดภัยและสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ

สถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ต้องเผชิญกับความท้าทายด้านความปลอดภัยอันเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็ว โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรีและระยองที่มีอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ส่งผลให้โรงเรียนในพื้นที่ต้องเผชิญความเสี่ยงทั้งด้านการคมนาคม อุบัติเหตุทางถนน และปัญหามลพิษ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562; ธรรมาธรณ์ โพธิ์สกุลหอม และประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข, 2567) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ซึ่งมีโรงเรียนสังกัด 51 แห่ง ได้ดำเนินมาตรการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ดูแลความปลอดภัยในโรงเรียนและการอบรมบุคลากร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2566) การบริหารจัดการความปลอดภัยยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด การทะเลาะวิวาท และการรังแกในโรงเรียน ซึ่งสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างชุมชนและการอพยพเข้าสู่พื้นที่อุตสาหกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566; นุจรินทร์ สายพิณ และคณะ, 2567) ขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้สถานศึกษาต้องจัดการกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ โดยมีข้อเสนอให้สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับตำรวจ โรงพยาบาล และภาคเอกชนเพื่อป้องกันและรับมืออย่างมีประสิทธิภาพ (ทิตย์ณรงค์ มณีวัฒน์, 2566) นอกจากนี้ สุขภาพจิตของนักเรียนยังเป็นมิติที่สำคัญ เนื่องจากการย้ายถิ่นฐานของครอบครัวแรงงานในเขต EEC ส่งผลต่อการปรับตัวและความมั่นคงทางอารมณ์ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่นและการสนับสนุนเชิงจิตวิทยาถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญ (คเณศ นามนัย, และคณะ,

2567) นอกจากการยังพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ในพื้นที่ EEC ขาดระบบการจัดการความปลอดภัยที่เป็นเอกภาพ โดยยังทำงานแบบแยกส่วน ไม่สามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้อย่างทันท่วงที โดยเฉพาะด้านไซเบอร์และสุขภาพจิต (ช่อชะบา ชื่นบาน และคณะ, 2567) ดังนั้น การบูรณาการนโยบายความปลอดภัยทุกมิติ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน หน่วยงานรัฐ และชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างระบบความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพในเขต EEC

จากสภาพปัญหาดังกล่าว นำไปสู่ความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยแบบบูรณาการสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และสามารถรองรับความท้าทายด้านความปลอดภัยที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในอนาคต จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การปฏิบัติมาตรการด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของบุคลากรในด้านมาตรการการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ผสมผสานศาสตร์ด้านการจัดการองค์การและภาวะผู้นำทางการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนภายใต้โครงสร้างและบริบททางสังคม วัฒนธรรม และนโยบายการศึกษา Hoy และ Miskel (2013) มองว่าโรงเรียนคือองค์การสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งมิติด้านโครงสร้าง การเมือง และวัฒนธรรม ล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมของครูและผู้บริหาร ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน Bush (2020) ได้จำแนกแบบจำลองภาวะผู้นำไว้หลายลักษณะ เช่น แบบราชการ แบบวัฒนธรรม แบบการสอน และแบบการเปลี่ยนแปลง โดยชี้ว่าการเลือกใช้ภาวะผู้นำต้องสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงหลักฐาน Hallinger และ Murphy (1985) ได้เสนอแนวคิดภาวะผู้นำเชิงวิชาการ (instructional leadership) ซึ่งมุ่งเน้นการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ การจัดการหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ บทบาทนี้ส่งผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนผ่านพฤติกรรมครู ขณะเดียวกัน Leithwood และ Jantzi (2006) เน้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (transformational

leadership) ที่ช่วยยกระดับแรงจูงใจและศักยภาพของครู ผ่านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวสามารถเสริมกับภาวะผู้นำเชิงวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างเป็นองค์รวม ในระดับนโยบาย OECD (2008) ได้เสนอแนวทางสำคัญสี่ด้าน ได้แก่ การกำหนดบทบาทผู้นำใหม่ การพัฒนาทักษะ การสร้างเส้นทางอาชีพ และการเพิ่มความยืดหยุ่นของระบบการศึกษา ซึ่งเป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่สนับสนุนการพัฒนาผู้นำอย่างยั่งยืน สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยการมองโรงเรียนเป็นองค์การซับซ้อน การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงวิชาการและการเปลี่ยนแปลง และการสนับสนุนด้วยนโยบายที่เหมาะสมเพื่อสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ยั่งยืน

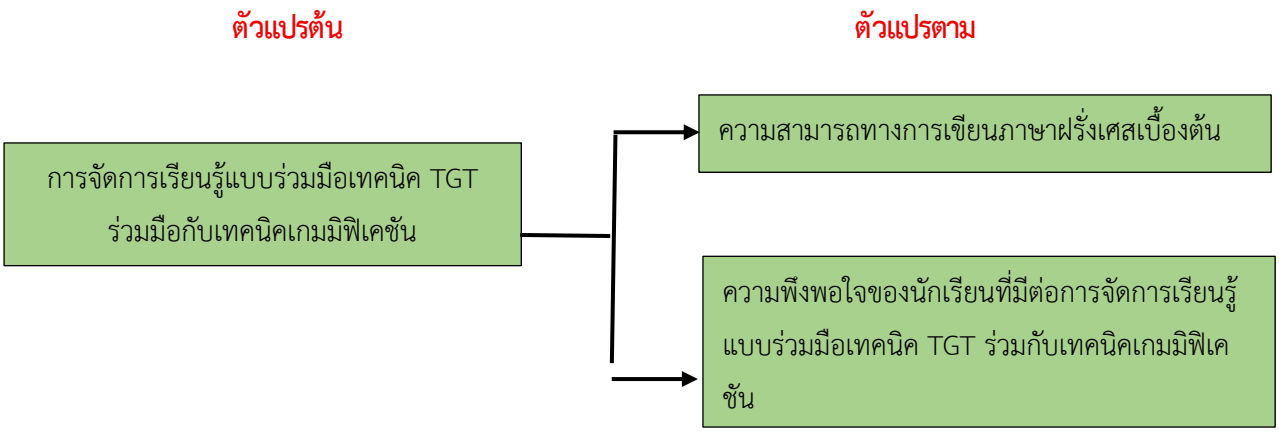
แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา

แนวคิดการยกระดับสถานศึกษาปลอดภัย (Safe School) เกิดขึ้นจากการตระหนักว่าสถานศึกษาไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่จัดการเรียนการสอน หากยังเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ต้องคำนึงถึงสุขภาวะ ความปลอดภัยทางกาย ใจ และสังคมของผู้เรียน ครู และบุคลากรทุกคน งานศึกษาของ UNICEF (2017) และการศึกษาของพงศ์วิพัฒน์ เจริญพล (2567) เน้นว่าสถานศึกษาปลอดภัยควรบูรณาการทั้งการป้องกัน การลดความเสี่ยง และการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่คุกคาม โดยเชื่อมโยงเข้ากับนโยบายการศึกษาและการคุ้มครองเด็กในระดับชาติ องค์การ UNESCO (2019) เสนอกรอบ “Comprehensive School Safety Framework” ที่ประกอบด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ (1) ความปลอดภัยทางกายภาพ เช่น การออกแบบอาคาร สิ่งแวดล้อม และมาตรการรับมือภัยพิบัติ (2) การจัดการด้านการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย และ (3) การจัดการภาวะฉุกเฉินและการสร้างความยืดหยุ่นของชุมชน แนวคิดนี้ชี้ว่าความปลอดภัยต้องเป็น “ระบบบูรณาการ” มากกว่ามาตรการเฉพาะหน้า ในมิติทางจิตวิทยาและสังคม Cohen และ Freiberg (2013) ได้เน้นความสำคัญของ “climate of safety” หรือบรรยากาศความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยความไว้เนื้อเชื่อใจ การสื่อสารที่เปิดกว้าง และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การวิจัยพบว่าบรรยากาศดังกล่าวช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและการกลั่นแกล้ง อีกทั้งส่งเสริมสุขภาวะทางอารมณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับนโยบาย OECD (2017) และและ มารุต ฤทธิ์ฉ่ำ และคณะ (2567) เน้นถึงสถานศึกษาปลอดภัยต้องมี “การกำกับดูแลแบบเครือข่าย” ซึ่งครอบคลุมการประสานงานระหว่างโรงเรียน หน่วยงานท้องถิ่น ผู้ปกครอง และภาคประชาสังคม การใช้กลไกเครือข่ายช่วยให้การป้องกันความเสี่ยงและการตอบสนองต่อวิกฤติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการยกระดับสถานศึกษาปลอดภัยต้องมองในเชิงองค์รวม ประกอบด้วยความปลอดภัยทางกายภาพ ความปลอดภัยเชิงจิตวิทยาและสังคม และกลไกนโยบายเชิงระบบ หากโรงเรียนสามารถบูรณาการสามมิตินี้ได้อย่างสมดุล จะก่อให้เกิดวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืนและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (รัตนา บุตรอุดม, 2559; นวรัตน์ สุขวัฒนาสินิทธิ์, 2560; Slavin, 1987; Kapp, 2012) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเชิงปริมาณ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง รวมทั้งสิ้น จำนวน 3,864 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2566) ได้กลุ่มตัวอย่าง 351 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม และคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบและประเมินผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ, 2565) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันได้ค่าอำนาจจำแนกราย

ข้อเท่ากับ 0.93 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา ทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. ด้านการเก็บข้อมูลการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยส่งเครื่องมือรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 ฉบับ พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ให้สถานศึกษาส่งเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) และรวบรวมไว้ โดยผู้วิจัยกำหนดวันในการปิดรับการตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัยได้รับข้อมูลแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ครบ 351 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อความปลอดภัยของสถานศึกษา จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยการทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อความปลอดภัยของสถานศึกษา จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด และขนาดสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

การศึกษาเชิงคุณภาพ

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคณะผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหาร ครู บุคลากร และหุ้นส่วนทางการศึกษา จำนวน 17 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็นการสนทนากลุ่มจำนวน 12 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก 5 คน มีเกณฑ์การคัดเลือก (criterion sampling) มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 3 ปี มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อความปลอดภัยอย่างน้อย 2 ปี และ ยินดีและให้ความร่วมมือให้ข้อมูลเมื่อเกิดข้อสงสัยหรือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมได้

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Semi- Structured Interview) โดยแบ่งออกเป็น ส่วน คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ (2) การบริหารการศึกษา (3) การยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษาา และ (4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทั้งด้านการสังเกตการณ์พื้นที่ แจ้งความประสงค์การศึกษาเพื่ออนุญาตเข้าศึกษาพื้นที่ การร่วมหารือเพื่อการศึกษากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และขอทำการสัมภาษณ์ ระยะที่ 2 เป็นการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือการศึกษา โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก และระยะที่ 3 เป็นการสื่อสารเพื่อคืนข้อมูลจากการศึกษาและตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาก่อนจะเผยแพร่สู่สาธารณะ

4) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลแบบเนื้อหาหลัก (Thematic analysis) ตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า และนำเสนอเชิงพรรณนาวิธี

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย มีผลการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาสถานการณ์การปฏิบัติมาตรการด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

1.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 351 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 52.71 และเป็นเพศชาย จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 46.72 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 72.65 ปริญญาโท จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 26.78 ปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.57 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 32.48 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5-10 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 23.36 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 11-20 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 25.07 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 19.09 และ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 17.09 ขนาดใหญ่ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 29.34 และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 53.56

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของบุคลากรในด้านมาตรการการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

องค์ประกอบ	(n = 351)		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ	4.52	0.67	มากที่สุด	3
2. ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน	4.50	0.71	มากที่สุด	4
3. ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร	4.53	0.66	มากที่สุด	2
4. ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม	4.59	0.60	มากที่สุด	1
รวม	4.53	0.66	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีค่าเฉลี่ย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$ = 4.59, S.D. = 0.60) ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.66) ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.67) และ ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามเพศ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบ	เพศ				*t*	*p*
	ชาย		หญิง			
	(*n* = 143)		(*n* = 208)			
	$\bar{x}$	*S.D.*	$\bar{x}$	*S.D.*		
1. ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ	4.47	0.67	4.65	0.67	-3.100	.002**
2. ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน	4.68	0.72	4.68	0.72	-3.793	.000***
3. ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร	4.40	0.67	4.50	0.67	-2.842	.005**
4. ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม	4.56	0.61	4.69	0.61	-1.533	.126
รวม	4.53	0.67	4.63	0.67	-3.285	.001***

** p < .01, *** p < .001

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง **จำแนกตามเพศ** โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน จำแนกรายด้าน คือ ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ (p = .002) ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน (p < .000) ด้านสุขภาพและความปลอดภัย

ของนักเรียนและบุคลากร (p = .005) ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม (p = .126) และในภาพรวม (p = .001)

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	23.22	2	11.614	0.609	.545
	ภายในกลุ่ม	6637.837	348	19.074		
	รวม	6661.066	350			
2. ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน	ระหว่างกลุ่ม	53.36	2	26.680	.806	.447
	ภายในกลุ่ม	11512.628	348	.082		
	รวม	11565.989	350			
3. ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	52.61	2	26.305	1.101	.334
	ภายในกลุ่ม	8313.379	348	23.889		
	รวม	8365.989	350			
4. ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	46.926	2	23.463	1.231	.293
	ภายในกลุ่ม	6631.997	348	19.057		
	รวม	6678.923	350			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	471.727	2	235.864	.808	.446
	ภายในกลุ่ม	101544.877	348	291.796		
	รวม	102016.604	350			

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกรายด้าน คือ ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ (p = .545) ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน (p = .447) ด้านสุขภาพและความ

ปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร (p = .334) ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม (p = .293) และในภาพรวม (p = .446)

2.4 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	480.900	3	160.300	9.000	.000***
	ภายในกลุ่ม	6180.168	347	17.810		
	รวม	6661.006	350			
2. ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน	ระหว่างกลุ่ม	958.258	3	328.419	10.771	.000***
	ภายในกลุ่ม	10580.730	347	30.492		
	รวม	11565.989	350			
3. ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	729.229	3	243.076	11.045	.000***
	ภายในกลุ่ม	7636.759	347	22.008		
	รวม	8365.989	350			
4. ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	209.001	3	69.667	3.736	.011**
	ภายในกลุ่ม	6469.922	347	18.645		
	รวม	6678.923	350			
	ระหว่างกลุ่ม	6831.571	3	2277.190	8.302	.000**
รวม	ภายในกลุ่ม	95185.033	347	274.308		
	รวม	102016.604	350			

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่

ระดับ .05 จำแนกรายด้าน ดังนี้ ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ (p < .000) ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน (p < .000) ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร (p < .000) ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม (p = .011) และในภาพรวม (p < .000)

2.5 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	247.959	2	123.979	6.728	.001**
	ภายในกลุ่ม	6413.107	348	18.428		
	รวม	6661.066	350			
2. ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน	ระหว่างกลุ่ม	394.364	2	197.182	6.142	.002**
	ภายในกลุ่ม	11171.625	348	32.102		
	รวม	11565.989	350			
3. ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	572.574	2	286.287	12.784	.000***
	ภายในกลุ่ม	7793.415	348	22.395		
	รวม	8365.989	350			
4. ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	397.924	2	198.962	11.024	.000***
	ภายในกลุ่ม	6280.999	348	18.049		
	รวม	6678.923	350			
	ระหว่างกลุ่ม	6234.302	2	3117.151	11.325	.000***
รวม	ภายในกลุ่ม	95782.302	348	275.236		
	รวม	102016.604	350			

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสถานศึกษาในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 จำแนกรายด้าน ดังนี้ ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ ($p < .001$) ด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน ($p < .002$) ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร ($p < .000$) ด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม ($p < .000$) และในภาพรวม ($p < .000$)

3. นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จากการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า การจัดการที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้น 6 ประการสำคัญ ได้แก่ **(1) การสร้างกรอบการจัดการและนโยบายเชิงยุทธศาสตร์** โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของทุกฝ่าย พร้อมคู่มือปฏิบัติ แผนรายงานเหตุ และตัวชี้วัดที่ตรวจสอบได้ **(2) การจัดการสุขภาพและความเป็นอยู่แบบองค์รวม** ครอบคลุมการดูแลสุขภาพกาย จิตใจ อาหารที่มีคุณภาพ และระบบการส่งต่อที่รวดเร็ว **(3) การจัดการโครงสร้างพื้นฐานเชิงรุก** เช่น การตรวจสอบอาคาร ระบบไฟฟ้า–ประปา กล้องวงจรปิด และการเตรียมทางหนีไฟ **(4) การเตรียมพร้อมรับเหตุฉุกเฉิน ด้วยการฝึกซ้อมที่สมจริง** การประสานกับหน่วยงานภายนอก และการใช้เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์ **(5) การพัฒนาภาวะผู้นำและบุคลากร** ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การโค้ชเชิงลึก และระบบพี่เลี้ยงเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย **(6) การติดตามประเมินผลบนฐานข้อมูล** โดยใช้ระบบข้อมูลออนไลน์ แดชบอร์ดเรียลไทม์ การวิเคราะห์ข้อมูล และการปรับปรุงต่อเนื่อง สรุปได้ว่า การยกระดับความปลอดภัยต้องใช้การบริหารที่ครอบคลุมทุกมิติ เชื่อมโยงคน โครงสร้าง และเทคโนโลยี เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี–ระยอง อยู่ในระดับสูงสุด โดยด้านความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อมสูงสุด ตามด้วยด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ และด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน การดำเนินงานดังกล่าว **สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนแบบองค์รวม (Holistic School Safety Management Theory)** ซึ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ครอบคลุมการจัดการอาคาร สนามกีฬา ระบบจราจร สุขภาพกาย–ใจ และการสร้างบรรยากาศที่นักเรียนรู้สึกไว้วางใจ (Astor & Benbenishty, 2005) นอกจากนี้ การสร้างสภาพแวดล้อม

เชิงบวกในโรงเรียนยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจน การจัดการที่รอบด้าน ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การวางระเบียบปฏิบัติ และความไว้วางใจในโรงเรียน **สอดคล้องกับการศึกษาของ Karadağ et al. (2016)** ข้อค้นพบชี้ว่า การบริหารความปลอดภัยในโรงเรียนต้องทำงานเชิงระบบ ครอบคลุมมาตรการป้องกัน การสร้างบรรยากาศเชิงบวก และการเตรียมรับมือเหตุฉุกเฉิน เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกแตกต่างกันตามเพศและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยเพศมีผลต่อด้านความปลอดภัยทางกายภาพ การป้องกันและรับมือเหตุฉุกเฉิน และด้านสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร ส่วนวุฒิการศึกษาไม่ส่งผลต่อระดับการรับรู้ ขณะที่ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษามีอิทธิพลชัดเจนต่อการรับรู้ในทุกมิติ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิระ กู้สุวรรณวิจิตร และศักดา สถาพรวจนา (2567) ที่ชี้ว่าเพศมีผลต่อมุมมองและการรับรู้มาตรการความปลอดภัย สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกอร อุ่นสถานนท์ (2563) และนิษฐ์ฐา พีระชัยภาวงศ์ และคณะ (2567) ที่พบว่าระดับการศึกษาไม่ใช่ตัวแปรสำคัญ แต่โครงสร้างการบริหารและสภาพแวดล้อมการทำงานมีบทบาทมากกว่า และสอดคล้องกับงานของ ขนิษฐา กำเนิดทอง และคณะ (2568) ที่ระบุว่าขนาดสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากรส่งผลต่อประสิทธิภาพมาตรการด้านความปลอดภัย การพิจารณาปัจจัยเหล่านี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการออกแบบและพัฒนามาตรการความปลอดภัยที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับความปลอดภัยในบริบทเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกประกอบด้วยหลายมิติสำคัญ ได้แก่ การสร้างกรอบการจัดการความปลอดภัยและนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีแบบองค์รวม การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงรุก การเตรียมความพร้อมและตอบสนองเหตุฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ การพัฒนาภาวะผู้นำและสร้างขีดความสามารถของบุคลากร และการติดตามประเมินผลโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน การสร้างกรอบนโยบายที่ชัดเจน ครอบคลุมบทบาทของผู้บริหาร ครู บุคลากรสนับสนุน และนักเรียน พร้อมการติดตามตัวชี้วัดและมีคณะทำงานข้ามสายงาน สอดคล้องกับกัญญารัตน์ ตาโม่ง และคณะ (2568) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การจัดการสุขภาพและโภชนาการแบบองค์รวม รวมถึงการดูแลสุขภาพจิต ส่งเสริมสมาธิและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับสิทธิชัย สิงห์สุ และคณะ (2568) การจัดการโครงสร้างพื้นฐานเชิงรุก การตรวจสอบและบำรุงรักษาอาคาร ระบบไฟฟ้า ประปา และการติดตั้งกล้อง CCTV ช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพความปลอดภัย สอดคล้องกับจิราภรณ์ ดีแล้ว และจารุวรรณ นาตัน (2568) การติดตามประเมินผลโดยใช้ระบบแดชบอร์ดและวงจร PDCA ช่วยให้การปรับปรุงมาตรการความปลอดภัยเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยแบบผสานวิธีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา เปรียบเทียบการรับรู้ของบุคลากร และนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านความปลอดภัย กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้าราชการครู ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า มีความเชื่อมั่นสูง ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้ผู้บริหารสถานศึกษาสำคัญและกลุ่มสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การตรวจสอบแบบสามเส้า และยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการศึกษาพบว่าระดับการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับสูง ด้านที่ได้รับการรับรู้สูงสุด ได้แก่ ความปลอดภัยด้านการจราจรและสิ่งแวดล้อม สุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร ความปลอดภัยทางกายภาพ และการป้องกันและรับมือเหตุฉุกเฉิน การเปรียบเทียบตามเพศและประสบการณ์พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในบางด้าน แต่ตามวุฒิการศึกษาไม่พบความแตกต่าง แนวทางพัฒนาการบริหารความปลอดภัยประกอบด้วยการสร้างกรอบและนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการสุขภาพและความเป็นอยู่แบบองค์รวม การจัดการโครงสร้างพื้นฐานเชิงรุก การเตรียมความพร้อมและตอบสนองเหตุฉุกเฉิน การพัฒนาภาวะผู้นำและบุคลากร และการติดตามประเมินผลโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากการศึกษา มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ควรส่งเสริมการอบรมและพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบริหารจัดการความปลอดภัย เตรียมรับเหตุฉุกเฉิน และสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ควรปรับปรุงระบบติดตามและประเมินผลโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน เพื่อให้การบริหารความปลอดภัยมีความแม่นยำ เชื่อมโยงคน โครงสร้าง และเทคโนโลยี ตอบสนองต่อความเสี่ยงและความท้าทายอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังสถานศึกษาหลากหลายประเภท เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านการบริหารความปลอดภัย และตรวจสอบประสิทธิผลของมาตรการในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น

2. ควรศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการติดตามและประเมินผลความปลอดภัย เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความเสี่ยงอย่างรวดเร็วและแม่นยำ

บรรณานุกรม

กนกอร อุ่นสถานนท์. (2563). การบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10*(2), 1-14.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). การศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC). กระทรวงศึกษาธิการ. Retrieved from https://www.moe.go.th/การศึกษาในพื้นที่-eec/

กัญญารัตน์ ตาโม่ง, พูนชัย ยาวิราช และไพรภ รัตนชูวงศ์. (2568). กลยุทธ์การบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียน บ้านขาแหย่งพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 7*(1), 17-33.

ขนิษฐา กำเนิดทอง, ชยากานต์ เรืองสุวรรณ และ ปองภพ ภูจอมจิตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 6*(1), 233-246.

คเณศ นามนัย, พิฏา สมบูรณ์สมบูรณ์ และเริงวิชญ์ นิลโคตร. (2567). การส่งเสริมระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(11), 85–95.

จิราภรณ์ ดีแล้ว และจารุวรรณ นาตัน. (2568). การศึกษาสภาพการบริหารความปลอดภัยของสถานศึกษาในกลุ่ม 9 ไตรมิตร. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา, 5*(1), 49-61.

ช่อชะบา ชื่นบาน, ธีรังกูร วรบำรุงกุล, สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร และ เริงวิชญ์ นิลโคตร. (2567). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9*(8), 558–574

ทิตย์ณรงค์ มณีวัฒน์. (2566). การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา. *วารสารวิชาการจินตาสิทธิ์, 1*(4), 230-243.

ธรรมาธรณ์ โพธิ์สกุลหอม และประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข. (2567). การเปรียบเทียบการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9*(2), 2399-2412.

นุจรินทร์ สายพิณ, เริงวิชญ์ นิลโคตร และวัยวุฒิ บุญลอย. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(10), 274–283.

พงศ์วิพัฒน์ เจริญพล. (2567). การประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวต้านยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(12), 74–84.

มารุต ฤทธิ์ฉ่ำ, ธีรังกูร วรบำรุงกุล และเริงวิชญ์ นิลโคตร. (2566). นโยบายสถานศึกษาปลอดภัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเป็นสถานศึกษาสีขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10*(12), 109–119.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (14 สิงหาคม 2542). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 116 ตอน 74 ก, หน้า 1-26.

พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554. (17 มกราคม 2554). *ราชกิจจานุเบกษา.* (เล่ม 128 ตอน 39 ก, หน้า 5-25).

วชิระ กู้สุวรรณวิจิตร และศักดา สถาพรวจนา. (2567). การบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษาสำกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 9*(2), 272-289.

วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CV. *รังสิตสารสนเทศ, 20*(1), 187.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566.* กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). *แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สิทธิชัย สิงห์สุ, กนกพร สมพร และตู้ เหลี่ยง. (2568). การส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยในสถานการศึกษา : บทบาทผู้ของบริหาร. *วารสารวิจยวิชาการ, 8*(1), 323-332.

Astor, R. A., & Benbenishty, R. (2005). *School violence and student well-being: Global perspectives.* Routledge.

Bush, T. (2020). *Theories of educational leadership and management* (5th ed.). SAGE Publications. https://books.google.com/books/about/Theories_of_Educational_Leadership_and_M.html?id=-srXDwAAQBAJ

Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. *The Elementary School Journal, 86*(2), 217–247. https://doi.org/10.1086/461445

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration: Theory, research, and practice* (9th ed.). McGraw-Hill. https://elmhurst.ecampus.com/educational-administration-theory/bk/9780078024528

Jonathan Cohen, & Freiberg, H. J. (2013). *A review of school climate research. Review of Educational Research*. Advance online publication. https://doi.org/10.3102/0034654313483907

Karadağ, E., et al. (2016). The effect of school climate on student achievement: A holistic approach. *Educational Studies, 42*(2), 107–122.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. *School Effectiveness and School Improvement, 17*(2), 201–227. https://doi.org/10.1080/09243450600565829

OECD. (2008). *Improving school leadership, volume 1: Policy and practice. OECD Publishing.* https://doi.org/10.1787/9789264044715-en

UNESCO. (2022). *Comprehensive school safety framework 2022–2030: For child rights and resilience in the education sector*. International Network for Education in Emergencies (INEE).

UNESCO. (2024). *Global education monitoring report summary*. UNESCO.

WHO. (2021). Guidelines for Mental Health in Schools. WHO Press.

ผล การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สลักจิตร คณะฤทธิ์ [1*] พงษ์วรินทร์ เต็งยี่ [2] สรวิศ ชะดา [3]
ปิยวัฒน์ สุขอนันต์ [4] จาตุรงค์ ตุลสุข [5] บุญญาวีย์ เข็มงาม [6]

รับบทความ: 13 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 14 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 25 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและแบบปกติที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและแบบทดสอบทักษะกีฬาตะกร้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ สถิติทดสอบที

ผลการศึกษาพบว่า ผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนหลังการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ มีทักษะกีฬาตะกร้อดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะกีฬาตะกร้อหลังการทดลอง ดีกว่าก่อนการทดลอง 2) หลังการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีทักษะกีฬาตะกร้อสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะกีฬาตะกร้อหลังการทดลองของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต รายวิชาตะกร้อ

[1-6] หลักสูตรครุศาสตรบัญฑิต สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
[*] อีเมล: salakjit.kan@pcru.ac.th

The Effects of Peer-Assisted Learning on Sepak Takraw Skills of Students in the Physical Education Program at Phetchabun Rajabhat University

salakjit Kanalit [1*]
Phongwarin Tengyee [2]
Sorawit Chada[3]
Piyawat Sookanan[4]
Jatirong Toonsuk[5]
Bunyawee Khamgngam[6]

Abstract

This research aimed to study (1) the effects of peer-assisted learning in physical education on sepak takraw skills of physical education students at Phetchabun Rajabhat University; (2) to compare learning achievement between peer-assisted learning and conventional learning in physical education on sepak takraw skills before and after the intervention. The sample consisted of 30 first-year physical education students at Phetchabun Rajabhat University. They were selected by purposive sampling and divided into an experimental group of 15 students and a control group of 15 students. The instruments for collecting data were peer-assisted learning lesson plans in physical education and a sepak takraw skills test. Data were analyzed using descriptive statistics including mean and standard deviation, and inferential statistics including t-test.

The research results were found as follows: 1) After the 8-week intervention, the experimental group receiving peer-assisted learning in physical education demonstrated significantly higher sepak takraw skills than before the intervention at the .05 level of significance, with post-test mean scores being higher than pre-test scores. 2) After the 8-week intervention, the experimental group receiving peer-assisted learning in physical education demonstrated significantly higher sepak takraw skills than the control group receiving conventional learning in physical education at the .05 level of significance, with the experimental group's post-test mean scores being higher than the control group's scores.

Keywords: Peer-Assisted Physical Education Learning; Bachelor of Education Program; Takraw Course.

[1-6] Bachelor of Education Program in Physical Education, Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University
[*] Email: salakjit.kan@pcru.ac.th

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของกีฬาตะกร้อ ซึ่งเป็นกิจกรรมทางด้านพลศึกษา โดยได้รวมกีฬานี้ไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ รวมถึงระดับสถาบันอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การจัดการศึกษาสังคมไทยในอนาคต จากผลการปฏิรูปการศึกษา ส่งผลให้การศึกษาพัฒนาไปสู่กลไกที่มุ่งพัฒนาคนและสังคม โดยการสร้างและพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม พร้อมกับพัฒนาเยาวชนให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานด้วยคุณภาพ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้รู้ ปราชญ์ และผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ นำความรู้มาถ่ายทอดและจัดการความรู้ในระดับชุมชน รวมถึงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และสถาบันการศึกษา ให้เป็นกลไกในการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพลศึกษา รวมถึงมีรายวิชาตะกร้ออยู่ในกลุ่มวิชาเอก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หมายถึงการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันจากสอนเป็นรายบุคคลมาเป็นมาพัฒนาการเรียนเป็นกลุ่ม เนื้อหาการสอนเป็นเนื้อหาเดียวกัน ให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน เมื่อพบปัญหาในกลุ่มครูผู้สอนจะให้ความเป็นอิสระแก่นักเรียนในฝึกกระบวนการวิเคราะห์เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาและการหาความรู้จากเพื่อนในกลุ่ม การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หมายถึงการจัดกิจรรมการเรียนรู้กลุ่มย่อยหรือคอยช่วยเหลือกันระหว่างเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้นการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนจะสามารถพัฒนาทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษามากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของฉฎาธร จันทร์ประดิษฐ์ (2565) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้แนวทาง OPLE ของ SHEAR ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อเสริมสร้างทักษะฮอกกี้ของนักเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีค่าคะแนนปฏิบัติที่สูงขึ้นและการมีผลต่อทักษะของกีฬาฮอกกี้ให้ดียิ่งขึ้น การจัดการเรียนการสอนแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” (Peer-To-Peer) มีแนวความคิดที่เชื่อว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมหรืออากัปกิริยามาประยุกต์ใช้ โดยอาศัยจดจำพฤติกรรมปฏิกิริยาต่าง ๆ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง โดยเป็นการเรียนที่มุ่งเน้นช่วยเหลือผู้เรียนผ่านการสอน การดูแล พูดคุย ของกลุ่มเก่งกับกลุ่มอ่อนซึ่งอาจจะอยู่ในช่วงวัยเดียวกันหรือวัยที่มากกว่าก็ได้ ซึ่งการสอนอาจจะเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม โดยมีครูผู้สอนกำกับดูแล ให้คำปรึกษาและเอื้ออำนวย และยังมีความเชื่อว่า การสอนวิธีนี้ สามารถช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนรู้ช้าเรียนรู้ได้เร็วและเข้าใจง่ายขึ้น จากการสื่อสารถ่ายทอดเนื้อหาของวัยใกล้เคียงกันจากแนวคิดทัศนคติเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนนั้นจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากได้เรียนรู้ร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันและกัน และเนื่องด้วยวัยที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้ผู้เรียนมีความกล้าคิดกล้าถาม ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีมีความสนุกกับการเรียนรู้ และสอดคล้องกับศิวนันท์ อธิจันทรรัตน์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและแบบ เอส.ที.เอ.ดี.ที่มีต่อทักษะเทควันโดของนักเรียน

มัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่าการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคแบบเพื่อนช่วยเพื่อนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ต่อทักษะเทควันโดของนักเรียนมีความสามารถด้านทักษะดียิ่งขึ้น

การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นการสอนที่มาจากแนวคิดที่เกี่ยวกับ การกระจายบทบาทในการสอนที่ใช้กลวิธีแบบเพื่อนช่วยสอนเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสลับการสอนกันเองตามบทบาท วิธีการสอนดังกล่าว มีรากฐานมากีฬาตะกร้อเป็นส่วนหนึ่งของวิชาพลศึกษาและมีการแข่งขันกีฬาระดับชาติหรือในระดับนานาชาติ ได้มีการพัฒนามาตรฐานการแข่งขันขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการพัฒนาเทคนิคการฝึกซ้อม อุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขันซึ่งเป็นผลมาจากการนำเอาวิทยาศาสตร์การกีฬามาใช้ในการฝึกซ้อมและการแข่งขันเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของนักกีฬาให้มากขึ้นรวมทั้งใช้ในการทานายความน่าจะเป็นของผลการแข่งขันได้ และความสามารถสูงสุดของนักกีฬาเป็นสิ่งที่ผู้ฝึกสอนและนักกีฬาทุกคนต้องการอยากให้เกิดขึ้นในขณะที่แข่งขันกีฬาตะกร้อใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายต้องอาศัยอวัยวะต่าง ๆ เสริมสร้างการทำงานเป็นทีมและสร้างความสามัคคี กระทรวงศึกษาธิการได้มองเห็นความสำคัญของกีฬาตะกร้อซึ่งเป็นกิจกรรมทางด้านพลศึกษากีฬาหนึ่ง จึงได้บรรจุกีฬาเซปกตะกร้อไวในหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับตาง ๆ รวมทั้งระดับสถาบันอุดมศึกษา การเรียนพลศึกษาผู้เรียนจะได้รับโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางกายและกีฬาทั้งประเภท บุคคลและทีมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ผลตามศักยภาพด้านการเจริญเติบโตและ พัฒนาการทางกายเกิดการพัฒนาทักษะกลไกอย่างเต็มที่ได้เรียนรู้การฝึกตนเองระเบียบและ หลักการทางวิทยาศาสตร์ได้แข่งขันและทำงานร่วมกันเป็นทีมได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับ กฤชญา พุ่นพิน (2565) ได้กล่าวว่าในหลักสูตรปริญญาตรี ได้บรรจุกีฬาตะกร้อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนวิชาตะกร้อเพื่อการเรียนการสอนการออกกำลังกายสำหรับนักศึกษาพลศึกษา สุขศึกษานันทนาการและนักศึกษาที่สนใจได้เรียน ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ศึกษาประวัติความเป็นมา หลักการฝึกทักษะพื้นฐาน ตะกร้อวง ตะกร้อลอดห่วง เซปักตะกร้อ กติกาการเป็นผู้ตัดสินโดยเน้นประเภทเซปักตะกร้อและตะกร้อข้ามตาข่าย ตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา

การจัดการเรียนการสอนพลศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเพื่อเป็นบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ และฝึกให้นักศึกษามีทักษะพื้นฐานที่ได้รับการฝกทักษะพื้นฐานต่าง ๆตามขั้นตอนที่ถูกต้อง เพื่อสามารถนำทักษะและความรูไปใชในการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ในกระบวนการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลที่มีความเป็นมาตรฐาน เพราะจะทำให้ผู้เรียนได้ทราบเกี่ยวกับพัฒนาการของตนเอง เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ ฝกทักษะต่าง ๆ อย่างถูกต้อง สวนด้านผู้สอนก็จะทราบถึงผลการสอนของตนวามีขอบกพรอง หรือตองปรับปรุงการสอนใหดียิ่งขึ้น

จากความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทักษะของนักศึกษาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเทคนิคในการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนมาใช้เพื่อพัฒนานักศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีการพัฒนาทักษะในด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาตะกร้อเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและแบบปกติที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

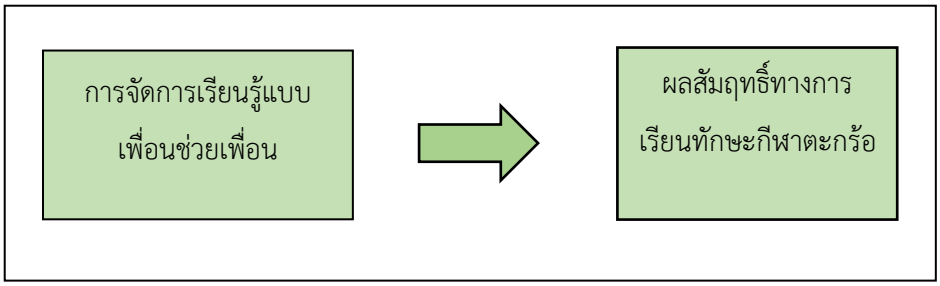
ทิศนา แขมมณี (2560) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Instructional Model) คือ การดำเนินการสอนตามแผนที่ได้รับการจัดระบบอย่างมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับทฤษฎี การเรียนรู้หรือรูปแบบการสอนที่นั้นควรมีการนั้นมีประสิทธิภาพสามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของและเป็นแบบแผนการดำเนินการสอนดังกล่าวจะประกอบด้วยทฤษฎี หลักการที่รูปแบบนั้นวางเป้าหมายและกระบวนการสอนที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะที่รูปแบบนั้นกำหนดซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเช่นเดียวกันได้สอดคล้องกับ (Joyce & Weil, 1986) ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่าเป็นแผน (Plan) หรือแบบ (Pattern) ซึ่งสามารถใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าในห้องเรียนหรือการสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อยหรือเพื่อจัดเตรียมสื่อการสอน รวมถึงหนังสือภาพยนตร์เทปบันทึกเสียงโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือหลักสูตรรายวิชาซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนนั้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้ซึ่งรูปแบบการสอนที่แท้จริงนั้นจะต้องเป็นสิ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้แนวคิดทักษะต่าง ๆ ค่านิยม วิธีการคิดและวิธีการที่แสดงออกซึ่งความคิดของตนเองในการสอนนั้น ต้องสอนวิธีการที่จะเรียนในความเป็นจริงแล้วผลลัพธ์ระยะยาวที่สำคัญที่สุดของการสอนหรือการเพิ่มขึ้นของความสามารถในการเรียนทำให้เรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วรศักดิ์ เพียรชอบ (2548) กล่าวว่า การสอนพลศึกษาควรจะได้มีการสาธิตทักษะต่าง ๆ ในสภาพการณ์ที่เหมาะสมที่จะอำนวยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ศิลปะของการสาธิตทักษะคือการวิเคราะห์ทักษะนั้น ๆ เช่น การเตะบอล อะไรคือปัญหาในการเตะบอล การจับประสานมืออย่างไร การเหยียดแขนขาทั้งสองข้างควรต้องทำหน้าที่อย่างไรลำตัว และจุดสัมผัสบอลควรเป็นอย่างไร ในการเคลื่อนไหวทุกอย่าง การวิเคราะห์ที่เหมาะสมถูกต้อง ควบคู่ไปกับการสาธิตเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ จึงเป็นส่วนที่มีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอนพลศึกษาสอดคล่องกับเลสเลยและแมทชินสกี้ (Lasley&Matczynski,1997)กล่าววา การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาและกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ดีนั้น ผู้สอนควรใช้วิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยการเลือกรูปแบบการเรียนการสอนแต่ละครั้งให้เหมาะสมกับกีฬาหรือกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อช่วยให้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนตามความสามารถของตน ดังนั้นผู้สอนจึงไม่ควรใช้วิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

อรศิริ เลิศกิตติสุขและดวงกมล ลิมโกมุท (2552) กล่าวว่าการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer assist) เป็นกระบวนการสอนหนึ่งที่ให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มในการคิด การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เพื่อค้นพบความรู้ความสามารถของตนเอง และมองเห็นตัวตนในอุดมคติ และการเห็นคุณค่าตนเอง ต่อความสำเร็จ ช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนรัก และมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ให้ มีความสุข เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ในการเรียนรู้และปฏิบัติจริง เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน เกิดบรรยากาศในห้องเรียนที่เหมาะกับการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งยังเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือและแนะนำซึ่งกันและกัน และยังช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร และทักษะการเข้าสังคมที่ดี อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสสอดคล้องกับฉฎาธร จันทร์ประดิษฐ์ (2565) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้แนวทาง OPLE ของ SHEAR ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อเสริมสร้างทักษะฮอกกี้ของนักเรียนมัธยมศึกษาผลการวิจัยของนักเรียนมีค่าคะแนนปฏิบัติที่สูงขึ้นและการมีการส่งผลต่อทักษะของกีฬาฮอกกี้ดียิ่งขึ้น การจัดการเรียนการสอนแบบ“เพื่อนช่วยเพื่อน” (Peer-To-Peer) มีแนวความคิดที่เชื่อว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมหรืออากัปกิริยา มาประยุกต์ใช้ โดยอาศัยจดจำพฤติกรรมปฏิกิริยาต่าง ๆ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง โดยเป็นการเรียนที่มุ่งเน้นช่วยเหลือผู้เรียนผ่านการสอน การดูแล พูดคุย ของกลุ่มเก่งกับกลุ่มอ่อนที่อาจจะอยู่ในช่วงวัยเดียวกันหรือวัยที่มากกว่าก็ได้ ซึ่งการสอนอาจจะเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม โดยมีครูผู้สอนกำกับดูแล ให้คำปรึกษาและเอื้ออำนวย และยังมีความเชื่อว่า การสอนวิธีนี้ สามารถช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนรู้ช้าเรียนรู้ได้เร็วและเข้าใจง่ายขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง กึ่งทดลองผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของเพื่อนช่วยเพื่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อและเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อกับวิธีการสอนแบบปกติของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเกี่ยวกับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 140 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชากีฬาตะกร้อ ปีการศึกษา 2568 แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 30 คน กลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน ที่ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะกีฬาตะกร้อ จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้
   1.1 การทำความคุ้นเคยกับกีฬาตะกร้อ
   1.2 การเล่นลูกข้างเท้าด้านใน
   1.3 การเล่นลูกหลังเท้า
   1.4 การเล่นลูกเข่า
   1.5 การเล่นลูกศรีษะ
   1.6 หน้าที่ตำแหน่งการเล่น
   1.7 การเล่นเป็นทีม
2. แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะกีฬาตะกร้อ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
3. แบบทดสอบทักษะกีฬาตะกร้อ จำนวน 4 ทักษะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้
   3.1 แบบทดสอบทักษะการเดาะลูกด้วยข้างเท้าด้านใน
   3.2 แบบแบบทดสอบทักษะการเดาะลูกด้วยหลังเท้า
   3.3 แบบทดสอบทักษะการเดาะลูกด้วยเข่า
   3.4 แบบทดสอบทักษะการเดาะลูกด้วยศรีษะ

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะกีฬาตะกร้อ มีวิธีการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะกีฬาตะกร้อ

1.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษา สาระและมาตรฐาน การเรียนรู้ กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง แผนการจัดการเรียนรู้

1.3 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา เรื่อง กีฬาตะกร้อ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1.4 กำหนดเนื้อหาที่จะนำมาสอน ได้แก่ เนื้อหาในบทเรียนตามแบบเรียน เรื่อง ทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับ ระดับความสามารถของนักศึกษา

1.5 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อกำหนดวิธีการประเมินผล และเครื่องมือในการประเมินผล

1.6 สรุป วิเคราะห์ และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีสาระการเรียนรู้ เนื้อหา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอน เกณฑ์การประเมินผล

1.7 นำข้อมูลมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้

1.8 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการจัดการกิจกรรม ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ขั้นที่ 2 ขั้นอธิบายและสาธิต ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 4 ขั้นนำไปใช้ ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและวัดประเมินผล

1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ซึ่งคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ที่ 0.88

1.10 สร้างแบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหาแผนการสอน แบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะกีฬาตะกร้อ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ (Davies) ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีวิธีการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์และการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

2.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษา สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา เรื่อง ทักษะกีฬาตะกร้อ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ (Davies) และการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

2.4 กำหนดเนื้อหาที่จะนำมาสอน ได้แก่ เนื้อหาในบทเรียนตามแบบเรียน เรื่อง ทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา ที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความสามารถของนักศึกษา

2.5 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อกำหนดวิธีการประเมินผล และเครื่องมือ ในการประเมินผล

2.6 สรุป วิเคราะห์ และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีสาระการเรียนรู้ เนื้อหา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอน เกณฑ์การประเมินผล

2.7 นำข้อมูลมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผนการเรียนรู้

2.8 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการจัดการกิจกรรม ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ขั้นที่ 2 ขั้นอธิบายและสาธิต ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 4 ขั้นนำไปใช้ ขั้นที่ 5 ขั้น สรุปและวัดประเมินผล

2.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อทำการประเมินคุณภาพของเครื่องมือเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ที่ 1.00

2.10 ทำการแก้ไขปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ ให้มีความสมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

2.11 สร้างแบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหา แผนการสอน แบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาตะกร้อ มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบทักษะพื้นฐานของกีฬาเซปักตะกร้อ

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบทดสอบทักษะของกีฬาเซปักตะกร้อ จำนวน 4 ทักษะ ได้แก่ แบบทดสอบการเดาะลูกด้วยข้างเท้าด้านใน แบบทดสอบการเดาะลูกด้วยหลังเท้า แบบทดสอบการเดาะลูกด้วยเข่า และแบบทดสอบการเดาะลูกด้วยศรีษะ

3.3 นำแบบทดสอบทักษะกีฬาตะกร้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อทำการประเมินคุณภาพของเครื่องมือเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ซึ่งคุณภาพของแบบทดสอบทักษะกีฬาตะกร้อมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.67

3.4 ทำการแก้ไขปรับปรุงแบบทดสอบทักษะกีฬาตะกร้อ ให้มีความสมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้สมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบทักษะกีฬาตะกร้อ จำนวน 4 ทักษะ ได้แก่ ข้างเท้าด้านใน หลังเท้า เข่า ศรีษะ และเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทักษะกีฬาตะกร้อสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาพลศึกษา โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามปกติจำนวน 7 แผนการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ร่วมกับการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนจำนวน 7 แผนการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง

3. หลังสิ้นสุดการสอน จึงทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับกลุ่มเป้าหมายด้วย แบบทดสอบทักษะกีฬาตะกร้อ เพื่อเก็บบันทึกคะแนน

4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลอง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะกีฬาตะกร้อ

2. วิเคราะห์ทักษะกีฬาตะกร้อ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะกีฬาตะกร้อ

3. สรุปผลการทดลอง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติค่า t-test independent มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	15	21.40	6.15	6.125*	0.000
หลังเรียน	15	29.00	3.50		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน นั้นแตกต่างกัน โดยที่คะแนนหลังเรียน หลังจากได้รับวิธีการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 29.00) ซึ่งสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 21.40)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและแบบปกติที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
กลุ่มที่เรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน	15	29.00	3.50	3.284*	0.003
กลุ่มที่เรียนรู้แบบปกติ	15	24.50	4.00		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หลังการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีทักษะกีฬาตะกร้อดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะกีฬาตะกร้อหลังการทดลองของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ($\bar{X}$= 29.00, S.D. = 3.50) ดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติ ($\bar{X}$= 24.50, S.D. = 4.00) สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หลังการทดลองดีกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติ

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนในทักษะกีฬาตะกร้อ พบว่า หลังการทดลองดีกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้สามารถช่วยให้นักเรียนมีทักษะกีฬาตะกร้อดีขึ้น เนื่องจากได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบพลศึกษา 5 ขั้นตอนและใช้การจับคู่ระหว่างเด็กกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน ที่จับกลุ่มด้วยความสมัครใจของนักศึกษา และกลุ่มเก่งจะอยู่ในบทบาทเป็นผู้ช่วยครู และก่อนการเข้าเรียนทุกครั้งนักศึกษากลุ่มเก่งจะต้องศึกษาบทเรียนให้เข้าใจก่อนที่จะนำมาถ่ายทอดให้กับกลุ่มอ่อนได้อย่างเข้าใจสอดคล้องกับฉวีวรรณ ท่าไม้สุข และประเสริฐ มงคล (2560) ได้ศึกษาการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้หลังจากที่ได้รับการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

อยู่ในระดับสูง มีสมรรถนะด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และด้านการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน อยู่ในระดับสูง 2) มีความคิดเห็นต่อการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน 3) มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนอยู่ในระดับสูง 4) คะแนนเฉลยผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับกมลมาศ พึ่งน้อย (2555) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นวิธีการสอนที่จัดให้ผู้เรียนช่วยเหลือเพื่อนให้คำแนะนำและให้กำลังใจเพื่อน พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในกลุ่ม และสอดคล้องกับสุพนิดา อุปทุม และคณะ (2566) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างกราฟด้วยโปรแกรม PowerPoint ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี 5 โรงเรียนบ้านนามูลฮิ้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการใช้กิจกรรมการสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน คิดเป็นร้อยละของคะแนนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.00-55.002) และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนสร้างกราฟด้วยโปรแกรม PowerPoint อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.81, S.D. = 0.91)

2. อภิปรายผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและแบบปกติที่มีต่อทักษะกีฬาตะกร้อ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

หลังการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนในทักษะกีฬาตะกร้อ มีทักษะกีฬาตะกร้อดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงได้ว่า การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สามารถพัฒนาทักษะกีฬาตะกร้อของกลุ่มทดลองให้เพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม อาจด้วยการสอนด้วยวิธีการเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นวิธีการที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้เรียนทุกคนมีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้เรียนที่ทำหน้าที่เป็นนักเรียนผู้สอนจะได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางการเคลื่อนไหวทางกาย การเสริมแรงทางบวก การให้กำลังใจ และการให้รางวัล เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดทีมเพื่อแข่งขัน โดยผู้เรียนแต่ละคู่ทำกิจกรรมตามแบบฝึกทักษะกีฬาตะกร้อจำนวน 4 ทักษะ โดยผู้เรียนที่ทำหน้าที่เป็นนักเรียนผู้สอนจะเป็นผู้อธิบายและสาธิตให้กับนักเรียนผู้เรียน รวมถึงนำฝึกทักษะแต่ละทักษะ เมื่อนักเรียนผู้สอนสามารถพัฒนาทักษะแต่ละกิจกรรมให้กับตนเอง และนักเรียนผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะใหม่แล้ว ผู้เรียนแต่ละคู่จะผลัดเปลี่ยนสลับบทบาทกันเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำหน้าที่เป็นทั้งนักเรียนผู้สอนและนักเรียนผู้เรียน ซึ่งตรงกับจุฬาลักษณ์ สงฆ์สระน้อย (2563) พบว่า กลุ่มทดลองมีผลความแม่นยำในการเล่นลูกสองมือดีกว่ากลุ่มควบคุม และตรงกับสุโชค ฉันทะนิ (2560) พบว่า ทัศนคติที่มีต่อการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนตามการเสริมต่อการเรียนรู้เป็นไปในทางบวก นักเรียนเห็นด้วยในการนำการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเข้ามาใช้ในการสอนเทควันโด ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานของกีฬาเทควันโดของนักเรียน สูงกว่ากลุ่มการสอนแบบปกติ และตรงกับวีรพรรณ จันทร์

ขาว (2561) พบว่า ผลของการสอนว่ายน้ำแบบเพื่อนช่วยเพื่อนต่อความสามารถในการว่ายน้ำท่าครอลสโตรคและท่ากรรเชียง มีการพัฒนาความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระยะก่อนการทดลองจนถึงระยะหลังการทดลอง และสอดคล้องกับเสฏฐวุฒิ ไชยฮั่ง (2563) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนทำให้คะแนนทักษะลีลาศหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และตรงกับวงค์เดือน ประไพวัชรพันธ์ (2561) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีการเพื่อนช่วยเพื่อน หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 13.80) ซึ่งสูงกว่าคะแนนก่อนที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$= 9.16) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ศิวนันท์ อธิจันทรรัตน์ (2564) พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้สอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีทักษะท่าเตะเฉียงดีกว่ากลุ่มควบคุม

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนหลังการทดลองมีผลต่อทักษะกีฬาตะกร้อดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะกีฬาตะกร้อหลังการทดลอง ดีกว่าก่อนการทดลอง 2) หลังการทดลอง กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีทักษะกีฬาตะกร้อสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากข้อค้นพบของงานวิจัย พบว่า การนำการจัดการเรียนการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ไปใช้กับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาที่มีต่อทักษะกีฬาเซปักตะกร้อ สามารถพัฒนาทักษะกีฬาตะกร้อได้อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปใช้กับทักษะในชนิดกีฬาอื่น ๆ ได้ เช่น ทักษะการตีโฟร์แฮนด์ในกีฬาแบดมินตัน ทักษะการยิงประตูในกีฬาฟุตซอล ทักษะการเสิร์ฟลูกในกีฬาวอลเลย์บอล เป็นต้น

1.2 ก่อนทำการจัดการเรียนการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ผู้ฝึกสอนควรศึกษารูปแบบการการจัดการเรียนการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้การฝึกเป็นไปอย่างถูกต้องตามกระบวนการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะมีการศึกษาวิจัยในรายวิชาพลศึกษาอื่น ๆ เช่น บาสเกตบอล วอลเลย์บอล ฟุตซอล เป็นต้น เพื่อให้มีแนวทางการพัฒนาทักษะเพิ่มขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาความต้องการของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้ทราบแนวทาง ในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

กมลมาศ พึ่งน้อย. (2555). *การศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาเรื่องกีฬาวอลเลย์บอลกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนกับแบบปกติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช 2542*. โรงพิมพ์การศาสนา.

กฤชญา พุ่นพิน. (2565). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของทีมกีฬาตะกร้อหญิงในการแข่งขัน กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, *5*(2), 154–167. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSSMBU/article/view/262321

จุฬาลักษณ์ สงฆ์สระน้อย. (2563). ผลของการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อความแม่นยำในการเล่นลูกสองมือล่างในกีฬาวอลเลย์บอล. *วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ*, *46*(2), 197–208. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/tahper/article/view/246913/

ฉฏาธร จันทร์ประดิษฐ์. (2565). *การจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้แนวทาง OLPE ของ SHAPE ร่วมกับแนวคิด การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อเสริมสร้างทักษะฮอกกี้ของนักเรียนมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/6692/

ฉวีวรรณ ท่าไม้สุข และประเสริฐ มงคล. (2560). การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(1), 172-186. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/58988

ทิศนา แขมมณี. (2560). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วงค์เดือน ประไพวัชรพันธ์. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการตลาด*. วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พณิชยการ.

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2548). *ข้อแนะนำในการทำแผนการสอนวิชาพลศึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ*. กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

วีรพรรณ จันทร์ขาว. (2561). *ประสิทธิผลของการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อความสามารถในการว่ายน้ำ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). ระบบคลังปัญญามหาวิทยาลัยบูรพา. https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/7828

ศิวนันท์ อธิจันทรรัตน์. (2564). *ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและแบบ เอส.ที.เอ.ดี.ที่มีต่อทักษะเทควันโดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *จุดประกายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้*. สำนักงาน.

สุโชค ฉันทะนิ. (2560). *ประสิทธิผลของการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนตามแนวเสริมต่อการเรียนรู้ที่มีต่อทักษะพื้นฐานการเตะในกีฬาเทควันโด* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). ระบบคลังปัญญามหาวิทยาลัยบูรพา. https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/6345

สุพนิดา อุปทุม, ศุภกร ศรเพชร, เบญจ์ กิติคุณ, วโรทัย สิริเศรณี และ อ้อมทิพย์ มาลีลัย. (2566). การใช้กิจกรรมแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างกราฟด้วยโปรแกรม PowerPoint ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี 5 โรงเรียนบ้านนามูลฮิ้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 20*(89), 109-113.

เสฏฐวุฒิ ไชยฮั่ง และวายุ กาญจนศร. (2563). การพัฒนาทักษะลีลาศจังหวะชะชะช่า โดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนส่องดาววิทยาคม. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, *31*(2), 45–60.

อรศิริ เลิศกิตติสุข และดวงกมล ลิมโกมุท. (15 สิงหาคม 2552). *การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน*. Thai Good View. http://www.thaigoodview.com/node/42182

Joyce, B., & Weil, M. (1986). *Models of teaching* (3rd ed.). Prentice Hall.

Lasley, T. J., & Matczynski, T. J. (1997). *Strategies for teaching: A perspective for effective instruction*. Wadsworth Pub.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

การวิเคราะห์ความคิดเห็นนักท่องเที่ยวและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่: แนวทางสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

พรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม[1] มนต์ศิระ จรูญสิทธิ์[2*] อัศวิน แสงพิกุล[3]
ยุวรี โชคสวนทรัพย์[4] ศิริพร อำไพลาภสุข[5] ภควดี วรรณพฤกษ์[6]

รับบทความ: 28 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 11 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 17 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ 2.ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมา 3.สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่การวิจัยเอกสารใช้วิธีการรวบรวมโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเว็บไซต์ TripAdvisorโดยจำแนกความคิดเห็นออกเป็นความคิดเห็นเชิงบวกและเชิงลบและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย บทความทางวิชาการ รายงานการศึกษา และนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ ปี 2558-2568 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น การบริการด้านสปา สมุนไพร และการแพทย์แผนไทยที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนา ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ ความร่วมมือของภาคเอกชนและชุมชน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในด้านการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ บุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางไม่เพียงพอ และการขาดแผนการพัฒนาระยะยาวที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะ คือ ควรพัฒนาแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบบูรณาการ โดยเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้และมาตรฐานบริการด้านสุขภาพให้ได้ตามเกณฑ์สากล ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในมิติของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่ก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ยั่งยืนในภูมิภาค

คำสำคัญ: นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยเชิงเอกสาร

[1-6] คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

* อีเมล: jaroonsit@yahoo.com

The Analysis Tourist Perceptions and Related Studies on Health Tourism in Chiang Mai: Toward Sustainable Health Tourism Development

Pornthip Boontheingtham[1]
Monsira Jaroonsit [2*]
Aswin Sangpikul [3]
Yuwaree Choksuansap[4]
Siriporn Ampailapsuk[5]
Pakawadee Vanapruk[6]

Abstract

This documentary research aims to: 1) study tourists' opinions towards health tourism in Chiang Mai Province, 2) study research related to health tourism in Chiang Mai Province over the past 10 years, and 3) synthesize related research to compile guidelines for promoting health tourism in Chiang Mai Province. The documentary research methodology involved collecting secondary data from the TripAdvisor website, categorizing opinions into positive and negative, and analyzing data from documents, research papers, academic articles, educational reports, and health tourism policies over a 10-year period from 2015 to 2025, using content analysis. The research findings revealed that Chiang Mai Province has potential for health tourism due to its natural resources, local culture, and internationally recognized spa services, herbal products, and traditional Thai medicine. Key factors influencing development include government support, cooperation from the private sector and local communities, as well as the use of digital technology for promotion. However, problems were identified in integrated management, insufficient skilled personnel, and a lack of clear long-term development plans. The recommendation is to develop an integrated health tourism strategic plan, linking government agencies, the private sector, and local communities. Furthermore, knowledge and health service standards should be developed to meet international criteria, promoting health tourism in its environmental, cultural, and economic dimensions to position Chiang Mai Province as a sustainable health tourism hub in the region.

Keywords: Tourists, Health Tourism, Chiang Mai Province, Documentary Research

[1-6] Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University
* Email: jaroonsit@yahoo.com

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยสามารถสร้างรายได้ในระดับที่มีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังได้รับกาส่งเสริมและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากประชาชนหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและควรได้รับการสนับสนุนในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นกำลังเป็นที่นิยมในหมู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมักมุ่งเน้นการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามและผ่อนคลาย โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่น การอาบน้ำแร่หรือแช่น้ำแร่ร้อน การเข้าสปา และการนวดแผนโบราณ ซึ่งมีส่วนช่วยฟื้นฟูสุขภาพกายและจิตใจ (พรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม และ คณะ, 2568) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) นับเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในระดับโลกและระดับประเทศ เนื่องจากกระแสการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Health) ได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งมองหาแหล่งพักผ่อนที่สามารถผสานระหว่างการท่องเที่ยวและการดูแลสุขภาพเข้าด้วยกัน จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย สมุนไพร และบริการเพื่อสุขภาพต่างๆ เช่น สปา โยคะ และกิจกรรมเชิงบำบัด จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว (สุประภาดา สายะพันธ์ และ สุประภาดา สายะพันธ์ , 2567).

จังหวัดเชียงใหม่มีองค์ประกอบที่เหมาะสมต่อการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาค อย่างไรก็ตามจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ยังขาดการประมวลองค์ความรู้ในภาพรวม ทั้งมิติความเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีอยู่และองค์ความรู้จากงานวิจัยในฐานข้อมูล ดังนั้น การวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวและองค์ความรู้จากงานวิจัยจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แต่การพัฒนาที่ผ่านมายังขาดการประมวลภาพรวมอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและการรวบรวมองค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม (ชญาณิศา วงษ์พันธุ์, 2565) การทำความเข้าใจเสียงของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิเช่นเว็บไซต์ TripAdvisor จึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สามารถสะท้อนภาพรวมการรับรู้ ปัญหา และความคาดหวังของผู้ใช้บริการได้อย่างตรงไปตรงมา ในขณะเดียวกันการสังเคราะห์งานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ ก็จะช่วยส่งเสริมแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (บุษราภรณ์ กอบกิจพานิชผล และ ธีรพันธ์ ทัศนิยม, 2565) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าจะได้ประโยชน์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในระยะ 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2558 - 2568

3. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

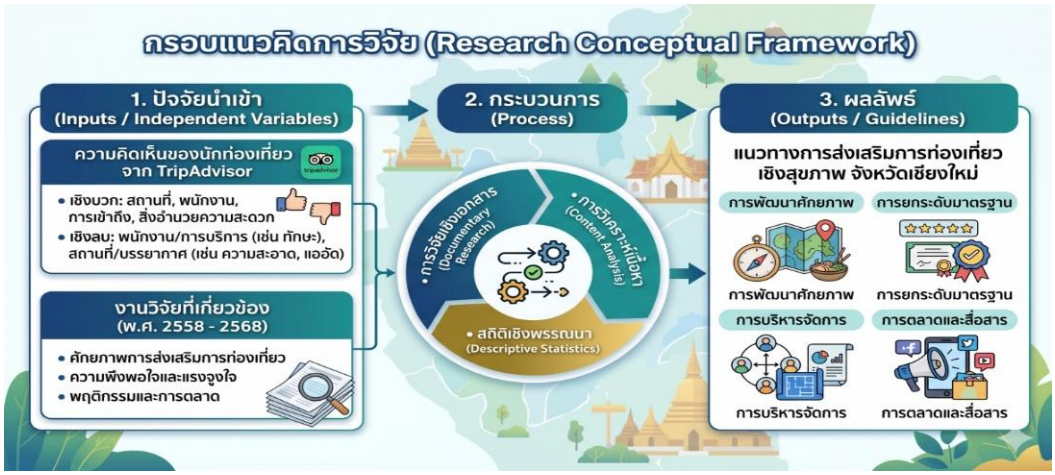
ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผสมผสานระหว่างการเดินทางกับการดูแลสุขภาพ โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ (พรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม และคณะ, 2568) ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ เช่น การใช้บริการสปา การนวดแผนโบราณ การอาบหรือแช่น้ำแร่ รวมถึงการบำบัดด้วยธรรมชาติตามแนวคิดสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Health) ที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ (สุประภาดา สายะพันธ์ และ สุมาลี พุ่มภิญโญ, 2567)

ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางที่มีศักยภาพสูงสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย สมุนไพร และบริการสุขภาพที่หลากหลาย เช่น สปา โยคะ และกิจกรรมเชิงบำบัด (บุษราภรณ์ กอบกิจพานิชผล และธีรพันธ์ ทัศนิยม, 2565) นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สำคัญ เช่น น้ำพุร้อน ซึ่งมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีใหม่ (ชญาณิศา วงษ์พันธุ์, 2565)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพกรอบแนวคิดการวิจัยที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

โครงสร้างของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากอดีตและปัจจุบันเพื่อสร้างแนวทางในอนาคต โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก:

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs / Independent Variables) ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จาก 2 แหล่งสำคัญ เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งในมุมมองของผู้บริโภคและเชิงวิชาการ:

- เสียงจากผู้ใช้บริการ (TripAdvisor): วิเคราะห์ทั้งจุดแข็ง (ความประทับใจในบริการ/บรรยากาศ) และจุดอ่อน (ปัญหาด้านความสะอาด/ทักษะพนักงาน) เพื่อหาช่องว่างในการพัฒนา
- ฐานข้อมูลทางวิชาการ (พ.ศ. 2558 - 2568): รวบรวมงานวิจัยในรอบ 10 ปี เพื่อดูแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและศักยภาพของพื้นที่ที่มีการศึกษาไว้แล้ว

2. กระบวนการ (Process) ใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นหัวใจหลัก โดยมีเทคนิคการจัดการข้อมูลดังนี้:

- การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis): เพื่อจัดกลุ่มและสังเคราะห์ประเด็นสำคัญจากเอกสารและรีวิว
- สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics): เพื่อสรุปภาพรวมของข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ความถี่ของประเด็นที่ถูกกล่าวถึงบ่อยที่สุด

3. ผลลัพธ์ (Outputs / Guidelines) เป้าหมายสูงสุดคือการได้ **"แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่"** ที่ครอบคลุม 4 มิติ:

1. การพัฒนาศักยภาพ: ดึงจุดเด่นเรื่องสมุนไพรและภูมิปัญญาไทยมาเป็นจุดขาย
2. การยกระดับมาตรฐาน: ปรับปรุงสถานประกอบการให้ได้รับมาตรฐานสากลและมีความสะอาด
3. การบริหารจัดการ: การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นระบบ
4. การตลาดและสื่อสาร: การใช้เทคโนโลยีเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่รักสุขภาพทั่วโลก

สรุปสาระสำคัญ กรอบแนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่า งานวิจัยไม่ได้เพียงแค่รวบรวมเอกสาร แต่เป็นการสังเคราะห์ปัญหาจากนักท่องเที่ยวจริงผสมผสานกับหลักฐานทางวิชาการ เพื่อสร้างเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของเชียงใหม่ให้เป็นรูปธรรมและยั่งยืน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรครั้งนี้ คือ เว็บข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เว็บไซต์ TripAdvisor และ เอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ จากฐานข้อมูล TCI (Thailand Citation Index) และ Google Scholarและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมความคิดเห็นด้านบวกและด้านลบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในด้านสปา น้ำพุร้อน จาก Tripadvisor โดยเก็บย้อนหลังด้วยการรวบรวมข้อมูลความเห็นของนักท่องเที่ยว สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 17 เรื่อง ฐานข้อมูล TCI และ Google Scholar ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2558 -2568 โดยเป็นผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่และสืบค้นจากประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 3เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสำรวจข้อมูลขึ้นมา (Survey Form) 2 ชุด โดยชุดแรกเป็นการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่1 ส่วนชุดที่สองเป็นการใช้การรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2และ 3 โดยทั้ง 2 ชุดมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (สุวิชชา ศรีถาน, ปรีดา ไชยา และ เอมอร ดิสปัญญา, 2565; บุษราภรณ์ กอบกิจพานิชผล และ ธีรพันธ์ ทัศนิยม, 2565) โดยได้ทำการปรับปรุงเนื้อหาเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ ชุดแรกใช้เก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 เช่น การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวด้านบวกและด้านลบและชุดที่สองใช้เก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 โดยเก็บข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบสำรวจทั้ง 2 ชุด เพื่อทดลองเก็บข้อมูล พบว่า แบบสำรวจทั้ง 2 ชุดนี้สามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดของนักท่องเที่ยวเชิงบวกและเชิงลบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่โดยจัดหมวดหมู่ของข้อมูล และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ความถี่และร้อยละ เพื่อการนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นด้านบวกของนักท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่สปาและน้ำพุร้อน

ประเด็นความคิดเห็น	จำนวนคน	ร้อยละ	ตัวอย่างความคิดเห็นด้านบวกของนักท่องเที่ยวมีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่
สปา			
1.สถานที่สวยงาม บรรยากาศงบร่มรื่น	92	46	“บรรยากาศที่น่าตื่นตาตื่นใจและสวยงาม” “บรรยากาศสบายๆ สมกับเป็นร้านสปา
2. พนักงานนวดดีมีความชำนาญ กดโดนถูกจุด	50	25	“การนวดเป็นมืออาชีพและสถานที่สะอาด” “การนวดก็ยอดเยี่ยมคอ / หลัง / ไหล่ / หัวหนึ่งและรู้สึกมหัศจรรย์”
3. พนักงานบริการและดูแลดี	40	20	“การบริการที่ดี ใส่ใจลูกค้ามีความเป็นมืออาชีพ”
4. ราคาไม่แพง	18	9	“ราคาที่ดีและเป็นประสบการณ์ที่น่าพอใจมาก”
รวม	**200**	**100**	
น้ำพุร้อน			
1. บรรยากาศดี มีให้บริการบ้านพักเหมาะแก่การพักผ่อน	95	47.5	“บรรยากาศดี มีให้บริการบ้านพัก ลานกางเต้นท์ มีบ่อแช่เท้าบอกอุณหภูมิ ร้าน มีสระให้แช่ตัว แยกเด็กผู้ใหญ่” “เป็นสถานที่ที่เหมาะกับการพักผ่อน”
2. การเดินทางสะดวก	80	37.5	“เป็นที่ท่องเที่ยวไม่ไกลจากตัวเมือง เดินทางสะดวก” “การเดินทางง่ายสะดวกสบาย”
3.เจ้าหน้าที่ดูแลดีบริการดี	20	10	“เจ้าหน้าที่ใจดี ดูแลเรื่องผสมน้ำในบ่อแช่ตามอุณหภูมิที่เราชอบ คอยดูแลสอบถามตลอด ” “เจ้าหน้าที่เอาใจใส่ มีความเป็นกันเอง”
4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน	5	5	“มีร้านอาหารและบ้านพักคอยให้บริการ” “มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมดูแลนักท่องเที่ยว"
รวม	**200**	**100**	

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเชิงบวกด้านสปาในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ด้านสถานที่สวยงามบรรยากาศงบร่มรื่น คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาด้านพนักงานนวดดีมีความชำนาญ กดโดนถูกจุด คิดเป็นร้อยละ 25 ด้านพนักงานบริการและดูแลดี คิดเป็นร้อยละ 20 และด้านราคาไม่แพง

คิดเป็นร้อยละ 9 ตามลำดับ ส่วนด้านน้ำพุร้อนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเชิงบวก เช่น บรรยากาศดี มีให้บริการบ้านพักเหมาะแก่การพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมาด้านการเดินทางสะดวก คิดเป็นร้อยละ 37.5 ด้านเจ้าหน้าที่ดูแลดีบริการดี คิดเป็นร้อยละ 10 และด้านมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงการจัดหมวดหมู่ความคิดเห็นด้านบวกของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่สปาและน้ำพุร้อน

หมวดหมู่ความคิดเห็นด้านบวก	ความถี่ (จำนวนคน)	ร้อยละ
1.ด้านสถานที่และบรรยากาศ (physical environment) 1.1 สถานที่สวยงาม บรรยากาศร่มรื่น (สปา) 1.2 บรรยากาศดี เหมาะแก่การพักผ่อน (น้ำพุร้อน)	187	46.75
2. ด้านพนักงานและการบริการ (employees and services) 2.1 พนักงานบริการและดูแลดี (สปา) 2.2 เจ้าหน้าที่ดูแลดีบริการดี (น้ำพุร้อน) 2.3 ราคาไม่แพง (สปา) 2.4 พนักงานนวดดีมีความชำนาญ กดถูกจุด (สปา)	128	32
3. ด้านการเข้าถึง (accessibility) 3.1 การเดินทางสะดวก (น้ำพุร้อน)	80	20
4. ด้านสิ่งอ้านวยความสะดวก (facilities) 4.1 มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน (น้ำพุร้อน)	5	1.25
Total	**400**	**100**

จากตารางที่ 2 แสดงการจัดหมวดหมู่ความคิดเห็นด้านบวกของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งสปาและน้ำพุร้อนของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถจัดหมวดหมู่ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) หมวดหมู่ด้านสถานที่และบรรยากาศมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นด้านนี้ คิดเป็นร้อยละ 46.75 2) หมวดหมู่ด้านพนักงานและการบริการ คิดเป็นร้อยละ 32 3) หมวดหมู่ด้านการเข้าถึง คิดเป็นร้อยละ 20 และ 4) หมวดหมู่ด้านสิ่งอ้านวยความสะดวก คิดเป็นร้อยละ 1.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงความคิดเห็นด้านลบของนักท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ สปาและน้ำพุร้อน

รายละเอียดความคิดเห็น	จำนวนคน	ร้อยละ	ตัวอย่างความคิดเห็นด้านลบของนักท่องเที่ยวมีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่
สปา			
1.พนักงานนวดแย่	10	50	“เป็นการนวดที่แย่ที่สุดในชีวิตที่เคยนวดมา ไปนวดกันกับครอบครัวสามีที่เป็นชาวต่างชาติพนักงานนวดไม่เป็น การใช้ผ้าน้ำมัน วิธีการนวดคือเรียกว่าถูๆ ไถไปกับน้ำมัน ที่ใส่น้ำมันจนแทบเรียกว่าอาบได้เลย ”
2. ราคาแพง	5	25	“มีความรู้สึกว่าราคาแพงเมื่อเทียบกับคุณภาพ”
3. การบริการยอดแย่	5	25	“เราทำการจองทางโทรศัพท์และระบุที่ตั้งไนท์บาซาร์ แต่ไม่มีการจองภายใต้ชื่อหรือเมื่อเรามาถึง การบริการลูกค้าแย่ที่นี่”
รวม	**20**	**100**	
น้ำพุร้อน			
1. พนักงานหรือเจ้าหน้าที่บริการไม่ดี	10	50	“เจ้าหน้าที่ ขาดการดูแลรักษาเอาใจใส่”
2. สถานที่คับแคบหรือแออัด	7	35	“ช่วงวันหยุดยาวหรือเทศกาลคนเยอะมากเกินไม่ควรไปรวมถึงสถานที่ก็แออัดคับแคบ”
3.พื้นที่บริเวณน้ำพุร้อนไม่สะอาด	2	10	“บริเวณโดยรอบ ไม่ค่อยสะอาดเท่าไหร่ ไม่ค่อยมีคนดูแล”
4. ราคาค่าธรรมเนียมเข้าสถานที่แพง	1	5	“ราคาธรรมเนียมแรกเข้าแพงเกินไปหน่อย”
รวม	**20**	**100**	

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นเชิงลบของนักท่องเที่ยวด้านสปาของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ด้านพนักงานนวดแย่คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา ด้านราคาแพงคิดเป็นร้อยละ 25 และการบริการยอดแย่ คิดเป็นร้อยละ 25 ตามลำดับ ส่วนด้านน้ำพุร้อนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเชิงลบในด้าน พนักงานหรือเจ้าหน้าที่บริการไม่ดีคิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา สถานที่คับแคบหรือแออัดคิดเป็นร้อยละ 35 ด้านพื้นที่บริเวณน้ำพุร้อนไม่สะอาดคิดเป็นร้อยละ 10 และด้านราคาค่าธรรมเนียมเข้าสถานที่แพงคิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงการจัดหมวดหมู่ความคิดเห็นด้านลบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่

หมวดหมู่ความคิดเห็นด้านลบ	ความถี่ (จำนวนคน)	ร้อยละ
1. ด้านพนักงานและการบริการ (employees and services) 1.1 พนักงานนวดแย่ (สปา) 1.2 ราคาแพง (สปา) 1.3 การบริการยอดแย่ (สปา) 1.4 พนักงานหรือเจ้าหน้าที่บริการไม่ดี (น้ำพุร้อน) 1.5 ราคาค่าธรรมเนียมเข้าสถานที่แพง (น้ำพุร้อน)	31	77.50
2. ด้านสถานที่และบรรยากาศ (physical environment) 2.1 สถานที่คับแคบหรือแออัด (น้ำพุร้อน) 2.2 พื้นที่บริเวณน้ำพุร้อนไม่สะอาด (น้ำพุร้อน)	9	22.50
Total	**40**	**100**

จากตารางที่ 4 แสดงการจัดหมวดหมู่ความคิดเห็นด้านลบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งสปาและน้ำพุร้อนของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถจัดหมวดหมู่ได้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) หมวดหมู่ด้านพนักงานและบริการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.50 และ 2) หมวดหมู่สถานที่และบรรยากาศ คิดเป็นร้อยละ 22.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงการจำแนกประเภทงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่

ประเภทงานวิจัยที่เผยแพร่	จำนวนเรื่อง (ร้อยละ)
1.บทความวิจัยในฐานข้อมูล TCI (Thailand Citation Index)	15 (88.24 %)
2.วิทยานิพนธ์ (thesis)	2 (11.76 %)
รวม	**17 (100 %)**

จากตารางที่ 5 แสดงการจำแนกประเภทงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสามารถแยกประเภทงานวิจัยที่เผยแพร่ ได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) บทความวิจัยในฐานข้อมูล TCI (Thailand Citation Index) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.24 และ 2) วิทยานิพนธ์ (thesis) คิดเป็นร้อยละ 11.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์จำแนกตามวิธีการศึกษาและจำนวนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่

วิธีการศึกษา	จำนวนเรื่อง (ร้อยละ)
วิจัยเชิงปริมาณ	9 (52.94%)
วิจัยผสมผสาน	6 (35.29%)
วิจัยเชิงคุณภาพ	2 (11.77%)
รวม	**17 (100%)**

จากตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์จำแนกตามวิธีการศึกษาและจำนวนของงานวิจัยพบว่า มีวิธีการศึกษา 3 ประเภท ได้แก่ 1) วิจัยเชิงปริมาณมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.94 2) วิจัยผสมผสาน คิดเป็นร้อยละ 35.29 และ 3) วิจัยเชิงคุณภาพคิดเป็นร้อยละ 11.77 ตามลำดับ

จากข้อมูลที่มาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาดังแสดงในตารางที่ 5 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สำคัญสำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในด้านต่างๆ ไว้ 6 ประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงการจำแนกหัวข้อวิจัยที่ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อที่ศึกษา	จำนวนเรื่อง
1. ด้านศักยภาพส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านสปาและด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน	7
2. ปัจจัยด้านความพึงพอใจและแรงจูงใจการใช้สปา	4
3. ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการตลาดของสปาและน้ำพุร้อน	6
รวม	**17**

จากตารางที่ 7 แสดงการจำแนกหัวข้อวิจัยที่ศึกษาและจำนวนเรื่องที่ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สามารถแยกได้ทั้งหมด 3 หัวข้อ ได้แก่ 1) ด้านศักยภาพส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านสปาและด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน จำนวน 7 เรื่อง 2) ปัจจัยด้านความพึงพอใจและแรงจูงใจการใช้สปา จำนวน 4 เรื่อง และ 3) ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการตลาดของสปาและน้ำพุร้อน จำนวน 6 เรื่อง

ตารางที่ 8 การสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่จากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	แหล่งข้อมูล	แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่
1.ด้านส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ชญาณิศา วงษ์พันธุ์ (2565) วิชชา ศรีถาน, ปรีดา ไชยา และ เอมอร ดิสปัญญา, (2565) งามนิจ แสนนำพล, มณวิภา ยาเจริญ, และ จารุณี ศรีบุรี (2566)	ผลการวิจัยเสนอให้ภาครัฐและผู้ประกอบการธุรกิจควรร่วมมือกันในการส่งเสริมศักยภาพท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น 1. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำพุร้อน และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบไปด้วยการแพทย์แผนไทย สมุนไพร โดยบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น 2. พัฒนามาตรฐานสถานบริการสุขภาพ (Spa, Wellness, Yoga, Detox Center) ให้ได้มาตรฐานสากล และปลอดภัย
2.ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	ประทีป พืชทองหลาง, พิมลพรรณ ปันทะเลิศ,ขิมมเรศ บริสุทธิ์ และ กมลรส วรรณพรม (2561)	ผลการวิจัยเสนอให้ภาครัฐและผู้ประกอบการธุรกิจควรร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น 1.หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคธุรกิจควรร่วมมือกันและช่วยกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ให้มีความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาประยุกต์ 2. ทางจังหวัดควรทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด เพื่อให้การพัฒนาและการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระบบการติดตามผลของการดำเนินงานตามแผนยุทธ์ศาสตร์ที่วางไว้
3.การสร้างความพึงพอใจ	ธันยา พรหมบุรมย์ และ นฤมล กิมภากรณ์ (2558) รัมภ์รดา สารอูป และ มณฑกาณติ ชุบชูวงศ์ (2564)	ผลการวิจัยเสนอให้ผู้ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ควรให้ความสำคัญด้านพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องอาบน้ำแร่ สปา โซนพักผ่อน ให้มีความเป็นสากลแต่ยังคงเอกลักษณ์ล้านนา รวมถึงยกระดับคุณภาพการบริการของพนักงาน โดยอบรมบุคลากรด้าน

ประเด็น	แหล่งข้อมูล	แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่
		Wellness Hospitality และทักษะภาษาให้สอดคล้องกับราคาค่าบริการให้เหมาะสม และโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
4. การสร้างแรงจูงใจ	ปัทมพร อิ่มวิทยา และ ศรัญญา กันตะบุตร (2564)	ผลการวิจัยเสนอให้ผู้ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ควรให้ความสำคัญในด้านสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยวด้วยการจัดทำแพ็คเกจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Wellness & Cultural Package)ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลและผู้มีอิทธิพลออนไลน์ (Influencers)
5.ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	มนไท เหรัญญะ (2564) ;นัทธ์หทัย เถาตระกูล และ ภัทรพรรณ วรรณลักษณ์ (2563)	ผลการวิจัยเสนอให้ผู้ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ ควรศึกษาศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติอย่างต่อเนื่อง รวมถึงออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยว (Experience Design) ที่ตอบโจทย์การพักผ่อนและฟื้นฟูสุขภาพแบบองค์รวม
6.ด้านการตลาด	ชญาณิศา วงษ์พันธุ์,ชวลีย์ ณ ถลาง และ เสรี วงษ์มณฑา (2565) ณิชรัตน์ อริญชย์, ธนโชติ และนัทธ์หทัยตันสุหัช (2566)	ผลการวิจัยเสนอให้ทางจังหวัดควรส่งเสริมทำกลยุทธ์การตลาดให้มีความน่าดึงดูดใจให้มากขึ้น เช่น 1.พัฒนากลยุทธ์การตลาดแบบเฉพาะกลุ่ม (Segmented Marketing) โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจสุขภาพและความเป็นธรรมชาติ 2.หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเชียงใหม่ควรประชาสัมพันธ์และโฆษณา ควรทำอะไรด้านเชิญชวนให้มาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความคิดเห็นนักท่องเที่ยวและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ : แนวทางสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ยั่งยืน สามารถอภิปรายสรุปผลตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

ด้านความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ทั้งด้านบวกและด้านลบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นด้านบวกส่วนใหญ่ในด้านสถานที่และบรรยากาศ ด้านพนักงานและการบริการ ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นด้านลบนักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นด้านพนักงานและการบริการและด้านสถานที่และบรรยากาศตามลำดับ ผลวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม และ คณะ (2568) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนจังหวัดระนอง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้คำวิจารณ์เชิงบวกมากกว่าคำวิจารณ์เชิงลบเพราะแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนองได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง

ด้านศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยพบว่า มีประเภทงานวิจัยที่เผยแพร่ ได้แก่ บทความวิจัยในฐานข้อมูล TCI (Thailand Citation Index) และ วิทยานิพนธ์ (thesis) โดยมีหัวข้อวิจัยที่ศึกษาได้แก่ ด้านศักยภาพส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, ปัจจัยด้านความพึงพอใจและแรงจูงใจและด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการตลาด โดยมีวิธีการศึกษาได้แก่ ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ วิจัยผสมผสานและวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษราภรณ์ กอบกิจพานิชผล และ ธีรพันธ์ ทัศนิยม (2565) พบว่า ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ โดยชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงงานวิจัยและประเภทการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นด้านบวกมากกว่าด้านลบ ส่วนการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในระยะ 10 ปี ตั้งแต่ ปี 2558 -2568 โดยประเภทงานวิจัยที่เผยแพร่ได้แก่ บทความวิจัยในฐานข้อมูล TCI (Thailand Citation Index) และ วิทยานิพนธ์ (thesis) โดยมีหัวข้อวิจัยที่ศึกษาได้แก่ ด้านศักยภาพส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความพึงพอใจและแรงจูงใจและด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการตลาด ผลการสังเคราะห์สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ สามารถแบ่งได้เป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1.ด้านศักยภาพส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2.ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3.การสร้างความพึงพอใจ 4. การสร้างแรงจูงใจ 5.ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 6.ด้านการตลาด

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการการจัดทำแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบบูรณาการ โดยผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้นควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีทิศทางและยั่งยืน โดยแผนกลยุทธ์ควรครอบคลุมทั้งด้านการบริการ การตลาด การพัฒนาบุคลากร และการสร้างภาพลักษณ์ของจังหวัดในฐานะศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. ควรมีการการพัฒนาองค์ความรู้และมาตรฐานบริการด้านสุขภาพให้ได้ตามเกณฑ์สากล เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของการบริการด้านสุขภาพให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ทั้งในด้านการแพทย์แผนไทย สมุนไพร และการบริการสปา รวมถึงการกำหนดมาตรฐานการให้บริการที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

3. ควรมีการการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น เว็บไซต์แอปพลิเคชัน และโซเชียลมีเดีย ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง การนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายจะช่วยเพิ่มจำนวนผู้มาใช้บริการและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัดเชียงใหม่

4. ควรมีการการพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง โดยจากผลการวิจัยพบว่าจังหวัดเชียงใหม่ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ดังนั้นควรมีการจัดอบรมและพัฒนาทักษะให้กับผู้ให้บริการอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเทคนิคการนวด การใช้สมุนไพร การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในมิติวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไม่ควรจำกัดอยู่เพียงแค่การให้บริการด้านสุขภาพเท่านั้น แต่ควรเชื่อมโยงกับมิติอื่นๆ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างรายได้ให้กับชุมชน การออกแบบกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างการดูแลสุขภาพกับการเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นจะช่วยสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ครอบคลุมทั้งด้านการบริการ การตลาด การพัฒนาทุนมนุษย์ และการสร้างภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ในฐานะศูนย์กลางสุขภาพระดับภูมิภาค โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ควรเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนแผนดังกล่าว พร้อมเปิดพื้นที่ให้ภาคเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. ควรมีการพัฒนามาตรฐานบริการสุขภาพและการอบรมบุคลากรเฉพาะทาง เนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางไม่เพียงพอ ควรมีการจัดตั้งโครงการอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการแพทย์แผนไทย สปา และสมุนไพร โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานร่วมกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และสถาบันการศึกษาท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อยกระดับมาตรฐานบริการให้เป็นไปตามเกณฑ์สากล และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ

3. ควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและการตลาดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงใหม่ ควรเป็นหน่วยงานหลักในการออกแบบแคมเปญการตลาดเชิงสร้างสรรค์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และโซเชียลมีเดีย พร้อมทั้งส่งเสริมการสร้างแบรนด์ “Chiang Mai Wellness Destination” ให้เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึก ในประเด็นที่ยังมีงานวิจัยอยู่ไม่มาก เช่น แรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มใหม่

2. ควรขยายขอบเขตการเก็บข้อมูลความคิดเห็นนักท่องเที่ยวไปยังแพลตฟอร์มอื่นๆ นอกเหนือจาก TripAdvisor เพื่อให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมมากขึ้น

3. ควรมีการศึกษาในรูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อทดลองนำแนวทางการส่งเสริมที่ได้จากการวิจัยนี้ไปปฏิบัติและประเมินผลจริง

บรรณานุกรม

งามนิจ แสนนำพล, มณวิภา ยาเจริญ, และ จารุณี ศรีบุรี. (2566). รูปแบบการท่องเที่ยวสุขภาพเชิงสร้างสรรค์บนฐานองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, *6*(3), 152–166. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/article/view/263146

ชญาณิศา วงษ์พันธุ์. (2565). *แนวทางการใช้ธุรกิจสปาเพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งในการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่* [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. https://updc.up.ac.th/handle/123456789/375

ชญาณิศา วงษ์พันธุ์, ชวลีย์ ณ ถลาง, และ เสรี วงษ์มณฑา. (2565). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจสปาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารร่มพฤกษ์มหาวิทยาลัยเกริก*, *40*(2), 89–106.

ณิชรัตน์ อริญชย์ธนโชติ, และ นัทธ์หทัย ตันสุหัช. (2566). กลยุทธ์ทางการตลาดในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการใช้บริการสปาของลูกค้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, *33*(2), 170–184. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pyu/article/view/269495

ธันยา พรหมบุรมย์, และ นฤมล กิมภากรณ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และสุขภาพในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ของประเทศไทย: เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, *10*(1), 71–87. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tourismtaat/article/view/35509

นัทธ์หทัย เถาตระกูล, และ ภัทรพรรณ วรรณลักษณ์. (2563). การตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, *26*(2), 72–83. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/CUTJ/article/view/236377

พรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม, มนต์ศิระ จรูญสิทธิ์, ยุวรี โชคสวนทรัพย์, ศิริพร อำไพลำภสุข, และ ภควดี วรรณพฤกษ์. (2568). การวิเคราะห์ความคิดเห็นนักท่องเที่ยวและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวน้ำพุร้อนของจังหวัดระนอง: แนวทางสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, *8*(2), 185–198. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/assr/article/view/286182

บุษราภรณ์ กอบกิจพานิชผล, และ ธีรพันธ์ ทัศนิยม. (2565). การวิเคราะห์โอกาสและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติโดยชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีใหม่. *มนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, *23*(2), 104–135. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/259406

ปัทมพร อิ่มวิทยา, และ ศรัญญา กันตะบุตร. (2564). แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยเจเนอเรชันวายต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, *7*(3), 296–303.
https://apps.cmubs.cmu.ac.th/academic/ittipon/is/articles_file/25641116135854.pdf

ประทีป พืชทองหลาง, พิมลพรรณ ปันทะเลิศ, ขิมมเรศ บริสุทธิ์, และ กมลรส วรรณพรม. (2561). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของบ้านไร่กองขิง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการสถาบันการพลศึกษา*, *10*(2), 133–144. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/TNSUJournal/article/view/248623

มนไท เหรัญญะ. (2564). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชาวไทยผู้ที่สนใจท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการสาระศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, *4*(3), 664–677. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sarasatr/article/view/253309

รัมภ์รดา สารอูป, และ มณฑกาณติ ชุบชูวงศ์. (2564). การศึกษาความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการกลับมาเยือนซ้ำ ณ บ่อน้ำพุร้อนฝาง อุทยานแห่งชาติดอยฟ้าห่มปก จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, *7*(1), 136–146. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/scaj/article/view/246773

สุประภาดา สายะพันธ์, และ สุมาลี พุ่มภิญโญ. (2567). การศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, *6*(2), 297–308. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/view/266253

สุวิชชา ศรีถาน, ปรีดา ไชยา, และ เอมอร ดิสปัญญา. (2565). การศึกษาแพทย์แผนไทยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: การนวด การอบ และการประคบสมุนไพรไทย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, *12*(3), 111–124. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/npuj/article/view/264144

การศึกษาความไวของลูกน้ำยุงลายบ้านต่อสารทีมีฟอสในพื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

สุนทร พิมพ์นนท์[1*] รุ่งอรุณ กุลบุตร[2] วรรณีย์ จิรอังกูรสกุล[3] พักตร์พิมล มหรรณพ[4] เจนฤทัย เจริญศรี[5]

รับบทความ: 17 ตุลาคม 2568 แก้ไขบทความ: 19 ตุลาคม 2568 ตอบรับบทความ: 25 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

ปัจจุบันโรคไข้เลือดออกมีการระบาดมากขึ้นทุกๆปี ของประเทศไทย ซึ่งมียุงลายบ้านเป็นพาหะนำโรคหลัก จากผลการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความไวของทรายเคลือบสารทีมีฟอส (Temephos) ต่อลูกน้ำยุงลายบ้าน (Aedes aegypti) ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร พื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เก็บตัวอย่างลูกน้ำยุงบ้านและทดสอบความไว ปี 2567 เก็บตัวอย่างลูกน้ำยุงลายบ้านจาก 7 ชุมชนในพื้นที่ศึกษา นำจำแนกชนิดของลูกน้ำยุงลายบ้านในห้องปฏิบัติการ เพื่อทดสอบกับทรายเคลือบสารทีมีฟอส ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร

ผลการศึกษาพบอัตราการตายของลูกน้ำยุงลายบ้านในช่วง 1 ชั่วโมง ลูกน้ำยุงลายบ้านมีความไวต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอสในระดับต่ำ หรือต้านต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอส จำนวน 3 ชุมชน คือ ชุมชนวัดลานตากฟ้า คิดเป็นร้อยละ 59.0%, วัดกลางบางพระ คิดเป็นร้อยละ 70.0% และชุมชนวัดไทยาวาส คิดเป็นร้อยละ 77.0% และลูกน้ำยุงลายมีความไวต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอสในระดับปานกลาง 4 ชุมชน เมื่อเทียบกับช่วงเวลา 24 ชั่วโมง พบว่ามีความไวอยู่ในระดับสูงต่อลูกน้ำยุงลายบ้านในทั้งหมด 7 ชุมชน คือ คิดเป็นร้อยละ 100% ในทุกชุมชนที่ศึกษามีอัตราการตายร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่าสารทีมีฟอส มีความไวต่อลูกน้ำยุงลายบ้านในระดับสูง ดังนั้นสามารถประเมินได้ว่าสารทีมีฟอส เป็นวิธีการควบคุมลูกน้ำยุงลายบ้านด้วยสารเคมีที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลายบ้านได้ดี ของพื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

คำสำคัญ: ลูกน้ำยุงลายบ้าน สารทีมีฟอส การทดสอบความไว

[1-5] คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[*] อีเมล: suntornpimnon80@gmail.com

The study of susceptibility of Aedes aegypti larvae with Temephos in Nakhon Chai Si District, Nakhon Pathom Province

Suntorn Pimnon [1]
Rungarun Kullabuth[2]
Wanee Jiraungkoorskul[3]
Pakpimol Mahannop[4]
Janruethai Charoensri[5]

Abstract

Currently, dengue fever outbreaks in Thailand have been increasing annually, with the domestic *Aedes aegypti* mosquito serving as the primary vector. The objective of this research was to test the susceptibility of *Ae. aegypti* larvae to temephos-coated sand at a concentration of 0.02 mg/L in Nakhon Chai Si District, Nakhon Pathom Province. Larvae were collected and tested for susceptibility in 2024. Samples of *Ae. aegypti* larvae were collected from seven communities in the study area, identified in the laboratory, and subsequently tested with temephos-coated sand at the specified concentration.

The results showed that, within the first hour, the mortality rate of *Ae. aegypti* larvae indicated low susceptibility or resistance to temephos-coated sand in three communities: Wat Lan Tak Fa community (59.0%), Wat Klang Bang Phra community (70.0%), and Wat Thaiyawat community (77.0%). Larvae from the remaining four communities showed moderate susceptibility to temephos during the same period. However, at the 24-hour observation point, high susceptibility was observed in all seven communities, with a 100% mortality rate in every study site. This indicates that temephos has a high level of effectiveness against *Ae. aegypti* larvae. Therefore, it can be concluded that temephos is an effective chemical larvicide for controlling and eliminating *Ae. aegypti* larvae in Nakhon Chai Si District, Nakhon Pathom Province.

Keywords: Aedes aegypti larvae, Temephos, susceptibility

[1-5] Faculty of Public Health, Bangkokthonburi University
*Email : suntornpimnon80@gmail.com

บทนำ

โรคไข้เลือดออก (Dengue fever) เป็นโรคติดต่อที่เป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุขของประเทศไทย ซึ่งมีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัสเดงกี สามารถติดต่อกันโดยมียุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) เป็นพาหะนำโรคหลักและยุงลายสวน (*Aedes albopictus*) เป็นพาหะรองนอกจากนี้ยังมีโรคอื่น ๆ ที่มียุงสองชนิดนี้เป็นพาหะ เช่น โรคไวรัสซิกา และโรคปวดข้อยุงลาย (Saenkham et al., 2025) ปัจจัยสำคัญทำให้การแพร่โรคต่าง ๆ ได้ง่ายคือมีแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายบ้านที่อยู่ในบ้านเรือนหรืออยู่รอบ ๆ บริเวณบ้านที่มีแหล่งน้ำขังต่างๆ โดยเฉพาะภาชนะกักเก็บน้ำหรือภาชนะเหลือทิ้ง การป้องกันสามารถทำได้หลายวิธีและวิธีหนึ่งสามารถป้องกันการเกิดโรคไข้เลือดออกได้คือ อาสาสมัครชุมชนเลือกใช้เป็นทรายที่มีการเคลือบด้วยสารเคมี หรือเรียกว่าทรายอะเบท ใช้ในการควบคุมการเพิ่มจำนวนของลูกน้ำยุงพาหะได้ ทรายเคลือบสารทีมีฟอส (temephos) ชนิดออร์กาโนฟอสเฟต (เงินแจ้ง, 2025) ซึ่งเป็นสารเคมีเคลือบทรายสามารถกำจัดตัวอ่อนแมลงได้ โดยการเทใส่ลงในแหล่งน้ำขังเพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย สารเคมีกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตมีกลิ่นเหม็นสลายตัวได้ง่ายเมื่อถูกแดดหรือความร้อนมีความเป็นพิษต่ำต่อคนและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมแต่มีความเป็นพิษสูงต่อลูกน้ำยุง ริ้น แมลงวันฝอยทราย แมลงหวี่ขน แมลงวันริ้นดำ เหา และสัตว์ปีก ทรายเคลือบสารเคมีกำจัดลูกน้ำจัดเป็นวัตถุอันตรายที่ใช้ทางสาธารณสุขชนิดที่ 3 ผู้ประกอบการต้องขอขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์และขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อนทำการผลิตนำเข้าหรือส่งออกและต้องมีการแสดงเลขทะเบียนวัตถุอันตรายและฉลากตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และจะต้องใช้ในอัตราส่วนที่ถูกต้องจึงจะกำจัดลูกน้ำยุงได้ (Makruen et al., 2025)

ทั้งนี้จะต้องใช้งานตามวิธีใช้ที่ระบุในฉลาก เช่น ทรายกำจัดลูกน้ำยุงสูตรที่มีทีมีฟอส 1% โดยน้ำหนักเวลาใช้จะต้องนำไปใส่ในน้ำที่อัตราส่วนทรายอะเบท 1 กรัมต่อน้ำ 10 ลิตร หรือถ้าใช้สูตรที่มีทีมีฟอส 2% โดยน้ำหนักให้ใช้ในอัตราส่วน 0.5 กรัมต่อน้ำ 10 ลิตร โดยจะออกฤทธิ์ทำลายระบบประสาทและการหายใจของลูกน้ำยุงภายใน 1 ชั่วโมง ออกฤทธิ์อยู่ได้นาน 3 เดือน ซึ่งอัตราส่วนต่อปริมาณน้ำการเก็บรักษาวันหมดอายุ และวิธีการใช้เหล่านี้มีความสำคัญต่อคุณภาพของทรายกำจัดลูกน้ำ และควรปฏิบัติตามคำแนะนำและคำเตือนเพื่อความปลอดภัยในการใช้งาน เช่น ถูกผิวหนังต้องล้างออกด้วยน้ำสบู่ ถ้าเปื้อนเสื้อผ้าให้รีบถอดออกแล้วเปลี่ยนใหม่ทันทีหากเข้าตาให้ล้างออกด้วยน้ำสะอาดจนอาการระคายเคืองทุเลาลงหากกลืนกินทำให้อาเจียนโดยดื่มน้ำ 2 แก้วแล้วรีบนำส่งแพทย์ทันที นอกจากนี้สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่จะนำทรายกำจัดลูกน้ำยุงไปแจกจ่ายให้กับประชาชนจะต้องมีการให้ความรู้เรื่องการใช้ที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการกำจัดลูกน้ำยุง

ปัจจุบันกรมควบคุมโรคติดต่อได้กำหนดมาตรการในการควบคุมยุงพาหะไว้ 3 วิธี คือ วิธีทางกายภาพ (Physical control) เช่น เก็บบ้านให้ปลอดโปร่ง ไม่ให้ยุงลายเกาะพัก เก็บขยะเศษภาชนะไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ปิดฝาภาชนะเก็บน้ำให้มิดชิด วิธีทางชีวภาพ (Biological control) เช่น ใช้แบคทีเรียกำจัดลูกน้ำ *Bacillus thuringiensis* var. *israelensis* (Bti) และ *Bacillus sphaericus* (Bsph) การใช้ปลากินลูกน้ำ และวิธีทางเคมี (Chemical control) เช่น การใช้ทรายเคลือบสารทีมีฟอสกำจัดลูกน้ำยุงลายในภาชนะน้ำขัง และการใช้สเปรย์กระป๋องฉีดพ่นกำจัดยุงลาย (จุฬารมย์, 2023) โดยการใช้ทรายเคลือบ

สารเทมีฟอส 1% ในการกำจัดลูกน้ำยุงลายเป็นวิธีที่ได้รับความนิยม โดยมีการนำมาใช้ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี และมีการใช้กันอย่างกว้างขวางทุกพื้นที่ในประเทศไทย ปริมาณการใช้ที่กระทรวงสาธารณสุขแนะนำคือ ทรายเคลือบสารทีมีฟอส 1% SG ใช้ในขนาด 1 กรัมต่อน้ำ 10 ลิตร (จะได้ความเข้มข้นของทรายเคลือบสารทีมีฟอส 1 ppm หรือ สาร 1 มิลลิกรัม/ลิตร) สามารถออกฤทธิ์ควบคุมไม่ให้มีลูกน้ำยุงลายบ้านได้ประมาณ 3 เดือน แต่จากการลงพื้นที่สำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายบ้าน พบว่าประชาชนมีการใช้น้ำและเติมเข้าทำให้ความเข้มข้นของทรายเคลือบสารทีมีฟอสลดลงเรื่อย ๆ จนไม่สามารถกำจัดลูกน้ำยุงลายได้รวมทั้งมีการใช้ทรายเคลือบสารทีมีฟอสในปริมาณที่มากกว่าข้อกำหนดการที่ลูกน้ำยุงลายได้รับสารเคมีในระดับต่ำหรือมากเกินไปนั้นอาจทำให้ลูกน้ำยุงลายบ้านสามารถปรับตัวให้มีความทน (Tolerance) และมีความต้านทาน (Resistance) ต่อสารเคมีได้มากขึ้น (ปานแก้ว., 2020; พิชิต et al., 2020)

การระบาดของโรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่เป็นปัญหาในพื้นที่จังหวัดนครปฐม โรคไข้เลือดออกได้รับการเลือกให้เป็นยุทธศาสตร์หลักในเรื่องของปัญหาโรคติดต่อที่สำคัญในพื้นที่จังหวัดนครปฐม สถานการณ์ที่ผ่านมาในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดนครปฐม มีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนสูงเป็นอันดับที่ 1 ของประเทศไทย และสูงเป็นอันดับที่ 1 ของเขตสุขภาพที่ 5 ปัจจุบันสถานการณ์โรคไข้เลือดออกในจังหวัดนครปฐม พบว่ามีจำนวนผู้ป่วยสะสม 808 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 87.65 ต่อประชากรแสนคน และมีรายงานผู้เสียชีวิต 2 ราย สถิติดังกล่าวส่งผลให้จังหวัดนครปฐมอยู่ในอันดับที่ 35 ของประเทศและอันดับที่ 4 ของเขตสุขภาพที่ 5 ซึ่งจากข้อมูลพบว่าจำนวนผู้ป่วยในปี 2567 ลดลง 0.34 เท่าเมื่อเทียบกับปี 2566 เมื่อวิเคราะห์พื้นที่ในจังหวัดนครปฐมในช่วงที่ผ่านมาพบว่าอำเภอนครชัยศรี มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกเป็นอันดับที่ 4 ของจังหวัดนครปฐม (มณีเทศ, 2022)

ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการตรวจสอบประสิทธิภาพและฤทธิ์คงทนของสารเคมีฯ หรือสารที่ใช้ในการควบคุมลูกน้ำยุงลายบ้าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของสถานการณ์ระดับความไวและแนวโน้มในการต้านทานต่อสารเคมีที่ใช้ในพื้นที่ ซึ่งการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาเลือกใช้สารและระยะเวลาในการกำจัดลูกน้ำยุงลายบ้านที่มีประสิทธิผล สำหรับวางแผนการควบคุมยุงพาหะนำโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดสอบความไวของสารเคมีกำจัดแมลงที่มีผลต่อลูกน้ำยุงลายบ้าน (Ae. aegypti)
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพสารเคมีกำจัดแมลงที่ใช้ในควบคุมลูกน้ำยุงลายบ้าน (Ae. Aegypti)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental study) โดยทำการทดสอบระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2567 มีการทดสอบความไวของลูกน้ำยุงลายบ้านจากพื้นที่ศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ต่อทรายเคลือบทีมีฟอสที่ระดับความเข้มข้น (diagnostic dose) 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งเป็นระดับค่าความเข้มข้นที่ทำให้ลูกน้ำยุงลายบ้านที่มีความไวต่อสารเคมีตายร้อยละ 100 กำหนดโดยองค์การอนามัยโลก

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาคัดเลือกโดยการสุ่มสำรวจลูกน้ำยุงลายบ้าน ตามรายงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และการพบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในช่วงการระบาดของปีที่ผ่านมา การคัดเลือกแต่ละชุมชนที่สำรวจพบลูกน้ำยุงลายบ้าน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของอำเภอนครชัยศรี ประกอบด้วย 1. ชุมชนบ้านสวนกล้วย หมู่ที่ 2 ตำบลงิ้วราย (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลงิ้วราย) 2. ชุมชนวัดไทยาวาส หมู่ที่ 4 ตำบลไทยาวาส (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไทยาวาส) 3. ชุมชนหมู่ที่ 5 ตำบลศรีษะทอง (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวัดเสถียร) 4. ชุมชนวัดห้วยตะโก หมู่ที่ 2 ตำบลพะเนียด (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยตะโก) 5. ชุมชนวัดลานตากฟ้า หมู่ที่ 4 ตำบลตากฟ้า (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวัดลานตากฟ้า) 6. ชุมชนวัดบางพระ หมู่ที่ 3 ตำบลบางพระ (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางแก้วฟ้า) 7.วัดกลางบางพระ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพระ (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางพระ)

ลูกน้ำยุงลาย

วิธีการเตรียมลูกน้ำยุงเพื่อทำการทดสอบ คัดเลือกโดยการสุ่มเก็บลูกน้ำยุงลายบ้านในแต่ละชุมชนในพื้นที่ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แล้วนำมาจำแนกชนิดของลูกน้ำยุงลายบ้านแต่ละระยะตามแบบสัณฐานวิทยา (Rattanarithikul et al., 2010; Rattanarithikul et al., 2005; Rattanarithikul et al., 2006) ที่ห้องปฏิบัติการ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี การคัดเลือกเอาลูกน้ำยุงลายบ้านที่สมบูรณ์แข็งแรง ลูกน้ำยุงลายบ้านระยะที่ 3 หรือ ลูกน้ำยุงลายบ้านระยะที่ 4 เนื่องจากในสองระยะนี้มีอวัยวะและส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สมบูรณ์และกินอาหารได้ปริมาณเยอะก่อนที่จะเป็นตัวโม่งซึ่งระยะนี้จะไม่กินอาหาร จากนั้นทำการนับจำนวนแยกลูกน้ำยุงลายบ้าน ก่อนนำไปพักในใส่ภาชนะแก้วพลาสติกเพื่อรอทดสอบที่มีน้ำสะอาดไม่มีสารเคมีเจือปนก่อนทดสอบ 1 ชั่วโมง จากนั้นดูดใส่ภาชนะทดสอบแก้วพลาสติกแบ่งการทดสอบออกเป็น 4 ชุดทดลองในแต่ละชุมชน โดยมีลูกน้ำยุงลายบ้านชุดละ 25 ตัว ให้เลือกเฉพาะตัวแข็งแรงและสมบูรณ์หากลูกน้ำตัวใดอ่อนแอหรือไม่แข็งแรงให้ดูดออกแล้วเปลี่ยนตัวใหม่ทดแทน

วิธีการทดสอบ

การเตรียมสารเคมีและขั้นตอนการทดสอบ

การเตรียมทรายเคลือบสารทีมีฟอสที่ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร การคำนวณตามปริมาณขนาดของภาชนะทดสอบ คือ แก้วน้ำพลาสติกขนาด 250 มิลลิลิตร ตัวอย่างลูกน้ำยุงลายบ้านจำนวน 125 ตัว ต่อการทดสอบ 1 ชุด/พื้นที่ชุมชน ซึ่งแยกจำนวนลูกน้ำยุงลายบ้านใส่ในภาชนะแก้วน้ำพลาสติกขนาด 250 มิลลิลิตร ภาชนะแก้วน้ำพลาสติกจำนวน 25 ตัว ชุดทดสอบสารเคมี จำนวน 4 ชุด ชุดละ 25 ตัว รวมจำนวน 100 ตัว และชุดควบคุม 1 ชุด ลูกน้ำยุงลายบ้านจำนวน 25 ตัว และนำมาทดสอบกับทรายเคลือบสารทีมีฟอส ที่ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งเป็นค่าตามที่องค์การอนามัยโลกกำหนด (ค่า Diagnostic concentration) ดำเนินการทดสอบ 4 ซ้ำ และเปรียบเทียบกลุ่มควบคุม (Control) กลุ่มควบคุมจะไม่ใส่ทรายเคลือบสารทีมีฟอสลงไปในภาชนะแก้วพลาสติก จากนั้นการบันทึกและรายงานผลแล้วทำการนับจำนวนตัวตายและสังเกตปฏิกิริยาการเคลื่อนไหวของลูกน้ำยุงลายบ้าน แล้วสังเกตลูกน้ำยุงลายบ้านที่ตายและไม่ตายพร้อมกับกลุ่มควบคุม เมื่อครบกำหนดเวลาช่วงเวลาที่ 1 ชั่วโมง และช่วงเวลา 24 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

คำนวณอัตราการตายของลูกน้ำยุงลายบ้าน สัมผัสทรายเคลือบสารเคมีทีมีฟอส ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร เมื่อครบ 24 ชั่วโมง ใช้ตามเกณฑ์การประเมินผลความไวของลูกน้ำต่อสารเคมีขององค์การอนามัยโลกปี 1998 ดังนี้

เกณฑ์การแปรผล

- อัตราตายระหว่าง 98 – 100% หมายถึง มีความไวต่อสารเคมีในระดับสูง
- อัตราตายระหว่าง 80 – 97% หมายถึง มีความไวต่อสารเคมีในระดับปานกลาง
- อัตราตายต่ำกว่า 80% หมายถึง มีความไวต่อสารเคมีในระดับต่ำ (หรือต้านต่อสารเคมี)

สูตรการคำนวณอัตราตาย

$$\text{อัตราตาย} = \frac{\text{จำนวนลูกน้ำทดสอบที่ตาย} \times 100}{\text{จำนวนลูกน้ำทดสอบทั้งหมด}}$$

หากอัตราตายของลูกน้ำยุงในชุดควบคุม อยู่ระหว่าง 5-20% ให้ปรับค่าอัตราตายของลูกน้ำด้วย Abbott's formula ดังนี้

$$\text{อัตราตาย} = \frac{\text{อัตราตายลูกน้ำยุงทดสอบ} - \text{อัตราตายลูกน้ำยุง Control} \times 100}{100 - \text{อัตราตายของลูกน้ำยุง Control}}$$

หากอัตราตายของลูกน้ำยุงในชุด Control มากกว่าร้อยละ 20 ให้ทำการทดสอบใหม่

ผลการวิจัย

ผลการทดสอบความไวต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอส 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร ของลูกน้ำยุงลายบ้านในช่วงเวลา 1 ชั่วโมง พบว่าอัตราการตายเรียงลำดับจากจำนวนมากไปจำนวนน้อยตามลำดับดังนี้ ชุมชนบ้านสวนกล้วย จำนวน 87 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 87.0), ชุมชนวัดห้วยตะโก จำนวน 85 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 85.0), ชุมชนวัดบางพระและชุมชนท่าแฉลบ จำนวน 80 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 80.0) จำนวนเท่ากัน, ชุมชนวัดไทยาวาส จำนวน 77 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 77.0), วัดกลางบางพระ จำนวน 70 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 70.0) และชุมชนวัด

ลานตากฟ้า จำนวน 59 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 59.0) มีอัตราการตายของลูกน้ำยุงลายตามลำดับ และพบอัตราการตายของลูกน้ำยุงลายบ้าน จำนวน 100 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 100) ในการทดสอบลูกน้ำยุงลายบ้านทุกชุมชน เมื่อเวลาผ่านไป 24 ชั่วโมง และกลุ่มควบคุม (Control) จำนวนลูกยุงลายบ้านที่ตาย จำนวน 0 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 0) หรือไม่มีอัตราการตายของลูกน้ำยุงลายบ้านเลย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบอัตราการตาย (จำนวนตัว) ของลูกน้ำยุงลายบ้านต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอส ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร ช่วงเวลา 1 ชั่วโมง และ 24 ชั่วโมง พื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

พื้นที่ชุมชนศึกษา	จำนวนลูกน้ำทดสอบ (ตัว)	อัตราการตาย (ตัว) ช่วงเวลา	
		1 ชม.	24 ชม.
1. ชุมชนบ้านสวนกล้วย หมู่ 2 ต.งิ้วราย	100	87	100
2. ชุมชนวัดไทยาวาส หมู่ 4 ต.ไทยาวาส	100	77	100
3. ชุมชนท่าแฉลบ หมู่ 5 ต.ศรีษะทอง	100	80	100
4. ชุมชนวัดห้วยตะโก หมู่ 2 ต.พะเนียด	100	85	100
5. ชุมชนวัดลานตากฟ้า หมู่ 4 ต.ลานตากฟ้า	100	59	100
6. ชุมชนวัดบางพระ หมู่ 3 ต.บางพระ	100	80	100
7. วัดกลางบางพระ หมู่ 4 ต.บางพระ	100	70	100
จำนวนรวม	**700**	**538**	**700**

การประเมินผลความไวของลูกน้ำยุงลาย

ผลการทดสอบความไวทรายเคลือบสารทีมีฟอส ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร ต่อลูกน้ำยุงลายบ้าน ในช่วงเวลา 1 ชั่วโมง ลูกน้ำยุงลายบ้านมีความไวต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอสในระดับต่ำ หรือต้านต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอส จำนวน 3 ชุมชน คือ ชุมชนวัดลานตากฟ้า หมู่ 4 ต.ลานตากฟ้า คิดเป็นร้อยละ 59.0%, วัดกลางบางพระ หมู่ 4 ต.บางพระ คิดเป็นร้อยละ 70.0% และชุมชนวัดไทยาวาส หมู่ 4 ต.ไทยาวาส คิดเป็นร้อยละ 77.0% และลูกน้ำยุงลายมีความไวต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอสในระดับปานกลาง จำนวน 4 ชุมชน และช่วงเวลา 24 ชั่วโมง พบว่ามีความไวอยู่ในระดับสูงต่อลูกน้ำยุงลายบ้านในทั้งหมด 7 ชุมชน คือ คิดเป็นร้อยละ 100% จากผลการทดสอบพบอัตราการตาย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความไวในอัตราการตาย (%) ของลูกน้ำยุงลายบ้านต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอส ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร พื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

พื้นที่ชุมชนศึกษา	อัตราการตาย % (1 ชม.)	ระดับความไว	อัตราการตาย % (24 ชม.)	ระดับความไว
1. ชุมชนบ้านสวนกล้วย หมู่ 2 ต.งิ้วราย	87.0	ปานกลาง	100	สูง

2. ชุมชนวัดไทยาวาส หมู่ 4 ต.ไทยาวาส	77.0	ต่ำ	100	สูง
3. ชุมชนท่าแฉลบ หมู่ 5 ต.ศรีษะทอง	80.0	ปานกลาง	100	สูง
4. ชุมชนวัดห้วยตะโก หมู่ 2 ต.พะเนียด	85.0	ปานกลาง	100	สูง
5. ชุมชนวัดลานตากฟ้า หมู่ 4 ต.ลานตากฟ้า	59.0	ต่ำ	100	สูง
6. ชุมชนวัดบางพระ หมู่ 3 ต.บางพระ	80.0	ปานกลาง	100	สูง
7. วัดกลางบางพระ หมู่ 4 ต.บางพระ	70.0	ต่ำ	100	สูง
จำนวนรวม	**76.8**		**100**	

จากผลการศึกษาการทดสอบความไวของทรายเคลือบสารทีมีฟอส ระดับความเข้มข้น 0.02 มิลลิกรัมต่อลิตร การทดสอบใช้ลูกน้ำยุงลายบ้าน ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 ทั้งหมดรวมจำนวน 700 ตัว จากพื้นที่ศึกษาจำนวน 7 ชุมชม คัดเลือกและแยกชนิดลูกน้ำยุงลายบ้านใช้ในการทดสอบภาชนะแก้วน้ำพลาสติก จำนวน 25 ตัว ชุดทดสอบกับทรายเคลือบทีมีฟอส จำนวน 4 ชุดการทดสอบ ชุดละ 25 ตัว รวมจำนวน 100 ตัว ต่อ 1 ชุมชน ในการศึกษานี้พื้นที่รับผิดชอบแต่ละโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็น Diagnostic Concentration สำหรับการเฝ้าระวังความไวของแมลงพาหะนำโรคต่อสารเคมีขององค์การอนามัยโลก สังเกตและบันทึกผลจากนั้นสังเกตพฤติกรรมการเคลื่อนไหวของลูกน้ำยุงลายบ้าน เมื่อเกิดปฏิกิริยากับทรายเคลือบสารทีมีฟอส ซึ่งลูกน้ำยุงลายบ้าน ในช่วงเวลา 1 ชั่วโมง พบลูกน้ำยุงลายบ้านมีความไวต่อสารเคมีในระดับต่ำ (อัตราตายต่ำกว่า 80%) ใน 3 ชุมชน ได้แก่ชุมชนวัดไทยาวาส, ชุมชนวัดลานตากฟ้า และวัดกลางบางพระ มีความไวต่อสารเคมีในระดับปานกลาง (อัตราตายระหว่าง 80 – 97%) ใน 4 ชุมชน ได้แก่ชุมชนบ้านสวนกล้วย, ชุมชนท่าแฉลบ และชุมชนวัดบางพระ อย่างไรก็ตามเมื่อบันทึกผลการทดสอบช่วงเวลา 24 ชั่วโมง พบว่าลูกน้ำยุงลายบ้านมีระดับความไวต่อสารทีมีฟอสในระดับสูงโดยพบอัตราการตายของลูกน้ำยุงลายบ้าน 100 เปอร์เซ็นต์ หรือตายทั้งหมดในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 7 ชุมชน

อภิปรายผล

อัตราการตายของลูกน้ำยุงลายที่อยู่ในทรายเคลือบสารทีมีฟอสที่มีความเข้มข้น (Diagnostic dose) ที่ ระดับความเข้มข้น 0.02 ppm. ในช่วงเวลา 24 ชั่วโมง ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความไว หรือความต้านทานของทรายเคลือบสารทีมีฟอสใช้เกณฑ์เดียวกับการทดสอบความไวในยุงตัวเต็มวัย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้ลูกน้ำยุงลายบ้าน (*Ae. aegypti*) จำนวน 7 พื้นที่ชุมชนอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ระหว่างเดือนมกราคม - พฤษภาคม ปี 2567 เพื่อเฝ้าระวังการเกิดโรคไข้เลือดออกในเขตเมืองและนอกเมือง ให้ทราบการเปลี่ยนแปลงของระดับความไวและระดับความต้านทานของลูกน้ำยุงลายต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอส เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกใช้สารเคมีในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย การควบคุมลูกน้ำยุงลายโดยใช้สารเคมีกำจัดแมลงกลุ่มเคมี Organophosphate หรือทรายเคลือบสารเคมี สารเคมีสมบัติหรือออกฤทธิ์ คือ temephos มีค่าความเป็นพิษ (LD50) เท่ากับ 8,600 mg/kg. ใช้ประโยชน์ในการกำจัดลูกน้ำยุงลายบ้าน

พาหะนำโรคไข้เลือดออก ทรายเคลือบสารทีมีฟอสออกฤทธิ์ภายใน 1 ชั่วโมง ดังนั้นการเฝ้าระวังการสร้างความต้านทานต่อสารเคมีในลูกน้ำยุงลายบ้านจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยในการวางแผนการใช้ทรายเคลือบสารเทมีฟอสในการควบคุมลูกน้ำยุงลายหรือมีการใช้เท่าที่จำเป็น จังหวัดนครปฐมมีการระบาดของโรคไข้เลือดออกที่ยังคงมีการเกิดโรคอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นมีความจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและชุมชน ที่จะต้องร่วมมือกันเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร เสาสูง และคณะ (2568) การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้านทานของยุงลายบ้านระยะลูกน้ำต่อทีมีฟอส และระยะตัวเต็มวัยต่อสารเคมีเดลต้าเมทริน และสารเสริมฤทธิ์ไพเพอร์โรนทอกไซด์ (PBO) ร่วมกับสารเคมีเดลต้าเมทรินในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอปากช่อง และอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งหากเกิดการระบาดของโรคติดต่อที่นำโดยยุงลายอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวได้ทำการศึกษาโดยเก็บตัวอย่างลูกน้ำยุงลายบ้านในพื้นที่ มาเลี้ยงให้ได้ยุงลายบ้าน รุ่นที่ 1 (F1) ทำการทดสอบลูกน้ำกับสารละลายทีมีฟอสที่ความเข้มข้น 0.012 mg/L และทดสอบยุงตัวเต็มวันกับกระดาษชุบสารเคมีเดลต้าเมทริน (0.03%) และ PBO (4%) นับอัตราตายที่ 24 ชั่วโมง โดยใช้วิธีการทดสอบขององค์การอนามัยโลก ผลการทดสอบพบว่า ลูกน้ำยุงลายบ้านทุกพื้นที่มีอัตราตายร้อยละ 100 แสดงว่าไม่ต้านทานต่อทีมีฟอส (Saosoong et al., 2025)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัณญภักษณ์ มากรื่น และคณะ (2568) จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง สารเคมีที่มีฟอสหรือทรายอะเบทถูกใช้อย่างแพร่หลายในการควบคุมลูกน้ำยุงลายบ้าน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดื้อต่อสารเคมีที่มีฟอสของลูกน้ำยุงลายบ้านจากพื้นที่เสี่ยงโรคไข้เลือดออกในประเทศไทยเก็บตัวอย่างลูกน้ำยุงลายบ้านในบ้านเรือน ร้อยละ 21.2–64.0(จาก207–164 หลังของบ้านเรือนทั้งหมดต่อพื้นที่ศึกษา) ทดสอบการดื้อของลูกน้ำยุงลายบ้านต่อสารเคมีที่มีฟอสที่ระดับความเข้มข้น 0.0015–0.048 mg/L ด้วยวิธีขององค์การอนามัยโลกโดยวิเคราะห์ค่าความเข้มข้นของสารเคมีที่เป็นเหตุทำให้สัตว์ทดลอง ร้อยละ50 (lethalconcentration: LC 50) ตายลงและอัตราการดื้อสารเคมีทีมีฟอส(resistanceratio:RR) จากการศึกษาพบว่าสารเคมีที่มีฟอสให้อัตราตายเฉลี่ยของลูกน้ำยุงลายบ้านในห้องปฏิบัติการร้อยละ 15.00 (±3.83–100) และมีค่า LC 50 เท่ากับ 0.005 mg/L ส่วนลูกน้ำยุงลายบ้าน จากพื้นที่ศึกษา 9 จังหวัด ได้แก่ ลำพูน นครราชสีมา กาญจนบุรี มหาสารคาม พิษณุโลก นครปฐม จันทบุรีตราด และชุมพร (Makruen et al., 2025)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญา พระพิชิต และคณะ (2562) จากผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพความเป็นพิษ และความคงทนของทรายเคลือบสารทีมีฟอสจุลินทรีย์และสารโนวาลูรอนต่อลูกน้ำยุงลายบ้านอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ที่ผลการศึกษาความคงทนของทรายเคลือบสารทีมีฟอส 1% กำจัดลูกน้ำยุงลายในพื้นที่ในโอ่งน้ำใช้งานและไม่ใช้งาน เท่ากับ 2 และ 6 สัปดาห์ (ตามลำดับ) ความคงทนของ Bti กำจัดลูกน้ำยุงลายในพื้นที่ในโอ่งน้ำใช้งานและไม่ใช้งาน เท่ากับ 1 และ 2 สัปดาห์ (ตามลำดับ) ความคงทนของสารโนวาลูรอน กำจัดลูกน้ำยุงลายในพื้นที่ในโอ่งน้ำใช้งานและไม่ใช้งานเท่ากับ 2 และ 4 สัปดาห์ โดยสรุปลูกน้ำยุงลายบ้านในพื้นที่ อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง มีความไวต่อทรายเคลือบสารทีมีฟอส 1% Bti และ

สารโนวาลูรอนในระดับสูง หมายถึงลูกน้ำยุงลายบ้านยังไม่มีความต้านทานต่อสารทั้ง 3 ชนิดนี้ (Makruen et al., 2025; พิชิต et al., 2020)

การใช้สารเคมีควบคุมยุงลายจะถูกใช้ในช่วงการระบาดของโรคไข้เลือดออกเพื่อตัดวงจรการแพร่กระจายเชื้อสู่คนอื่น และก่อนฤดูฝนเพื่อลดจำนวนลูกน้ำยุงลายซึ่งเป็นพาหะของโรคไข้เลือดออก ทีมีฟอส หรือในรูปของทรายอะเบทถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการกำจัดลูกน้ำยุงลายตั้งแต่ปี 2524 ซึ่งการใช้ในวงกว้างส่งผลให้ยุงลายมีความต้านทานต่อสารเคมีทั้ง 2 ชนิด ความต้านทานต่อสารเทมีฟอสส่งผลต่อการควบคุมจำนวนยุงลาย และนำไปสู่การเพิ่มจำนวนประชากรยุงลายในพื้นที่ ในปัจจุบันพบว่ายุงลายมีความต้านทานต่อสารเทมีฟอส กระจายอยู่ในหลาย ๆ พื้นที่

โดยสรุปการศึกษาความไวของลูกน้ำยุงลายบ้านกับทรายเคลือบสารเคมีทีมีฟอสจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาใช้ในการควบคุมยุงพาหะในแต่ละพื้นที่เพื่อเลือก สารกำจัดแมลงที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมาใช้ ข้อมูลเบื้องต้นที่บ่งบอกถึงการสร้างความต้านทานของยุงลายในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปสู่การจัดการใช้สารเคมีกำจัดแมลง เพื่อลดการดื้อสารเคมีที่เกิดจากการใช้สารเคมีชนิดเดิมติดต่อเป็นเวลานานหลายๆปี นอกจากนี้ควรมีการศึกษากลไกการดื้อต่อสารกำจัดแมลงในแต่ละชนิดเพื่อยืนยันโดยการหาระดับความต้านทานของลูกน้ำยุงลายบ้านและโอกาสในการหรือความต้านทานสารเคมีหรือจาก Resistance Ratio, biochemical assay และ Molecular techniques ในทางเทคนิคขั้นสูงต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานของภาครัฐในพื้นที่ควรมีระบบการเฝ้าระวังความต้านทาน และความไวของยุงลายต่อสารเคมีกำจัดแมลงในแต่ละพื้นที่ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ชี้ชัดขึ้นถึงแมลงสร้างความต้านทานต่อสารชนิดใด เฝ้าระวังหากมีการใช้สารเคมีกำจัดแมลงหรือลูกน้ำยุงลายบ้านซ้ำ ๆ ชนิดเดิม อาจจะทำให้ลูกน้ำยุงลายบ้านหรือแมลงมีความต้านทานต่อสารเคมีได้ แล้วจะไม่สามารถควบคุมยุงหรือแมลงพาหะนำโรคได้ในอนาคต ดังนั้นขอให้เลือกใช้สารเคมีกำจัดแมลงอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดในการควบคุมแมลงพาหะนำโรคต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

นำผลการทดสอบสารทีมีฟอสกับลูกน้ำยุงลายบ้านมาปรับใช้กับพื้นที่ความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศึกษาอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษาในอำเภอพื้นที่ใกล้เคียงหรือทุกอำเภอ ของจังหวัดนครปฐมได้ และจะต้องมีการใช้สารเคมีควบคุมแมลงพาหะนำโรคหรือสารทีมีฟอส ให้คำนึงถึงสัดส่วนการใช้สารเคมีตามอัตราส่วนที่กำหนดในแต่ละพื้นที่มีการใช้ลูกน้ำยุงลายบ้านให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

บรรณานุกรม

ขนิษฐา ปานแก้ว, บุษราคัม สินาคม, และบุญเสริม อ่วมอ่อง (2563) ประสิทธิภาพของสารกำจัดลูกน้ำเทมีฟอสไดฟูเบนซูรอน และแบคทีเรียควบคุมลูกน้ำชนิดบีทีไอเพื่อการควบคุมลูกน้ำยุงลายบ้าน *Aedes aegypti* (L.) ใน ภาคสนาม. วารสารสาธารณสุขล้านนา, *16*(1), 32-45.

จารุณีย์ เงินแจ้ง. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามบทบาทการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ระบาดซ้ำซากตำบลบึงพระ อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอร์ทเทิร์น, *6*(2), 72-95.

ชิดชนก แสนคำ, ดรุณี อุเทนนาม, อลงกต พลวัฒน์, ขวัญอนงค์ ยังพะกูล, มณีรัตน์ สมศรี และเกียรติศักดิ์ สมศรี. (2568). การศึกษาหาความชุกของเชื้อไวรัสเดงกีในยุงลายและการสำรวจความหนาแน่นของจำนวนประชากรยุงลายและแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายในพื้นที่กรรมการสัตว์ทหารบกค่ายทองฑีฆายุ จังหวัด นครปฐม. *Royal Thai Army Medical Journal, 78*(3).199-208.

นเรศ มณีเทศ. (2565). การ ประเมินระบบเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออกอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ปี 2563. วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษาการแพทย์และสุขภาพ, *7*(1), 11-18.

สุกัญญา จุฬารมย์. (2566). การกำจัดเงื่อนไขการเกิดยุงลายเพื่อป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกของชุมชน อำเภอ เมือง จังหวัด ชลบุรี. *Procedia of Multidisciplinary Research*, *1*(7), 74-74.

Makruen, T., Krutbut, J., Khamsawads, C., Chompoosri, J., & Rojanawiwat, A. (2025). การดื้อต่อสารเคมีทีมี ฟอสของลูกน้ำยุงลายบ้านจากพื้นที่เสี่ยงโรคไข้เลือดออกในประเทศไทย. *The office of disease prevention and control 9th Nakhon Ratchasima Journal*, *31*(1), 18-29.

Rattanarithikul, R., Harbach, R. E., Harrison, B. A., Panthusiri, P., Coleman, R. E., & Richardson, J. H. (2010). Illustrated keys to the mosquitoes of Thailand. VI. Tribe Aedini. *The Southeast Asian journal of tropical medicine and public health*, *41*, 1-225.

Rattanarithikul, R., Harrison, B. A., Panthusiri, P., & Coleman, R. E. (2005). Illustrated keys to the mosquitoes of Thailand I. Background; geographic distribution; lists of genera, subgenera, and species; and a key to the genera. *SOUTHEAST ASIAN JOURNAL OF TROPICAL MEDICINE AND PUBLIC HEALTH*, *36*(S1), 1.

Rattanarithikul, R., Harrison, B. A., Panthusiri, P., Peyton, E., & Coleman, R. E. (2006). Illustrated keys to the mosquitoes of Thailand III. Genera aedeomyia, ficalbia, mimomyia, hodgesia, coquillettidia, mansonia, and uranotaenia. *SOUTHEAST ASIAN JOURNAL OF TROPICAL MEDICINE AND PUBLIC HEALTH*, *37*(S1), 1.

Saenkham, C., Utainnam, D., Ponlawat, A., Youngpakool, K., Somsri, M., & Somsri, K. (2025).

Saosoong, P., Tepnow, W., Bunsong, J., & Chaona, N. (2025). การเฝ้าระวังการต้านทานสารเคมีที่มีฟอสเดลต้าเมทรินและสารเสริมฤทธิ์ไพเพอร์โรนิลบิวทอก ไซด์ร่วมกับสารเคมีเดลต้าเมทรินของยุงลายบ้านในพื้นที่ท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา. *The office of disease prevention and control 9th Nakhon Ratchasima Journal*, *31*(1), 45-57.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

Development Model for Improving Teacher Professional under the Background of Digital Transformation at Guizhou Qiannan Economic College

Yingqiu Zhang[1] Patthira Phon-ngam[2*]

Received: 7 December 2025 Revised: 11 January 2026 Accepted: 12 February 2026

Abstract

The objectives of this research were to: 1) examine the current status of teacher professional development quality at Guizhou Qiannan Economic College; 2) develop a model for enhancing teacher professionalism amidst digital transformation; and 3) evaluate the suitability and feasibility of the developed model. A mixed-methods research design was employed, involving a sample of 258 teachers selected through simple random sampling and 12 key informants for semi-structured interviews. Research instruments included a 5-point Likert scale questionnaire (Reliability = 0.94) and an interview guide. Data were analyzed using Mean, Standard Deviation, and content analysis.

The findings revealed that: (1) the overall status of teacher professional development quality was at a high level, with Institutional Support receiving the highest rating, while Attitudes and Challenges were at a moderate level due to concerns regarding workload and rapid technological shifts. (2) The developed "Circular Ecosystem Model" integrates five interrelated dimensions: Digital Skills, Pedagogical Innovation, Professional Development, Institutional Support, and Psychological Adaptation. (3) Expert evaluation confirmed that the model possesses a very high level of suitability and feasibility. The study concludes that sustainable digital transformation in higher education requires a holistic approach that balances technical training with institutional incentives and workload management to ensure long-term teacher well-being and professional growth.

Keywords: Teacher Professionalism, Digital Transformation, Guizhou Qiannan Economic College

[1] Ph.D. student in Education, Shinawatra University
[2] Principal Advisor, Shinawatra University
*E-mail: patthiraw@yahoo.com

Introduction

In recent years, digital transformation has dramatically reshaped the landscape of higher education worldwide, placing increased demands on teachers to develop their technological and pedagogical competencies (Redecker & Punie, 2022; Wang & Chu, 2023). For university instructors, "digital competence" the ability to effectively use information and communication technologies (ICT) in teaching, resource creation, and institutional tasks has become one of the core skills required for navigating the digital era (Redecker & Punie, 2022). Moreover, empirical studies in China suggest that higher-education teachers increasingly perceive their digital competence to be critical, with self-efficacy and institutional facilitating conditions significantly predicting their readiness and competence to adopt ICT-based teaching methods (Wang & Chu, 2023). These trends underscore that teacher professional development in the 21st century must incorporate digital skills, pedagogical innovation, and institutional support systems to ensure effective, sustainable teaching in a rapidly evolving educational environment.

Within this broader context, the situation in Chinese higher-education institutions remains uneven. A recent comprehensive systematic review of in-service university educators in China documented widespread variation in ICT/digital competence, largely influenced by factors such as institutional policies, infrastructure availability, access to training, and demographic variables (e.g., discipline, institutional type) (Heliyon Author(s), 2024). Concurrently, research focusing on primary and secondary education in China has emphasized the persistence of a "digital divide" between urban and rural areas, illustrated by disparities in Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK), access to resources, and attitudes towards technology integration (Liang et al., 2024). These findings point to structural and contextual challenges including resource limitations, regional inequality, and inconsistent professional development opportunities that may hinder the widespread adoption of digital pedagogy across different types of institutions.

Given these contextual challenges and emerging demands, institutions such as Guizhou Qiannan Economic College located in Qiannan Prefecture, a region characterized by socioeconomic diversity and varied levels of digital infrastructure face a compelling need to adopt a strategic, context-sensitive model for teacher professional development. Such a model should integrate digital competence, pedagogical innovation, institutional support, and ongoing professional growth mechanisms in a sustainable manner. This research therefore aims to develop and validate a comprehensive "development model for improving teacher professionalism under the background of digital transformation" tailored to the institutional context and needs of Guizhou Qiannan Economic College.

Research Objectives

1. To examine the current status of teacher professional development quality at Guizhou Qiannan Economic College.
2. To develop a model for enhancing teacher professional development amidst digital transformation at Guizhou Qiannan Economic College.
3. To evaluate the suitability and feasibility of the developed model.

Literature Review

Guizhou Province, located in southwestern China, is characterized by complex geography and uneven levels of digital and educational development. Compared with more economically advanced regions, higher education institutions in Guizhou continue to experience constraints in digital infrastructure, access to learning technologies, and students'

digital competencies. As a result, students often rely on accessible mobile-based platforms and social media for learning. This regional context underscores the need for a localized, context-sensitive model that can effectively address the digital divide while supporting students' academic performance..

Digital competence has become a fundamental requirement for educators in higher education, particularly under the pressures of digital transformation and hybrid/blended learning (Lan, Bailey & Tan, 2024). In a systematic review of studies conducted globally, including university settings, it was found that "digital competence" for educators encompasses not only technical ICT skills, but also pedagogical, informational, and attitudinal competencies necessary to design and implement technology-enhanced learning environments (Zhang, Hasan Sazalli, Miskam & Nadjwa, 2024).

Focusing on the Chinese context, recent reviews and empirical studies highlight persistent disparities in digital readiness among teachers. According to Li Yang, García-Holgado, & Martínez-Abad (2023), research on K–12 and in-service teachers in China shows wide variation in use of terms such as "ICT competency," "information literacy," and "digital competence," reflecting differing conceptualizations of digital capacity. Their review of 50 studies from 2010–2023 demonstrates that while many teachers show basic awareness of ICT use, far fewer are proficient in integrating technology pedagogically or delivering digitally mediated instruction.

Further, empirical data from higher-education instructors confirm these challenges. For example, Feng & Sumettikoon (2024) conducted a survey among EFL teachers in Chinese universities and reported uneven levels of digital literacy across five assessed dimensions; the results underscored the need for structured, context-sensitive professional development to improve digital teaching capacity.

Given these patterns, some scholars argue that improving teacher digital competence in higher education requires more than isolated trainings or courses. Instead, they call for context-sensitive, institutional-level models that integrate digital competence frameworks, infrastructural support, continuous professional development, and pedagogical innovation (Lan, Bailey & Tan, 2024; Zhang et al., 2024). However, existing research rarely offers comprehensive development models tailored specifically to vocational or regional colleges such as those operating in less-urbanized areas in China. This gap justifies the present study's aim to develop and validate a holistic development model for enhancing teacher professionalism under digital transformation at Guizhou Qiannan Economic College.

Conceptual Framework

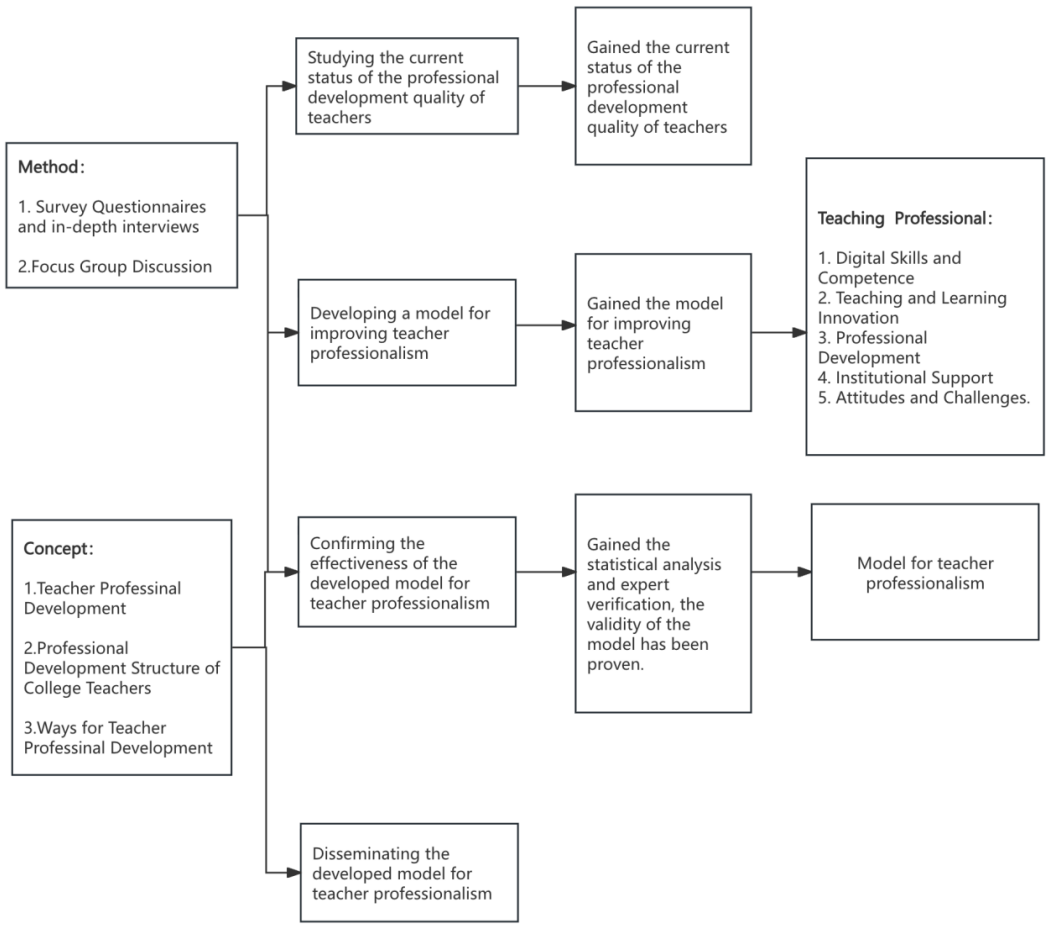

Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

Research Design

This study adopts a mixed-methods design, integrating quantitative and qualitative approaches to explore and validate a development model for improving teacher professionalism under digital transformation at Guizhou Qiannan Economic College. The mixed-methods approach enables the study to capture measurable relationships among variables while also obtaining rich contextual insights from teachers' experiences (Creswell & Creswell, 2018; Hesse-Biber, 2020). This aligns with the study's three objectives: (1) assess the current status of teacher professionalism, (2) develop a model for improvement, and (3) validate the model in a real institutional context.

Quantitative Research Design

The quantitative component employed a structured questionnaire, which measures five independent dimensions influencing teacher professionalism:

1. Digital Skills and Competence : teachers' ability to integrate and adapt digital tools, grounded in TPACK and digital literacy frameworks (Koehler & Mishra, 2020).

2. Teaching and Learning Innovation : adoption of blended and learner-centered strategies (Salinas & Sánchez, 2021).

3. Professional Development :engagement in continuous learning, networking, and research (Guskey, 2002; Desimone, 2009).

4. Institutional Support :organizational resources, culture, and policies (Bali & Liu, 2023).

5. Attitudes and Challenges :teachers' motivation, perceptions, and barriers (Nguyen et al., 2022).

The dependent variable is Teacher Professionalism, conceptualized as teaching efficacy, research engagement, and development of student digital skills (Darling-Hammond et al., 2022; Tondeur et al., 2021).

Qualitative Research Design

A phenomenological approach was used to capture teachers' lived experiences with professional development and digital transformation. Twelve purposively sampled participants (faculty involved in digital projects or professional development) were interviewed for 45–60 minutes using semi-structured protocols. Data were transcribed, translated, and analyzed via NVivo with deductive and inductive coding, ensuring credibility through member checking and independent coder agreement (Braun & Clarke, 2021; Yin, 2022).

Research Instruments

Questionnaire

The questionnaire consisted of two parts:

Part I: Demographic information (gender, age, academic rank, experience, prior digital teaching exposure).

Part II: 50 items measuring the five core dimensions of teacher development, using a 5-point Likert scale (1 = Strongly Disagree, 5 = Strongly Agree) (Taherdoost, 2016).

The instrument was validated by experts and pilot-tested, with reliability confirmed through Cronbach's alpha, where $\alpha > 0.8$ indicates good internal consistency (George & Mallery, 2019).

Interviews

Semi-structured interviews aligned with the three research objectives:

1.Assess current professional development status.

2. Identify factors influencing teacher growth.

3.Validate the proposed development model.

Interviews were conducted face-to-face or via video conference, audio-recorded, transcribed, and analyzed using thematic content analysis.

Expert Evaluation

The evaluation by Stufflebeam, guided expert validation on five dimensions: Utility, Feasibility, Propriety, Accuracy, Sustainability, and Expert Suggestions. Five experts assessed the model using a structured questionnaire (5-point Likert) and qualitative feedback.

Quality of Research Instruments

Reliability Analysis: Cronbach's alpha was used to assess internal consistency. Following George & Mallery (2019) and Taherdoost (2016):

All instruments demonstrated acceptable to excellent reliability.The Overall Scale Reliability = 0.89

Population and Sample

Population

The target population comprises faculty members engaged in digital pedagogy transformation at Guizhou Qiannan Economic College. As of May 2025, the college has six

secondary colleges Finance, Accounting, Management, Information, Grammar, and Marxism and 30 undergraduate majors, with over 14,000 full-time students and 728 full-time teachers. Full-time teachers were selected as the study population to represent the larger faculty body (Lan et al., 2024).

Sample

Quantitative Sample

The sample size was calculated using Taro Yamane's formula for a population of 728, with a 5% margin of error, resulting in 258 participants (Yamane, 1967). A multi-stage sampling strategy ensured representation across disciplines and experience levels.

Key informants

Purposive sampling selected 12 teachers for semi-structured interviews. Participants represented diverse disciplines (science, humanities, business, arts), teaching experience, and digital literacy levels to capture a comprehensive understanding of teachers' perceptions and challenges (Creswell & Creswell, 2018).

Expert Evaluation Sample

Five educational experts with backgrounds in educational technology, teacher development, and digital transformation were invited to review and validate the proposed model (Stufflebeam, 2003).

Data Collection

Quantitative Data Collection

A structured digital competency questionnaire assessed faculty familiarity with digital tools, integration of technology in teaching, and perceptions of digital pedagogy (Li et al., 2023).

Data Analysis: Statistical methods, including descriptive and inferential analyses, examined trends and correlations.

Qualitative Data Collection

Semi-structured interviews explored in-depth experiences and challenges.

Participant Selection: 12 participants categorized as Digital Transformation Leaders (3), Mid-Level Adopters (6), and Reluctant Adopters (3) (Nguyen et al., 2022).

Interview Procedure: Conducted via video conferencing; each session lasted 45–60 minutes.

Data Capture: Audio-recorded, transcribed, and translated into English.

Expert Evaluation

Experts reviewed the model using a structured questionnaire based on the framework of Stufflebeam, 2003) to assess utility, feasibility, propriety, accuracy, sustainability, and provide qualitative suggestions.

Data and Statistical Analysis

Quantitative Data Analysis

Descriptive Statistics: Mean, standard deviation, and level distributions summarized teacher experiences and professional development perceptions.

Professional identity scoring: 4.24–5.00 = Highest, 3.43–4.23 = High, 2.62–3.42 = Moderate, 1.81–2.61 = Low, 1.00–1.80 = Lowest.

Qualitative Data Analysis

The qualitative data were analyzed using a systematic content-analysis approach based on contemporary methodological guidelines. The analysis followed the structured procedures described by Çetinkaya (2025) which include data reduction, coding, categorization, theme development, and iterative verification to ensure analytical rigor. Interview transcripts were repeatedly reviewed to identify consistent patterns related to

institutional support, professional development, digital competence, and teaching innovation. The emerging themes were compared and triangulated with quantitative findings, contributing to the validation and refinement of the Circular Ecosystem Model for Improving Teacher Professionalism under Digital Transformation

Expert Evaluation Data Analysis

Quantitative analysis summarized Likert-scale responses using mean and standard deviation, interpreted on a five-level scale (4.21–5.00 = Very High; 3.41–4.20 = High; 2.61–3.40 = Moderate; 1.81–2.60 = Low; 1.00–1.80 = Very Low). Qualitative feedback was thematically analyzed to refine the model. Integration of quantitative and qualitative data confirmed the model's theoretical soundness, practical feasibility, and long-term applicability (Braun & Clarke, 2021; Bali & Liu, 2023).

Results

Results of the Current Status of Teachers' Professional Development at Guizhou Qiannan Economic College

Overall the teaching staff of Guizhou Qiannan Economic College is predominantly well-educated, moderately experienced, and digitally engaged. The majority hold master's degrees, have 5–20 years of teaching experience, and show positive participation in professional development programs.

The table below displays the mean, standard deviation (S.D.), qualitative level. The overall row summarizes the aggregated results across all five dimensions.

Table 1 Descriptive Statistics of Teachers' Professional Development Quality

Teachers' Professional Development Quality	Mean	S.D.	Level	Rank
Digital Skills and Competence	3.76	1.12	High	2
Teaching and Learning Innovation	3.72	1.16	High	3
Professional Development	3.72	1.14	High	4
Institutional Support	3.81	1.10	High	1
Attitudes and Challenges	3.00	1.35	Moderate	5
Overall	3.60	1.17	High	

As shown in Table 1 the overall mean score of teachers' professional development quality at Guizhou Qiannan Economic College is 3.60, which falls within the "High" level. This finding indicates that teachers, in general, demonstrate a positive perception of their professional competence and institutional environment during the ongoing process of digital transformation.

The Results of Developing a Model for Improving Teacher Professionalism

This section outlines the interrelationships among the five key dimensions of teacher professionalism amidst digital transformation at Guizhou Qiannan Economic College. Based on Pearson's correlation and multiple regression analyses, the findings confirm that

Institutional Support (IS) and Teaching and Learning Innovation (TLI) serve as the primary drivers of the model. Digital Skills and Competence (DSC) act as the foundational layer that triggers innovation, while Professional Development (PD) functions as a critical bridge connecting individual skills to institutional structures. Finally, Attitudes and Challenges (AC) represent the psychological and adaptive outcomes of the teachers within this digital ecosystem.

Qualitative Analysis: Thematic Findings from Teacher Interviews

To triangulate the quantitative data, semi-structured interviews were conducted with 12 teachers. The qualitative insights are categorized into five thematic dimensions as summarized in Table X below:

Theme	Key findings	Representative Quotes
1. Significance of Professionalism	Teachers view digital competence as an ethical responsibility and a core part of modern pedagogy.	*"Professionalism today means more than teaching well; it's about using technology responsibly and creatively."* (T2)
2. Problems & Challenges	High workload, rapid tech changes, and uneven digital literacy among faculty (especially senior staff).	*"Many teachers know how to use digital platforms but rarely apply them creatively in class."* (T6)
3. Support Needs	Urgent demand for practical, hands-on training over theoretical sessions; need for clear institutional rewards.	*"We need more practical sessions that show us how to apply technology directly in teaching."* (T1)
4. Enabling Factors	Peer collaboration, mentorship, and clear institutional goals enhance motivation.	*"When the school sets clear goals and rewards for digital innovation, we are more motivated to try new things."* (T7)
5. Sustainability	Long-term success requires ongoing evaluation and psychological support to prevent burnout.	*"Digital literacy is essential to connect with our students; without it, we cannot maintain standards."* (T3)

Perceptions and Challenges of Digital Integration

The qualitative data suggests that while teachers are motivated, they face a "Digital Adaptation Gap." Older faculty members experience higher stress levels compared to younger counterparts. Furthermore, the conflict between Institutional Encouragement and

Administrative Workload creates a bottleneck. Although policies promote innovation, the "lack of time" and "insufficient technical guidance" hinder actual implementation.

Strategic Approaches for Professional Growth

The interviewees emphasized that a sustainable model must shift from General Training to Context-Sensitive Support. Peer collaboration emerged as a low-cost, high-impact strategy for sharing digital pedagogy. Teachers highlighted that for a model to be effective, it must integrate:

1. Ethical Responsibility**:** Responsible use of AI and digital tools.
2. Pedagogical Expertise**:** Beyond basic IT skills into "Digital Pedagogy."
3. Incentive Structures: Recognition of digital innovation in career progression.

The qualitative insights strongly align with the quantitative model. The "High" mean scores in Institutional Support and Digital Skills found in the survey are mirrored by the teachers' recognition of their importance in the interviews. Conversely, the "Moderate" scores in Attitudes and Challenges are explained qualitatively by the pressures of workload and the speed of technological change. This synthesis confirms that an **integrated, circular model**—incorporating skills, innovation, support, and psychological well-being—is essential for Guizhou Qiannan Economic College.

Results of Expert Evaluation of the Developed Model

To verify the effectiveness of the Circular Ecosystem Model for improving teacher professionalism under digital transformation, five experts with backgrounds in teacher education, digital pedagogy, institutional management, and policy evaluation assessed the model. They used an Expert Evaluation Questionnaire based on Stufflebeam's concept, covering five dimensions: Utility, Feasibility, Propriety, Accuracy, and Sustainability, rated on a 5-point Likert scale, with space for qualitative comments.

Descriptive statistics and content analysis were applied to the questionnaire responses to evaluate the model's overall validity, practicality, and readiness for implementation. The evaluation aimed to ensure that the model met both theoretical rigor and practical applicability for Guizhou Qiannan Economic College and similar higher education institutions.

After developing the Circular Ecosystem Model for Improving Teacher Professionalism under Digital Transformation, five experts evaluated its validity, feasibility, and sustainability using an Expert Evaluation Questionnaire based on Stufflebeam's concept. The questionnaire covered five dimensions: Utility, Feasibility, Propriety, Accuracy, and Sustainability. Quantitative ratings and qualitative feedback were analyzed to refine and finalize the model.

Quantitative Evaluation Results

The summarizes of the experts' ratings. All dimensions received very high scores, indicating strong agreement on the model's theoretical soundness, practical applicability, and potential for long-term impact.

The Evaluation Results was shown in Tabe 2

Table 2. Results of Expert Evaluation on the Developed Model (n = **5)**

Dimension	Mean ($\bar{X}$)	S.D.	Interpretation	Rank
1. Utility	4.68	0.32	Very High	2
2. Feasibility	4.55	0.37	Very High	3

Dimension	Mean ($\bar{X}$)	S.D.	Interpretation	Rank
3. Propriety	4.72	0.28	Very High	1
4. Accuracy	4.49	0.41	Very High	4
5. Sustainability	4.46	0.43	Very High	5
Overall	4.58	0.36	Very High	

From Table 2 . All dimensions were rated at a very high level ($\bar{X}$ = 4.46–4.72), with Propriety receiving the highest score, reflecting ethical and policy alignment. Overall, the model was considered valid, functional, and contextually appropriate.

Qualitative Feedback from Experts

Experts suggested improvements in three areas:

1. Conceptual Enhancement: Transform the model from a linear to a circular framework to reflect continuous, reciprocal professional growth.

2. Clarification of Interrelationships: Emphasize the reciprocal influence among the five dimensions, with Digital Skills and Teaching Innovation as core drivers, Professional Development and Institutional Support as enablers, and Attitudes and Challenges as an overarching moderating environment.

3. Strengthening Implementation and Sustainability: Include policy support, ongoing training, mentoring, and periodic evaluation to ensure practical feasibility and long-term sustainability.

The Final Model

The Model for Improving Teacher Professionalism is now a comprehensive, interactive, and sustainable framework. It conceptualizes teacher professionalism as a dynamic construct influenced by five interrelated dimensions:

1) Digital Skills and Competence – foundational technical and cognitive skills.

2) Teaching and Learning Innovation – translating skills into pedagogical creativity.

3) Professional Development – continuous learning, reflection, and collaboration.

4) Institutional Support – policy, leadership, and resource provision.

5) Attitudes and Challenges – emotional and cognitive factors moderating engagement and adaptability.

The model illustrates a balanced ecosystem where these dimensions interact continuously, supporting sustainable teacher professional growth under digital transformation.

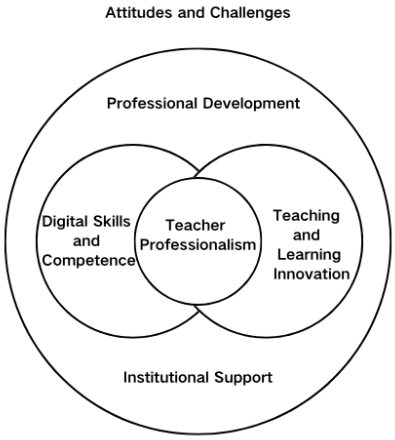

Figure 2 .The Model for Improving Teacher Professionalism under Digital Transformation

From Figure 2. The Model places Teacher Professionalism at its center, supported by two core drivers Digital Skills and Competence and Teaching and Learning Innovation which translate technological capability into pedagogical advancement. These drivers are enabled by Professional Development and Institutional Support, which provide essential training, resources, and policies that strengthen teachers' capacity for continuous improvement. Attitudes and Challenges function as a moderating layer that shapes how effectively these components interact, with positive dispositions facilitating growth and obstacles such as workload or technological limitations potentially impeding progress. The model's circular structure emphasizes that teacher development is cyclical and interactive rather than linear, sustained through ongoing feedback loops connecting institutional mechanisms, individual learning, and innovative practice. Overall, it offers a coherent, adaptable, and sustainable framework for advancing teacher professionalism in higher education under digital transformation.

Discussion

Discussion of the Current Status of Teacher Professional Development

The findings indicate that teachers at Guizhou Qiannan Economic College exhibit a generally high level of professionalism, reflecting strong competence, engagement, and integration of digital skills, pedagogical innovation, and institutional support. Digital Skills and Competence scored highly, showing that teachers are confident in using technology effectively, though advanced digital use may require ongoing targeted training. Teaching and Learning Innovation is also strong, with teachers adopting blended learning and innovative strategies, aligning with TPACK principles.

Professional Development is well-supported, emphasizing lifelong learning, reflection, and collaboration, yet areas such as long-term career planning and research participation need improvement. Institutional Support emerged as the most influential factor, demonstrating the role of organizational policies and culture in fostering professional growth. In contrast, Attitudes and Challenges scored moderately, indicating that teachers face stress, workload, and

adaptation difficulties, highlighting the need for emotional and motivational support. These results support the views of Darling-Hammond and Hyler (2022), who emphasized that effective professional development is a key driver for educational quality improvement, particularly when institutions align their support systems with teachers' evolving professional needs.

Discussion of Developing a Model for Improving Teacher Professionalism

The development of a model for improving teacher professionalism at Guizhou Qiannan Economic College underscores the interconnected nature of Digital Skills, Teaching and Learning Innovation, Professional Development, Institutional Support, and Attitudes and Challenges. The quantitative and qualitative findings demonstrated that these dimensions are mutually reinforcing, a conclusion consistent with recent theoretical and empirical perspectives. For instance, Trust and Whalen (2020) emphasized that digital competence serves as both a prerequisite and an evolving outcome of professional growth in technology-enhanced education, supporting this study's finding that Digital Skills function simultaneously as an input and a product of institutional and pedagogical influences. Similarly, Zhao et al. (2023**)** highlighted that innovative teaching practices are the mechanism through which digital capabilities translate into meaningful classroom transformation, echoing teachers' reflections in this study.

Institutional Support and Teaching Innovation emerged as the central driving forces—an outcome aligned with Schleicher's (2020**)** argument that professional growth depends heavily on systemic support structures and leadership commitment. Teachers further emphasized that digital competence initiates professional growth, while pedagogical innovation operationalizes these skills in practice, reinforcing global findings from OECD (2021) regarding technology-enabled teaching. Professional Development acted as the mediating mechanism sustaining this growth, consistent with Darling-Hammond et al. (2022), who argue that continuous training, peer collaboration, and reflective learning are essential for maintaining teacher adaptability in dynamic digital contexts. However, the study also confirmed that stress, workload, and rapid technological change continue to pose internal challenges patterns supported by Porsch and Lindner (2021**)**, who found that emotional strain and digital fatigue can hinder teachers' engagement and innovation.

Synthesizing these perspectives, the research developed the Model for Improving Teacher Professionalism , which positions inner drivers (Digital Skills and Teaching Innovation), outer enablers (Professional Development and Institutional Support), and an overarching moderating layer (Attitudes and Challenges) within a continuous, cyclical structure. This configuration aligns with Fullan's (2021**)** notion that teacher development unfolds through iterative cycles of interaction among individual capacity, institutional systems, and contextual influences. The model is theoretically grounded, empirically validated through mixed-methods evidence, and broadly applicable across diverse teacher groups, reflecting contemporary views that professionalism is dynamic, adaptive, and reinforced by systemic support. Ultimately, the model provides a sustainable and evidence-based framework for enhancing teacher professionalism in the digital era.

Discussion of Expert Evaluation of the Developed Model

The expert evaluation confirmed that the Circular Ecosystem Model for Improving Teacher Professionalism is both theoretically sound and practically effective at Guizhou Qiannan Economic College, with an overall mean score of 4.58 across utility, feasibility, propriety, accuracy, and sustainability. This aligns with recent studies showing that teacher development frameworks are most effective when they incorporate multidimensional, interactive structures rather than linear processes (Zhu & Liu, 2020; Trust & Whalen, 2020).

Experts emphasized that the model's circular and systemic configuration reflects continuous professional growth, consistent with findings that technology-enhanced professionalism develops through iterative learning cycles and feedback loops (OECD, 2021; Zhao et al., 2023).

Digital Skills and Teaching Innovation were identified as the model's core drivers, supported by Professional Development and Institutional Support and moderated by Attitudes and Challenges. This corresponds with recent research highlighting that digital competence and pedagogical innovation are central determinants of teacher readiness in digital transformation (Redecker, 2020; Carrillo & Flores, 2020). The evaluation also reinforced the importance of institutional mechanisms, echoing studies showing that organizational support dramatically increases teacher engagement and sustained professional learning (Schmidt-Crawford et al., 2021; Howard et al., 2022).

Experts further noted that the model's sustainability depends on continuous feedback, structured training, and policy reinforcement an observation supported by research indicating that ongoing evaluation systems and supportive institutional policies are essential for successful long-term teacher development (Darling-Hammond et al., 2022; König et al., 2022). These scholarly findings validate the model as both a theoretical framework and a practical guide for monitoring and enhancing teacher professionalism under digital transformation. Overall, the model demonstrates adaptability, coherence, and strong potential to foster sustained professional improvement in digital higher education contexts.

Conclusion and Recommendations

Conclusion

The findings of this study indicate that teachers at Guizhou Qiannan Economic College possess a high level of professional competence, supported by strong digital skills, innovative teaching practices, continuous professional development, and institutional backing, although challenges such as emotional resilience and adaptation to rapid digital changes remain. Based on both quantitative and qualitative evidence, the Circular Ecosystem Model was developed, integrating five interrelated dimensions Digital Skills and Competence, Teaching and Learning Innovation, Professional Development, Institutional Support, and Attitudes and Challenges where digital skills and innovation act as core drivers, professional development and institutional support serve as enablers, and attitudes and challenges moderate the system, emphasizing continuous and cyclical professional growth. Expert evaluation confirmed the model's theoretical soundness, practical feasibility, and sustainability, demonstrating that it provides a coherent, adaptable, and actionable framework for guiding teacher professional development under digital transformation in higher education.

Recommendations

Recommendations for Policy

1) Integrate the Circular Ecosystem Model into policy to systemize digital-era teacher development in alignment with national strategies.

2) Strengthen continuous professional development (CPD) through annual training plans, ongoing assessment, and dedicated funding for digital pedagogy.

3) Enhance incentive mechanisms such as awards, promotion opportunities, and workload reductions for teachers who lead digital innovation.

4) Define digital competence standards to guide recruitment, appraisal, and promotion with transparent expectations.

5) Promote cross-sector collaboration among education agencies, technology providers, and institutions to support unified policy implementation.

6) Develop data-driven monitoring systems to track progress and refine policies based on evidence.

Recommendations for Future Research

1) Validate the model across diverse institutions to examine its generalizability and context-specific factors.

2) Conduct longitudinal research to understand long-term teacher development under digital transformation.

3) Use mixed-method approaches to explore interactions among attitudes, competence, and institutional conditions in greater depth.

4) Investigate emerging technologies such as AI, VR, and adaptive systems and how they reshape teacher professionalism.

References

Bali, M., & Liu, M. (2023). Institutional support and teacher digital competence in higher education. *Computers & Education, 192*, 104662.

Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE Publications.

Carrillo, C., & Flores, M. A. (2020). COVID-19 and teacher education: A literature review of online teaching and learning practices. *Teaching and Teacher Education, 95*, 103143.

Çetinkaya, M. (2025). *Content analysis of qualitative data in science education: An applied example*. Pedagogical Perspective, 1(1), 1–16.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications.

Darling-Hammond, L., Hyler, M., & Gardner, M. (2022). *Effective professional development in the digital age*. Learning Policy Institute.

Feng, L., & Sumettikoon, P. (2024). *An empirical analysis of EFL teachers' digital literacy in Chinese higher education institutions. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 21*, Article 42. https://doi.org/10.1186/s41239-024-00474-1

Fullan, M. (2021). *The right drivers in action for schools, systems, and students*. Corwin.

George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.

Heliyon Author(s). (2024). *Assessing the digital competence of in-service university educators in China: A systematic literature review*. *Heliyon, 10*(16), e35675. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e35675

Hesse-Biber, S. N. (2020). *Mixed methods research: Merging theory with practice* (2nd ed.). Guilford Press.

Howard, S. K., Tondeur, J., Siddiq, F., & Scherer, R. (2022). Ready, set, go! Profiling teachers' readiness for online teaching and learning in secondary education. *Technology, Pedagogy and Education, 31*(1), 37–55. https://doi.org/10.1080/1475939X.2021.1991414

Koehler, M. J., & Mishra, P. (2020). What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education, 20*(2), 60–70. https://citejournal.org/volume-20/issue-2-20/technology/what-is-tpack

König, J., Jäger-Biela, D. J., & Glutsch, N. (2022). Adapting to online teaching during COVID-19 school closures: Teacher education and teacher competence effects. *European Journal of Teacher Education, 45*(2), 281–300. https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1809650

Lan, H., Bailey, R., & Tan, W. H. (2024). *Assessing the digital competence of in-service university educators in China: A systematic literature review*. *Heliyon, 10*(16), e35675. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e35675

Li Yang, A., García-Holgado, A., & Martínez-Abad, F. (2023). *Digital competence of K-12 pre-service and in-service teachers in China: a systematic literature review*. *Asia Pacific Education Review, 24*, 679–693. https://doi.org/10.1007/s12564-023-09888-4

Liang, et al. (2024). *Exploring the digital divide in primary education: A comparative study of urban and rural mathematics teachers' TPACK and attitudes towards technology integration in post-pandemic China*. *Education and Information Technologies, 30*, 1913–1945. https://doi.org/10.1007/s10639-024-12890-x

Nguyen, T., Dang, Q., & Pham, H. (2022). Teacher adoption of digital learning technologies in higher education. *Education and Information Technologies, 27*, 5523–5542. https://doi.org/10.1007/s10639-022-11190-6

OECD. (2021). *Teachers in the digital era: Supporting professional learning for digital competence*. OECD Publishing.

Porsch, R., & Lindner, K.-T. (2021). Stress, digital fatigue, and teacher adaptability in digital transformation contexts. *Teaching and Teacher Education, 103*, 103–134.

Redecker, C. (2020). *European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu*. Publications Office of the European Union.

Redecker, C., & Punie, Y. (2022). *Teachers' digital competencies in higher education: A systematic literature review*. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 19*, 8. https://doi.org/10.1186/s41239-021-00312-8 SpringerLink+1

Salinas, J., & Sánchez, A. (2021). *Blended learning innovation and teacher professional development*. *Education Sciences, 11*(4), 150. https://doi.org/10.3390/educsci11040150

Schleicher, A. (2020). *The impact of digitalization on teaching and learning*. OECD Publishing.

Schmidt-Crawford, D., Thompson, A. D., Lindstrom, D., & Baran, E. (2021). Partnerships and professional development to support teacher digital competence. *Journal of Digital Learning in Teacher Education, 37*(2), 81–95. https://doi.org/10.1080/21532974.2020.1857795

Stufflebeam, D. L. (2003). *The CIPP model for evaluation*. In T. Kellaghan & D. L.

Taherdoost, H. (2016). Validity and reliability of questionnaires. *International Journal of Academic Research in Management, 5*(3), 28–36.

Tondeur, J., van Braak, J., Siddiq, F., & Scherer, R. (2021). Factors influencing teachers' digital competence: A review of literature. *Educational Technology Research and Development, 69*, 1735–1765. https://doi.org/10.1007/s11423-021-10009-3

Trust, T., & Whalen, J. (2020). Should teachers be trained in emergency remote teaching? Lessons from the COVID-19 pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education, 28*(2), 189–199.

Wang, Z., & Chu, Z. (2023). *Examination of higher education teachers' self-perception of digital competence, self-efficacy, and facilitating conditions: An empirical study in the context of China*. *Sustainability, 15*(14), 10945. https://doi.org/10.3390/su151410945

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

Yin, R. K. (2022). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE Publications.

Zhang, X., Hasan Sazalli, N. A., Miskam, M., & Nadjwa, N. (2024). *Improving teachers' digital competence in higher education: A systematic literature review. International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development, 13*(1).

Zhao, Y., Yin, H., & Sun, S. (2023). Digital competence and pedagogical innovation: Pathways to effective technology integration. *Journal of Educational Technology & Society, 26*(4), 45–59.

Zhu, X., & Liu, J. (2020). Education in and after COVID-19: Immediate responses and long-term trends. *Journal of Educational Change, 21*, 473–482. https://doi.org/10.1007/s10833-020-09454-6

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

An Empirical Study of Smart Home Technology Acceptance among Baby Boomers Using an Extended UTAUT2 Model

Qing Yang[1] Watcharanan Thongma[2*] Danaikrit Inthurit[3] Suthira Sitthikun[4]

Received: 10 March 2026 Revised: 10 April 2026 Accepted: 1 May 2026

Abstract

This quantitative research aimed to examine the factors influencing smart home technology acceptance among the baby boomer generation in Shanxi Province, China, by applying an extended Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT2) model. The sample consisted of 393 potential users selected through convenience sampling. Data were collected via an online questionnaire. Statistical analyses, including factor analysis and path analysis, were conducted using standardized statistical software to validate the research model and test the hypotheses. The research results revealed that performance expectancy, effort expectancy, and social influence significantly and positively influenced behavioral intention, with performance expectancy being the dominant predictor. In contrast, the effects of facilitating conditions and habits on adoption intention were not statistically significant. These findings provide actionable insights for stakeholders to develop effective marketing strategies and technological support tailored to baby boomer consumers.

Keywords: Smart home Baby boomer Technology acceptance Behavioral intention UTAUT2

[1] Ph.D. Student in Digital Economics and Management Innovation (International Program), International College, Maejo University
[2-4] International College, Maejo University
[*] Email:watcharanan_tm@mju.ac.th

Introduction

The global population is aging due to advances in healthcare and declining fertility rates .This trend has spurred the rise of the “silver economy”, with older adults becoming a large and increasingly affluent consumer group (Zhou et al., 2024). Their spending is evolving from basic needs toward enjoyment and self-improvement, alongside a growing interest in technology that enhances their quality of life (Kim, 2024).

The proliferation of AI technologies, such as IoT and voice recognition, is rapidly transforming homes into intelligent environments, offering proactive services through devices like smart speakers and health monitors.

The early smart home market was primarily technology-driven, with product designs often prioritizing feature accumulation over user needs. As competition has intensified and market education has advanced, the industry is shifting from a “technology-oriented” to a “user-oriented” approach. The core challenge now is how to design products and tailor marketing precisely for diverse age groups and cultural backgrounds.

As the baby boom generation (born 1946–1964) enters retirement, its strategic value is becoming increasingly evident (Carpini, 2014). Compared to earlier generations, boomers possess greater financial resource(BCG, 2023), a more open mindset, and a strong demand for aging in place, health management, and daily convenience (Shi et al., 2025). Smart home features such as security monitoring, health assistance, and easy control align closely with these needs, positioning this cohort as a key driver of future market growth (Insights, 2025)

Despite extensive research on smart home adoption, few studies have focused on the baby boomer generation in China's inland provinces using the UTAUT2 framework. In recent years, Shanxi Province has been facing the dual pressures of economic restructuring and rapid population aging. This distinctive “getting old before getting rich” characteristic makes the study of smart home technology acceptance among the elderly in Shanxi uniquely relevant, as it provides a valuable context for examining the boundary conditions of the UTAUT2 model. The specific applicability and boundary conditions of this model for the baby boomer cohort in the Shanxi context, however, remain unclear and warrant further investigation.

To address these gaps, this study applies the UTAUT2 model to investigate the adoption intentions of the baby boom generation in central Shanxi Province a region undergoing resource-based economic transformation. Using survey data from 393 potential users and structural equation modeling analysis, this study seeks to answer two interconnected research questions:

RQ1: How do the core constructs of the UTAUT2 model (performance expectancy, effort expectancy, social influence, facilitating conditions, and habit) influence baby boomers' intentions to adopt smart home technologies in a context where they lack prior usage experience?

RQ2: How do generational characteristics moderate the UTAUT2 relationships?

By addressing these questions, this study aims not only to empirically validate the UTAUT2 framework within China's aging population but also to extend its theoretical boundaries by revealing how generational and contextual specificities shape technology acceptance among older adults.

Research Objectives

1. To examine the factors influencing behavioral intention to adopt smart home technology among baby boomers based on the UTAUT2 model.
2. To identify the most dominant predictor among the UTAUT2 constructs affecting adoption intention in the context of Shanxi Province.

Literature Review

The UTAUT Model

A number of theoretical models have been proposed to facilitate the understanding of factors impacting the acceptance of information technologies (Chau, 1996; Davis, 1989) (Taylor & Todd, 1995; Venkatesh et al., 2003). Among these studies, the Technology Acceptance Model (TAM) is one of the most influential and robust in explaining IT/IS adoption behavior. The key purpose of TAM was to provide a basis for discovering the impact of external variables on internal beliefs, attitudes, and intentions.

Venkatesh et al., (2003) developed the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) model to consolidate previous TAM related studies. In the UTAUT model, performance expectancy and effort expectancy were used to incorporate the constructs of perceived usefulness and ease of use in the original TAM study. Although the UTAUT model posits that the Effort Expectancy construct can be significant in determining user acceptance of information technology, concerns for ease of use may become non-significant over extended and sustained usage. Therefore, perceived ease of use can be expected to be more salient only in the early stages of using a new technology and it can have a positive effect on perceived usefulness of the technology (Marchewka & Kostiwa, 2007).

Moreover, the UTAUT model attempts to explain how individual differences influence technology use. More specifically, the relationship between perceived usefulness, ease of use, and intention to use can be moderated by age, gender, and experience. For example, the strength between perceived usefulness and intention to use varies with age and gender such that it is more significant for male and younger workers. The effect of perceived ease of use on intention is also moderated by gender and age such that it is more significant for female and older workers, and those effects decrease with experiences. The UTAUT model accounted for 70 percent of the variance in usage intention, better than any of TAM studies alone (Dwivedi et al., 2019; Oye et al., 2014). Although UTAUT provides great promise to enhance our understanding for technology acceptance, the initial UTUAT study focused on large organizations. In addition, the scales used in UTAUT model are new as they are in combination of a number of prior scales, and therefore, the suitability of these scales needs to be further tested.

Existing research indicates that the application of the UTAUT model has limitations, mainly reflected in three aspects: Firstly, the moderating variables in the original model (such as voluntariness) may lack variability in actual situations, resulting in limited applicability; Secondly, the direct impact of convenience conditions on behavioral intentions deserves re-examination, even if there is the variable of effort expectation. Finally, the model ignores the influence of individual user characteristics (such as attitude, self-efficacy and personal innovation) on technology adoption behavior, which are precisely the key elements in explaining the differences in user behavior (Dwivedi et al., 2019).

The Unified Theory of Acceptance and Use of Technology 2 (UTAUT2) posits that performance expectancy, effort expectancy, social influence, facilitating conditions, and habit are core determinants of behavioral intention (Venkatesh et al., 2012). However, the predictive power of these constructs may vary significantly across different user groups and technological contexts. This study applies this framework to Baby Boomers a cohort

characterized as “digital immigrants” who generally possess lower technology self-efficacy and higher technological anxiety compared to younger generations (Smith et al., 2020). Given these unique characteristics, the formation of their adoption intentions for smart home technologies is likely to follow a distinct pattern.

In the Chinese cultural context, filial piety and intergenerational support play a significant role in technology adoption among older adults (Nan, 2022). Adult children often act as technology gatekeepers, recommending and assisting with smart home devices for their aging parents. This cultural dynamic may moderate the effects of social influence and facilitating conditions. Moreover, previous research suggests that for elderly “digital immigrants”, facilitating conditions may function more as “enablers” rather than “direct motivators” (Nugraha et al., 2025), as they lack the baseline experience to evaluate technical support needs.

For Baby Boomers, the decision to adopt smart home technology is expected to be predominantly driven by rational cognitive evaluations. First, performance expectancy (PE) refer to the degree to which they believe the technology will enhance their daily lives, is anticipated to be paramount (Ghalandari, 2012). This generation faces practical challenges related to aging-in-place, such as health monitoring, safety concerns, and daily convenience. Smart home devices that effectively address these tangible needs are likely to be perceived as highly useful, thereby fostering adoption intention (Li & Fan, 2023);. Second, given their potential discomfort with complex digital interfaces, the perceived ease of use, or effort expectancy (EE), becomes a critical facilitator. A steep learning curve could pose an insurmountable barrier, making simplified interaction design essential for adoption(Pal et al., 2018). Third, the influence of the social circle, or social influence (SI), is expected to operate differently for this group. While peer influence might be weaker, the phenomenon of “digital feedback”, where adult children act as technology gatekeepers and recommend products to their aging parents could be a powerful driver (Nan, 2022). Facilitating conditions (FC), which refer to the availability of technical infrastructure and support, require users to have a baseline awareness of what support is needed and available. For Baby Boomers with no prior smart home experience, these considerations may not yet enter their conscious decision-making process, thus exerting a non-significant direct effect on intention. According to the original UTAUT2 framework, habit (HT) is defined as the extent to which people tend to perform behaviors automatically because of learning, and it is posited to directly determine technology use behavior while moderating the relationship between behavioral intention and use (Venkatesh et al., 2012). Empirical evidence has confirmed habit as a significant predictor of behavioral intention in smart home adoption contexts (Strzelecki et al., 2023). Surveyed 795 individuals and found that habit had the strongest effect on intention to use smart home devices, outperforming performance expectancy and personal innovativeness. Meta-analytic evidence further supports the robust predictive power of habit across various technology acceptance contexts (Dwivedi et al., 2019). Although some studies have noted that habit may be less applicable to first-time users at the early stage of adoption (Tamilmani et al., 2018), the inclusion of habit in this study serves to empirically test the boundary conditions of the UTAUT2 model for the baby boomer cohort. Therefore, we propose the following hypotheses:

H1: Performance expectancy has a significant positive impact on Baby Boomers' intention to use smart home devices.

H2: Effort expectancy has a significant positive impact on Baby Boomers' intention to use smart home devices.

H3: Social influence has a significant positive impact on Baby Boomers' intention to use smart home devices.

H4: Facilitating conditions has a significant positive impact on Baby Boomers' intention to use smart home devices.

H5: Habit has a significant positive impact on Baby Boomers' intention to use smart home devices.

Conceptual Framework

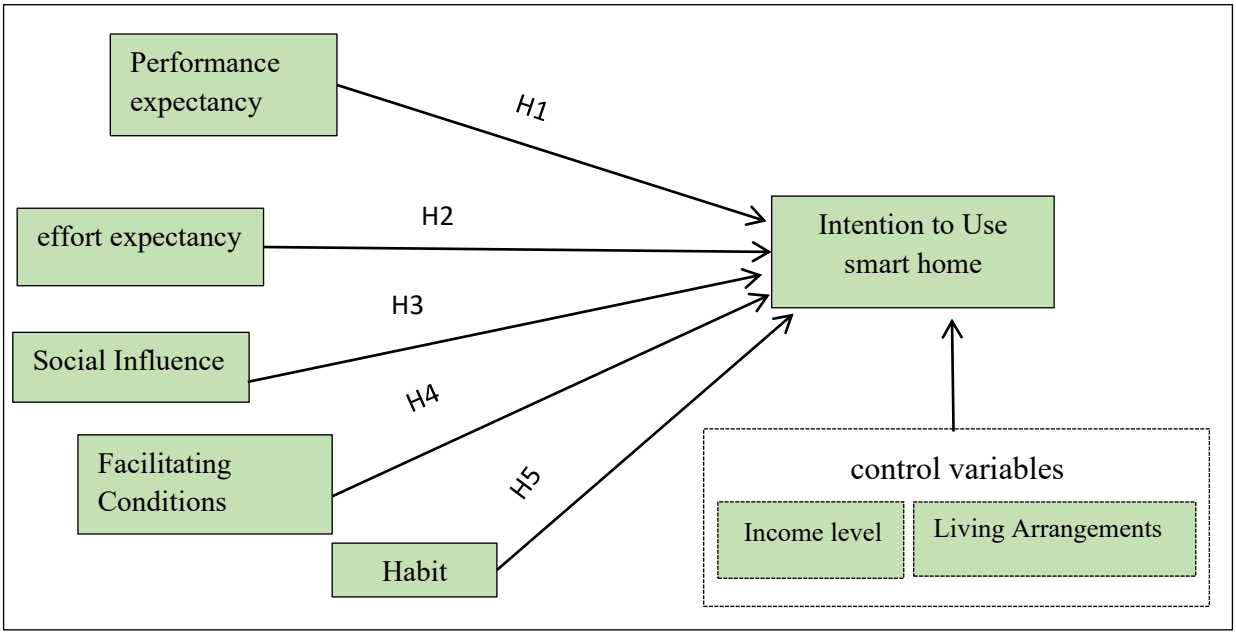

Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

Sampling

The sample size was determined using Cochran's formula for cross-sectional surveys (Oribhabor & Anyanwu, 2019). Assuming a maximum variability (P=0.5P=0.5) and a 5% margin of error at the 95% confidence level (z=1.96z=1.96), the required sample size was calculated as:

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{E^2} = \frac{0.50(1\text{-}0.50)1.96^2}{0.05^2} = 384.16$$

To account for potential invalid responses, we targeted approximately 400 participants.

A total of 406 questionnaires were returned. After screening for missing data, straight lining, and response time (less than 120 seconds), 13 invalid responses were removed, yielding a final valid sample of 393 (effective response rate 96.8%). Table 1 presents the demographic characteristics of the sample.

Sampling techniques

Using convenience sampling, the questionnaire link was distributed through community WeChat groups and local senior centers.

Data Collection

Data were collected via an online survey (Wenjuanxing platform) from December 5–20, 2025, targeting baby boomers (born 1946–1964) in central Shanxi Province, China (Taiyuan, Jinzhong, Lvliang, Yangquan, and surrounding counties).

Construct and measurement

The questionnaire consisted of 25 items measuring six constructs (performance expectancy, effort expectancy, social influence, facilitating conditions, habit, and behavioral intention). All items were adapted from the validated UTAUT2 scale developed by Venkatesh et al. (2012) and modified to fit the smart home context. Each item was measured on a 5-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree). A pilot test with 30 baby boomers was conducted to check clarity and wording; minor modifications were made based on their feedback.

Content Validity: The questionnaire was reviewed by the 3 experts, to assess content validity. Their feedback was used to refine the instrument, ensuring that all items were relevant to the research objectives and appropriately aligned with the study's constructs.

Reliability Testing: Cronbach α coefficients were employed for the reliability assessment, yielding a coefficient of 0.839. The reliability coefficients as the Cronbach index takes values between = 0.755-0.945, indicating high data reliability.

Data analysis

Through data analysis, this study explored the influencing factors affecting the baby boom generation's willingness to use smart homes in central Shanxi Province, China. The researchers conducted quantitative analysis using the Social Science Statistics Package for the Application of Research (SPSSAU), employing descriptive statistics, confirmatory factor analysis, and path analysis statistical methods to examine the association between user motivation and their willingness to use.

Results

Part 1 Descriptive statistical analysis

Table 1 The Personal Information

Variable Name	Variable Description	Sample size/PCS	percentage/%
Income	<3000 yuan	69	17.56
	3001-6000 yuan	111	28.24
	6001-10000yuan	113	28.75
	10001-20000yuan	72	18.32
	>20000yuan	28	7.12
City	TaiYuan	96	24.43
	JinZhong	96	24.43
	Lv Liang	101	25.70
	YangQuan	100	25.45
sex	Male	167	42.49
	Female	226	57.51
Housing conditions	Individuals living alone	37	9.41
	The couple	134	34.10
	Living with children	134	34.10
	Three generations living together	88	22.39

Part 2 Reliability and validity analysis

Table 2 Result of Scale reliability and validity coefficient tests.

Cronbach alpha coefficient		0.839
Bartlett's Test of Sphericity	KMO	0.891
	Approximate Chi-square	5182.997
	df	190
	P Value	0.000

Questionnaire validity was assessed through the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test, yielding a KMO value of 0.891, above the threshold of 0.7, affirming effective information extraction from the research data. Additionally, Bartlett's test of sphericity ($p < 0.05$) was

significant, confirming the questionnaire's reliability and validity for factor analysis, as depicted **Table 2**.

Part 3 confirmatory factor analysis

Table 3 Result of confirmatory factor analysis

Construct	Item	Coef.	Std.Estimate	AVE	CR
PE	PE1	1.000	0.894	0.787	0.937
	PE2	0.992	0.898		
	PE3	0.954	0.880		
	PE4	0.919	0.875		
EE	EE1	1.000	0.857	0.756	0.925
	EE2	0.997	0.859		
	EE3	1.026	0.888		
	EE-R	0.952	0.874		
SI	SI1	1.000	0.797	0.630	0.895
	SI2	0.952	0.786		
	SI3	0.964	0.790		
	SI4	1.059	0.816		
	SI-R	0.904	0.778		
FC	FC3	1.000	0.742	0.508	0.755
	FC2	1.030	0.735		
	FC1	0.886	0.658		
HT	HT1	1.000	0.860	0.702	0.904
	HT2	0.926	0.846		
	HT3	0.892	0.814		
	HT-R	0.925	0.830		
BI	BI1	1.000	0.867	0.774	0.945
	BI2	0.958	0.866		
	BI3	1.004	0.895		
	BI4	1.011	0.902		
	BI5	0.995	0.868		

All standardized loading coefficients (Std. Estimate) exceeded 0.6, indicating a strong measurement relationship. The reliability coefficients for the research data surpassed 0.6, confirming excellent statistical reliability for further analysis. The average variance extracted (AVE) for each construct ranged from 0.508 to 0.787, meeting the recommended threshold of 0.50 (Fornell & Larcker, 1981). Composite reliability (CR) ranged from 0.755 to 0.945, exceeding the recommended threshold of 0.70 (Hair et al.). As shown in Table 3, These results indicate adequate convergent validity. The square root of the AVE for each construct (ranging from 0.713 to 0.887) exceeded its highest correlation with any other construct, confirming discriminant validity.

Part 4 Model fitness test

Table 4 Results of the model fit test

Indicator	Criterion	Value	Conclusion
X^2/df	<3	0.921	Conformity
RMSEA	<0.10	0.000	Conformity
CFI	>0.9	1.003	Conformity
SRMR	<0.1	0.023	Conformity

The indexes and results of the model fit test are shown in Table 4. In the analysis results,.The measurement model demonstrated an excellent fit to the data ($\chi^2/df = 0.921$, RMSEA = 0.000, CFI = 1.003, SRMR = 0.023), with all fit indices meeting or exceeding the recommended thresholds (in Table 4).

Part 5 Path Analysis of Factors Affecting the intention to Use

Table 5 UTAUT2 related variables statistic.

Hypothesis	Path	Path coefficient	S.E	C.R	P	Result
H1	PE→BI	0.517	0.059	8.746	0.000***	accepted
H2	EE→BI	0.237	0.056	4.223	0.000***	accepted
H3	SI→BI	0.147	0.053	2.742	0.006**	accepted
H4	FC→BI	-0.042	0.081	-0.513	0.608	rejected
H5	HT→BI	0.085	0.055	1.546	0.122	rejected

Notes: *** p < .001; ** p < .01; PE = Performance Expectancy, EE = Effort Expectancy, SI = Social Influence, FC = Facilitating Conditions, HT = Habit, BI = Behavioral Intention.

Structural model analysis revealed that performance expectancy ($\beta = 0.503$, $p < 0.001$), effort expectancy ($\beta = 0.237$, $p < 0.001$), and social influence ($\beta = 0.147$, $p = 0.006$) significantly and positively influenced baby boomers' behavioral intention to adopt smart home technology, accepted H1, H2, and H3. In contrast, facilitating conditions ($\beta = -0.042$, $p = 0.608$) and habit ($\beta = 0.085$, $p = 0.122$) showed no significant effects, thus H4 and H5 were rejected. All measurement model factor loadings were significant ($p < 0.001$), confirming construct reliability.

The results emphasize that performance expectation, effort expectation and social influence are the key factors of user behavior intention, while convenience and habit play a relatively limited role in the context of this study. (in The indexes and results of the model fit test are shown in Table 4. In the analysis results,.The measurement model demonstrated an excellent fit to the data ($\chi^2/df = 0.921$, RMSEA = 0.000, CFI = 1.003, SRMR = 0.023), with all fit indices meeting or exceeding the recommended thresholds (in Table 4).

Part 5 Path Analysis of Factors Affecting the intention to Use

Table 5).

Discussion

This study found that performance expectancy (PE) has a significant positive impact on behavioral intention, which is highly consistent with the UTAUT theoretical framework and its numerous empirical research results (Venkatesh et al., 2003).The UTAUT model proposed by Venkatesh et al. (2003) defines performance expectation as the strongest predictor of behavioral intention, and this relationship has been repeatedly verified in subsequent cross-cultural studies (M. Hamakhan, 2020).Empirical studies on diverse technical scenarios such as cloud services (Ahmed et al., 2022), mobile applications (Novitasari et al., 2025) and educational technology (Alshrari, 2018)have all confirmed that when users perceive that the

technology can enhance their task performance, their intention to adopt it significantly increases.

The significant positive impact of effort expectation (EE) on behavioral intention is also supported by the literature. The UTAUT model indicates that the influence of effort expectations on behavioral intentions is particularly prominent in the early stages when users lack experience (Venkatesh et al., 2003). Empirical studies on Internet banking (Ahmed et al., 2022), mobile applications (Novitasari et al., 2025) and online learning (Alshrari, 2018) all confirm that the ease of use of the system significantly enhances users' willingness to adopt. The elderly user sample in this study may be in the early stage of smart home adoption, so the ease of operation of the system has become an important consideration in their decision-making.

The significant positive impact of social influence (SI) on behavioral intention is also in line with theoretical expectations. The UTAUT model lists social influence (i.e., subjective norms) as the core construct influencing behavioral intention, especially in situations with frequent social interaction (Venkatesh et al., 2003). Cross-cultural studies have shown that social influence plays a significant role in Internet banking (M. Hamakhan, 2020), cloud services (Ahmed et al., 2022) and technology adoption in higher education (Novitasari et al., 2025). This study found that the opinions of relatives, friends and social circles have an impact on the willingness of elderly users to adopt smart homes. This is consistent with the assertion of Venkatesh et al. (2003) that “social influence plays a stronger role in the early stage of adoption”, and is also consistent with the finding in cloud service research that social influence is listed as a “strongly significant determinant” (Ahmed et al., 2022).

The impact of promoting conditions is not significant, which is consistent with findings from some existing research which (Nugraha et al., 2025).may be due to the fact that inexperienced users have not yet formed a clear understanding of “technical support”, and this factor has not been incorporated into their early decision-making framework. Theoretically speaking, user experience is a key moderating variable in the technology acceptance model (Mensah & Khan, 2024). For inexperienced users, the formation of their behavioral intentions mainly relies on an abstract understanding of the inherent attributes of the technology (such as performance expectations and effort expectations), and a cognitive framework that directly links external support conditions with personal intentions has not yet been established. It is difficult for them to accurately assess the actual value and necessity of convenient conditions such as “technical support” at the early stage of decision-making. Secondly, the path of action of convenience conditions may be more indirect. Recent studies have suggested that FC may play the role of an “enabler” rather than a “direct motivator” (Nugraha et al., 2025). It indirectly influences behavioral intentions by significantly enhancing users' performance expectations and effort expectations. In the samples of this study, due to the users' lack of experience, this enabling effect of FC may not have been activated or clearly mapped to their behavioral intentions, resulting in the path coefficient of the direct effect not being significant.

The habit also did not reach a significant level, this result can be explained from the perspective of the adoption feature of smart home as a disruptive innovation. Firstly, from the theoretical perspective of habit formation, the "habit" construct in the UTAUT2 model is applicable to user groups that have had sufficient time to form automated behaviors. However, for users of new technologies in the early adoption stage, habits have not yet been formed, so it should not be expected that hedonic motives will drive automated behavioral responses (Tamilmani et al., 2018). As a disruptive innovation, smart home has not yet been integrated into users' daily life patterns. Users lack the accumulation of repeated use and long-term experience, making it difficult for them to form a “habitual” adoption tendency (Lee, 2012) Secondly, from the research progress of smart home adoption, this field is undergoing a

transformation from a “technology-driven” strategy to a “user-centered” approach (Park & Han, 2025). The latest research has found that the public's focus on smart home technology is shifting from simple functionality and convenience to more complex considerations such as privacy, security and ethics (Li et al., 2025). This means that for disruptive innovations like smart homes, the formation of the willingness to adopt requires a rational comprehensive assessment rather than a simple automatic response driven by habitual.

This study found that living structure has no significant impact on the adoption of smart home. This result shows that the family factor itself is a long-term neglected variable in the field of smart home research. The latest research clearly indicates that studies on the intention to use smart homes have long overlooked the role of family factors, and the influence of family factors (such as perceived family support) on the intention to adopt is indirectly achieved through mediating variables like optimism rather than direct main effects (Wu et al., 2025). This finding suggests that the influence of family structure on the willingness to adopt may need to be transmitted through other psychological mechanisms (such as risk perception and usefulness awareness), rather than through direct predictive relationships.

It is worth noting that the non-significance of facilitating conditions may be partially explained by the specific cultural and economic context of Shanxi Province. Compared to coastal cities like Shanghai, where elderly individuals are more likely to live alone and rely on formal technical support, baby boomers in Shanxi often live in multi-generational households (as shown in Table 1, 56.5% live with children or three generations together). In such settings, technical support is readily available from family members, reducing the perceived importance of formal facilitating conditions. This finding highlights the need to consider regional and cultural variations when applying the UTAUT2 model to technology acceptance among older adults in China.

Conclusion and Recommendations

Conclusion

An analysis of 393 baby boomers based on the UTAUT2 framework shows that their willingness to adopt smart homes is mainly driven by performance expectations, effort expectations and social impacts, while promoting conditions and habits have no significant direct influence. This reflects a unique pattern presented by this group in the initial acceptance stage, where rational cognitive assessment dominates, and situational and automatic factors have not yet intervened.

As “digital immigrants”, the baby boomers have relatively low technological self-efficacy, and the steep learning curve constitutes the main obstacle. Therefore, simplifying interaction design and reducing cognitive load should be the core considerations in product development. It is worth noting that the social influence within this group may mainly originate from within the family (such as suggestions for adult children), and future research needs to distinguish the sources of influence for verification.

Theoretical Contributions and Practical Implications

Theoretically, this study verified the boundary conditions of UTAUT2 in the baby boom population and revealed its adoption pattern dominated by “cognitive factors”. At the practical level, products targeted at this group should highlight functional value and simplify interaction to the greatest extent. Marketing strategies can leverage the influence of intergenerational families, using adult children as a bridge for information transmission and attaching great importance to the key touch point of the first use experience.

Limitations and Future Directions

The sample of this study is limited to the Shanxi region, and the universality of the conclusion remains to be verified. Cross-sectional design cannot reveal the dynamic evolution of influencing factors over time. In the future, tracking studies can be adopted. In addition, the specific sources of social impact were not distinguished, and further detailed analysis can be conducted later. Despite its limitations, this study provides an important empirical basis for understanding technology acceptance behavior in an aging society.

References

Ahmed, K. A., Sahu, A. K., Sahu, A. K., & Sahu, N. K. (2022). Quantify the behaviour intention of individuals to control SC performance by exploring cloud storage services: an extended UTAUT2 approach. *International Journal of Technology and Human Interaction (IJTHI)*, *18*(7), 1-28.

Alshrari, Y. (2018). *Factors related to employees' behavioral intention to use online professional development*. Northern Illinois University.

BCG. (2023). *Resilience Is Still There, But Each Has Its Own Strengths: Intergenerational Changes Among Chinese Consumers*.

Carpini, M. X. D. (2014). Baby Boomers. *The Forum*, *12*(3), 417-445. https://doi.org/doi:10.1515/for-2014-5014

Chau, P. Y. (1996). An empirical assessment of a modified technology acceptance model. *Journal of management information systems*, *13*(2), 185-204.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly*, *13*(3), 319-340.

Dwivedi, Y. K., Rana, N. P., Jeyaraj, A., Clement, M., & Williams, M. D. (2019). Re-examining the unified theory of acceptance and use of technology (UTAUT): Towards a revised theoretical model. *Information Systems Frontiers*, *21*(3), 719-734.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, *18*(1), 39-50.

Ghalandari, K. (2012). The effect of performance expectancy, effort expectancy, social influence and facilitating conditions on acceptance of e-banking services in Iran: The moderating role of age and gender. *Middle-East Journal of Scientific Research*, *12*(6), 801-807.

Hair, J. F., Black, W. C., & Babin, B. J. Rolph. E. Anderson (2010), Multivariate Data Analysis. In: Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Insights, G. G. (2025). *Silver economy market size, share & growth analysis report, 2025–2035.*

Kim, D. (2024). Empowering older adults through smart technology: a new era in aging-in-place and home health care. *Innovation in Aging*, *8*(Supplement_1), 618-618.

Lee, W.-K. (2012). The dual effect of habits in a current used system on the acceptance of a new IT.

Li, J., & Fan, Z. (2023). Acceptance Behavior of the Elderly in Augmented Reality Tourism Scenes: Based on TRI/UTAUT2 Model. Knowledge Management Forum,

Li, W., Yigitcanlar, T., Nili, A., Browne, W., & Li, F. (2025). Responsible smart home technology adoption: Exploring public perceptions and key adoption factors. *Internet of Things*, *32*, 101622.

M. Hamakhan, Y. T. (2020). The effect of individual factors on user behaviour and the moderating role of trust: an empirical investigation of consumers' acceptance of electronic banking in the Kurdistan Region of Iraq. *Financial Innovation*, *6*(1), 43.

Marchewka, J. T., & Kostiwa, K. (2007). An application of the UTAUT model for understanding student perceptions using course management software. *Communications of the IIMA*, *7*(2), 10.

Mensah, I. K., & Khan, M. K. (2024). Unified theory of acceptance and use of technology (UTAUT) model: Factors influencing mobile banking services' adoption in China. *Sage Open*, *14*(1), 21582440241234230.

Nan, F. (2022). Cultural Feedback in Digital Generation Gap: Study on Intergenerational Interaction of Family WeChat Field. *Journal of Beijing University of Posts and Telecommunications (Social Sciences Edition)*, *24*(5), 10.

Novitasari, G. A., Luh, N., & Widayani, U. M. (2025). UTAUT model: Intent to use Mangusada app with technophobia as moderator. *Annals of Management and Organization Research*.

Nugraha, J., Sun, N., Zhao, X., Wardani, V. K., Koblianska, I., & Lian, J.-W. (2025). Facilitating Conditions as an Enabler, Not a Direct Motivator: A Robustness and Mediation Analysis of E-Learning Adoption. *arXiv preprint arXiv:2512.07185*.

Oribhabor, C. B., & Anyanwu, C. A. (2019). Research sampling and sample size determination: a practical application. *Journal of Educational Research (Fudjer)*, *2*(1), 47-57.

Oye, N., A. Iahad, N., & Ab. Rahim, N. (2014). The history of UTAUT model and its impact on ICT acceptance and usage by academicians. *Education and information technologies*, *19*(1), 251-270.

Pal, D., Funilkul, S., Charoenkitkarn, N., & Kanthamanon, P. (2018). Internet-of-things and smart homes for elderly healthcare: An end user perspective. *IEEE Access*, *6*, 10483-10496.

Park, Y., & Han, J. (2025). Smart home advancements for health care and beyond: systematic review of two decades of user-centric innovation. *Journal of Medical Internet Research*, *27*, e62793.

Shi, H., Qi, H., & Yang, K. (2025). Enhancing elderly care with smart homes: A comparative study of use and payment willingness. *Digital Health*, *11*, 20552076251374223.

Smith, V., Warty, R. R., Sursas, J. A., Payne, O., Nair, A., Krishnan, S., da Silva Costa, F., Wallace, E. M., & Vollenhoven, B. (2020). The effectiveness of virtual reality in managing acute pain and anxiety for medical inpatients: systematic review. *Journal of Medical Internet Research*, *22*(11), e17980.

Strzelecki, A., Kolny, B., & Kucia, M. (2023). Exploring the Factors Driving Smart Home Adoption: An Extension of the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology. International Conference on Marketing and Technologies,

Tamilmani, K., Rana, N. P., & Dwivedi, Y. K. (2018). Use of 'habit'is not a habit in understanding individual technology adoption: a review of UTAUT2 based empirical studies. International working conference on transfer and diffusion of IT,

Taylor, S., & Todd, P. (1995). Assessing IT usage: The role of prior experience. *MIS quarterly*, *19*(4), 561-570.

Venkatesh, A., Kruse, E., & Shih, E. C.-F. (2003). The networked home: an analysis of current developments and future trends. *Cognition, Technology & Work*, *5*(1), 23-32.

Venkatesh, V., Thong, J. Y. L., & Xu, X. (2012). Consumer Acceptance and Use of Information Technology: Extending the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology1. *Management Information Systems Quarterly*, *36*(1), 157-178. https://doi.org/10.2307/41410412

Wu, Z., Yabe, M., & Takahashi, Y. (2025). Nurturing decisions: impact of children on farmers' choices in new liquid fertilizer purchase. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 1-20.

Zhou, C., Qian, Y., & Kaner, J. (2024). A study on smart home use intention of elderly consumers based on technology acceptance models. *PLoS One*, *19*(3), e0300574.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

An Evaluation of Tourism Potential and Quality Standards for Cultural Tourist Attractions in Surin Province,Thailand

Sivathida Phumiworramunee [1] Alissara Thammabutr[2] Chanisara Phetphisetsak[3]
Suganya Plaingam[4] Wannisa Ouansoda[5] Suriya Klangrit[*6]

Received: 12 March 2026 Revised: 10 April 2026 Accepted: 6 May 2026

Abstract

This study examines the tourism potential and quality standards of cultural attractions in Surin Province, Thailand, through a quantitative survey of 400 purposively selected respondents, including government officials, private stakeholders, community leaders, and tourists. The research instrument was a structured questionnaire with a reliability coefficient of 0.89. The findings reveal that Surin Province possesses strong potential for cultural tourism development, with an overall capacity at a high level ($\bar{x}$ = 3.87). This is supported by positive community attitudes, diverse food offerings, effective safety measures, and well-developed cultural tourism activities, accommodations, and promotional efforts. The quality standards of cultural tourism attractions were also rated at a high level ($\bar{x}$= 3.85), reflected in three key components: tourism appeal characterized by unique local culture and traditions; support capacity through adequate infrastructure and facilities; and effective management focusing on cultural heritage conservation. However, several challenges remain, including limited diversification of tourism products, insufficient promotion of homestay programs, issues in land use management near heritage sites, and limited community participation in tourism planning. Addressing these challenges through participatory, conservation-based, and inclusive strategies can enhance sustainability and equitable benefit distribution. Continuous monitoring, adaptive management, and strategic investment aligned with local cultural values are essential to preserving Surin's cultural heritage while fostering its development as a distinctive and sustainable cultural tourism destination.

Keywords: Tourism potential, Quality standards, Cultural tourist attractions, Community-based tourism (CBT), Cultural heritage management, Thailan

[1-5] Department of Tourism and Hotel Management, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus, Surin, Thailand
[6] Master of Arts Program in Global Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
* E-mail: missuniverse5000@yahoo.com

Introduction

In the past decade, Thailand has faced significant structural challenges to sustainable economic development, including global economic volatility, demographic transition toward an aging society, limitations in labor skills, and rapid technological transformation. These factors have directly affected the country's competitiveness. In response, the Thirteenth National Economic and Social Development Plan (2023-2027) emphasizes high-value, creative, and sustainable economic development, with a particular focus on enhancing cultural capital and innovation to strengthen national competitiveness (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023). In addition, Thailand's Soft Power policy under the "5F" framework comprising Food, Film, Fashion, Fighting (Muay Thai), and Festival has been promoted as a key strategy to generate economic value from cultural assets and to strengthen the creative economy alongside cultural tourism development (Royal Thai Government, 2024). In this regard, the tourism sector plays a crucial role in driving Soft Power by transforming cultural capital, local lifestyles, and indigenous knowledge into high-value tourism experiences. Cultural tourism has therefore gained increasing policy attention, with a focus on developing diverse tourism products such as homestays, community-based tourism, cultural markets, and local lifestyle learning activities. These initiatives aim to attract high-quality tourists and create meaningful experiences that reflect local identity (Ministry of Culture, 2023). However, without proper management, such development may lead to over-commercialization, which can undermine cultural authenticity and threaten community sustainability (Klangrit et al., 2021). Consequently, establishing clear quality standards for cultural tourism is essential to ensure balanced and sustainable development.

Although Thailand has continuously promoted cultural tourism, a research gap remains in examining the relationship between cultural capital potential and tourism service quality, as well as tourist satisfaction. In particular, limited studies have compared the effectiveness of community participation in managing cultural tourism destinations, especially in ethnically diverse areas such as Surin Province (Siriphaprapagon et al., 2023). Surin Province, with a history of more than 2,000 years, is home to diverse ethnic groups, including Khmer, Lao, and Kuy communities, which reflect a distinctive cultural identity and strong potential for cultural tourism development (Klangrit et al., 2025). Nevertheless, tourism development in the area still faces constraints in service quality standards, community participation, and sustainable cultural resource management. Therefore, this study aims to examine the potential of cultural tourism and the quality standards of tourist attractions in Surin Province, in order to analyze the factors influencing tourist satisfaction and tourism sustainability.

This study addresses several research questions related to cultural tourism development in Surin Province. First, it seeks to determine the level and components of cultural capital potential in Surin Province. Second, it examines the relationship between tourism potential and tourist satisfaction, including whether and how they are related. Third, it investigates how community participation influences the sustainability of cultural tourism management. Finally, it explores appropriate approaches for developing cultural tourism standards in alignment with Thailand's Soft Power 5F policy framework. The expected findings of this study are anticipated to provide both policy-level and practical contributions. At the policy level, the results may serve as empirical evidence to support the formulation of cultural tourism development strategies under the Soft Power 5F framework and the Thirteenth National Economic and Social Development Plan, thereby enhancing Thailand's international competitiveness. At the practical level, the findings may assist local communities and relevant stakeholders in improving service standards, tourism management, and cultural resource conservation. This, in turn, is expected to enhance tourist satisfaction, generate community income, and promote long-term sustainable tourism development.

Research Objectives

1. To assess the cultural tourism potential of cultural tourist attractions in Surin province, Thailand
2. To evaluate the quality standards of cultural tourist attractions in Surin province, Thailand

Literature Review

Concept of Tourism Potential

Tourism potential refers to the intrinsic value and readiness of a destination to attract visitors and contribute to industry growth. The Ministry of Tourism and Sports defines potential as the value inherent in unique characteristics that create memorable experiences (Čulić et al., 2021). It also represents the underlying ability to support development, transformation, or sustainable management. Evaluation typically considers attractiveness and readiness, categorized as high, moderate, or low. Key factors include natural beauty, cultural and historical value, and local ways of life (Yan et al., 2017). Accessibility transportation routes, modes, and distance from cities is equally vital, along with infrastructure such as accommodations, dining, medical services, utilities, and safety systems. Environmental quality, including climate, pollution control, and ecological sustainability, further shapes tourism potential identifies four indicators: motivational factors (natural and cultural attractions), complementary factors (environmental and political stability), support services (shops, accommodations, information), and transport infrastructure. A scholar emphasizes spatial uniqueness, accessibility, management capacity, activity diversity, and community participation. Prior to planning, assessing opportunities, risks, and engagement is essential to align tourism strategies with sustainability. Together, these frameworks highlight that tourism potential, particularly for cultural heritage attractions like Surin, depends on a holistic integration of attractiveness, infrastructure, management, and community involvement.

Concepts and Criteria for Evaluating Quality Standards

Quality standards of cultural tourism attractions can be systematically assessed through national and international frameworks. In Thailand, the Ministry of Tourism and Sports (2007) identifies three dimensions attractiveness, support capacity, and management. Attractiveness includes cultural value uniqueness of lifestyles, traditions, arts, history, community attachment, and preservation alongside accessibility, safety, and activity diversity. Support capacity concerns infrastructure availability and potential for development, supported by government, private, and community collaboration. Management emphasizes sustainable practices including conservation, restoration, service delivery, impact monitoring, and community participation. Indicators cover preservation, service systems, dissemination of knowledge, and local income generation. Complementing this, ICOMOS highlights ethical communication of heritage value. Its seven principles stress accessibility for diverse audiences, multidisciplinary interpretation, contextualization within broader histories, authenticity, integration with site management, inclusivity, and continuous professional development (ICOMOS Thailand, 2007). When combined, these frameworks provide a comprehensive model addressing both tangible aspects safety, services, infrastructure and intangible values authenticity, heritage meaning, and community engagement. For Surin, applying this dual-lens ensures evaluation not only measures readiness and management capacity but also communicates cultural significance effectively. Thus, a high-quality cultural tourism attraction harmonizes operational excellence with heritage integrity, enabling sustainable tourism that respects local culture, empowers communities, and offers meaningful learning experiences for visitors.

Related Research Studies

The development of a framework to evaluate tourism potential and quality standards in Surin is informed by various studies on cultural resource assessment, marketing, community participation, and sustainability. Thawornwisit and Wongmonta (2021) developed a GIS database of 378 cultural sites in Nan province, revealing underutilization and underscoring the need for systematic evaluation a concept relevant for Surin. Wonglangka and Han (2024) explored heritage tourism strategies, stressing segmentation and diverse routes, offering insights for tailored development in Surin. In marketing, Chaiyos emphasized public relations and online media to strengthen local identity and attract tourists. Community-based tourism models proposed by some scholar highlight local learning, landscape use, and human resource development, aligning with goals to empower Surin's communities. Similarly, Krudnak and Sungrugsa (2023) showcased community engagement through contemporary art in Phetchaburi, a model transferable to Surin's ethnic and artistic diversity. Beyond Thailand, studies in Luang Prabang indicate tourism can boost economies but also risks cultural erosion and inequality, stressing the need to balance growth and preservation. Collectively, these works provide tools and strategies for resource evaluation, value promotion, community involvement, and sustainable management critical for building a robust framework to advance Surin's cultural tourism in line with sustainable development principles.

Conceptual Framework

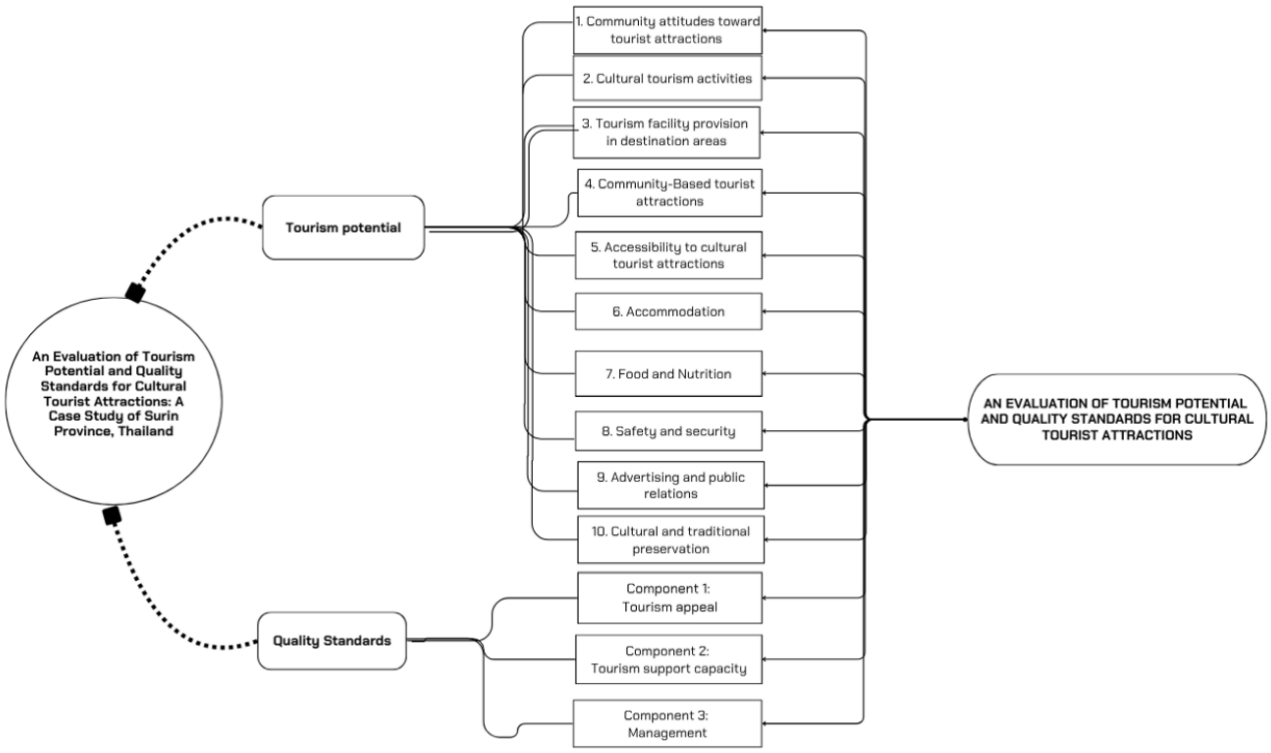

Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

This study employed a quantitative research methodology to assess the tourism potential and quality standards of cultural tourist attractions in Surin Province, Thailand. The research focused on four districts Mueang Surin, Tha Tum, Sikhoraphum, and Samrong

Thap selected for their cultural heritage significance and consistent tourist popularity based on Tourism Authority of Thailand data, as well as the presence of district cultural centers that preserve and revitalize local arts, traditions, and lifestyles. The target population comprised stakeholders in cultural tourism. A purposive sampling technique was used to select 400 participants, including 25 government officials, 25 private sector representatives, 25 community leaders, and 325 domestic and international tourists, ensuring diverse perspectives on tourism development. A structured questionnaire was used as the main research instrument. It was developed based on a review of relevant literature, research objectives, and previous studies on cultural tourism and quality standards. The questionnaire was pilot tested for reliability, yielding a Cronbach's Alpha coefficient of $\alpha = 0.89$, indicating high internal consistency, before being revised and finalized for data collection. Data were collected through fieldwork conducted between October 2020 and October 2021 across the selected districts. Data analysis was performed using SPSS for Windows. Descriptive statistics were used to analyze the data, including frequency, percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D.), in order to summarize and interpret the levels of tourism potential and quality standards of cultural tourist attractions.

Results

Demographic characteristics

The demographic characteristics of the 400 respondents in the study "An evaluation of tourism potential and quality standards for cultural tourist attractions: a case study of Surin province, Thailand" provide meaningful insights into the population engaged in cultural tourism. The majority of respondents were female (60.50%), while 39.50% were male. In terms of age, the largest group was 30-39 years old (33.00%), followed by 40-49 years (25.50%), 20-29 years (25.30%), 50-59 years (11.00%), under 20 years (3.50%), and over 60 years (1.80%). Regarding education, most respondents held a bachelor's degree (69.00%), followed by those with less than a bachelor's degree (24.30%) and more than a bachelor's degree (6.80%). Marital status data indicated that the majority were married (53.80%), followed by single (41.80%), divorced (3.50%), and widowed (1.00%). For occupation, the largest segment comprised small business owners (31.80%), followed by officers (30.30%), company employees (21.80%), others (8.30%), state enterprise employees (6.80%), and retired civil servants (1.30%). In terms of monthly income, the highest proportion of respondents earned between 10,001-20,000 THB (40.50%), followed by 20,001-30,000 THB (29.80%), less than 10,000 THB (9.50%), 30,001-40,000 THB (9.00%), 40,001-50,000 THB (5.80%), and more than 50,000 THB (5.50%). This diverse demographic profile reflects the broad spectrum of individuals involved in Surin's cultural tourism sector and provides a valuable foundation for planning sustainable and inclusive tourism development strategies.

An evaluation of tourism potential for cultural tourist attractions

Table 1: Tourism potential for cultural tourist attractions

Tourism potential for cultural tourist attractions	Mean ($\bar{x}$)	S.D.	Level of Opinion
1. Community attitudes toward tourist attractions			
1) Support for community-based tourism management	3.85	0.865	High
2) Participation in providing opinions, planning, and development	4.08	0.809	High
3) Promotion of creative learning in the community based on local wisdom	4.04	0.692	High
Overall	4.20	0.757	High

Tourism potential for cultural tourist attractions	Mean ($\bar{x}$)	S.D.	Level of Opinion
2. Cultural tourism activities			
1) Organize tourism activities that reflect the culture of the local community	3.96	0.852	High
2) Promote activities that foster relationships between local residents and tourists	3.98	0.828	High
3) Develop tourism activities based on the philosophy of sufficiency economy	3.94	0.858	High
4) Provide clear and realistic tourism programs that align with the actual conditions of the community and are accessible to the public and tourists	3.89	0.870	High
Overall	3.94	0.694	High
3. Tourism facility provision in destination areas			
1) Create and offer local cuisine and traditional dishes	3.96	0.847	High
2) Provide public utilities (electricity, water supply, telephone, and internet access)	3.83	0.893	High
3) Employ local tour guides	3.68	0.951	High
4) Provide transportation services for site tours	3.72	0.968	High
5) Ensure availability of clean and private restrooms	3.77	0.925	High
Overall	3.79	0.707	High
4. Community-Based tourist attractions			
1) Promote the quality and preservation of archaeological sites	3.94	0.992	High
2) Preserve and pass on stories and legends related to archaeological Heritage	3.84	0.938	High
3) Organize cultural learning activities between local communities and tourists	3.75	0.948	High
Overall	3.84	0.837	High
5. Accessibility to cultural tourist attractions			
1) Develop and improve the local landscape	3.88	0.972	High
2) Provide clear and visible directional signage	3.76	0.969	High
3) Maintain and ensure safety within the community	3.70	0.949	High
Overall	3.78	0.865	High
6. Accommodation			
1) Provide creative lodging that reflects the community's unique identity	4.07	0.862	High
2) Maintain cleanliness and ensure accommodation meets quality standards	3.89	0.895	High
3) Promote homestay-style accommodation	3.83	0.899	High
Overall	3.92	0.758	High
7. Food and Nutrition			
1) Use locally sourced ingredients and prepare food hygienically	4.00	0.920	High
2) Provide clean drinking water that has undergone a purification process	3.95	0.860	High
3) Ensure food containers such as bowls, plates, spoons, shared utensils, serving ladles, and rice containers are clean and odor-free	3.85	0.848	High
4) Manage waste in a sanitary and environmentally friendly manner	3.83	0.941	High
5) Creatively design menus featuring local cuisine	3.90	0.717	High
Overall	4.00	0.920	High
8. Safety and security			
1) Establish emergency response protocols for assisting tourists in case of illness or accidents	3.98	0.885	High
2) Provide basic first-aid medications that are readily available and not expired	3.81	0.901	High
3) Implement security patrols to ensure the safety of life and property such as vehicles	3.77	0.863	High

Tourism potential for cultural tourist attractions	Mean ($\bar{x}$)	S.D.	Level of Opinion
4) Ensure communication tools are available to directly contact responsible authorities during emergencies	3.81	0.906	High
5) Maintain public safety within the community	3.84	0.736	High
Overall	3.98	0.885	High
9. Advertising and public relations			
1) Produce brochures to promote local tourism attractions	3.95	1.017	High
2) Plan and disseminate tourism information related to archaeological sites	3.84	0.966	High
3) Collaborate with relevant agencies to advertise and promote archaeological tourism	3.84	0.961	High
Overall	3.87	0.871	High
10. Cultural and traditional preservation			
1) Maintain traditional houses or historical homes that reflect local culture to attract tourist interest	3.77	0.932	High
2) Collect and document local cultural knowledge for accurate dissemination to visitors	3.95	0.916	High
3) Implement community and school plans for the restoration, preservation, and transmission of local culture, arts, and folk games	3.81	0.891	High
4) Continue traditional ways of life, such as offering alms to monks, temple merit-making, and paying respect to ancestral spirit shrines	3.82	0.921	High
Overall	3.83	0.767	High

The evaluation of tourism potential for cultural attractions in Surin province found overall potential at a high level across ten key dimensions. Community attitudes scored highest ($\bar{x}$=4.20), reflecting strong willingness to participate in tourism planning, though support for community-based management was slightly lower ($\bar{x}$=3.85), suggesting a need for leadership capacity building. Cultural tourism activities rated highly ($\bar{x}$=3.94), with strong interaction between residents and tourists, though programs aligned with community conditions require improvement. Tourism facilities scored well ($\bar{x}$=3.79), particularly in culinary offerings ($\bar{x}$=3.96), but use of local guides was limited ($\bar{x}$=3.68). Community-based attractions also rated high ($\bar{x}$=3.84), with emphasis on archaeological preservation, though cultural learning activities need expansion. Accessibility scored 3.78, with landscape development strong but safety measures and signage needing improvement. Accommodation ($\bar{x}$=3.92) reflected cultural identity through creative lodging, though homestays require further development. Food and nutrition scored highest overall ($\bar{x}$=4.00), with strengths in hygiene and local sourcing, but waste management lagged ($\bar{x}$=3.83). Safety and security ($\bar{x}$=3.98) showed strong emergency preparedness, though security patrols require reinforcement ($\bar{x}$=3.77). Advertising and PR ($\bar{x}$=3.87) were effective, particularly brochures, but collaboration with agencies and promotion of archaeological sites need improvement. Finally, cultural preservation ($\bar{x}$=3.83) was strong in documenting knowledge but weaker in maintaining traditional houses ($\bar{x}$=3.77). Overall, Surin demonstrates high cultural tourism potential but requires targeted improvements in management, safety, and heritage preservation to achieve sustainable growth.

An evaluation of quality standards for cultural tourist attractions

Table 2: Quality standards for cultural tourist attractions

Quality standards for cultural tourist attractions	Mean $\bar{x}$	S.D.	Level of Opinion
Component 1: Tourism appeal			
1.1 Cultural and artistic value			
1) Uniqueness of local lifestyle, indigenous wisdom, and knowledge	4.04	0.692	High
2) Continuity in preserving cultural traditions and customs	3.94	0.694	High
3) Aesthetic beauty in arts and culture	3.79	0.707	High
4) Ability to transmit local wisdom and knowledge across generations	3.84	0.837	High
5) Traceable history of cultural and traditional heritage	3.78	0.865	High
6) Emotional connection to the local community	3.92	0.758	High
7) Strong commitment to preserving cultural identity	3.87	0.871	High
Overall	**3.88**	**0.7749**	**High**
1.2 Physical potential and organization of tourism activities			
1) Accessibility to tourist attractions	3.84	0.966	High
2) Tourist safety and security	3.95	1.017	High
3) Diversity of tourism activities	3.84	0.961	High
Overall	**3.87**	**0.871**	**High**
Component 2: Tourism support capacity			
2.1 Capacity to develop basic infrastructure and facilities	3.94	0.992	High
2.2 Capacity to improve tourism based on external factors	3.84	0.938	High
Overall	**3.89**	**0.965**	**High**
Component 3: Management			
3.1 Management of tourist site conservation			
1) Management of the preservation and restoration of the sites	3.94	0.992	High
2) Management of land use	3.75	0.948	High
3) Management of monitoring and evaluating changes caused by tourism	3.84	0.938	High
Overall	**3.84**	**0.837**	**High**
3.2 Tourism management			
1) Management of services and public utilities for tourists	3.72	0.968	High
2) Management of tourism activities	3.77	0.925	High
3) Management of knowledge dissemination and awareness-building	3.83	0.893	High
4) Participation of local communities in tourism management	3.68	0.951	High
5) Income generation for the community through tourism	3.96	0.847	High
Overall	**3.79**	**0.707**	**High**

From Table above, the evaluation of quality standards for cultural tourist attractions in Surin Province showed an overall high-quality level ($\bar{x}$=3.85). Three key components were assessed. First, Tourism appeal received a high score ($\bar{x}$=3.88). The uniqueness of local lifestyles, indigenous wisdom, and knowledge was rated highest ($\bar{x}$=4.04), while traceability of cultural heritage was lowest ($\bar{x}$=3.78). Physical potential and activity organization also scored highly ($\bar{x}$ =3.87), with tourist safety the strongest point ($\bar{x}$=3.95), but activity diversity and accessibility slightly weaker ($\bar{x}$=3.84). Second, Tourism support capacity scored ($\bar{x}$=3.89 overall. Infrastructure and facility development was rated highest ($\bar{x}$=3.94), while the ability to enhance tourism through external factors was lower ($\bar{x}$=3.84). Third, Management obtained strong ratings. Conservation management averaged $\bar{x}$=3.84, with preservation and restoration highest ($\bar{x}$=3.94) and land-use management lowest ($\bar{x}$=3.75). Tourism management scored $\bar{x}$=3.79, with income generation for communities rated highest ($\bar{x}$=3.96), but community participation in management lowest ($\bar{x}$=3.68).

Discussion

The evaluation reveals that Surin's cultural tourist attractions hold strong potential, particularly in cultural value, safety, and infrastructure, positioning the province as a leading cultural tourism destination. Its unique identity, indigenous knowledge, and traditional lifestyle can form a distinct tourism brand, supported by systematic cultural management models However, challenges include limited activity diversity, weak land use management, and low community participation. Expanding interactive offerings such as festivals, craft workshops, and storytelling can strengthen engagement (Moscardo, 2021). Balanced land use planning is necessary to prevent degradation of heritage and natural resources, while participatory approaches and capacity building are vital to foster ownership and align tourism with community needs (Butler, 1991). Continuous monitoring and stakeholder feedback will ensure standards and adaptability (Chen et al., 2017). Quality standards also scored high, especially in cultural value, visitor safety, and infrastructure, providing a foundation for Surin to become a cultural tourism model. Leveraging local identity and practices can enhance branding (Panich et al., 2014), while documenting best practices supports wider application. Yet, low scores in activity diversity, land use, and community involvement highlight gaps. Solutions include expanding interactive experiences, integrating conservation with land use (Pereira et al., 2021), and fostering inclusive participation (Brooks et al., 2023). Regular evaluations are essential to maintain competitiveness. In sum, Surin demonstrates strong potential, but strategic improvements in activity diversification, community engagement, and sustainable land use are critical for long-term inclusive development. (Chuamuangphan, 2026)

New Body of Knowledge

The new knowledge has shown that Surin demonstrates high potential for cultural tourism development. Key enabling factors include positive community attitudes toward tourist attractions, food and nutrition, safety and security, cultural tourism activities, accommodation, advertising and public relations and the key components of quality standards are, tourism appeal, reflected in cultural and artistic value and the uniqueness of local lifestyle and wisdom; tourism support capacity, evident in the ability to develop infrastructure and facilities; and management, highlighted by effective conservation and restoration of cultural heritage sites.

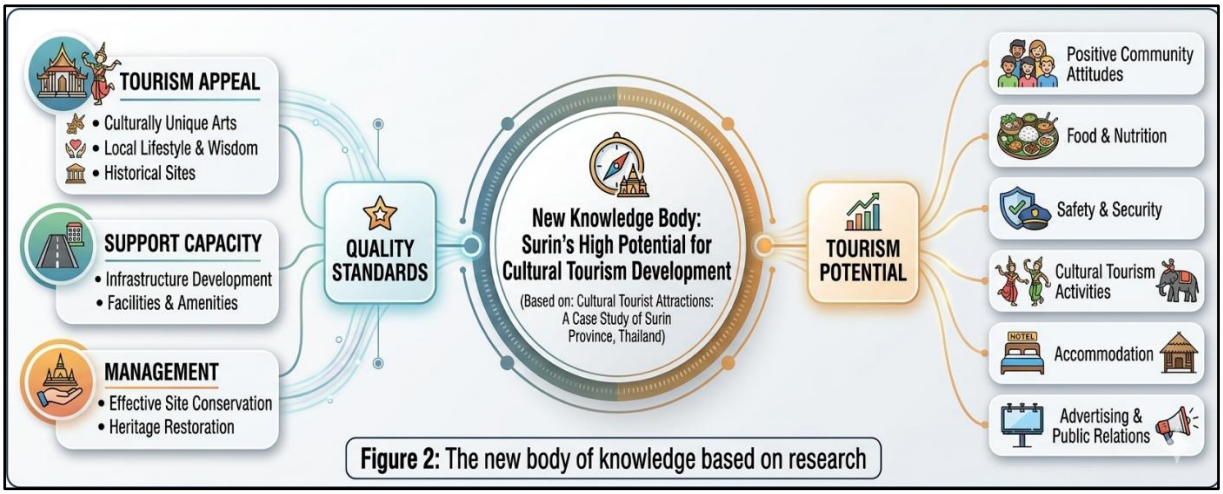

Figure 2: The new body of knowledge base on research

Conclusion and Recommendations

Conclusion

The study concludes that Surin Province holds strong potential for cultural tourism, supported by favorable community attitudes, cultural activities, accommodation, and

preservation efforts, with an overall capacity of $\bar{x}$=3.87. Respondents, mostly female, aged 30-39, with stable incomes, reflected diverse perspectives on tourism development. Strengths include cultural and artistic value, safety, and infrastructure, with quality standards rated highly ($\bar{x}$=3.85). However, weaknesses remain in public safety measures, clarity of tourism programs, promotion of homestays, and land use management. Limited community involvement in tourism planning also highlights the need for greater inclusivity. Addressing these gaps through participatory approaches, improved program design, and sustainable management will enhance Surin's competitiveness. Overall, while Surin has strong cultural foundations, strategic improvements are essential to ensure long-term sustainability and inclusive cultural tourism development.

Recommendations

1. To enhance tourism potential in Surin province, community-based tourism should be strengthened through model destinations that promote local ownership and participation, aligned with SDG 11 on sustainable communities. Cultural experiences should be developed into structured activities such as cultural trails, workshops, and heritage learning. Tourism facilities, especially homestays and food services, must meet certified quality and hygiene standards in line with SDG 12 on responsible consumption and production. Safety systems, including emergency response and community security networks, should be improved. Tourism planning should be co-designed with stakeholders to ensure sustainability. Promotion should integrate collaboration among local authorities and digital platforms, highlighting Surin's cultural identity and diversity. Cultural preservation should be embedded in tourism through heritage, crafts, and local traditions, in alignment with the Lower Northeastern Economic Corridor (Lower Isaan) development framework to support sustainable regional growth.

2. Quality standards development, Surin should leverage strengths in cultural value, safety, and infrastructure to position itself as a national cultural tourism model. Best practices in management and conservation should be documented and standardized for replication. To address weaknesses, tourism activities should be diversified with interactive experiences, while land use planning must balance development and conservation. Greater community participation through capacity-building and participatory planning is essential. Tourism programs should integrate cultural, historical, and lifestyle aspects cohesively, while continuous monitoring and evaluation systems are needed to maintain quality and adapt to changing demands.

References

Brooks, C., Waterton, E., Saul, H., & Renzaho, A. (2023). Exploring the relationships between heritage tourism, sustainable community development and host communities' health and wellbeing: A systematic review. PLOS ONE, 18(3), e0282319.

Butler, R. W. (1991). Tourism, environment, and sustainable development. Environmental Conservation, 18(3), 201-209.

Chuamuangphan, N. (2026). Developing the grassroots economy through creative tourism innovation in Thai-Chinese cultural community tourist destinations: Bang Luang Community, Bang Lane District, Nakhon Pathom Province. Journal of Prachachat Wisdom, 4(1), 229-248.

Chen, L., Ng, E., Huang, S. C., & Fang, W. T. (2017). A self-evaluation system of quality planning for tourist attractions in Taiwan: An integrated AHP-Delphi approach from career professionals. Sustainability, 9(10), 1751.

ICOMOS Thailand. (2007). ICOMOS Charter for the interpretation and presentation of cultural heritage sites. ICOMOS Thailand.

Klangrit, S., Kumar, V., Lu, T. C., & Perrodin, D. D. (2025). Prakuam: Local knowledge commodification and preservation of Khmer silverware techniques and objects in Surin Province of Thailand. The Extractive Industries and Society, 22, 101607.

Klangrit, S., Perrodin, D. D., Siripaprapakon, Y., Choudhry, F. R., Intaranggkul, T., Pratoomkaew, S., … Vachirayano, W. (2021). Religion and mental health among older adults in Thailand: A national survey study. Mental Health Review Journal, 26(4), 380-391.

Krudnak, N., & Sungrugsa, N. (2023). The development of a community-based tourism management model on the base of cultural capital to enhance creative economy in "Old town", Phetchaburi province. Journal of Social Science and Cultural, 7(10), 335-349.

Ministry of Culture. (2023). Preserving Songkran and Promoting the Festival Internationally. The government public relation department.

Ministry of Tourism and Sports. (2007). Annual report 2006: Tourism Authority of Thailand. Tourism Authority of Thailand.

Ministry of Tourism and Sports. (2009). Annual report: Ministry of Tourism and Sports, fiscal year 2008. Ministry of Tourism and Sports.

Moscardo, G. (2021). The story turns in tourism: Forces and futures. Journal of Tourism Futures, 7(2), 168-173.

Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). The Twelfth National Economic and Social Development Plan.

Panich, W., Maneenetr, T., Kunarucks, T., & Promsaka Na Sakolnakorn, T. (2014). The management strategy of cultural tourism: A case study of Sakon Nakhon Province, Thailand. Asian Social Science, 10(15), 48-56.

Pereira, L. D., Tavares, V., & Soares, N. (2021). Up-to-date challenges for the conservation, rehabilitation and energy retrofitting of higher education cultural heritage buildings. Sustainability, 13(4), 2061.

Royal Thai Government. (2023, April 21). The government promotes Thailand’s 5F soft power towards cultural exports. Facebook post.

Siriphaprapagon, Y., Kanthiang, K., Klangrit, S., Kaewhom, C., & Visutdho, N. (2023). Cultural tourism promotion and development in Surin Province. AIP Conference Proceedings, 2685(1), 040017.

Thawornwisit, S., & Wongmonta, S. (2021). Approaches to the promotion of cultural tourism in Nan Province. Journal of the Association of Researchers, 26(1), 298-314.

Wonglangka, W., & Han, F. (2024). Green Heritage and Lanna Urban Identity: A Study of Temples in Chiang Mai Old City. Sustainability, 16(15), 6574.

Yan, L., Gao, B. W., & Zhang, M. (2017). A mathematical model for tourism potential assessment. Tourism Management, 63, 355-365.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

Huai Opera as Intangible Cultural Heritage: Community Strategies for Sustainable Development

Rong Xu[1*] Sayam Chuangprakhon[2]

Received: 6 September 2025 Revised: 29 September 2025 Accepted: 30 September 2025

Abstract

This study examines Huai Opera, a traditional performing art of Jiangsu Province, as an intangible cultural heritage facing both historical resilience and contemporary challenges. The objective is to examine community-based strategies for the sustainable preservation and development of Huai Opera as an intangible cultural heritage. The research was conducted in Yancheng and Huai'an, two key cultural hubs where Huai Opera maintains strong roots. Three key informants, senior performers, a young actor, and a museum researcher, were selected to represent intergenerational and institutional perspectives. Data were collected through in-depth interviews, participant observation, and archival analysis and were analyzed thematically across three domains: historical development, community practices, and contemporary strategies. The results identify four historical stages: embryonic, formation, reform, and institutionalization, while highlighting the coexistence of state-owned troupes with limited resources and private troupes with uneven quality. Audience analysis reveals an aging demographic with limited youth engagement; however, schools, festivals, and community clubs are emerging as key bridges for revitalization. Policies such as the Yancheng Huai Opera Protection Regulations and innovations like digital archives, VR museums, and social media fan communities demonstrate practical tools for sustaining interest. The study recommends strengthening educational integration, enhancing financial and policy support, and promoting cultural tourism to ensure intergenerational transmission and community participation. These findings contribute to broader discussions on balancing authenticity and innovation in safeguarding intangible cultural heritage.

Keywords: Huai Opera, Intangible Cultural Heritage, Community Engagement, Digital Innovation, Cultural Preservation

[1-2] College of Music, Mahasarakham University.
*email: sayam.c@msu.ac.th

Introduction

Huai Opera, a traditional performing art from the Jianghuai region of Jiangsu Province, has long served as a mirror of local life, community values, and cultural identity. Emerging from folk storytelling, ritual practices, and regional dialects, it developed into a distinct operatic form with unique vocal styles, role systems, and repertoires that embody the character of Jiangsu's people (Tian et al., 2021; Ye, 2024). More than just a form of entertainment, Huai Opera reflects moral lessons, collective memory, and communal cohesion, weaving artistic expression with social functions. Its historical journey from simple folk performances in village gatherings to fully staged productions in professional troupes illustrates how cultural practices adapt to social, economic, and political changes while retaining their regional essence (Li, 2024; Liao, 2024).

Despite its historical richness, Huai Opera faces critical challenges that threaten its survival today. The rapid modernization of society, together with the dominance of digital media and shifting cultural preferences, has weakened the traditional audience base. State-owned troupes are experiencing resource shortages and aging performers, while private troupes, though numerous, often struggle with uneven quality and limited artistic depth (Ma, 2019; Reed, 2018). Younger audiences are less engaged, preferring fast-paced and interactive entertainment forms such as online games, films, and pop music. The result is a widening generational gap that threatens to jeopardize the transmission of this art form. Without deliberate and sustainable efforts to address these challenges, Huai Opera risks fading into obscurity, leading to an irreparable loss of cultural heritage for both Jiangsu Province and China more broadly (Chen, 2025; Gray, 2024; Hung, 2023).

The objective of this research is to examine community-based strategies for the sustainable preservation and development of Huai Opera as an intangible cultural heritage. Specifically, it aims to identify and analyze how communities, as active participants and custodians, can support the transmission and revitalization of this operatic tradition. The research objectives are twofold: first, to investigate the historical development of Huai Opera and the challenges it currently faces; and second, to explore practical strategies for ensuring its sustainable future. Guiding this study are two central questions: What are the key historical developments and contemporary challenges of Huai Opera in Jiangsu Province? And how can community-driven strategies, including education, digital promotion, and cultural tourism, contribute to its long-term preservation and growth?

The scope of this study focuses on Huai Opera as practiced and preserved in Jiangsu Province, particularly in Yancheng and Huai'an, where its cultural roots and contemporary activities are most prominent. While the research emphasizes local contexts, its findings have broader implications for the preservation of other regional operas and intangible cultural heritages facing similar challenges in modern societies. The significance of this study lies in its dual contribution: academically, it fills a gap in research on Huai Opera, which has received less scholarly attention compared to more prominent forms such as Peking Opera; practically, it offers actionable insights into how community strategies can bridge the divide between tradition and modernity. By situating Huai Opera within the broader discourse of intangible cultural heritage, the research underscores the importance of empowering communities as the

foundation for sustainable cultural preservation.

Research Objectives

The research objectives are twofold

1. To investigate the historical development of Huai Opera and the challenges it currently faces
2. To explore practical strategies for ensuring its sustainable future.

Literature Review

Chinese opera is not only a form of artistic expression but also a living archive of cultural identity and social history. In Jiangsu Province, operatic traditions such as Kunqu, Xi, Yangzhou, and Huai Opera showcase the diversity of regional performance practices shaped by geography, commerce, and folk customs. Among them, Huai Opera reflects the voices of ordinary people most vividly, with its roots in folk storytelling, ritual practices, and local dialects. Its narratives, characters, and performance styles reveal the everyday experiences of the Jianghuai community while preserving shared cultural values (Chen & Woramitmaitree, 2024; Li & Gong, 2024; Qing & Wang, 2025).

The meaning of the literature on Huai Opera lies in understanding how performance serves as a cultural bridge between the past and the present. Theories of ethnomusicology emphasize studying music in its cultural and social context, making Huai Opera more than an art form; it is also a reflection of community life. Musicology contributes to our understanding by tracing the historical development of music and analyzing vocal techniques, melodic structures, and performance systems. Meanwhile, perspectives from Chinese and Western music analysis allow for a deeper exploration of how Huai Opera's unique soundscape has evolved while still resonating with traditional aesthetics (Siwen et al., 2024; Waterman, 2019; Williams, 2020).

Earlier studies have documented the historical development of Huai Opera, tracing its transformation from folk performances to a structured operatic genre. Research highlights how cultural exchanges, urbanization, and migration influenced its repertoire and role systems, while modern innovations introduced instruments and new singing techniques. Scholars have also explored the challenges facing Huai Opera in the digital age, noting issues of aging audiences, uneven troupe development, and limited youth participation. Preservation strategies studied in the past include school-based education programs, government policies, and the use of digital archives, which collectively stress the importance of sustaining Huai Opera through both top-down initiatives and grassroots engagement (van Schalkwyk et al., 2022; Yan et al., 2025).

This research draws on the reviewed literature, focusing on Huai Opera as an intangible cultural heritage that necessitates community-based strategies for its sustainable preservation. Insights from ethnomusicology inform the analysis of Huai Opera as a cultural practice deeply embedded in daily life, while musicology guides the examination of its artistic features. Studies on education, policy, and digital innovation provide practical models that can be adapted to the Huai Opera context. By building on these foundations, this research aims to identify concrete strategies that empower communities as active custodians, ensuring that Huai Opera remains a

living tradition within Jiangsu Province.

Conceptual Framework

The conceptual framework for this study highlights four interconnected dimensions that balance innovation and community involvement in the preservation of Huai Opera. Educational Integration represents the innovative embedding of Huai Opera into school curricula and community learning programs, ensuring that younger generations develop cultural appreciation and performance skills (Wei et al., 2024). Digital Promotion emphasizes the use of online platforms, digital archives, and interactive technologies to expand access and create strong community engagement through innovative approaches (Chigwada et al., 2025). Traditional Performances, though characterized by lower innovation, remain essential for maintaining authenticity, cultural continuity, and direct community participation (Zhang, 2024). Finally, cultural tourism enhances the visibility of Huai Opera by linking performances with festivals, tourism, and cultural products, thereby strengthening community presence, even with limited innovation (Pan, 2024). Together, these four dimensions form a holistic model that situates Huai Opera as both a cultural heritage and a community practice, ensuring its sustainable preservation and development in contemporary society, as shown in Figure 1.

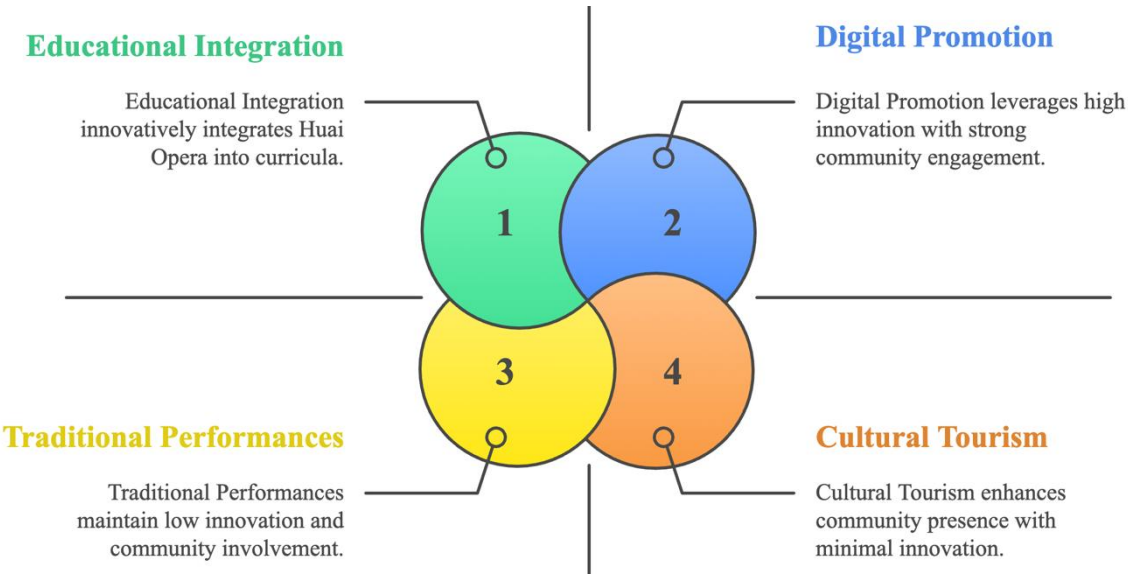

Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

The methodology combined fieldwork, interviews, and participant observation (Harvey, 2021; Lareau, 2021) in Jiangsu Province, with a focus on locations where Huai Opera remains culturally significant. Yancheng and Huai'an were selected as the core research sites because of their historical role in the art form's origin, transmission, and present-day revitalization efforts.

1. Research Sites

The research was situated in two primary locations: Yancheng City and Huai'an City. Yancheng is widely recognized as a hub of Huai Opera development, with long-standing ties to performance troupes, cultural institutions, and community-based heritage activities. Huai'an, meanwhile, holds deep historical connections to early forms of the opera and continues to serve as an important center for regional performances and community identity. Together, these sites provide a comprehensive lens for examining both historical continuity and contemporary challenges.

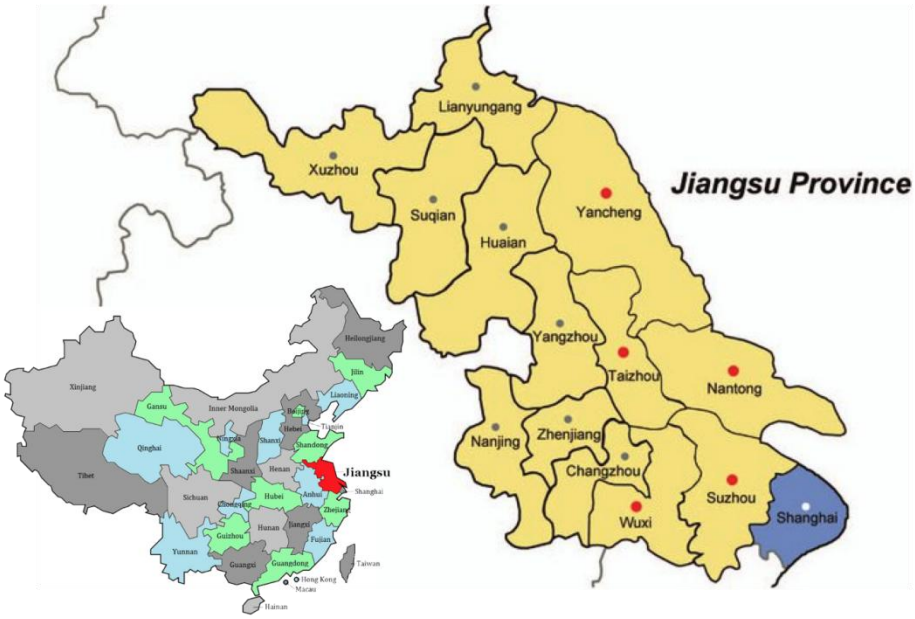

Figure 2. Map of the Research Site

2. Key Informants

The study involved three key informants, selected based on their expertise, active involvement, and recognized contributions to the preservation and promotion of Huai Opera. Each informant represented a distinct dimension of the opera's heritage: mastery of traditional repertoire, emerging performance talent, and the integration of academic and practical approaches through museum work. This triangulation of perspectives ensured a balanced view of traditions, present practices, and future directions, as shown in Table 1.

Table 1. Profile of Key Informants

Informant Type	Expertise	Role in Huai Opera Preservation
Senior Performer	Decades of experience, heritage inheritor	Transmission of traditional repertoire and artistic innovation
Young Actor	Early-career performer	Represents vitality and generational continuity of Huai Opera

Informant Type	Expertise	Role in Huai Opera Preservation
Museum Researcher	Academic and practitioner	Documentation, cultural promotion, and performance practice

3. Data Collection and Analysis

The collected data were organized and thematically analyzed, focusing on three main themes: historical development, community practices, and contemporary strategies for sustaining Huai Opera. This process allowed the research to identify not only the challenges facing the tradition but also community-driven pathways for its revitalization, as shown in Table 2.

Table 2. Data Collection and Analysis Approach

Method	Application	Outcome
In-depth Interviews	Conversations with performers, researchers, and practitioners	Insights into practices, challenges, and strategies
Participant Observation	Attendance at live and community performances	Understanding audience engagement and repertoire adaptation
Archival Analysis	Review of historical records and documents	Reconstruction of Huai Opera's historical trajectory

Results

The findings of the study on Huai Opera focus on its historical development, current situation, audience and community engagement, and the role of policy and innovation. The results are drawn from field observations, archival materials, and interviews with key informants. Together, these findings provide a comprehensive view of Huai Opera as both a historical art form and a living intangible cultural heritage, while also addressing the research objective of examining community-based strategies for sustainable preservation and development.

1. Historical Development

The historical trajectory of Huai Opera reflects a complex process of cultural development shaped by community traditions, economic conditions, and social interactions. Analysis of oral accounts and archival records confirms that the opera's development can be divided into four distinct stages: the embryonic period (16th–19th century), the formation period (1860s–1911), the reform period (1912–1949), and the prosperity and institutionalization period (1949–present).

During the embryonic period, Huai Opera evolved from local folk-art traditions, including Mentanci and Xianghuoxi. Informants explained that these forms were tied closely to rural rituals, salt-merchant patronage, and temple fairs. Community performances were informal but deeply connected to the lives of farmers and workers, embedding Huai Opera in

local social fabric.

The formation period saw the convergence of folk practices with theatrical influences from neighboring operas. This stage was characterized by the gradual professionalization of performers and the establishment of a recognizable role system. According to one informant, the opera began to "move from the village square to the stage," signaling the transition from a community ritual to a structured cultural performance.

The reform period during the Republican era marked the entry of Huai Opera into urban centers, particularly Shanghai. The informants highlighted this era as one of innovation, with new instruments, such as the erhu, introduced to accompany singing. Musical experimentation, including the creation of La Diao and free-tune styles, reflected both the influence of urban audiences and the need to maintain the opera's emotional expressiveness. This period also demonstrated Huai Opera's ability to adapt to socio-political changes, as troupes performed plays with patriotic themes during wartime.

The period of prosperity and institutionalization after 1949 established Huai Opera as a recognized genre under state cultural policies. National and provincial troupes were formed, and professional systems of training and performance were standardized. Informants emphasized the importance of this era, as government support not only preserved classical repertoires but also promoted new works aligned with modern themes.

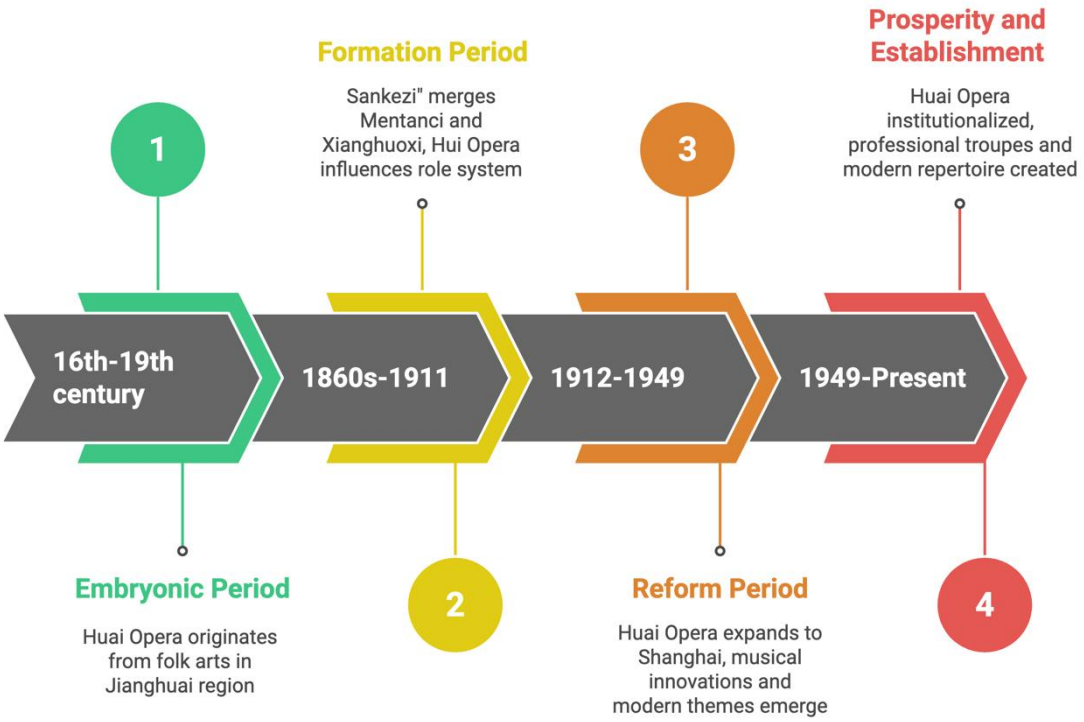

Figure 3. Historical Development Timelines

Figure 2 illustrates these four stages of development in a timeline format, capturing the milestones of Huai Opera's transformation. This visualization illustrates the transition from folk origins to institutionalized art, highlighting how Huai Opera's resilience is grounded in its

capacity to adapt across diverse historical contexts.

2. Current Situation

The current state of Huai Opera is shaped by the coexistence of state-owned and private troupes, each with distinct strengths and challenges.

State-owned troupes, such as those in Yancheng and Huai'an, retain the responsibility of safeguarding the opera's artistic quality and cultural significance. However, they are increasingly constrained by limited funding, aging performers, and difficulty in recruiting young talent. One informant noted that *"the youngest actors in some troupes are already in their thirties, leaving a large gap between the masters and the next generation."* This situation has placed pressure on the continuity of artistic traditions.

Private troupes, in contrast, have expanded rapidly, particularly in rural and semi-urban areas. Their numbers surpass those of state ensembles, and they contribute significantly to the accessibility of performances. However, informants agreed that the artistic quality among private groups varies widely. Some prioritize commercial entertainment over heritage preservation, resulting in simplified performances and a reduction in musical rigor. Still, their flexibility and grassroots presence make them vital in maintaining local interest and everyday access to Huai Opera.

Geographically, Huai Opera remains strongest in Yancheng, Huai'an, and Taizhou, with Shanghai still recognized as an important historical hub of modernization. Table 3 below outlines the distribution of troupes across different regions, highlighting the balance between institutional preservation and community-driven practice.

Table 3. Distribution of Huai Opera Troupes

Region	State-Owned	Private	Remarks
Yancheng	2	25+	Strong community involvement, grassroots festivals
Huai'an		15+	Historical repertoire preservation
Taizhou	1	10+	Smaller scale but active rural troupes
Shanghai	1	Few	Historical significance, declining presence

This current landscape demonstrates a dual system: institutionalized but resource-limited troupes on one hand, and vibrant but inconsistent private troupes on the other. Together, they reflect both the strengths and vulnerabilities of Huai Opera's contemporary condition.

3. Audience and Community Engagement

Audience analysis reveals a demographic imbalance that poses risks to the opera's long-term sustainability. Most dedicated audiences are middle-aged and elderly individuals who grew up with traditional operatic culture. Informants emphasized that these audiences retain strong emotional connections to the repertoire and dialects of Huai Opera, making them the primary supporters of live performances.

In contrast, younger generations show limited engagement, preferring fast-paced entertainment such as digital games, pop music, and social media content. Informants consistently described this generational gap as the most pressing challenge to the transmission of Huai Opera. As one noted, *"If young people see opera as outdated, the chain of inheritance will be broken."*

Despite these challenges, community-driven initiatives have emerged as promising strategies for youth cultivation. Schools in Sheyang and Jianhu Counties have introduced Huai Opera clubs, curriculum-based training, and community workshops. These programs enable children to experience the art form at an early age, fostering familiarity and reducing the perception of opera as distant or irrelevant. Festivals and local cultural events also provide platforms where families can come together to enjoy performances, thereby strengthening intergenerational appreciation.

The role of amateur troupes, student societies, and community clubs is equally significant. They act as grassroots custodians, ensuring that participation extends beyond professional troupes. Table 4 below summarizes community engagement initiatives observed in Jiangsu Province.

Table 4. Community Engagement Initiatives for Huai Opera

Initiative Type	Example Activity	Target Group	Impact
School Programs	Huai Opera clubs, singing courses	Students	Cultivates early exposure and appreciation
Local Festivals	Weekend stages, heritage showcases	Families, general public	Encourages intergenerational participation
Community Clubs	Amateur troupe rehearsals	Opera enthusiasts	Maintains grassroots vitality
Student Societies	University cultural groups	Young adults	Promotes research and creative adaptations

These initiatives highlight how community engagement serves as a bridge between tradition and modernity, providing practical pathways to engage youth while maintaining connections with older audiences.

4. Policy and Innovation

Policies and innovations are critical in shaping the trajectory of Huai Opera's preservation. At the legislative level, the Huai Opera Protection Regulations introduced in Yancheng provide institutional guarantees for funding, talent training, and community projects. Informants highlighted the tuition-waiver policy for students specializing in Huai Opera as an essential incentive that reduces economic barriers for young learners.

Financial support from government programs has enabled troupes to stage new productions, preserve traditional repertoires, and expand outreach. Provincial collaboration, such as the annual Huai Opera Performance Month, has further raised public awareness by providing a consistent platform for performances across Jiangsu.

Innovation, particularly digital innovation, has played a transformative role. Initiatives such as the Zhonghua Huai Opera App and VR-based opera museums have created accessible archives and immersive experiences for new audiences. Informants observed that digital tools not only preserve historical performances but also attract youth through interactive formats. Social media platforms have given rise to amateur fan communities who share clips, discuss performances, and even remix opera themes into new content.

These technological advancements complement community efforts, demonstrating that sustainability depends on a blend of top-down support and grassroots participation.
Table 5 summarizes the combined policy and innovation measures identified in the study.

Table 5. Policy and Innovation Measures Supporting Huai Opera

Strategy Type	Key Example	Outcome
Legislative Support	Yancheng Huai Opera Protection Regulations	Stable funding, talent pipeline
Financial Incentives	Tuition waivers for Huai Opera students	Encourages youth enrollment
Provincial Collaboration	Huai Opera Performance Month	Expanded visibility and performance opportunities
Digital Archives	Zhonghua Huai Opera App	Preserves 210 classic plays and video resources
VR Museums	Virtual opera experiences	Provides immersive cultural access
Social Media Engagement	Fan communities and short videos	Broadens reach to younger demographics

The findings reveal that Huai Opera has a deep historical foundation, as reflected in four primary stages of development, illustrated in Figure 3. However, its contemporary survival depends heavily on community involvement and innovative strategies. While state-owned troupes safeguard authenticity and private troupes ensure accessibility, audience demographics remain skewed toward older generations. Community initiatives in education and festivals, supported by policies and digital innovation, offer promising strategies for bridging generational gaps and ensuring the opera's sustainable future.

In summary, Huai Opera's resilience stems from the integration between community-driven practices and institutional support. By embedding itself in education, embracing digital

platforms, and linking with cultural tourism, Huai Opera can continue to thrive as an intangible cultural heritage, maintaining its role as both an artistic tradition and a living expression of Jiangsu's community identity.

Discussion

The findings of this study confirm that Huai Opera embodies the interconnection of cultural expression, community identity, and social continuity as highlighted in previous scholarship. The historical trajectory reconstructed through archival analysis and informant testimony resonates with theories of ethnomusicology, which emphasize the contextual and adaptive nature of musical practices (Waterman, 2019; Williams, 2020). The four developmental stages, embryonic, formation, reform, and institutionalization, not only with Li's (2024) observation of opera adapting to socio-economic changes but also illustrate how cultural resilience is rooted in community participation and regional traditions. This consistency reinforces the argument that Huai Opera is a living heritage shaped by both historical contingencies and communal practices (Chen & Woramitmaitree, 2024).

At the same time, the current challenges identified in this study underscore gaps between theoretical expectations of continuity and practical realities. While musicological perspectives highlight the structural richness and artistic depth of Huai Opera, the findings reveal uneven quality in private troupes and declining engagement among younger audiences, reflecting concerns raised by Ma (2019) regarding the commercialization of traditional opera. This inconsistency suggests that while Huai Opera has historically adapted to changing circumstances, its survival in the digital era demands more deliberate strategies to bridge generational divides and sustain artistic integrity.

The study's results also support theoretical principles of cultural sustainability, which stress the importance of integrating heritage into education, tourism, and digital innovation (Pan, 2024; Wei et al., 2024). Community-driven initiatives in schools and festivals exemplify the practical applications of these principles, confirming Yan et al.'s (2025) assertion that grassroots engagement is crucial to sustaining folk traditions. Furthermore, innovations such as VR museums and mobile apps demonstrate that blending traditional authenticity with technological platforms can attract new audiences, consistent with Reed's (2018) and Chigwada et al.'s (2025) findings on digital culture.

In conclusion, the study's findings are broadly consistent with theoretical frameworks that view intangible cultural heritage as both adaptive and rooted in the community. However, they also highlight inconsistencies in practice, particularly the tension between commercial viability and cultural preservation. Addressing these challenges requires reinforcing community participation, strengthening educational integration, and leveraging digital innovation to ensure Huai Opera remains a dynamic and sustainable tradition for future generations.

Conclusion and Recommendations

Recommendations

Based on the findings, the following recommendations are proposed to support the sustainable preservation and development of Huai Opera:

1. Educational Integration: Introduce Huai Opera into school curricula, community workshops, and youth training programs to strengthen intergenerational transmission.

2. Policy and Innovation: Enhance financial support for troupes, encourage tuition incentives, and utilize digital platforms such as apps, VR, and social media to broaden outreach.

3. Community and Cultural Tourism: Promote performances through local festivals, cultural tourism, and grassroots clubs to increase public participation and cultural visibility.

References

Chen, L. (2025). *Experimental Xiqu Performances Endure: A Soft Touch of the Wounds with Interweaving Aesthetics*. Taylor & Francis. https://doi.org/10.4324/9781032628141

Chen, W., & Woramitmaitree, N. (2024). Vocal Techniques Literacy in Huai Opera for School-Based Education in Shanghai Municipality, China. *International Journal of Education and Literacy Studies, 12*(1), 252-259. https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.12n.1p.252

Chigwada, J., Ncube, M. M., & Ngulube, P. (2025). Public Engagement Through Programming in Archives: A Systematic Review of Activities and Resultant Outcomes. *Information, 16*(6), 471. https://doi.org/10.3390/info16060471

Gray, P. (2024). Pop Culture Pulse: The Beat of Modern Influencers. eBookIt. com.

Harvey, G. (2021). Field Research and participant observation. In *The Routledge handbook of research methods in the study of religion* (pp. 273-299). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003222491-20

Hung, C. T. (2023). *War and popular culture: resistance in modern China, 1937-1945*. Univ of California Press. https://doi.org/10.2307/jj.8501321

Lareau, A. (2021). *Listening to people: A practical guide to interviewing, participant observation, data analysis, and writing it all up*. University of Chicago Press. https://doi.org/10.7208/chicago/9780226806600.001.0001

Li, P. (2024). The Role of Meihu Opera Troupes in Preserving Cultural Heritage in Rural Jin Nan. *Pakistan Journal of Life & Social Sciences, 22*(2), 20439-20446. https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.000151

Li, T., & Gong, L. (2024). Cultural Identity and Historical Narration: An Analysis of the Expression of National Consciousness in Chinese Ethnic Opera Works. *Revista Electronica de LEEME,* (54), 1-14.

Liao, Y. (2024). The fusion of tradition and modernity: a study on the development of Hunan Flower Drum Opera from the perspective of" living heritage". *Journal of Ecohumanism, 3*(8), 3675-3687. https://doi.org/10.62754/joe.v3i8.5033

Ma, H. (2019). Traditional opera consumption as the new game of distinction for the Chinese middle class. *International Journal of Cultural Studies, 22*(3), 400-416. https://doi.org/10.1177/1367877918759711

Pan, Y. (2024). Strategies for the preservation and sustainable development of Huayin Laoqiang Opera as urban intangible cultural heritage. *Cultura: International Journal of Philosophy of Culture and Axiology, 21*(2), 330-360.

Qing, L., & Wang, H. (2025, June). Exploration of Multimodal Narrative Approaches of Intangible Cultural Heritage and Construction of Lingnan Cultural Image: A Case Study of Cantonese Opera. In *2025 3rd International Conference on Language, Innovative Education and Cultural Communication* (CLEC 2025) (pp. 76-83). Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-430-3_11

Reed, T. V. (2018). *Digitized lives: Culture, power and social change in the internet era*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315143415

Siwen, Q., Punvaratorn, M., & Jamnongsarn, S. (2024). The Relationship Between Popular and Traditional Chinese Music in the Context of Cultural Appropriation. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences, 7*(5), 2629-2645.

Tian, R., Chen, F. Y., & Jin, Q. A. (2021). Study on Jiangsu Folk Melody Forms Using the Visual Spectrum. *Journal of Literature and Art Studies, 11*(2), 92-98. https://doi.org/10.17265/2159-5836/2021.02.004

van Schalkwyk, M. C., Petticrew, M., Maani, N., Hawkins, B., Bonell, C., Katikireddi, S. V., & Knai, C. (2022). Distilling the curriculum: an analysis of alcohol industry-funded school-based youth education programmes. *PLoS One, 17*(1), e0259560. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0259560

Waterman, E. (2019). Performance studies and critical improvisation studies in ethnomusicology: Understanding music and culture through situated practice. In *Theory for Ethnomusicology* (pp. 141-175). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315408583-7

Wei, L., Sornyai, P., & Homhuan, W. (2024). Chinese opera literacy of Henan Dadiao Quzi in contemporary education. *International Journal of Education and Literacy Studies, 12*(4), 159-167. https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.12n.4p.159

Williams, A. (2020). *Constructing musicology*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003063124

Yan, L., Chuangprakhon, S., Seekhunlio, W., & Phulaiyaw, A. (2025). Enhancing Literacy Transmission of Elunchun Chinese Folk Songs through Community Engagement. *International Journal of Education and Literacy Studies, 13*(2), 81-88. https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.13n.2p.81

Ye, Y. (2024). The influence of Jiangsu folk music on bamboo flute performance. *Frontiers in Art Research, 6*(12), 114-120. https://doi.org/10.25236/FAR.2024.061217

Zhang, Y. (2024). Cultural Roots and Artistic Growth: Traditional Elements and Innovation in Modern Yue Opera Productions. *Studies in Art and Architecture, 3*(1), 21-25. https://doi.org/10.56397/SAA.2024.03.03

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

การสื่อสารทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล

พระปัญญา สุจิตฺโต (สีงาม)[1*] พระมหาธนาธิป สีลสุทฺโธ (บุญมา) [2]
พระวีระพงษ์ ถาวรธมฺโม (ร่มเย็น)[3] พระมหาปณวัศ ปุณฺญโชตโก (บุญโชติหิรัญ)[4]

รับบทความ: 9 มีนาคม 2569 แก้ไขบทความ: 18 เมษายน 2569 ตอบรับบทความ: 22 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล เนื่องจากมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารจากการรับสารทางเดียวไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลสองทาง เปิดโอกาสให้พลเมืองเป็นทั้งผู้รับและผู้ผลิตเนื้อหาทางการเมือง บทบาทดังกล่าวก่อให้เกิดการตรวจสอบอำนาจรัฐ การรณรงค์เชิงสังคม และการสร้างพื้นที่สาธารณะใหม่ที่ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนและประชาชนในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลยังเผชิญปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ วาทกรรมสร้างความเกลียดชัง และการบิดเบือนข้อมูล ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม บทความนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เพื่อทำให้การสื่อสารทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัลสามารถเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง พลเมืองไทย สื่อสังคมออนไลน์ ยุคดิจิทัล

[1-4] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ระยอง

* อีเมล: Panya9575@gmail.com

Political communication of thai citizens in the digital age

Phra Panya Suchitto (Si ngam) [1*]
Phramaha Tanatip Silasuddho (Boonma)[2]
Phra Weerapong Tawaratummo (Romyen)[3]
Phramaha Panawhazz Punyachotako (Boonchotehirun) [4]

Abstract

This academic article aims to study the political communication of Thai citizens in the digital age, as it is crucial for strengthening democracy and public political participation. Digital technology and social media have transformed communication from one-way reception to two-way information exchange, enabling citizens to be both recipients and producers of political content. This role fosters scrutiny of state power, social campaigning, and the creation of new public spaces that stimulate youth and broader public participation. However, political communication in the digital age faces challenges such as the spread of misinformation, hate speech, and distortion of information, which can lead to social conflict. This article therefore highlights the necessity of developing digital media literacy and the constructive use of technology to ensure that the political communication of Thai citizens in the digital age can sustainably enhance participation and develop democracy.

Keywords: Political Communication, Thai Citizens, Social Media, Digital Age

[1-4] Mahachulalongkornrajavidyalaya University Rayong Buddhist College
[*] Email: Panya9575@gmail.com

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตย โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงรัฐบาลกับประชาชน และเป็นช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง (McNair, 2017) ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและอินเทอร์เน็ตแพร่หลาย การสื่อสารทางการเมืองได้ก้าวเข้าสู่มิติใหม่ที่เรียกว่า “การเมืองดิจิทัล”(Chadwick, 2017) ซึ่งนำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายต่อการธำรงไว้ซึ่งประชาธิปไตยและความเป็นเอกภาพของสังคม การทำความเข้าใจพลวัตของการสื่อสารทางการเมืองในบริบทดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและสังคมที่เข้มแข็ง

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารมาอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 ของประเทศ โดยได้บัญญัติหลักประกันที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนไว้อย่างชัดเจน อาทิ สิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ (มาตรา 59) การคุ้มครองเสรีภาพของวิชาชีพสื่อมวลชน (มาตรา 35) และเสรีภาพของเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสื่อสารมวลชน (มาตรา 48) (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) บทบัญญัติเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสื่อมวลชนในฐานะแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงรัฐกับประชาชน โดยเฉพาะในมิติทางการเมือง สื่อดั้งเดิมทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูล วิเคราะห์นโยบาย และตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายการเมือง (McNair, 2017) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมและการกำหนดทิศทางความคิดเห็นของสาธารณะ การก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 พร้อมกับการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และการแพร่หลายของอินเทอร์เน็ต ได้เร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในภูมิทัศน์ของการสื่อสารทางการเมือง การสื่อสารแบบทางเดียวในอดีตได้ถูกแทนที่ด้วยการสื่อสารแบบโต้ตอบ (Interactive Communication) ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายรูปแบบ เช่น Facebook, X (Twitter) และ TikTok (ธนวัฒน์ สุภารัตน์, 2563) แพลตฟอร์มเหล่านี้เปิดโอกาสให้นักการเมือง พรรคการเมือง และประชาชนสามารถสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กันได้โดยตรง ซึ่งเป็นการขยายเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้มิได้นำมาซึ่งผลดีเพียงอย่างเดียว แต่ยังก่อให้เกิดความท้าทายที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ได้แก่ การแพร่กระจายของข่าวปลอม (Fake News) ที่บิดเบือนข้อเท็จจริง การสร้างวาทกรรมแห่งความเกลียดชัง (Hate Speech) ที่สร้างความแตกแยกในสังคม ตลอดจนปรากฏการณ์ห้องสะท้อนเสียง (Echo Chamber) ที่จำกัดมุมมองของผู้รับสารและตอกย้ำอคติที่มีอยู่เดิม (Pariser, 2011) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ความขัดแย้งทางการเมืองทวีความรุนแรงขึ้น และอาจบ่อนทำลายความไว้วางใจทางการเมืองและความเป็นเอกภาพของสังคมไทยได้ นอกจากนี้ ปัญหาอคติในการนำเสนอข่าวและการขาดความเป็นกลางของสื่อบางประเภทในยุคสื่อดั้งเดิม ก็ยังคงเป็นประเด็นที่ส่งผลต่อการรับรู้และทัศนคติทางการเมืองของประชาชนในยุคดิจิทัลเช่นกัน

(วรพจน์ พันธุ์พงศ์, 2564) สถานการณ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา “ความรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy) และการสร้างระบบสื่อสารทางการเมืองที่โปร่งใส เที่ยงธรรม และสร้างสรรค์

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตของการสื่อสารทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล โดยมุ่งทำความเข้าใจทั้งโอกาสในการเสริมสร้างประชาธิปไตย และความท้าทายที่จำเป็นต้องรับมือ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางในการสร้างความไว้วางใจทางการเมืองและความเป็นเอกภาพของสังคมไทยในระยะยาว

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการหรือเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนระบบการเมืองในการทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การเรียกร้องผลประโยชน์ การรวบรวมผลประโยชน์ การกำหนดนโยบายสาธารณะ และการนำแนวทางนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (G.A. Almond and Powell G. Bingham Jr, 1980) นอกจากนี้ การสื่อสารทางการเมืองยังครอบคลุมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการจัดสรรสาธารณประโยชน์ การกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรรัฐ เช่น ฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ รวมถึงการกำหนดกฎระเบียบและมาตรการในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัลหรือการลงโทษ (R.E. Denton and G.C. Woodward, 1990) การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นปรากฏการณ์ที่ดำรงอยู่คู่กับการเมืองมาตั้งแต่อดีตกาล โดยย้อนหลังไปถึงยุคกรีกโบราณ ซึ่งมองว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครอง

อริสโตเติล (Aristotle, 1954) ให้คำนิยามว่า “การสื่อสารคือการแสวงหาวิธีการจูงใจทุกรูปแบบ” แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองมิใช่เพียงการแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจและความชอบธรรมทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองในฐานะศาสตร์ที่มีการศึกษาอย่างจริงจังเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 งานศึกษาที่สำคัญเริ่มจากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี 1940 โดย Lazarsfeld, Berelson และ Gaudet พบว่าข่าวสารจากสื่อมวลชนไม่ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียง แต่การพูดคุยกับบุคคลใกล้ชิด โดยเฉพาะผู้ที่เปิดรับสื่อมากกว่า เป็นตัวแปรสำคัญต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง (Lazarsfeld Paul F., Bernard Berelson and Hazel Gaudet, 1948) ต่อมาในทศวรรษ 1950 เมื่อสื่อโทรทัศน์แพร่หลาย นักการเมืองเริ่มตระหนักถึงพลังของสื่อภาพและเสียงที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ตัวอย่างชัดเจนคือ การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ปี 1956 และ 1960 โดย ดไวต์ ดี. ไอเซนฮาวร์ และ จอห์น เอฟ. เคนเนดี ตามลำดับ โดยเฉพาะการโต้วาทีระหว่างเคนเนดี กับ ริชาร์ด นิกสัน ในปี 1960 ทำให้ผู้ชมรับรู้บุคลิกภาพและความสามารถในการสื่อสารของผู้สมัคร ส่งผลต่อชัยชนะของเคนเนดี (Jamieson and Kathleen Hall, 1996) การศึกษาในด้านนี้ต่อยอดไปสู่การทำความเข้าใจองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร เนื้อหาข้อมูล และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยทั้งหมดสัมพันธ์กับพลวัตทางการเมือง

อย่างใกล้ชิด (McNair, Brian, 2017) บทบาทของสื่อมวลชนยังสำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อใหม่ (New Media) เช่น สื่อดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต (Chadwick Andrew, 2017) ในอดีต ข่าวการเมืองมักไม่น่าสนใจสำหรับประชาชน จึงมีการปรับรูปแบบให้เข้าถึงง่ายขึ้น เช่น การผสมผสานความบันเทิง การเล่าเรื่อง และการถ่ายทอดสด เพื่อตอบสนองวัฒนธรรมประชานิยม (Popular Culture) การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ข่าวสารการเมืองเข้าถึงสาธารณะมากขึ้น (Corner John and Dick Pels, 2003) ปัจจุบันการสื่อสารทางการเมืองเข้าสู่ยุคดิจิทัล อินเทอร์เน็ตแพร่กระจายสู่ทุกครัวเรือน ทำให้ประชาชนสามารถรับข่าวสารจากนักการเมืองหรือพรรคการเมืองโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านสื่อกระแสหลัก แม้ช่วยเพิ่มความสะดวกและรวดเร็ว แต่ก็มาพร้อมความเสี่ยงจากข่าวปลอม (Fake News) และการบิดเบือนข้อมูลที่แพร่กระจายรวดเร็ว (Pariser, Eli, 2011) นักการเมืองจึงจำเป็นต้องมี “ทีมสื่อสารทางการเมือง” มืออาชีพ เพื่อจัดการข้อมูลข่าวสารที่ส่งไปยังผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นักทฤษฎี (Manuel Pares I Maicas, 1992) ให้ความหมายการสื่อสารทางการเมืองเพิ่มเติมว่า

1. การสื่อสารทางการเมืองเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับระบบสังคม เช่น รัฐบาล พรรคการเมือง กลุ่มกดดันทางการเมือง และการเคลื่อนไหวของประชาชน

2. เป็นกระบวนการโน้มน้าวใจ เพื่อบรรลุอำนาจ อุดมการณ์ ผลประโยชน์ การสร้างความขัดแย้ง หรือการจัดประชามติ

3. ปรากฏในรูปแบบข่าว เหตุการณ์เสมือนจริง โฆษณาชวนเชื่อ หรือการเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง

4. เกี่ยวข้องกับการตลาดทางการเมือง โดยเฉพาะในกระบวนการเลือกตั้งและการหยั่งเสียง

การสื่อสารทางการเมือง คือการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกสังคมการเมือง ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตในสังคมการเมืองได้ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโครงข่ายผลประโยชน์ การประสานผลประโยชน์ การกำหนดและปรับใช้กฎกติกา (Agree W.K., Ault P.H. & Emery E, 1976; Coleman, J. S., 1960)

สรุปว่า การสื่อสารทางการเมืองได้พัฒนาจากเครื่องมือในการจูงใจในสมัยกรีกโบราณ สู่กระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่ซับซ้อนในยุคดิจิทัล โดยสื่อมวลชนและสื่อใหม่กลายเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายต่อประชาธิปไตยสมัยใหม่ ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองคือความพยายามในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับสารในประเด็นทางการเมือง ผลประโยชน์ หรือข้อเรียกร้องต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารเปรียบเสมือนเส้นใยประสาทของมนุษย์ ในขณะที่การสื่อสารทางการเมืองเปรียบดังเส้นใยสมองของรัฐบาล เส้นใยสมองนี้เป็นส่วนหนึ่งของเส้นใยประสาทที่ทำให้ระบบการเมืองเชื่อมโยงและทำงานร่วมกับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การเมืองและการสื่อสารเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ไม่มีรัฐบาลใดสามารถดำเนินกิจการใด ๆ ได้หากปราศจากการสื่อสาร เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างเสียง

สนับสนุนจากประชาชน กระบวนการสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเห็นพ้องต้องกัน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มสังคมที่แตกต่าง และการกำหนดค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันในสังคม อีกทั้งยังทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารและข้อมูลกลับไปกลับมาระหว่างองค์กรทางการเมือง (Karl W. Deutsch, 1966) โครงข่ายการสื่อสารเชื่อมโยงสังคมมนุษย์ เปรียบเสมือนโครงกระดูกของสังคม เนื้อหาสาระ (content) ของการสื่อสารคือใจความสำคัญ (substance) ของปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ (intercourse) การไหลเวียนของสารสื่อสารจะกำหนดทิศทางและความเร็วในการพัฒนาของสังคม การสื่อสารแผ่ขยายไปทั่วสังคมและปรากฏในทุกด้านของวิถีชีวิต ทำให้สามารถวิเคราะห์กระบวนการทางสังคมได้จากโครงสร้าง เนื้อหาสาระ และรูปแบบการไหลเวียนของการสื่อสาร (Lucian W. Pye, 1972) และยังได้เน้นถึงบทบาทสำคัญของการสื่อสารในการพัฒนาทางการเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความเข้มแข็งและพลวัตของระบบการเมืองในสังคมโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมือง และมีความสำคัญต่อระบบการเมือง เป็นกิจกรรมที่แพร่หลายทั่วไป ทั้งการสร้างโครงข่ายผลประโยชน์ การประสานผลประโยชน์การสร้างกฎ การประยุกต์ ใช้กฎและการปรับเปลี่ยนกฎ ล้วนดาเนินไปโดยอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือด้วยกันทั้งสิ้น

การเมืองไทยกับกระบวนการสื่อสารในอดีตและปัจจุบัน

การสื่อสารทางการเมืองในสังคมไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของอำนาจทางการเมือง พัฒนาการทางเทคโนโลยี และการปรับตัวของภาคประชาชนในการแสวงหาและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองอย่าง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในสังคมไทยพึ่งพาสื่อมวลชนกระแสหลักเป็นสำคัญ สื่อเหล่านี้ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและแนวคิดทางการเมือง นอกจากนี้ บุคคลสำคัญในสังคมยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งสารทางการเมืองไปยังสาธารณะ การควบคุมสื่อจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง โดยฝ่ายใดที่สามารถเข้าครอบครองสถานีวิทยุหรือกรมประชาสัมพันธ์ได้ มักถูกมองว่าเป็นผู้กุมความได้เปรียบและเป็นผู้ชนะทางการเมือง ในช่วงเวลานั้น ประชาชนส่วนใหญ่เฝ้ารอฟังประกาศของคณะปฏิวัติผ่านสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี (จรูญ หยูทอง, 2560) หลังเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 หรือที่รู้จักกันในชื่อ “พฤษภาทมิฬ” รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของคนไทยได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด ประชาชนเริ่มหันมาใช้เทคโนโลยีการสื่อสารส่วนบุคคล เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่และโทรสาร เป็นสื่อหลักในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แทนที่จะพึ่งพาสื่อมวลชนของรัฐ ซึ่งได้สูญเสียความน่าเชื่อถือลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะสถานีวิทยุและโทรทัศน์ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในช่วงเวลานี้ ส่วนใหญ่ประชาชนได้รับจากเวทีปราศรัยของแกนนำ ทั้งใน

กรุงเทพมหานครและหัวเมืองใหญ่ การสื่อสารในลักษณะนี้มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการเคลื่อนไหวของมวลชนเพื่อต่อต้านรัฐบาล และนำไปสู่การชุมนุมครั้งใหญ่ในหลายเหตุการณ์ เช่น การเคลื่อนไหว “ชัตดาวน์กรุงเทพฯ” ซึ่งในที่สุดได้เปิดทางให้อำนาจนอกระบบเข้ามาแทรกแซงการเมือง และจัดการรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง พร้อมทั้งเริ่มต้นกระบวนการปฏิรูปประเทศก่อนการเลือกตั้งครั้งใหม่ (คุณากร วรวรรณธนะชัย, 2561)

ในยุคปัจจุบัน กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของไทยได้ก้าวเข้าสู่มิติใหม่ด้วยการมาถึงของเทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, X (เดิมคือ Twitter), Line, TikTok และแพลตฟอร์มอื่น ๆ ได้กลายเป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่และรับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ทั้งจากนักการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มเคลื่อนไหว และประชาชนทั่วไป (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564 และ ภัทระ คำพิทักษ์, 2563) การสื่อสารในยุคนี้มีความรวดเร็ว เข้าถึงง่าย และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้นผ่านการแสดงความคิดเห็น การแชร์ข้อมูล และการสร้างเครือข่ายทางสังคม บทบาทของโซเชียลมีเดียได้ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ “พลเมืองนักข่าว” (Citizen Journalism) ที่ประชาชนสามารถรายงานข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้ข้อมูลข่าวสารไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงสื่อกระแสหลักอีกต่อไป (สไรรา ไกรสิน, 2559 และ ทอแสง รัศมีถิละแก้ว, 2553)

นอกจากนี้ นักการเมืองและพรรคการเมืองยังใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือในการสื่อสารโดยตรงกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สร้างภาพลักษณ์ และระดมการสนับสนุน อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในยุคดิจิทัลก็มาพร้อมกับความท้าทายหลายประการ เช่น ปัญหาข่าวปลอม (Fake News) ข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) การสร้างห้องเสียงสะท้อน (Echo Chambers) ที่จำกัดการรับรู้ข้อมูลที่หลากหลาย และการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งทางความคิดที่รุนแรงขึ้น (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, 2564 และ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.), 2563) รวมถึงประเด็นเรื่องการเซ็นเซอร์และการควบคุมข้อมูลบนแพลตฟอร์มออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองของไทยได้พัฒนาจากยุคที่รัฐควบคุมสื่ออย่างเบ็ดเสร็จ มาสู่ยุคที่ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางของข้อมูลข่าวสาร และกำลังเผชิญกับความซับซ้อนของภูมิทัศน์สื่อดิจิทัลที่ทั้งเปิดโอกาสและสร้างความท้าทายใหม่ ๆ ให้กับการเมืองไทย

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (วรัญญู ประเสริฐ และ วรรณภา ศิระสังขะ, 2560)

1. ผู้ส่งสาร - ในสังคมไทยส่วนใหญ่คือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและผู้ใช้อำนาจรัฐ
2. สารหรือข้อมูลข่าวสาร - สิ่งที่ต้องการสื่อไปยังประชาชน
3. ช่องทาง - สื่อหรือทางผ่านของข้อมูลข่าวสาร
4. ผู้รับสาร - ประชาชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม

แม้ประเทศไทยจะเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตยมาเกือบหนึ่งศตวรรษ แต่ วัฒนธรรมทางการเมือง ยังคงมีลักษณะคับแคบและเป็นแบบ “ไพร่ฟ้า” คือเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจและบางตระกูลที่สืบทอดตำแหน่งทางการเมือง (ภัสวลี นิติเกษตรสุนทร, 2560) ให้ความเห็นว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเช่นนี้ทำให้สารที่ส่งออกไปเพียงให้ประชาชนรับรู้และปฏิบัติตามความต้องการของผู้มีอำนาจ โดยอาศัยวาทกรรม เช่น “เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย” ในส่วนผู้รับสาร พบว่า ผู้มีการศึกษาระดับสูงมักสนใจการเมืองน้อยกว่าผู้มีการศึกษาระดับต่ำ เช่นเดียวกับประชากรที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมไม่มั่นคงมักให้ความสนใจกับการเมืองสูงกว่า ประชาชนกลุ่มยากจนและด้อยโอกาสทำหน้าที่เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งนักการเมืองเสียงข้างมาก ขณะที่ชนชั้นกลางในเมืองมักเข้ามามีบทบาทในการถอดถอนหรือล้มรัฐบาลที่ขาดความชอบธรรม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการทุจริต ซื้อสิทธิขายเสียง หรือการกระทำทุจริตในรูปแบบอื่น ๆ

สรุปว่า การสื่อสารทางการเมืองของคนไทยในอดีตสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจและประชาชน อีกทั้งชี้ให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนเครื่องมือสื่อสารจากสื่อมวลชนของรัฐไปสู่เทคโนโลยีสื่อสารใหม่ เช่น โทรศัพท์มือถือและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน

การเมืองดิจิทัลในบริบทการสื่อสารการเมืองของประเทศไทย

พื้นที่ไซเบอร์กับการสื่อสารทางการเมืองไทยร่วมสมัย

พื้นที่ไซเบอร์ยังคงเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและอ่อนไหวต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไทยให้ปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ภายใต้นโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” การขยายตัวของประชากรผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในสังคมออนไลน์ไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีความหลากหลายทั้งด้านความต้องการและสภาพแวดล้อม ย่อมท้าทายความสามารถของสังคมไทยในการรองรับความแตกต่างบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจส่งผลต่อ “ความเป็นเอกภาพทางความคิด” ของสังคมฐานราก (ชาญชัย เจริญศิริ, 2562) การทำความเข้าใจปรากฏการณ์วิวาทะทางการเมืองในโลกออนไลน์ ตลอดจนการขยายตัวของสังคมการเมืองดิจิทัล จึงเป็นประเด็นที่สะท้อนภาพแนวโน้มของสังคมออนไลน์ไทย ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลในระยะยาว (วรัญญู ประเสริฐ และ วรรณภา ศิระสังขะ, 2560) รัฐบาลเองก็ให้ความสำคัญต่อสื่อสังคมออนไลน์ในหลายมิติ ทั้งการใช้เป็นช่องทางการสื่อสารและการพัฒนาทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการเฝ้าระวังตรวจสอบ และควบคุมพื้นที่ไซเบอร์ในฐานะ “พื้นที่อำนาจ” ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามทางการเมืองและความมั่นคง (Chadwick Andrew, 2017)

สังคมการเมืองออนไลน์ของไทยที่ก่อรูปขึ้นบนแพลตฟอร์มดิจิทัล จึงต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อรับมือกับเงื่อนไขและกระแสที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีจังหวะและกลยุทธ์ ทั้งเพื่อการกล่อมเกลาความคิดและการขับเคลื่อนสังคมรอบข้าง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเมืองดิจิทัล

สามารถย้อนกลับมากดดันต่อประเด็นทางการเมืองในโลกจริงได้เช่นกัน (Pariser Eli, 2011) โลกออนไลน์จึงกลายเป็นพื้นที่ที่ข้อมูลข่าวสาร กระแสสังคม และการถกเถียงทางการเมืองถูกผลิตและแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง อันเป็นปัจจัยที่หล่อหลอมระบบคุณค่าของสังคมไทยร่วมสมัยให้อยู่บนฐานของ “สังคมเครือข่าย” (Network Society) (Castells Manuel, 2010) ภายใต้โครงสร้างที่เชื่อมโยงผู้คนบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เดียวกัน ความสนใจร่วมกันทำให้เกิดการรวมกลุ่ม การสนทนา และการสร้างพื้นที่สื่อสารสาธารณะทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเมืองและที่อยู่ในรูปของประเด็นสังคมหรือข่าวสารในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางความคิดที่ปรากฏอย่างชัดเจนในพื้นที่ดิจิทัล ซึ่งไม่ด้อยไปกว่าการศึกษาการเมืองในพื้นที่ทางการเมืองแบบดั้งเดิม (ชาญชัย เจริญศิริ, 2562)

สรุปว่า การเมืองดิจิทัลในบริบทของประเทศไทยไม่เพียงสะท้อนความคิดของผู้คน แต่ยังมีอิทธิพลต่อการเมืองและสังคมในโลกจริง ทั้งด้านการขับเคลื่อนความคิดเห็น การสร้างเครือข่าย และการก่อรูปกระบวนการทางสังคมและการเมืองของไทย

กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองยุคดิจิทัลของพลเมืองไทย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทย บางยุคถูกจำกัดในการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย และเฉพาะบางเรื่องบางโอกาสเท่านั้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมเพียงใด (Phadung C., 2018) แม้อยู่ภายใต้ยุคดิจิทัล กิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่ก็เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อดิจิทัลกับวิธีการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเดิม ซึ่งเป็นเพียงการใช้ระบบการสื่อสารออนไลน์เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารทางการเมืองได้เร็วและกว้างขวางเท่านั้น เช่น การรณรงค์หาเสียง การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน ฯลฯ ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ (Chadwick Andrew, 2017) ถ้าเราตั้งประเด็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสนใจและสื่อดิจิทัลอาจเป็นไปในทางบวกหรือทางลบก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าการกระทำนั้นเป็นการลงคะแนนเสียง การกระทำที่กำกับโดยผู้มีอำนาจ หรือการกระทำที่มีการชี้นำเพื่อทดสอบความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อฝ่ายการเมือง (Loader Brian D., & Mercea Dan, 2011) หากเราศึกษาข้อมูลการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2562 และการบริหารประเทศของรัฐบาลภายใต้ระบบรัฐสภาที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้ง พบว่าการใช้สื่อดิจิทัลมีความเกี่ยวข้องในเชิงบวก และมีความสม่ำเสมอในการพูดคุยทางการเมืองสำหรับผู้มีส่วนได้เสียทางการเมือง (Pew Research Center, 2019)

นอกจากนี้ยังพบว่าความสัมพันธ์กับการใช้สื่อที่เป็นเครื่องมือดิจิทัลดูเหมือนจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการสื่อสารถึงพฤติกรรมของนักการเมืองทั้งในสภาและนอกสภา การบริหารงานของรัฐบาล การบริจาคเงิน และการทำงานให้กับพรรคการเมือง ผู้นำทางการเมือง พรรคการเมือง และผู้นำรัฐบาล (Vaccari Cristian, 2015) การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่อิงผลประโยชน์ทางการเมืองอาจเป็นไปได้ทั้งในทางบวก ทางลบ หรือไม่มีอยู่เลย กลายเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในสื่อออนไลน์อยู่ในปัจจุบัน (Pariser Eli, 2011)

การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศนำมาใช้ประโยชน์ในเรื่องที่เกี่ยวของกับการสื่อสารทางการเมืองและประชาธิปไตย

หากพิจารณาวัตถุประสงค์ของการใช้อินเทอร์เน็ต และบทบาทของอินเทอร์เน็ตในกิจกรรมการสื่อสารทางการเมืองและประชาธิปไตย อาจจำแนกออกเป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2568)

1. หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Function) อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องในปริมาณที่ไม่จำกัด เนื่องจากอินเทอร์เน็ตมีช่องทางในการสื่อสารที่มากกว่าและสามารถส่งผ่านข้อมูลที่ทันสมัยได้ตลอดเวลา ในราคาที่ถูกกว่าเมื่อเทียบกับการสื่อสารผ่านช่องทางอื่น อีกทั้งยากต่อการปิดกั้นและแทรกแซงได้เมื่อเทียบกับสื่อแบบเดิม อินเทอร์เน็ตจึงส่งผลให้พลเมืองมีสิทธิโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ที่สำคัญมีการมองว่าอินเทอร์เน็ตเป็นระบบสารสนเทศที่ก้าวหน้า เสรีและเป็นกลาง ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับพลเมืองที่รอบรู้ (well-informed citizen) สำหรับระบอบประชาธิปไตย พลเมืองที่ได้รับการสื่อสารผ่านช่องทางอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตจะช่วยส่งเสริมความเป็นพลเมืองผู้รอบรู้ (informed citizen) ซึ่งเป็นพื้นฐานที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาธิปไตย

ทั้งนี้เพราะประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจำนวนมากกว่าที่ช่วยในการตัดสินใจ อันจะส่งผลให้ประชาชนมีเหตุมีผลในการตัดสินใจในการเลือกตั้งมากขึ้น และทำให้มีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น รวมทั้งยังทำให้พลเมืองมีความสามารถในการปกครองตนเองได้มากขึ้นด้วย ในขณะเดียวกันอินเทอร์เน็ตยังทำให้บรรดาตัวแสดงทางการเมือง (political actors) กลุ่มที่หลากหลายมีช่องทางในการแพร่กระจายข้อมูลมากขึ้น ทำให้ผู้สมัครแข่งขันชิงตำแหน่งทางการเมืองมีเสรีภาพในการแสดงออกมากขึ้น และทำให้รัฐบาลและการบริหารงานภาครัฐต้องเปิดกว้าง และรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น ส่งผลให้การบริหารราชการแผ่นดินมีความโปร่งใส อีกทั้งการที่ประชาชนมีข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลและผู้แทนมากขึ้น ทำให้รัฐบาลและผู้แทนต้องรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยโต้แย้งว่าแม้อินเทอร์เน็ตจะทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น แต่ประชาชนจะประสบปัญหาการท่วมท้นของข่าวสารที่มีจำนวนมหาศาล อีกทั้งจำนวนไม่น้อยเป็นเหมือนข้อมูลที่ไม่มีคุณค่า และระบุว่าข้อมูลที่แพร่กระจายในอินเทอร์เน็ตนั้น ไม่แตกต่างจากสื่ออื่น เพราะเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงเพียงรูปแบบการสื่อสารเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น ยังเกิดปัญหาช่องว่างในการรับรู้ข่าวสารระหว่างผู้ที่เข้าถึงเทคโนโลยีกับผู้ที่เข้าไม่ถึง

2. หน้าที่ในการติดต่อสื่อสาร (Communication function) คุณสมบัติของการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ได้แก่ การเสียค่าใช้จ่ายน้อย มีปฏิสัมพันธ์ตอบโต้กันได้อย่างรวดเร็ว เป็นการสื่อสารแนวขนานและเป็นเครือข่ายเชื่อมกันได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้การสื่อสารระหว่างประชาชนกับรัฐบาล หรือระหว่างประชาชนกับผู้แทนมีความโปร่งใส ทั้งรัฐบาลและผู้แทนประชาชนสามารถที่จะรับทราบ

ความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกับที่สามารถสื่อสารกลับไปถึงประชาชนได้ทันที นับเป็นวิธีการสื่อสารโต้ตอบกันที่ง่ายและรวดเร็วกว่าการสื่อสารในช่องทางอื่นพลเมืองจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่กับรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกลุ่มตัวแทนทางการเมืองอื่นระบบการเมืองจะเปิดออกสำหรับพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมการสื่อสารกันทางอินเทอร์เน็ตจะช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วม การปรึกษาหารือและถกเถียงของพลเมือง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองและยังพบอีกว่าการถกเถียงผ่านทางระบบออนไลน์ (online discussion) ช่วยให้คนแสดงความเห็นอย่างเสรีและจริงใจ และเป็นความเห็นที่มีคุณภาพทำให้มีความเชื่อว่า อินเทอร์เน็ตจะทำให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ (new public sphere) อีกทั้ง ยังมีการคาดการณ์ว่าจะเกิดระบบประชาธิปไตยทางตรงรูปแบบใหม่ เรียกว่า Libertarian Democracy ซึ่งเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบ ใหม่ระหว่างประเทศดิจิตอล (digital nation) กับพลเมืองดิจิตอล (digital citizen) โดยประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจเชิงนโยบายผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. หน้าที่ในการดำเนินกิจกรรม (Action function) อินเทอร์เน็ตได้รับการคาดหมายว่า จะช่วยส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะให้ก้าวหน้าขึ้น และสนับสนุนให้พลเมืองเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยที่เป็นทางการมากขึ้น อาทิ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางอินเทอร์เน็ต (e-voting) การทำประชาพิจารณ์ทางอินเทอร์เน็ต (online public hearing) การลงประชามติทางอินเทอร์เน็ต (online referendums) ทั้งนี้เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ เมื่อเทียบกับสื่ออื่น นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตช่วยลดข้อจำกัดด้านต้นทุน พื้นที่และเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมและการรวมกลุ่มของประชาชนภาคพลเมืองจึงสามารถเข้าถึงเครือข่ายทางสังคมใหม่หรือเข้าร่วมในชุมชนเสมือนจริง (virtual communities) ผ่านทางประชาธิปไตยทางไกล (tele democracy) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ต ยังช่วยจูงใจให้พลเมืองเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชนจริงมากขึ้นด้วย ช่วยเพิ่มพลังให้กับเครือข่ายทางสังคมและช่วยขยายเครือข่ายทางสังคมให้กว้างออกไปจากขอบเขตชุมชนตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการระดมทรัพยากร การแสวงหาข้อมูล พันธมิตร และการช่วยเหลือในรูปของข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกที่มีขอบเขตกว้างขวาง ปัจเจกบุคคลที่เป็นสมาชิกของหลายเครือข่ายจะใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือเป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

สรุป การสื่อสารทางการเมืองเป็นกลไกสำคัญที่มีบทบาทในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดและขยายแนวคิด รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เพื่อสะท้อนและถ่ายทอดเจตจำนงทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีการสื่อสารได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนทุกคนสามารถทำหน้าที่เป็นสื่อและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้โดยตรง ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เช่น Clubhouse, Facebook Live, Twitter และ Instagram การสื่อสารทางการเมืองในลักษณะนี้

มักอาศัยกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) เพื่อให้ข้อมูลและแนวคิดทางการเมืองเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการศึกษา

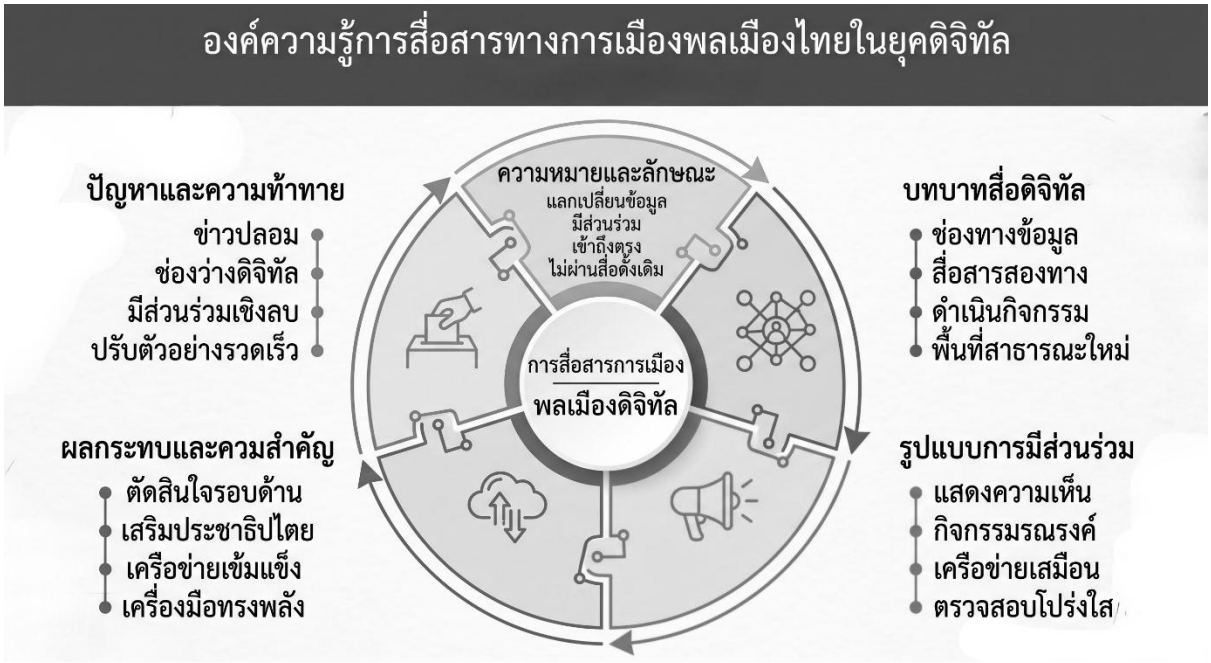
การสื่อสารทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทัศนคติทางการเมืองผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งเครื่องมือในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและเป็นกลไกสำคัญในการแสดงออกทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงนี้ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลจากนักการเมืองและพรรคการเมืองได้โดยตรงโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาพาหะหรือสื่อมวลชนตามขนบเดิม ส่งผลให้เกิดพื้นที่สาธารณะในรูปแบบใหม่ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการถกเถียงประเด็นสาธารณะอย่างเสรี ดังนั้นบทบาทของสื่อดิจิทัลในฐานะโครงสร้างพื้นฐานทางการเมืองประกอบด้วยหน้าที่สำคัญหลายประการ ประการแรกคือการเป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงข้อมูลเชิงนโยบาย ประการต่อมาคือการสนับสนุนการสื่อสารในลักษณะสองทางระหว่างภาคประชาชนกับผู้แทนหรือรัฐบาล และประการสุดท้ายคือการผลักดันให้พลเมืองเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่หลากหลาย อาทิ การลงคะแนนเสียงผ่านระบบออนไลน์ การเข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็น และการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเอกภาพ

รูปแบบการมีส่วนร่วมของพลเมืองไทยในมิติดิจิทัลแสดงออกผ่านการแสดงความคิดเห็นและการถกเถียงบนสื่อสังคมออนไลน์ การร่วมรณรงค์หรือขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มที่หลากหลายรวมถึงการสร้างชุมชนเสมือนจริงเพื่อเป็นพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มสมาชิก พฤติกรรมเหล่านี้นำไปสู่การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของรัฐบาลที่สะดวกขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการประเมินและตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน การมีข้อมูลที่รอบด้านและหลากหลายส่งผลให้พลเมืองไทยมีหลักการและเหตุผลในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและการตรวจสอบการทำงานของผู้แทนราษฎรอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม แม้การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลจะมีคุณูปการต่อการขับเคลื่อนนโยบายและการแสดงความคิดเห็น แต่ยังคงต้องเผชิญกับข้อจำกัดและอุปสรรคที่สำคัญ โดยเฉพาะปัญหาการแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงและการบิดเบือนข้อมูลสารสนเทศ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน ตลอดจนลักษณะการมีส่วนร่วมที่อาจได้รับอิทธิพลจากการชี้นำของผู้มีอำนาจจนส่งผลกระทบในเชิงลบ สภาวการณ์ดังกล่าวจึงเป็นความท้าทายที่ทุกภาคส่วนต้องเร่งปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของการเมืองดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

สรุปเชิงองค์ความรู้

การสื่อสารทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัลเป็น กระบวนการสำคัญในการสร้างพลเมืองผู้รอบรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผ่านสื่อดิจิทัล โดยมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตรวจสอบ

อำนาจ และสร้างเครือข่ายทางสังคม แม้จะช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตย แต่ก็มีความเสี่ยงด้านข่าวปลอม การบิดเบือนข้อมูล และช่องว่างในการเข้าถึงเทคโนโลยี

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้การสื่อสารทางการเมืองพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เสริมสร้างความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ภาครัฐควรจัดทำโครงการพัฒนาทักษะการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณแก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนและคนรุ่นใหม่ เพื่อให้สามารถแยกแยะข่าวจริง ข่าวปลอม และข้อมูลที่บิดเบือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมพื้นที่สาธารณะออนไลน์เพื่อการถกเถียงทางการเมือง รัฐและภาคประชาสังคมควรสนับสนุนการสร้างแพลตฟอร์มหรือเวทีออนไลน์ที่ปลอดภัยและเท่าเทียม ให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ลดการสร้างความเกลียดชัง และเปิดโอกาสให้เสียงของกลุ่มหลากหลายถูกได้ยิน

3. กำหนดมาตรการเชิงกฎหมายที่สมดุล การออกกฎหมายหรือมาตรการกำกับดูแลการสื่อสารทางการเมืองบนสื่อดิจิทัล ควรอยู่บนหลักการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกควบคู่กับการป้องกันการละเมิดสิทธิ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนหรือข้อความที่ปลุกปั่นความเกลียดชัง

4. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเปิดรับฟังความคิดเห็น เช่น การทำประชาพิจารณ์ออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสำรวจความเห็นสาธารณะ และการใช้ระบบดิจิทัลในการติดตามและประเมินนโยบาย

5. สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ควรมีกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ บริษัทเทคโนโลยี และองค์กรประชาสังคม ในการตรวจสอบข้อมูลเท็จ พัฒนานโยบายความปลอดภัยทางไซเบอร์ และส่งเสริมบรรทัดฐานการสื่อสารที่ยึดหลักจริยธรรม

6. ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ประชาธิปไตย ส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ และกระบวนการทางประชาธิปไตยในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย เช่น คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟิก หรือบทเรียนออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2568). *อินเทอร์เน็ตกับการพัฒนาประชาธิปไตย*. http://www.kriengsak.com/node/62 [สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2569]

คันธิรา ฉายาวงศ์. (2564). แนวโน้มการเมืองไทยกับสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารการจัดการและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 4(1)*, 97-107.

คุณากร วรวรรณธนะชัย. (2561). *พลวัตการสื่อสารทางการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

————————. *การเมืองไทยในยุควิกฤต: การชุมนุมและการปฏิรูป*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

จรูญ หยูทอง. *สื่อสารมวลชนและการเมืองไทย: ประวัติศาสตร์และพลวัต*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

ชาญชัย เจริญศิริ. *การเมืองดิจิทัลในประเทศไทย: ปรากฏการณ์และผลกระทบ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2562, หน้า 45–67.

ทอแสง รัศมีถิถะแก้ว. (2553). บทบาทขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง. *วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 23(1)*, 114-125.

ธนวัฒน์ สุภารัตน์. (2563). การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, *24*(2), 89–112.

ภัทระ คำพิทักษ์. (2563). *สื่อสังคมกับประชาธิปไตย (Social Media and Democracy)*. สถาบันนโยบายศึกษา.

ภัสวลี นิติเกษตรสุนทร. *วัฒนธรรมทางการเมืองไทยและผลกระทบต่อประชาธิปไตย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, .2560.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1–90.

วรพจน์ พันธุ์พงศ์. (2564). *สื่อมวลชนกับการเมืองไทย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 45–67.

วรัญญู ประเสริฐ และ วรรณภา ศิระสังขะ. “การสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย: แนวคิดและองค์ประกอบ.” *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, *12*(2), 2560, 45–67.

สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2564). สื่อสังคมออนไลน์กับการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, *51*(2), 1-30.

สไรรา ไกรสิน. (2559). สื่อสาธารณะกับการสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมไทย: กรณีศึกษารายการนักข่าวพลเมืองขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. *[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]*. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). (2563). *รายงานผลการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของข่าวปลอม (Fake News) ต่อสังคมและแนวทางการรับมือ*. กรุงเทพฯ: กสทช.

Agree W.K., Ault P.H., & Emery, E. (1976). *Introduction to mass communication*. Harper & Row.

Aristotle. *The Rhetoric.* Translated by W. Rhys Roberts. New York: Modern Library, 1954.

Castells Manuel. *The Rise of the Network Society*. *2nd ed*. Oxford: Blackwell, 2010.

Chadwick A. (2017). *The Hybrid Media System: Politics and Power (2nd ed.)*. Oxford University Press.

Coleman J. S. (1960). *The Politics of the Developing Area*. Princeton: Princeton University Press.

Corner John and Dick Pels (eds.). *Media and the Restyling of Politics: Consumerism, Celebrity and Cynicism*. London: SAGE, 2003.

G.A. Almond and Powell, G. Bingham Jr. (eds.). *Comparative Politics Today: A World View*. Boston: Brown and Company, 1980.

Jamieson, Kathleen Hall. *Packaging the Presidency: A History and Criticism of Presidential Campaign Advertising. 3rd ed*. New York: Oxford University Press, 1996.

Karl W. Deustch. (1966). *The Nerves of Government : Models of Political Communicationand Control*. New York: The Free Press.

Lazarsfeld, Paul F., Bernard Berelson, and Hazel Gaudet. *The People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign. 2nd ed*. New York: Columbia University Press, 1948.

Loader Brian D., & Mercea, Dan. *Social Media and Democracy: Innovations in Participatory Politics*. London: Routledge, 2011.

Manuel Pares I Maicas. (1992). *Introduction a la communication social*. Barcelona : ESRPPPU.

McNair B. (2017). *An Introduction to Political Communication (6th ed.)*. Routledge.

Pariser E. (2011). *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*. Penguin Press.

Pew Research Center. (2019). *Digital Media and Political Engagement in Thailand*. Washington, DC: Pew Research.

Phadung C. (2018). *The Constitution and the Political Participation of the Thai People.* Bangkok: Kasetsart University Press, pages 22–35.

Pye Lucian W. (1972). *Introduction in Communication and Political Development*. New Jersey, NJ: Princeton University Press.

R.E. Denton, G.C. Woodward. *Political Communication in America*. New York : Praeger, 1990.

Vaccari Cristian. *Digital Politics in Western Democracies: A Comparative Study*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2015.

วารสารปราชญ์ประชาคม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2569
Journal of Scholar Community
Vol.4 No.3 May-June 2026

Consumer

Brand Identification and Social Media Influencer's Reputation on Brand Loyalty: The Mediating Role of Consumer Brand Engagement in the Chinese Context

Zhao Yi [1]
Siridech Khamsuphrom[2*]

Received: 16 November 2025 Revised: 9 December 2025 Accepted: 11 December 2025

Abstract

This quantitative research article aims to: (1) test the influence of Consumer Brand Identification (CBI) and Social Media Influencer's Reputation (SMIR) on Consumer Brand Engagement (CBE); (2) test the relationship between CBE and Brand Loyalty (BL); and (3) investigate the mediating role of CBE in the relationship between CBI, SMIR, and BL. Data were collected via questionnaires distributed to consumer samples in China, resulting in 592 usable questionnaires for analysis. Data analysis utilized descriptive statistics and Structural Equation Modeling (SEM) The empirical results supported all proposed hypotheses. Both CBI and SMIR were found to have a significant positive influence on CBE, which subsequently contributes to the enhancement of BL. The results confirm that CBE acts as a complementary partial mediator in the structural model. Specifically, SMIR was identified as the most prominent antecedent influencing CBE (Standardized Estimate = 0.795), emphasizing the critical role of influencer credibility in this context.

Keywords: Social Media Brand Communities, Consumer Brand Identification, Social Media Influencers' Reputation, Consumer Brand Engagement, Brand Loyalty

[1-2] International College, Dhurakij Pundit University, Thailand.
[*] Email: 758942187@qq.com

Introduction

Social media platforms are valuable tools for brands to promote interactions and enhance brand awareness. As a fresh way to gather individual value and an important concept for understanding the current marketing and brand dynamics, CE is attracting great attention. Furthermore, extensive explorations on CE in SMBCs emerge in the research domain (Brodie et al., 2011). Consumer engagement (CE) is a context-based construct (Brodie et al., 2011; Hollebeek, 2011). Recently, numerous companies have turned to SMBCs as a platform to construct customer relationships. Studies on CBE in marketing mainly focus on two widely accepted aspects: brand and brand community (Baldus et al., 2015). In addition to providing companies with a marketing communications channel, these brand communities facilitate direct connections with their current and potential consumers on social media. These users participate in communities through online platforms and convey the brand-relevant information to others (Kang et al., 2014).

The cooperative and interactive characteristics of social media promote great opportunities for brands to interact with consumers (Hollebeek et al., 2014). This paper explores the impact of CBI and online influencers on CBE in online communities. This chapter reports on the scope of this research and discusses the implications and context for brand-related issues, social media influencers, and CBE in SMBCs. The rationale, objectives, and research questions are also presented. This chapter outlines the thesis structure.

Research Objectives

1. To test the direct and indirect impact of Consumer Brand Identification (CBI) on Brand Loyalty (BL).

2. To test the impact of both CBI and Social Media Influencer's Reputation (SMIR) on Consumer Brand Engagement (CBE).

3. To examine the mediating role of Consumer Brand Engagement (CBE) in the relationship between its two antecedents (CBI and SMIR) and Brand Loyalty (BL).

Literature Review

1. Consumer brand identification (CBI).

CBI refers to the strength of the consumer-brand relationships. Previous studies have revealed that individuals enhance a sense of belonging to brand communities by considering themselves members of the in-group of the brand's consumers. Highly socially identified individuals are more inclined to participate in group activities (e.g., helping others and sharing knowledge). Brands have significant potential in assisting consumers in identifying with SMBCs. This is because when consumers develop a high sense of identification with a brand, it constructs a sense of community about the relationships with the product, the brand, the enterprise, or other individuals (Algesheimer et al., 2005).

Social identity refers to the emotional connection or sense of belonging that consumers experience with a social group. Lam et al. (2011) define CBI as a psychological state manifested by one's perception, feelings, and evaluation of their own brand. Consumers develop their self-concept by interacting with brands. Brand community studies involve identification and apply it to offline scenarios.

2. Social media influencers' reputation (SMIR).

Reputation is an evaluation reflecting stakeholders' perceptions regarding the nature and behavior of a specific entity. This perception has gradually formed over time from the past. Moreover, reputation can positively impact economic or customer variables (e.g., consumer trust and loyalty). Since a good reputation has advantages and attractions, it is essential

for success (Balmer, 1998). Influencers' effect extends into social, cultural, and economic spheres. They should take responsibility for their actions and reputation to enhance value to their consumers as their influence grows (Ryu & Han,2021).

According to Ryu and Han (2021), influencer's reputations are measured by four factors. The first factor is communication skills, which are crucial elements that influencers should possess, as they are necessary for communicating with consumers. The second one is influence. The third one is authenticity. Previous research has proved its significant impact on influencer reputation. The fourth factor is expertise. Influencers lacking expertise cannot satisfy consumers and might be ignored. Table 1 presents all the scale items.

The SMIR, shaped by their perceived trustworthiness, expertise, and authenticity, is vital in affecting consumer perceptions and engagement behaviors. High-reputation influencers can enhance brand identity, deepen emotional resonance, and serve as credible brand-related information sources, promoting consumer engagement (Freberg et al., 2011).

SMIR refers to consumers' trust level and perceived credibility with that influencer. Highly reputable online influencers can often portray strong brand associations and emotional identities, making their followers more inclined to interact and engage with the brand. The SMIR includes four dimensions, each supported by strong standardized loading coefficients, confirming high measurement quality.

3. Consumer brand engagement (CBE).

Kahn's (1990) engagement theory indicates that individuals participate in the process of role performance by integrating their cognitive, affective, and physical resources into their work roles. Several scholars have adopted this theory to online brand communities and have revealed that highly engaged consumers channel their energy into interactions with the brand that has been formed around the community (Brodie et al., 2011; Hollebeek et al., 2014).

It is a context-based construct (Brodie et al., 2011; Hollebeek, 2011). Recently, numerous companies have turned to SMBCs as a tool for constructing relationships with customers. According to consumer engagement research, brand and brand community are the most recognized interactive focus within SMBCs (Baldus et al., 2015). In addition to providing companies with a marketing communications channel, these brand communities facilitate direct connections with their consumers on social media. These consumers engage in community activities through social media platforms and convey brand-related information with individuals (Kang et al., 2014). Scholars have emphasized the need to explore consumer engagement in different backgrounds and countries (Brodie et al., 2011).

4. Brand loyalty (BL).

BL is calculated by how strongly consumers feel they belong to the brand and how often they engage in repeated purchases (Samarah et al., 2021). Repeated transactions represent consumers' BL. Attitudinal loyalty involves the consumer's preferences, commitments, or purchase intentions, which emphasizes the psychological dimension of BL.

Moreover, the composite approach considers loyalty as a biased purchase behavior generated by a psychological process (Jacoby, 1971). It is necessary to consider both attitude and purchasing behavior to evaluate consumers' BL, as the composite approach provides a comprehensive understanding of loyalty, which has been validated in multiple BL studies. Therefore, this study evaluates consumers' BL.

Emotional engagement means that during consumer-brand interactions, positive emotional feelings (such as "happiness" or "pride") will be generated. These emotions can trigger an emotional commitment, which helps to stimulate consumers' BL (Hollebeek et al., 2014).

CBE may be explained as the psychological contribution of the consumers throughout brand interaction, emotional, behavioral and cognitive (Hollebeek, 2011). CBE is typically considered to mediate between the properties of relationships and the signs of their strength (e.g., loyalty) (Read et al., 2019). To conclude, SMIR, consumer brand engagement, and BL are interdependent and have complex correlations. As far as communication skills, influence, authenticity, and the expertise are concerned, SMIR can maximize CBE activation, cognitive processes, and affection.

Conceptual Framework

This research is quantitative research. This study aims to uncover SMBCs embedded among online consumers. Antecedents, dimensions, and sub-dimensions of CBE provide a conceptual framework for the thesis. Research data were collected from users active in SMBCs, and evidence of engagement experiences was used to gain insight into the phenomenon of engagement in these communities.

This research examines CBE with online posts created by brands and others. This examination enables the advancement of a conceptual model that references the theoretical framework of CE research, SDT, and the U&G Theory, to categorize motivations into three different engagement types.

CBI refers to how consumers associate their identity with a brand. When consumers closely associate brands with their self-identity, they not only show high emotional commitments to the brand, but they also tend to show higher loyalty in brand interactions. Highly identified consumers tend to develop a strong emotional brand commitment, which promotes their BL (Bhattacharya & Sen, 2003).

CBI enhances the emotional engagement with the brand and promotes CBE behaviors. Consumers tend to participate in online activities, social interactions, and product creation, thereby forming a deeper emotional and cognitive connection to the brand (Hollebeek, 2011). Through this brand engagement, their BL increases (Brodie et al., 2011).

CBE is the psychological input of consumers during brand interactions, including emotional, behavioral, and cognitive dimensions (Hollebeek, 2011). CBE mediates the relationship between CBI/SMIR and BL.

SMIR refers to the level of trust and perceived credibility that consumers have with that influencer. Highly reputable social media influencers are often able to portray strong brand associations and emotional identities, leading their followers to be more willing to interact and engage (Freberg, Graham, McGaughey, & Freberg, 2011).

In this study, CBI in online communities was used as the independent variable, with CBE and SMIR as mediating variables, and BL as the dependent variable. Details are as follows (Figure 1).

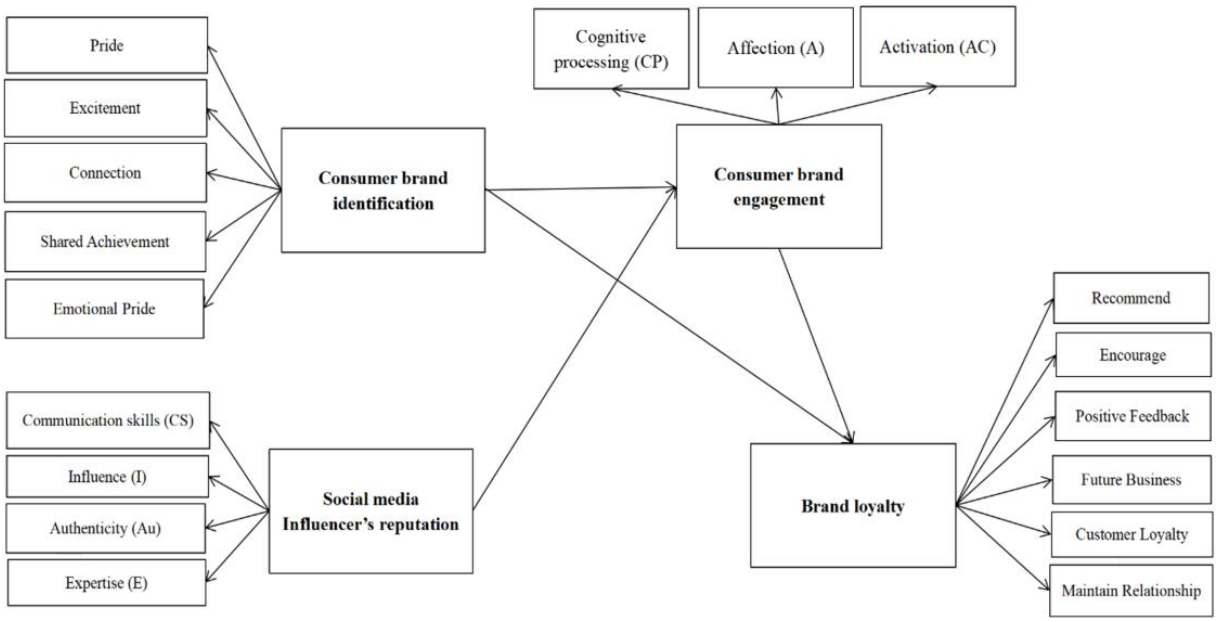

Figure 1 Conceptual Framework

Research Methodology

This study is a quantitative research. The design of the study was quantitative approach in order to measure the role of CBI, SMIR on CBE and BL. The scale of CBI was used from So et al. (2013) and measured with five indicators, which previously revealed good reliability. SMIR was adopted from Ryu et al. (2021) and measured with twenty-seven items. Hollebeek et al. (2014) point out that CBE has three dimensions. The scale consists of 10 items across three dimensions. The BL Scale was used from Rather (2017) and measured using six items. Before the formal questionnaire survey, a pilot-test was conducted with about 90 users who regularly participate in the community on Weibo. Namely, 629 questionnaires have been distributed in the first place, and the respondents have given the feedback about the interactions with the brand and social media influencers. Concerning the data cleaning, 37 invalid responses that had incomplete/ inconsistent answers were excluded in this study. Lastly, a total of 592 valid responses were obtained and effective recovery rate of up to 94.1 was achieved. Empirical analysis was carried out using the valid data so as to assure the final sample was representative and reliant.

Research population and sampling size

The sampling method applied in the process of data collection was Voluntary Sampling (VS), as a non-probability sampling method. In VS, the participants will be invited in the study, and the researchers will not select the respondents.

Questionnaires were given out by the researchers and any participant was free to complete them. This is the sampling technique that assures the sample will be grounded on the population that is actually interested in the topic of the research, but does not guarantee random sampling.

Research intrument and quality test

The questionnaire consisted of four major sections that targeted such important variables as CBI, SMIR, CBE, BL, and demographic data. Every section was meant to gauge certain constructs with reference to the study aims. The answers to the items were coded

according to the six-point Likert scale between strongly disagree (1) and strongly agree (6). The use of this scale was in an effort to minimize the chances of it being a neutral response and to make the respondents mark more definite attitudes in their responses giving

Statistic and Analysis

In this study data analysis used the Structural Equation Modeling (SEM) statistical method, which is an effective way of studying the relationship between several variables. The SEM allows evaluating the direct, indirect, and total effects of significant variables, which allows gaining a thorough idea of the impact of CBI and SMIR on consumer engagement and BL.

Results

The descriptive statistical findings are in Table 5. On the gender aspect, 388 (65.54) participants were male and 204 (34.46) were female, and hence, the sample was dominated by males. In terms of age 93 (15.71) respondents identified themselves as being between the ages of 16-20, 243 (41.05) respondents identified themselves within the 21-25 age range, 192 (32.43) within the 26-30 range and 64 (10.81) within 31 and above range with a majority of the respondents falling in between 20-30. On educational level, 71 (11.99) respondents had high-school level education or lower, 377 (63.68) had undergraduate degrees, and 144 (24.32) had postgraduate education or above, indicating that the majority of the respondents consisted of undergraduate degree. There were also 417 and 374 individuals, who were brand-loyal customers and social media influencers, respectively, which implies a high level of BL and number of influencers.

Table 1 Descriptive statistical results of the questionnaire

Variable	Options	Frequency	Percentage (%)
Gender	Male	388	65.54
	Female	204	34.46
Age	16-20 years	93	15.71
	21-25 years	243	41.05
	26-30 years	192	32.43
	Above 31 years	64	10.81
Education	High school and below	71	11.99
	University	377	63.68
	Postgraduate or above	144	24.32
Be loyal to a particular brand	YES	417	70.44
	NO	175	29.56
Follow any social media influencers	YES	374	63.18
	NO	218	36.82

The correlation analysis outcomes of the key variables indicated that there is a significant positive association between all the variables. The correlation between CBI and SMIR was found to be 0.463 ($p < 0.001$), which indicated that there was a moderate positive correlation. CBI was moderately positively correlated with CBE with correlation of 0.448 ($p < 0.001$) and the consumers who were more CBI were likely to have higher CBE. The correlation between CBI and BL was 0.408 ($p < 0.001$) implying that there was a moderate positive association and the consumers with greater brand identity were also more likely to

possess greater BL. In the case of SMIR, correlation with other variables showed positive significant relationships. Namely, SMIR and CBE had a correlation coefficient of 0.651 ($p < 0.001$), implying that the relationship between the two is significant and positive. SMIR and BL showed a moderate-strong positive correlation but not very high with a correlation coefficient of 0.542 ($p < 0.001$). Lastly, the correlation coefficient was 0.537 ($p < 0.001$) between CBE and BL indicating a moderate positive correlation.

On the whole, the correlation between CBI, SMIR, CBE, and BL was positive and significant indicating that there is a strong interrelationship between these variables.

Table 2 Correlation analysis between the main factors

	CBI	SMIR	CBE	BL
CBI	1			
SMIR	0.463***	1		
CBE	0.448***	0.651***	1	
BL	0.408***	0.542***	0.537***	1

Note: ***$p < 0.001$

The results of the correlation analysis of regression of the sub-dimensions revealed that there were high positive correlations between all of the dimensions where majority of the correlations were moderate. All the coefficients of CBI with the others were positive implying the presence of significant positive correlations with communication skills (0.304), influence (0.399), authenticity (0.345), expertise (0.387), cognitive processing (0.358), affection (0.361), activation (0.373) and BL (0.408). There was the highest correlation between CBI and BL. The correlation coefficients between communication skills and the other dimensions were positive with particularly positive correlation with influence (0.428), authenticity (0.470), expertise (0.484) and BL (0.430). The influence proved to have a very strong positive association with such dimensions as authenticity (0.528), expertise (0.468), and BL (0.427), which means that influence has a great impact on such aspects of BL and other dimensions. Correlation coefficient authenticity versus expertise = 0.461 which is moderate positive correlation, and strongly correlated with cognitive processing (0.406), affection (0.381) and activation (0.429). Expert knowledge and cognitive processing (0.451), affection (0.453), and activation (0.486) had a significant correlation, indicating the importance of expertise in the results of CBE and BL. The correlation coefficients were 0.525 (affection and cognitive processing), 0.478 (activation and affection), and 0.471(activation and cognitive processing), where the coefficients value is low, indicating that there is a strong interrelationship between the dimensions. The dimensions were also correlated with BL (O.427 average) though the core correlations were strong with the communication skills (0.430), influence (0.427), expertise (0.455) and activation (0.450) showing that the dimensions are critical in consumer loyalty formation. In general, there was extensive positive correlations between the sub-dimensions and the majority of the correlations between the dimensions were moderate, which shows that the relationships between CBI, SMIR, CBE, and BL are strong.

Table 3 Correlation analysis between the sub-dimensions

	CBI	communication skills	Influence	Authenticity	Expertise	Cognitive processing	Affection	Activation	BL
CBI	1								
communication skills	0.304***	1							

	CBI	communication skills	Influence	Authenticity	Expertise	Cognitive processing	Affection	Activation	BL
Influence	0.399***	0.428***	1						
Authenticity	0.345***	0.470***	0.528***	1					
Expertise	0.387***	0.484***	0.468***	0.461***	1				
Cognitive processing	0.358***	0.375***	0.410***	0.406***	0.451***	1			
Affection	0.361***	0.365***	0.377***	0.381***	0.453***	0.525***	1		
Activation	0.373***	0.395***	0.384***	0.429***	0.486***	0.471***	0.478***	1	
BL	0.408***	0.430***	0.427***	0.370***	0.455***	0.436***	0.423***	0.450***	1

Note: ***p < 0.001

The analysis of SMIR of the SEM path indicates that SMIR has a considerable, positive, effect on CBE (standardized estimate = 0.795, p < 0.001) and on BL (standardized estimate = 0.286, p = 0.017). The influence of CBE on BL is also great and positive (standardized estimate = 0.357, p = 0.003). In addition, CBI has a strong effect on brand engagement (standardized estimate = 0.107, p = 0.033) and it also has strong effect on BL (standardized estimate = 0.100, p = 0.036). The significance of all the paths was established and indices of model fits met the advised limits, thus establishing that the data are valid to the establishment of structural relationships between SMIR, CBI, CBE and BL.

Table 4 SEM path analysis

Path			Estimate	S.E.	C.R.	P	Std.Estimate
SMIR	→	CBE	1.061	0.111	9.569	***	0.795
CBI	→	CBE	0.079	0.037	2.127	0.033	0.107
SMIR	→	BL	0.488	0.204	2.388	0.017	0.286
CBE	→	BL	0.457	0.156	2.925	0.003	0.357
CBI	→	BL	0.095	0.045	2.098	0.036	0.1

Significantly***p＜0.001

In assessing the fit of SEM, the metrics are generally classified into three categories. Absolute fit indices assess the degree of correspondence between the data and the model, with commonly used measures including the GFI and the RMSEA. Incremental fit indices evaluate model improvement relative to a baseline model, with key indicators such as the IFI and the CFI. Parsimonious fit indices account for model simplicity, with representative measures including the CMIN/df and the PGFI. Collectively, these indices provide a comprehensive evaluation of model fit, ensuring that the model adequately explains the data. The adaptation criteria of each indicator can be found in Table 4.45. As presented in the table below, the majority of indices in this study—CMIN/df, GFI, RMSEA, CFI, NFI, TLI, and IFI—satisfy the recommended thresholds, thereby demonstrating an excellent overall model fit.

Table 5 Model Fit

Indicator Category	Indices	Adaptation Criteria	Test Result	Fit Status
Absolute Fit Indices	GFI	>0.9	0.935	Acceptable
	AGFI	>0.9	0.927	Acceptable
	RMSEA	<0.06	0.011	Acceptable
Incremental Fit Indices	NFI	>0.9	0.944	Acceptable

Indicator Category	Indices	Adaptation Criteria	Test Result	Fit Status
	IFI	>0.9	0.996	Acceptable
	CFI	>0.9	0.996	Acceptable
	RFI	>0.9	0.94	Acceptable
Parsimonious Fit Indices	CMIN/df	<3	1.073	Acceptable
	PGFI	>0.5	0.837	Acceptable

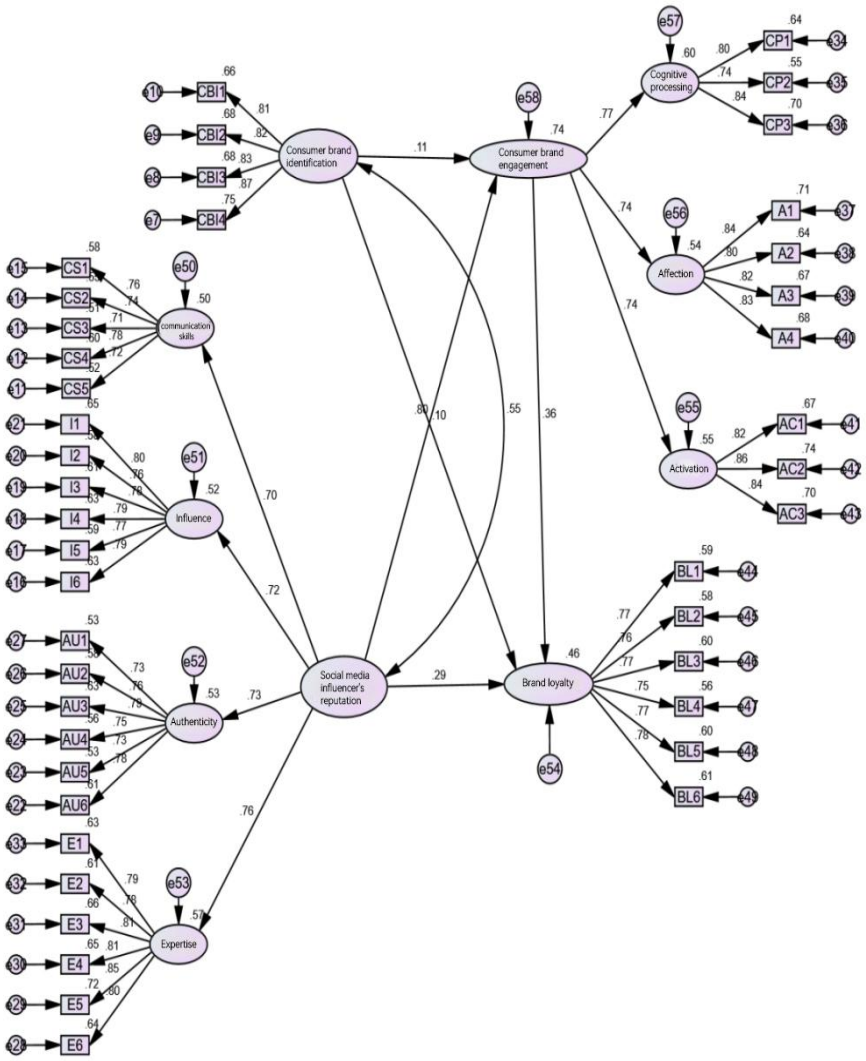

Figure 2 Structural Equation Model (SEM)

Discussion

The initial subject was to determine whether and how CBI in SMBCs promotes BL. Based on the Social Identity Theory, CBI instills brand into individual self-concept and thus enhancing the congruence of values and supporting brand commitment. The empirical findings supported the fact that CBI has both direct and indirect influence on BL. In particular, the direct way between CBI and BL was important, which indicates that consumer loyalty can be

supported with the help of identification only. In addition, the effect of indirect identification via CBE was substantial with CBE transferring identification to advanced cognitive, affective and behavioral engagement with the brand.

The second aim was to establish the conceptual scopes and scales of CBE in SMBCs in Chinese social media and to provide tests on how it serves as an antecedent outcome, as well as a predictor of loyalty. As was previously conceptualized, CBE was confirmed to be a multidimensional construct. Employing empirical analysis on the subject proved that CBI is an important predictor of CBE, which supports the argument that identity-related antecedents are structural to engagement. Also, CBE has had a considerable positive impact on BL that highlights its importance as a proximal growth of loyalty, which goes beyond attitudinal favoritism to behavioral fidelity. All these results support the idea that CBE is a mediating factor between identity-based antecedents and the results of loyalty.

The third aim was to test the causal pathway of the relations existing between CBI and BL via CBE and evaluate the supplementary impact of SMIR. The models of CBI and SMIR were based on the S-O-R model, CBI and SMIR become stimuli, CBE is taken as the state of an organism, and BL becomes the behavioral response. The results showed that SMIR has a highly favorable impact on CBE and BL that supplements the actions of CBI. More to the point, CBI and SMIR both had direct and indirect effects on FL via CBE as the mediation effects were established as complementary partial mediation.

Conclusion and Recommendations

Conclusion

This study can provide great value to brand managers in their quest to ensure that there is an increase in the relationship with consumers as well as ensuring that there is an increase in consumer engagement with the brand. The initial point is the need to focus on brand identification (CBI). The brands are to orient on the creation of emotional relationships with customers by establishing identification with the target group. When a buyer connects well with a brand, he/she is inclined to interact with it emotionally resulting to improved BL and sustained relationships.

Secondly, it is important to use social media influencers to facilitate interest. The experiment demonstrates that perceived authentic, knowledgeable, and effective communicators may be of a great help in enhancing the levels of consumer trust and interest. The brands need to collaborate with influencers whose values are similar to those of the brand so that the posts can connect with the intended consumer. Niche but highly engaged micro-influencers can actually add even greater value than even bigger and less engaged celebrities.

Lastly, to establish good relationships with consumers, it is critical to adopt co-creation and the engagement of the community. Brands can harness the consumer loyalty and ingenuity by encouraging consumers to engage in the brand experience with a sense of active participation. One of the most effective methods to create engagement is to create SMBCs in which consumers would be able to communicate with the brand and each other. Besides, two-way consumer-brand communication aids in developing feelings of belonging together and reciprocation. The brands which enable their consumers to participatively create products or campaigns or provide a platform to share their views and content will not just result in more engagement but also transforms their consumers into strong brand advocates.

Recommendations

Future studies can examine the varied effects of different aspects of congruence which include value congruence (common principles) aesthetic congruence (similar visual and

stylistic features) and audience congruence (demographic or psychographic similarity) on CBE outcomes. Additionally, the outcomes of incongruence also deserve future research, especially its possibility to undermine consumer trust, cut engagement, or result in a backlash, when it seems either inauthentic or opportunistic. Scholars can also test the hypothesis that the effect of congruence can be different between the types of products (e.g., hedonic and utilitarian), or the group of consumers

References

Algesheimer, R., Dholakia, U. M., & Herrmann, A. (2005). The social influence of brand community: Evidence from European car clubs. *Journal of Marketing*, *69*(3), 19–34. https://doi.org/10.1509/jmkg.69.3.19.66363

Baldus, B. J., Voorhees, C., & Calantone, R. (2015). Online brand community engagement: Scale development and validation. *Journal of Business Research*, *68*(5), 978–985. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2014.09.035

Balmer, J. M. T. (1998). Corporate identity and the advent of corporate marketing. *Journal of Marketing Management*, *14*(8), 963–996.

Bhattacharya, C. B., & Sen, S. (2003). Consumer-Company Identification: A Framework for Understanding Consumers' Relationships with Companies. *Journal of Marketing,* 67(2), 76–88. https://doi.org/10.1509/jmkg.67.2.76.18609

Brodie, R. J., Hollebeek, L. D., Jurić, B., & Ilić, A. (2011). Customer engagement: Conceptual domain, fundamental propositions, and implications for research. *Journal of Service Research*, *14*(3), 252–271. https://doi.org/10.1177/1094670511411703

Freberg, K., Graham, K., McGaughey, K., & Freberg, L. A. (2011). Who are the social media influencers? A study of public perceptions of personality. *Public Relations Review*, *37*(1), 90–92. https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2010.11.001

Hollebeek, L. D. (2011). Demystifying customer brand engagement: Exploring the loyalty nexus. *Journal of Marketing Management*, *27*(7–8), 785–807.

Hollebeek, L. D., Glynn, M. S., & Brodie, R. J. (2014). Consumer brand engagement in social media: Conceptualization, scale development and validation. *Journal of Interactive Marketing*, *28*(2), 149–165. https://doi.org/10.1016/j.intmar.2013.12.002

Jacoby, J. (1971). A model of multi-brand loyalty. *Journal of Advertising Research*, *11*, 25–31.

Kahn, W. A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. *Academy of Management Journal*, *33*(4), 692–724. https://doi.org/10.5465/256287

Kang, J., Tang, L., & Fiore, A. M. (2014). Enhancing consumer–brand relationships on restaurant Facebook fan pages: Maximizing consumer benefits and increasing active participation. *International Journal of Hospitality Management*, *36*(1), 145–155. https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2013.08.015

Lam, S. K., Ahearne, M., & Schillewaert, N. (2011). A multinational examination of the symbolic–instrumental framework of consumer–brand identification. *Journal of International Business Studies*, *43*(3), 306–331. https://doi.org/10.1057/jibs.2011.54

Rather, R. A. (2017). Investigating the Impact of Customer Brand Identification on Hospitality Brand Loyalty: A Social Identity Perspective. *Journal of Hospitality*

Marketing & Management, *27*(5), 487–513. https://doi.org/10.1080/19368623.2018.1404539

Read, W., Robertson, N., McQuilken, L., & Ferdous, A. S. (2019). Consumer engagement on Twitter: Perceptions of the brand matter. *European Journal of Marketing*, *53*(9), 1905–1933. https://doi.org/10.1108/EJM-10-2017-0772

Ryu, E. A., & Han, E. (2021). Social media influencer's reputation: Developing and validating a multi-dimensional scale. *Sustainability*, *13*(2), 631. https://doi.org/10.3390/su13020631

Samarah, T., Bayram, P., Aljuhmani, H. Y., & Elrehail, H. (2021). The role of brand interactivity and involvement in driving social media consumer brand engagement and brand loyalty: The mediating effect of brand trust. *Journal of Research in Interactive Marketing*, *16*(4), 648–664. https://doi.org/10.1108/JRIM-03-2021-0072

So, K. K. F., King, C., Sparks, B. A., & Wang, Y. (2013). The influence of customer brand identification on hotel brand evaluation and loyalty development. *International Journal of Hospitality Management*, *34*(0278-4319), 31–41. https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2013.02.002